

Europos Sąjungos oficialusis leidinys

C 218

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

54 tomas
2011 m. liepos 23 d.

Pranešimo Nr.	Turinys	Puslapis
I	<i>Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės</i>	
	NUOMONĖS	
	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas	
	471-oji plenarinė sesija, 2011 m. gegužės 4, 5 d.	
2011/C 218/01	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl finansų ir ekonomikos krizės poveikio darbo jėgos pasiskirstymui įvairiuose gamybos sektoriuose ypatingą dėmesį skiriant MVĮ (<i>tiriamoji nuomonė</i>)	1
2011/C 218/02	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl šeimos politikos vaidmens vykstant demografiniams pokyčiams. Valstybių narių dalijimasis geriausia praktika (<i>tiriamoji nuomonė</i>)	7
2011/C 218/03	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl tvarumo poveikio vertinimo (TPV) ir Europos Sąjungos prekybos politikos	14
2011/C 218/04	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl žemės ūkio technikos, statybos ir krovimo įrangos – kaip rasti geriausią būdą įveikti finansų krizę (nuomonė savo iniciatyva)	19
2011/C 218/05	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos pramonės politikos išorės matmens – ar vykdant ES prekybos politiką deramai atsižvelgiama į Europos pramonės interesus (nuomonė savo iniciatyva)	25
2011/C 218/06	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl trečiųjų šalių valstybinių įmonių ES viešųjų pirkimų rinkose (nuomonė savo iniciatyva)	31

LT

Kaina:
7 EUR

(Tęsinys antrajame viršelyje)

III Parengiamieji aktai

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

471-oji plenarinė sesija, 2011 m. gegužės 4, 5 d.

2011/C 218/07	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl integruotos globalizacijos eros pramonės politikos – didžiausias dėmesys – konkurencingumui ir tvarumui (COM(2010) 614 galutinis)	38
2011/C 218/08	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl veiksmingo biudžeto priežiūros vykdymo užtikrinimo euro zonoje (COM(2010) 524 galutinis – 2010/0278 (COD))	46
2011/C 218/09	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl vykdymo užtikrinimo priemonių, skirtų perviršiniam makroekonominiam disbalansui naikinti euro zonoje (COM(2010) 525 galutinis – 2010/0279 (COD)) ir pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl makroekonominio disbalanso prevencijos ir naikinimo (COM(2010) 527 galutinis – 2010/0281 (COD))	53
2011/C 218/10	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Baltosios knygos dėl draudimo garantijų sistemų (COM(2010) 370 galutinis)	61
2011/C 218/11	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato dėl naujų keleivinių automobilių registracijos stebėsenos ir registracijos duomenų teikimo (COM(2010) 657 galutinis)	66
2011/C 218/12	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Parlamento ir Tarybos pasiūlymo dėl Reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 2006/2004 dėl nacionalinių institucijų, atsakingų už vartotojų apsaugos teisės aktų vykdymą, bendradarbiavimo (COM(2010) 791 galutinis – 2011/0001 (COD))	69
2011/C 218/13	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomi kredito pervedimo ir tiesioginio debeto operacijų eurais techniniai reikalavimai ir iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 924/2009 (COM(2010) 775 galutinis – 2010/0373 (COD))	74
2011/C 218/14	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (COM(2010) 748 galutinis/2 – 2010/0383 (COD))	78

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

NUOMONĖS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

471-IOJI PLENARINĖ SESIJA, 2011 M. GEGUŽĖS 4, 5 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl finansų ir ekonomikos krizės poveikio darbo jėgos pasiskirstymui įvairiuose gamybos sektoriuose ypatingą dėmesį skiriant MVĮ

(tiriamoji nuomonė)

(2011/C 218/01)

Pranešėjas **Antonello PEZZINI**

Bendrapranešėjis **Karel HAVLÍČEK**

Nuolatinis Vengrijos Respublikos atstovas Europos Sąjungoje Péter Györkös ES Tarybai pirmininkausiančios Vengrijos vardu 2010 m. lapkričio 15 d. paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto parengti tiriamąją nuomonę dėl

Finansų ir ekonomikos krizės poveikio darbo jėgos pasiskirstymui įvairiuose gamybos sektoriuose ypatingą dėmesį skiriant MVĮ.

Pramonės permainų konsultacinė komisija (CCMI), kuri buvo atsakinga už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. balandžio 4 d. priėmė savo nuomonę.

471-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. gegužės 4–5 d. (gegužės 4 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 153 nariams balsavus už, 5 – prieš ir 11 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK labai palankiai vertina pirmininkaujančios Vengrijos skiriamą dėmesį organizuotai pilietinei visuomenei itin svarbiam klausimui, t. y. dabartinės ekonomikos ir finansų krizės poveikiui darbo jėgai ir jos pasiskirstymui įvairiuose gamybos sektoriuose ypatingą dėmesį skiriant MVĮ.

1.2 Be to, EESRK primena ne kartą turėjęs galimybę pareikšti savo nuomonę dėl mažųjų ir vidutinių įmonių, kurios kartu su viešuoju sektoriumi ir socialine ekonomika sudaro Europos ekonomikos ir užimtumo jungiamąjį audinį.

1.3 MVĮ labai nukentėjo nuo pasaulio ekonomikos ir finansų krizės, nors daugeliu atvejų ėmėsi lankstesnių priemonių ir novatoriškų sprendimų.

1.4 EESRK mano, kad ES gali labiau paremti MVĮ, o ne tik skelbti principinius pareiškimus. Šiuo metu būtini nuoseklūs ir koordinuoti ES veiksmai, kurie būtų orientuoti į įvairius prioritetus ir kuriais būtų siekiama gerinti veiklos sąlygas vidaus rinkoje ir skatinti MVĮ internacionalizaciją.

1.4.1 Iš prioritetinių veiksmų EESRK išskiria naujų verslumo, ypač moterų, galimybių vystymą, jaunimo užimtumą ir pavyzdinės iniciatyvos „Judus jaunimas“ rėmimą.

1.4.2 Rekomenduoja reguliariai organizuoti **MVĮ metinę konferenciją**, skirtą Europos MVĮ padėčiai apibendrinti, visų pirma užimtumo požiūriu. Šioje pavyzdinėje konferencijoje turėtų dalyvauti įvairios nacionalinės ir Europos profesinės organizacijos ir visos ES institucijos.

1.5 EESRK visų pirma prašo parengti veiksmų planą siekiant nedelsiant užtikrinti naujų novatoriškų įmonių vystymui ir esamų MVĮ rėmimui būtinas sąlygas, prisidėti prie naujų darbo vietų, kurios reikalingos norint įveikti krizę ir vėl užtikrinti tvarų augimą, kūrimo. Numatyti veiksmai turėtų būti planuojami Europos, nacionaliniu ir regionų lygmeniu ir apimti tiek komercines ir nekomercines, tiek socialinės ekonomikos įmones. Be šios plano nuostatos reikėtų taip pat pasirūpinti bedarbių ir jaunimo mokymu, kad jie galėtų gauti naują darbą.

1.5.1 ES, sutarusi su valstybėmis narėmis, galėtų konvergencijos regionuose skatinti naudoti struktūrinių fondų lėšas MVĮ remti.

1.6 EESRK nuomone, reikia paspartinti MVĮ internacionalizacijos procesą ir taip sudaryti joms palankesnes sąlygas patekti į naujas rinkas ir kartu kurti darbo vietas.

1.6.1 Prieš pradėdant vykdyti veiklą naujose rinkose turėtų būti sudaromos tvirtos prekybos sutartys, kuriose būtų numatyti paprasti procedūrų protokolai, kuriais MVĮ būtų lengva naudotis.

1.7 EESRK mano, kad labai svarbu skatinti verslumą ir iniciatyvumą sukuriant aplinką, kurioje remiami verslininkai, suprantama rinkai būdinga rizika ir vertinamas žmogiškasis kapitalas.

1.8 Siekiant išsaugoti darbo vietas ir didinti darbuotojų atliekamą įmonių stiprinimo vaidmenį būtina skatinti mokymą, žinių ir kvalifikacijos perdavimą, naujus darbo metodus, gebėjimo keistis ugdymą, ypač šiuo krizės laikotarpiu.

1.9 EESRK pabrėžia socialinius ir aplinkos apsaugos standartus atitinkančių viešųjų pirkimų svarbą, nes jie padeda įmonėms išlikti ir išsaugoti vietos gyventojų užimtumą. Krizės sąlygomis, kai iškyla pavojus daugeliui darbo vietų, principas „pradėk nuo mažo“ turėtų būti privalomas. Tinkamai, atsakingai ir sumaniai valdant viešojo sektoriaus paklausą būtų galima paskatinti atvirą konkurenciją ir inovacijas.

1.10 EESRK nuomone, reikia skatinti MVĮ branduolių (angl. *clusters*) ir sektorių grupių kūrimą. Didelių ir mažų įmonių bendros sutartys ir dalijimasis žiniomis galėtų suteikti novatoriškų pasiekimų paskatą pasinaudojant sektorių ir kitų tinklų sistemomis.

1.11 Kad būtų gauta kuo daugiau naudos iš vykdomų novatoriškų sektorių iniciatyvų, EESRK rekomenduoja geriau jas koordinuoti atsižvelgiant į technologijų, užimtumo, investicijų ir žmogiškųjų išteklių optimizavimo aspektus.

1.12 Reikia pripažinti būtinybę sukurti naujus finansinius mechanizmus. EESRK mano, kad finansiniai sunkumai ir kiti

krizės padariniai MVĮ buvo dar sunkesni dėl nesugebėjimo imtis naujų priemonių ar sustiprinti esamas: *Jeremie, Jasper ir Jessica*.

1.13 EESRK nuomone, Komisija, rodydama pavyzdį valstybėms narėms, turėtų paspartinti esamų teisės aktų tinkamumo patikrinimus (angl. *fitness checks*), kad būtų sumažintas bendras teisės aktų poveikis, apribojimai ir sąnaudos.

1.14 Komiteto nuomone, naujus pasiūlymus dėl teisės aktų reikėtų iš anksto išnagrinėti, kad būtų nustatytas jų poveikis konkurencingumui, šiuo tikslu atliekant veiklos, Bendrijos ir nacionalinius poveikio vertinimus.

1.15 EESRK ragina Komisiją pabrėžti ir aktyviau skatinti mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančias technologijas ir ekologišką ekonomiką – naujų ir geresnių darbo vietų šaltinį.

1.16 Būtų naudinga remti ir skatinti tarptautinių ir sektorių tinklų, skirtų svarbiausiems kūrėjams ir inovacijų lyderiams, plėtrą. Šiuo požiūriu rekomenduoja **Europos įmonių tinklui** (angl. *Enterprise Europe Network*) atlikti ne tik bendro informavimo ir patariamąją funkciją, bet ir **sektorinį** vaidmenį bei „vieno langelio“ administracinę funkciją.

1.17 EESRK prašo greičiau priimti Europos MVĮ statutą ir valstybėse narėse įgyvendinti Smulkiojo verslo aktą. Šiais klausimais Komitetas jau parengė savo nuomonę.

2. Įžanga

2.1 2008 m. ištikus ekonomikos krizei, 2002–2008 m. užfiksuota teigiama MVĮ raidos tendencija staiga sustojo. Apskaičiuota, kad 2009–2010 m. laikotarpiu buvo prarasta 3,25 mln. darbo vietų ⁽¹⁾.

2.2 2010 m. nedarbo lygis ES pasiekė 9,6 proc. ir dar didesnis buvo viešojo administravimo, transporto ir telekomunikacijų sektoriuose. Vyko nežymi mažmeninės prekybos ir gamybos sektorių plėtra, o jaunimo (15–24 metų amžiaus grupės) darbo rinkoje tebevyravo sąstingis: nedarbo lygis siekė maždaug 21 proc. ir buvo aukščiausias nuo krizės pradžios.

2.2.1 Kita vertus, ekonomikos krizė ir tam tikri veiksniai, pavyzdžiui, globalizacija, technologijų pažanga, senėjanti visuomenė ir laipsniškas perėjimas prie mažai anglies dioksido ir kietųjų dalelių į aplinką išskiriančių technologijų ekonomikos, buvo stiprus postūmis spartiems pokyčiams, susijusiems su darbo rinkai reikalinga kvalifikacija bei igūdžiais ir ryškia naujų profesijų formavimosi tendencija.

⁽¹⁾ 2010 m. pranešimas *European SMEs under pressure* („Europos MVĮ patiria spaudimą“).

2.3 Sektorių lygmeniu nuosmukis, atrodo, paskatino dabartinę tendenciją perkelti darbo vietas iš pirminės ir pagrindinės gamybinės veiklos sektorių į paslaugų sektorių. Prognozuojama, kad 2010–2020 m. laikotarpiu užimtumas labai sumažės pirmiame ūkio sektoriuje ir žemės ūkyje, gali būti prarasta darbo vietų apdirbamojoje ir gamybos pramonėje, o paslaugų (ypač paslaugų pramonei ir rinkos paslaugų) sektoriuje užimtumas išaugs. Numatomas didesnis užimtumas platinimo ir vežimo srityse, taip pat viešbučių, restoranų ir turizmo, sveikatos, švietimo ir saugumo sektoriuose.

2.4 Kalbant apie profesinę kvalifikaciją, reikia stiprinti ir iki 2020 m. padidinti tendenciją siekti vidutinės ir aukštos kvalifikacijos (40 proc.), kuri reikalinga vadovams, specialistams ir techniniams darbuotojams, užimantiems daug žinių ir įgūdžių reikalaujančias pareigas.

2.4.1 Numatoma, kad daugiausia bus atleista žemo lygio išsilavinimą turinčių ar mažiau kvalifikuotų darbuotojų. Paaiškėjo, kad visuotinės ekonomikos krizės atveju labiausiai nukentčia užimtumas investicinį turtą kuriančiuose sektoriuose, kadangi juose itin svarbi kompetencija ir jiems dažnai reikalingi specialūs įgūdžiai.

2.5 Komitetas ne kartą priminė ⁽²⁾, kad „visuotinai pripažįstama, kad mažosios ir vidutinės įmonės (MVĮ) Europos Sąjungos ekonomikai labai svarbios“, ir pabrėžė ⁽³⁾, kad „kadangi ekonominiai rodikliai, inovacijos ir užimtumas vis labiau priklauso nuo MVĮ, daugiausia dėmesio reikėtų skirti jaunimo verslumo ugdymui“.

2.6 ES yra per 20 mln. savarankiškų įmonių, iš kurių daugiau kaip 99 proc. – mažos ir vidutinės įmonės, turinčios mažiau nei 250 darbuotojų. Didžiąją jų dalį (92 proc.) sudaro mikroįmonės, kuriose dirba mažiau nei 10 darbuotojų. Be to, MVĮ užtikrina daugiau kaip 67 proc. darbo vietų ES ⁽⁴⁾. Dauge liui šių MVĮ pavyko išgyventi krizę tik dėl jų darbuotojų pasišventimo.

2.7 Tačiau reikia atsižvelgti į įvairias kliūtis:

— verslumui vystyti nepritaikytą aplinką,

— sunkumus gauti kreditą,

⁽²⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl *Įvairių politinių priemonių, išskyrus atitinkamą finansavimą, galinčių prisidėti prie mažų ir vidutinių įmonių augimo ir vystymosi*, OL C 27, 2009 2 3, p. 7, EESRK nuomonę *Kaip padėti MVĮ prisitaikyti prie pasaulinės rinkos pokyčių*, OL C 255, 2010 9 22, p. 24 ir EESRK nuomonę dėl *Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Visų pirma galvokime apie mažuosius“*. Europos iniciatyva „Small Business Act“, OL C 182, 2009 8 4, p. 30.

⁽³⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl *Lisabonos strategijos po 2010 m.*, OL C 128, 2010 5 18, p. 3.

⁽⁴⁾ Šaltinis – Eurostatas.

— nepalankias internacionalizacijos ir patekimo į rinkas sąlygas,

— nepakankamą žinių ir valdymo gebėjimų perdavimą,

— nepakankamą intelektualinės nuosavybės apsaugą.

Šios kliūtys gali trukdyti naujos verslumo kultūros formavimuisi ir novatoriškų MVĮ kūrimuisi bei sparčiam vystymuisi, taip pat tolesniam visiško užimtumo politikos įgyvendinimui.

2.8 2009 m. didžiųjų įmonių, kuriose užfiksuotas darbo vietų mažinimas, skaičius buvo dvigubai didesnis nei mažųjų įmonių ir trigubai didesnis nei mikroįmonių. Šie duomenys patvirtina dviejų pastarųjų įmonių tipų gebėjimą atlikti stabilizatoriaus vaidmenį vykstant ekonomikos ciklams.

2.9 Įvairių ES šalių darbo rinka vystosi labai skirtingai, o jaunimo nedarbo lygis nepriimtinas. Nors 2010–2011 m. ES vidurkis gali nusistovėti ties kritine daugiau kaip 10 proc. riba, darbo jėgos pasiskirstymas įvairiuose sektoriuose, teritoriniuose vienetuose ir ypač amžiaus grupėse kelia kur kas didesnę nerimą.

2.9.1 Naujausia ataskaita „Užimtumas Europoje 2010 m.“ rodo, kad labiausiai nuo krizės nukentėjo jaunimas: 15–24 metų amžiaus grupės jaunuolių nedarbo lygis pasiekė ir kai kuriose šalyse net viršija 30 proc.

2.10 Europos darbo jėgos pasiskirstymo įvairiuose sektoriuose ⁽⁵⁾, įskaitant pasiskirstymą pagal amžių, lytį ir įmonės pobūdį, raidos analizė rodo, kad:

— bendras ES 27 užimtumo lygis ⁽⁶⁾ 2000–2009 m. išaugo nuo 62,2 iki 64,6 proc.,

— jaunimo užimtumo lygis ⁽⁷⁾ tuo pačiu laikotarpiu sumažėjo nuo 37,5 iki 35,2 proc.,

— bendras moterų užimtumo lygis išaugo nuo 53,7 iki 58,6 proc., o jaunų moterų sumažėjo nuo 34,1 iki 33,1 proc.,

— užimtumo lygis ES 27 pramonės sektoriuje sumažėjo nuo 26,8 2000 m. iki 24,1 proc. 2009 m.,

— užimtumo lygis paslaugų sektoriuje išaugo nuo 65,9 2000 m. iki 70,4 proc. 2009 m.,

⁽⁵⁾ Eurostatas. Darbo rinkos rodikliai / Europos Sąjunga 27, 2010 m.

⁽⁶⁾ Eurostato apibrėžta 15–64 metų amžiaus grupė.

⁽⁷⁾ Eurostato apibrėžta 15–24 metų amžiaus grupė.

— užimtumo lygis žemės ūkio sektoriuje sumažėjo nuo 7,3 2000 m. iki 5,6 proc. 2009 m.

2.11 Duomenys rodo, kad ES 15 padėtis šiek tiek geresnė tiek bendro užimtumo lygio (63,4–65,9 proc.), tiek ir moterų užimtumo (54,1–59,9 proc.) požiūriu.

2.12 ES programa „Judus jaunimas“ siekiama suteikti abiejų lyčių jaunuoliams įgūdžių ir naujų gebėjimų, nors šis siekis gali atrodyti kuklus turint omenyje didžiulį šios problemos mastą ir turėtų būti derinamas su kitomis iniciatyvomis, kuriomis siekiama kurti naujas veiklos rūšis ir įmones.

2.13 Komitetas, pasitelkdamas savo Pramonės permainų konsultacinę komisiją (CCMI), turėjo galimybę pareikšti savo nuomonę dėl krizės poveikio užimtumui apdirbamosios pramonės sektoriuje, automobilių, tekstilės, metalo apdirbimo, aviacijos pramonėje, kultūros ir kūrybos sektoriuose, laivų ir laivų statybos pramonėje, anglių ir plieno pramonėje, buitinių elektros prietaisų pramonėje ir kituose sektoriuose, pavyzdžiui, miškininkystės, žemės ūkio ir paslaugų.

2.14 Visuose sektoriuose šalia stambiųjų įmonių veikia daug MVĮ, pavyzdžiui, apdirbamosios pramonės sektoriuje (iš 2 376 000 Europos įmonių 2 357 000 yra MVĮ), statybų sektoriuje (iš 2 916 000 įmonių 2 914 000 yra MVĮ) ar didmeninės ir mažmeninės prekybos, automobilių ir motociklų remonto ir namų ūkio reikmenų sektoriuose (iš viso 6 491 000 MVĮ iš 6 497 000 įmonių), taip pat nekilnojamojo turto paslaugų, restoranų, viešbučių ir transporto sektoriuose.

2.15 EESRK pabrėžia visišką didžiųjų, mažųjų ir vidutinių įmonių tarpusavio papildomumą, kuris dažnai pasireiškia kokybiškomis subrangos sutartimis, veiksmingomis užsakomosiomis paslaugomis ir itin novatoriškų įmonių kūrimu.

2.16 Galimybė kurti naujas darbo vietas viešojo ir privačiojo sektoriaus ir socialinės ekonomikos mažosiose ir vidutinėse įmonėse, kaip priemonė kovoti su krize ir skatinti tvarų ekonomikos augimą ir konkurencingumą, ypač svarbi kai kuriems paslaugų sektoriams⁽⁸⁾:

- mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros pagrindu steigiamos įmonės,
- informacinių technologijų ir susijusios veiklos sektoriui,
- pastatų priežiūros ir renovacijos veiklai,
- su finansiniu tarpininkavimu susijusiai pagalbinei veiklai,
- viešbučių ir restoranų sektoriui,
- turizmo ir kultūros sektoriui,
- pašto, telekomunikacijų ir transporto sektoriui,
- elektros, dujų ir vandens tiekimo sektoriui,

⁽⁸⁾ Žr. Hartmut Schrör, *Enterprise Births, Survivals and Deaths - Employment effects* („Įmonių kūrimas, gyvavimas ir žlugimas. Poveikis užimtumui“) (Eurostatas, *Statistics in Focus*, 44/2008).

— Pirmaujančios rinkos iniciatyvoje (angl. *Lead Market*) numatytiems sektoriams: e. sveikata, tvari statyba, pažangi tekstilė, biologinės kilmės produktai, perdirbimas, atsinaujinančiųjų išteklių energija ir ekologiška ekonomika.

2.17 Kalbant apie MVĮ indėlio kuriant ES pridėtinę vertę ir užtikrinant užimtumą teritorinį pasiskirstymą 2002–2007 m. laikotarpiu, pastebima, kad užimtumo požiūriu skirtumai nėra itin dideli, tačiau ES 12 ir ES 15 MVĮ labai nevienodai prisideda prie papildomos vertės kūrimo: darbo našumo atotrūkis tarp MVĮ ir didžiųjų įmonių naujosiose valstybėse narėse yra kur kas didesnis nei senosiose.

2.18 Be to, MVĮ ne tik kuria naujas darbo vietas, bet ir iš esmės prisideda prie ekonomikos dinamikos ir inovacijų diegimo, kadangi, perduodamos ir parduodamos idėjas ir išradimus, veikia kaip stipri mokslinių žinių ir technologijų pritaikymo varomoji jėga. Šiuo požiūriu reikia pažymėti, kad ES lygmeniu išdėstytas naujas požiūris, grindžiamas principu „pradėk nuo mažo“ ir Smulkiojo verslo aktu (angl. *Small Business Act*), dar nėra visiškai taikomas, ypač regionų ir nacionaliniu lygmeniu.

2.19 Komiteto nuomone, reikia aktyviau kurti augimo pajėgumus turinčias MVĮ inovacijų grupes (branduolius), kurios paskatintų inovacijų protrūki pasinaudojant tinklo sistema, kuri suteikia galimybę į rinką greitai pateikti aukštos kokybės ir vartotojui pritaikytus produktus.

2.20 Siekiant skatinti MVĮ vystymąsi ir konkurencingumą, svarbiausia remti jų internacionalizaciją pasaulio rinkose ir stiprinti jų pajėgumus vidaus rinkoje užtikrinant vienodas konkurencijos ir veiklos sąlygas.

2.21 Nors vidutiniškai MVĮ sukuria daugiau kaip 50 proc. nacionalinio BVP, jų eksportas už ES ribų vidutiniškai sudaro tik 30 proc., nepaisant to, kad jų indėlis dažnai įtraukiamas į pasaulio vertės grandines.

2.22 Be to, labai akcentuojamos paprastesnės sąlygos gauti kreditą. Krizės metu ES rėmė vyriausybes, finansų institucijas ir didžiąsias įmones, tačiau mažai arba nieko nenuveikė, kad paremtų MVĮ ir našių, pastovių darbo vietų kūrimą vietos lygmeniu. Reikėtų stiprinti šias priemones: *Jeremie, Jessica, Jasper*.

2.23 EESRK mano, kad ES vyriausybės turi ryžtingai remti:

- nacionalines ir regionines verslumo skatinimo programas,
- mažųjų ir vidutinių įmonių veiklos išsaugojimo priemones,

- naujų veiklos rūšių, susijusių su pažangiais produktais ir paslaugomis, vystymą,
- biurokratinių kliūčių mažinimą,
- bedarbių ir jaunimo mokymą, kad jie galėtų užimti naujas darbo vietas,
- nuolatinį darbuotojų kvalifikacijos kėlimą ir mokymą,
- socialinį dialogą,
- geresnes galimybes pasinaudoti ES programomis, ypatingą dėmesį skiriant MVĮ finansavimui,
- kovą su mokesčių vengimu ir nelegaliu darbu,
- administracinės naštos mažinimą ir paprastinimą stiprinant „vieno langelio“ principą ir sektorių tinklus.

2.24 EESRK ypač ragina paspartinti vykdomą peržiūrą, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos pasinaudoti ES mokslinių tyrimų ir inovacijų programomis.

2.25 Reikia šalinti rinkos trūkumus, kurie trukdo kurti pastovias darbo vietas, vystyti verslumą, diegti inovacijas, skatinti tvarų ekonomikos augimą, ir šiuo tikslu imtis dinamiškų priemonių, kurios tiktų ir padėtų įmonėms kurtis, plėstis ir pasitraukti iš rinkos deramomis, aiškiais ir skaidriomis sąlygomis.

3. Pastabos

3.1 Ši tiriamoji nuomonė parengta ES Tarybai pirmininkaujant Vengrijos prašymu ir joje nagrinėjamas finansų ir ekonomikos krizės poveikis darbo jėgai ir jos pasiskirstymui įvairiuose gamybos sektoriuose, ypatingą dėmesį skiriant mažosioms ir vidutinėms įmonėms.

3.2 EESRK nuomone, jei Europa nori įveikti krizę ir atlikti pagrindinį vaidmenį vykstant globalizacijai, reikia nedelsiant imtis bendrų nuoseklių ir suderintų veiksmų, kurie veiksmingai žodžius paverstų darbais daugelyje prioritetinių sričių, kuriais būtų pagerintos veiklos sąlygos tiek vidaus, tiek pasaulio rinkose, kurie skatintų inovacijas mažosiose ir vidutinėse įmonėse, būtų akstinas verslumui, padėtų nustatyti naujus darbuotojų mokymo ir kvalifikacijos kėlimo būdus ir padėtų darbo rinkai prisitaikyti prie naujų iššūkių.

3.3 Kad būtų visapusiškai užtikrintas teigiamas MVĮ indėlis į užimtumą net naujomis globalizacijos sąlygomis, nepaisant tarptautinės krizės pramoninėse šalyse, MVĮ turi būti sudaryta galimybė konkuruoti visais požūriais vienodomis sąlygomis šiomis priemonėmis:

- gairių sukurti sąlygoms, kurios reikalingos norint užtikrinti MVĮ galimybes visapusiškai prisidėti prie darbo vietų kūrimo, nustatymas,
- mažųjų ir vidutinių įmonių pajėgumų inovacijų srityje vystymas ir tinklų, gamybos ir paslaugų įmonių grupių ir technologijų parkų rėmimas⁽⁹⁾,
- galimybių patekti į užsienio rinkas, gauti finansavimą ir didesnes mokėjimo garantijas užtikrinimas, griežtesnės draudimo sąlygos vykdant tarptautinę prekybą,
- pažangios ekonominės paramos rinkoms struktūros⁽¹⁰⁾ sukūrimas, kartu visiškai abipusiai atveriant Europos ir užsienio rinkas,
- socialinių ir aplinkos, taip pat pramoninės ir intelektinės nuosavybės standartų laikymasis,
- priemonės prieš neproporcingą informaciją, susijusią su galimybe gauti kreditą, kad būtų užtikrinta tinkama kreditų, paskolų, rizikos kapitalo įnašų pasiūla,
- tęstinio mokymosi struktūros, skirtos ugdyti verslumą ir įmonių valdymo gebėjimus, kad būtų užtikrinta kvalifikuotų darbuotojų pasiūla ir socialinių partnerių suderinta darbo rinkos lankstumo ir užimtumo garantijų pusiausvyros sistema,
- nacionaliniu ir Europos lygmeniu vykdomas socialinis dialogas, pripažįstantis MVĮ ypatumus ir užtikrinantis deramą jų atstovavimą ES lygmeniu; šis dialogas turėtų suteikti socialiniams partneriams galimybę tinkamai šalinti krizės padarinius,
- kova su neoficialia ekonomika ir konkurencijos politikos, susijusios su valstybės pagalba, stiprinimas.

3.4 EESRK mano, kad reikia racionalizuoti ir supaprastinti administracinius ir reguliavimo apribojimus, susijusius su įmonių steigimu, ypač valstybių narių lygmeniu, siekiant užtikrinti, kad veikiančios įmonės galėtų pasinaudoti technologijų ir prekybos teikiama vystymosi galimybėmis ir kad naujos MVĮ galėtų kurti naujas darbo vietas; taip būtų visapusiškai ir konkrečiai taikomas principas „pradėk nuo mažo“ ir įgyvendinamas Smulkiojo verslo aktas.

3.4.1 Be to, reikia priimti Europos MVĮ statutą ir geriau išnagrinėti Europos kooperatinę bendrovę siekiant padidinti jos skaidumą.

3.5 Reikia sudaryti palankesnes sąlygas MVĮ internacionalizacijai, padidinti verslo pasaulio atstovų dalyvavimą mokslinių tyrimų partnerystėse ir užtikrinti galimybę patekti į užsienio rinkas.

⁽⁹⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Europos pramoninių rajonų ir naujų žinių tinklų, OL C 255, 2005 10 14, p. 1, EESRK nuomonę dėl Technologijų parkų vaidmens besikeičiančioje naujųjų ES valstybių narių pramonėje, OL C 65, 2006 3 17, p. 51, ir EESRK nuomonę dėl Pramonės permainų, teritorijų vystymo ir įmonių atsakomybės, OL C 175, 2009 7 28, p. 63.

⁽¹⁰⁾ Žr. supaprastintą patekimo į rinką duomenų bazės (angl. market access database, MADB) struktūrą ir prieigą prie jos.

3.5.1 Šio tikslo reikia siekti ir įgyvendinant strategiją, skatinančią kurti tarptautinius svarbiausių kūrėjų ir inovacijų lyderių – specialistų, mokslo darbuotojų, laisvųjų profesijų atstovų – tinklus. Taip būtų stiprinama sinergija ir vykdoma didesnė laisvųjų profesijų internacionalizacija.

3.6 Be to, reikia skleisti verslumo kultūrą, stiprinti iniciatyvumą ir moterų verslumą, šiuo tikslu ugdyti būtinius strateginius ir valdymo įgūdžius ir gerinti švietimą.

3.6.1 Taip pat reikia sukurti veiksmų planą, kurį papildytų kas pusmetį teikiami statistiniai duomenys apie Europos MVĮ ekonominius ir socialinius rodiklius.

3.7 Nuolatinis specialistų ir darbuotojų mokymas turėtų padėti užsitikrinti kvalifikuotus ir gerai informuotus žmogiškuosius išteklius lyčių lygybę skatinančioje sistemoje. EESRK prašo pirmenybę teikti ES, nacionalinio ir regionų lygmens kovos su jaunimo nedarbu veiksams, suteikti daugiau mokymosi galimybių, siūlyti kokybiškas stažuotes (angl. *work placement*), teikti

paramą diplomantams, ypač mokslo disciplinų, vykdyti kampanijas, kuriomis siekiama propaguoti pramoninę bei gamybinę veiklą ir skatinti verslumą, ypač moterų.

3.8 EESRK yra įsitikinęs, kad turi būti ugdomi inovacijų pritaikymo gebėjimai. Reikia stiprinti įgūdžių ir žinių tinklus, kurti naujos kartos pramoninius rajonus, vystyti technologijų perdavimui ir žmogiškųjų išteklių judėjimui tarp pramonės šakų palankią infrastruktūrą, mokslinių tyrimų centrus ir universitetus. Tai gali daryti ir Europos technologijos institutas (ETI), kurio veikla privalo apimti ir MVĮ.

3.9 Komiteto nuomone, reikėtų geriau koordinuoti vykdomas pavyzdines sektorių iniciatyvas atsižvelgiant į technologijų, investicijų ir žmogiškųjų išteklių mokymo ir tobulinimo aspektus.

3.10 Europos darbo rinkos išbris iš krizės labai pasikeitusios. Todėl darbuotojai ir verslininkai turi būti pasirengę (užsitikrinę tinkamus įgūdžius ir paramą) prisitaikyti prie pasikeitusių sąlygų. „Krizė nušlavė visą praeityje padarytą pažangą, todėl turime skubiai reformuoti darbo rinkas, užtikrinti, kad įgūdžiai atitiktų paklausą ir darbo sąlygos būtų palankios darbo vietoms kurti.“⁽¹⁾

2011 m. gegužės 4 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽¹⁾ Žr. László Andor, už užimtumą atsakingas Europos Komisijos narys, IP/10/1541, 2010 m. lapkričio 23 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl šeimos politikos vaidmens vykstant demografiniams pokyčiams. Valstybių narių dalijimasis geriausia praktika

(tiriamoji nuomonė)

(2011/C 218/02)

Pagrindinis pranešėjas **Stéphane BUFFETAUT**

Pagrindinė bendrapranešėję **Béatrice OUIN**

Ambasadorius Péter Györkös, vadovaudamasis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, pirmininkaujantis Vengrijos vardu 2010 m. lapkričio 15 d. raštu paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto parengti tiriamąją nuomonę dėl

Šeimos politikos vaidmens vykstant demografiniams pokyčiams. Valstybių narių dalijimasis geriausia praktika

2010 m. gruodžio 7 d. Komiteto biuras pavedė Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyriui organizuoti Komiteto darbą šiuo klausimu. Pranešėjas Stéphane BUFFETAUT, bendrapranešėja Béatrice OUIN.

Kadangi darbas skubus, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas savo 471-ojoje plenarinėje sesijoje, kuri įvyko 2011 m. gegužės 4–5 d. (2011 m. gegužės 4 d. posėdis), pagrindiniu pranešėju paskyrė Stéphane BUFFETAUT ir pagrindine bendrapranešėję Béatrice OUIN ir priėmė šią nuomonę 183 nariams balsavus už, 3 – prieš ir 8 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos šalyse vykdoma šeimos politika ir jos turinys skiriasi, tačiau ja siekiama vieno bendro tikslo: suteikti paramą šeimoms. Bendra nacionalinė ir regioninė politika, investicijų ir mokymo, būsto ir užimtumo srityse įgyvendinama politika gali lemti tai, ar valstybė narė arba regionas taps patrauklus šeimoms, ar bus sukurtos joms palankios sąlygos.

1.2 Naudinga palyginti įvairių šalių šeimos politiką, kadangi tai leidžia nustatyti gerąją praktiką, tačiau akivaizdu, kad norint užtikrinti visapusišką politikos veiksmingumą, paslaugų pasiūla ir paramos mechanizmai turi atitikti šeimų ir tėvų ar būsimų tėvų lūkesčius. Lūkesčiai valstybėse narėse gali skirtis atsižvelgiant į nacionalinę kultūrą, socialinius įpročius ir tradicijas. Taigi, valdžios institucijoms reikėtų vengti išankstinių ideologinių nuostatų ir pasiūlyti mechanizmus, kurie asmenims iš tiesų suteiktų galimybę apsispręsti kurti šeimą, o šeimai savo ruožtu nuspręsti, kiek vaikų ji norėtų turėti.

1.3 Nors šeimos politika nepriklauso Europos Sąjungos kompetencijai, ji vis dėlto gali leisti teisės aktus, susijusius su šeiminiu ir profesinio gyvenimo derinimu, leidžiančius užtikrinti profesinę vyrų ir moterų lygybę, vaikų teisių apsaugą ir raidos galimybes.

1.4 ES taip pat gali atlikti naudingą vaidmenį tiriant demografinę padėtį ir demografinius pokyčius ir padėti narėms keistis gerąja praktika.

1.5 Šiuo metu vadovaujant Europos Sąjungai įgyvendinamas tam tikras skaičius su tuo susijusių iniciatyvų ir finansavimo programų, o Europos struktūriniai fondai arba socialiniai fondai jau teikė ir toliau gali teikti paramą šeimos politikos priemonėms įgyvendinti.

1.6 Reikėtų sujungti visas šias iniciatyvas ir joms vadovauti ar bent jau pavesti jas koordinuoti konkrečiam organui, kuris būtų įpareigotas nustatyti bendrą politiką ir apibrėžti veiksmų ir tyrimų gaires. Šį vadovavimo ir koordinavimo vaidmenį galėtų atlikti: politiniu ir valdymo požiūriu – Europos Komisija, kuriai padėtų Europos aljansas už šeimą, o moksliniu požiūriu – Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondas (*Eurofound*).

1.7 Be to, reikėtų, kad šeimoms atstovaujančios asociacijos dalyvautų formuojant šeimos politiką arba šeimoms poveikio turinčią politiką ir ES, ir valstybių narių lygmeniu.

1.8 Europos lygiu nustatoma daugelio sričių politika turi tiesioginį poveikį šeimų gyvenimui. Todėl EESRK rekomenduoja laikytis horizontalaus požiūrio ir į šeimos aspektą atsižvelgti visų sričių Europos politikoje, visų pirma atliekant poveikio vertinimus, kurie nuo šiol privalomi kiekvieno Europos teisės akto atveju ⁽¹⁾, taip pat atliekant įvairiose srityse įgyvendinamos politikos, kurią reikia persvarstyti, vertinimą.

⁽¹⁾ EESRK nuomonė „Skatinti kartų solidarumą“, OL C 120, 2008 5 16, p. 66, 4.8 punktas.

1.9 EESRK tvirtai remia pasiūlymą 2014 m. metus paskelbti Europos šeimos metais.

2. Ižanga: demografinės padėties apžvalga

2.1 Šeima Europoje iš esmės kinta: jau keletas dešimtmečių gimstamumo rodikliai yra žemesni negu kartų atsinaujinimo riba ⁽²⁾, moterys vėliau gimdo pirmąjį vaiką, auga skyrybų skaičius, daugėja šeimų, kuriuose yra tik vienas iš tėvų ir šeimų neturinčių nuolatinių pajamų, ilgėja gyvenimo trukmė, o dėl pastarojo demografinio padarinio auga ir vyresnio amžiaus žmonių, kuriems būtina globa, skaičius. Keičiantis šeimos struktūrai, iškyla naujų uždavinių, į kuriuos reikia atsižvelgti nustatant, derinant ir įgyvendinant šeimos politiką.

2.2 Dėl urbanizacijos ir pasikeitusio gyvenimo būdo išplėstinės šeimos užleidžia vietą „branduolinėms“ šeimoms, vis labiau įsigali individualistinis požiūris, formuojasi naujos socialinės rizikos grupės ir daugėja socialinės atskirties atvejų. Tai ilgalaikiai bedarbiai, nepilnos šeimos, kuriose yra tik vienas iš tėvų, skurstantys dirbantieji ir skurstantys arba skurdo grėsmę patiriantys vaikai. Šie reiškiniai, deja, pastebimi visose Europos šalyse. Manoma, kad 17 proc. europiečių skursta ir patiria socialinę atskirtį, ir tai skatina keisti šeimos politiką.

2.3 Nors žemesni negu kartų atsinaujinimo riba gimstamumo rodikliai yra būdingi visai Europos Sąjungai, demografinė padėtis valstybėse narėse ir jų regionuose nevienoda, skiriasi ir įgyvendinama šeimos politika. Svarbu ir tai, kad net ir vienoje valstybėje narėje gyventojų tankis yra nevienodas: vienuose regionuose gyvena pernelyg didelis žmonių skaičius, tuo tarpu kituose jų yra labai mažai, taigi kyla teritorijų planavimo ir viešųjų paslaugų teikimo, įskaitant ir skirtų šeimoms, problemų. Šiomis aplinkybėmis Europos Sąjungos šūkis „suvienyti įvairovėje“ – tikrai labai pagrįstas. Europos gyventojų senėjimą, t. y. išaugusį vyresnio amžiaus žmonių skaičių galima teigiamai vertinti vienu aspektu: pailgėjo gyvenimo trukmė ir vyresnio amžiaus žmonės ilgiau išlieka sveiki, tačiau yra ir neigiama pusė: labai sumažėjo gimstamumas ir todėl nebevyksta natūrali kartų kaita.

2.4 Nė vienoje valstybėje narėje nepasiekama natūrali kartų kaitos riba ⁽³⁾, nors dvi šalys – Prancūzija ir Airija – yra labai prie jos priartėjusios. Jungtinėse Amerikos Valstijose gimstamumas beveik siekia šią ribą, o Europos Sąjungoje vidutinis gimstamumo rodiklis yra ketvirčiu mažesnis.

2.5 Apskritai, skirtumai ES yra dideli. Aštuoniolikoje valstybių narių natūralus gyventojų prieaugis yra teigiamas, gimusių skaičius viršija mirusiųjų skaičių, o devyniose šalyse prieaugis

yra neigiamas, mirusių skaičius yra didesnis už gimusiųjų skaičių (didėjančia tvarka: Portugalijoje, Estijoje, Italijoje, Latvijoje, Lietuvoje, Vengrijoje, Rumunijoje, Bulgarijoje, Vokietijoje).

2.6 Norint, kad tendencija pasikeistų, visų pirma reikia, kad gerokai padidėtų suminis gimstamumo rodiklis (angl. *total fertility rate*). Migracijos srautai taip pat turi įtakos, tačiau tai nėra lemiamas veiksnys, nes imigrantai nebūtinai įsikuria tose vietovėse, kur gimstamumo rodiklis yra mažesnis, be to, jie taip pat sensta. Taigi, dėl imigracijos reikalinga aktyvi integracijos politika, kad būtų išvengta bendruomenių sambūvio problemų, kurios yra dar aštresnės silpna demografinė raida pasižyminčiose priimančiose šalyse.

3. Krizės poveikis šeimoms

3.1 Ekonomikos krizė pablogino kai kurių šeimų gyvenimo sąlygas, dėl jos taip pat buvo sudėtingiau reaguoti į būtinas paramos prašymus. Ekonominė padėtis visų pirma turėjo neigiamą poveikį užimtumui ir daugeliu atveju namų ūkių lėšoms.

3.2 Dėl šios krizės ir kritiškos valstybės finansų padėties kai kurių valstybių narių vyriausybės taip pat gali būti priverstos keisti arba atidėti tam tikrų šeimos politikos nuostatų įgyvendinimą.

3.3 Daugumos valstybių vidaus politika yra tiesiogiai susijusi su šeimomis arba daro joms poveikį. Tai pasakytina apie kovos su atskirtimi, mokymo, būsto, viešojo transporto, energetikos, socialinės paramos, švietimo, užimtumo ir kitų sričių politiką. Todėl būtina laikytis horizontalaus požiūrio stebint šiose srityse vykdomą politiką ir nustatyti jos poveikį šeimoms (angl. *family mainstreaming*) ⁽⁴⁾.

4. Skirtinga šeimos rėmimo politika

4.1 Paprastai šeimos politika apima mokesťines priemones ir išmokas šeimoms, veiksmus profesinei vyrų ir moterų lygybei užtikrinti, vaikų ir asmenų, kuriems reikalinga globa, priežiūros paslaugas, vaikų priežiūros laiko įskaičiavimą į senatvės pensijų draudimo sistemas ir galimybes derinti šeiminių gyvenimą ir profesinę veiklą (pvz., vaiko priežiūros atostogos, savanoriškas darbas ne visą darbo dieną ir pan.). Tokia politika vykdoma visoje Europos Sąjungoje, tačiau skirtingose šalyse pagrindinis dėmesys skiriamas skirtingiems aspektams arba minėta politika turi daugiau ne šeimos, o socialinės politikos ypatumų. Ši įvairovė yra natūralus reiškinys turint omenyje skirtingas šalių tradicijas, poreikius, joms būdingą visuomeninį ar net filosofinį požiūrį, taip pat šeimų lūkesčius.

⁽²⁾ Demografai šį reiškinį vadina „demografinė žiema“.

⁽³⁾ ES šis rodiklis yra 2,1 vaiko vienai moteriai. 0,1 dalis numatyta siekiant kompensuoti nevienodą santykį tarp didesnio berniukų gimstamumo ir mergaičių, kurios nesulauks reprodukcinio amžiaus, mirtingumo.

⁽⁴⁾ EESRK nuomonė dėl *Kartų solidarumo skatinimo*, OL C 120, 2008 5 16, p. 66, 4.8 punktas.

4.2 Šeimos politikos paskatos taip pat skirtingos: kartais jos yra moralinio ir pilietinio pobūdžio, kitais atvejais – daugiau ekonominio arba politinio ar tiesiog skirta gimstamumui skatinti. Koks bebūtų šios politikos pagrindas, dvasinė gerovė, sveikata ir tinkamas švietimas yra pagrindiniai šios politikos elementai, kaip ir siekis suteikti tėvams galimybę nuspręsti, kiek vaikų auginti ir derinti šeiminių gyvenimą su profesine veikla ir visuomeniniu gyvenimu.

4.3 Skandinavijos šalyse jau nuo aštuntojo dešimtmečio daug dėmesio skiriama tėvų ir motinų lygybei vykdant profesinę veiklą ir atliekant namų ūkio darbus, jose įgyvendinama socialinė ir profesinio mokymo politika, leidžianti suderinti profesinę veiklą ir šeiminių gyvenimą, taip pat sugrįžti į darbą po vaiko priežiūros atostogų. Švedijoje šios politikos pagrindu tapo svarbios reformos tokiose srityse kaip vaiko priežiūros atostogos, viešosios mažamečių vaikų priežiūros paslaugos, specialūs šeimoms taikomi mokesčiai (nuo 1971 m. panaikintas bendras apmokestinimas) ir šeimos teisė. Šeimos politikos pagrindą sudaro trys aspektai: tiesioginė parama šeimoms, parama dirbantiems tėvams jiems suteikiant mokamas vaiko priežiūros atostogas ir vienodos tėvo ir motinos teisės į mokamas vaiko priežiūros atostogas. Šios politikos rezultatai: išaugo dirbančių moterų skaičius, padaugėjo mažamečius vaikus prižiūrinčių vyrų, gimstamumo rodiklis viršijo ES vidurkį ir sumažėjo vaikų skurdas. Suomijoje nuo 1988 m. mokama pašalpa už vaikų priežiūrą namuose, Norvegijoje panaši pašalpa įvesta 1998 m. siekiant užtikrinti tėvų, visą darbo dieną prižiūrinčių savo vaikus, pripažinimą ir jiems suteikti lėšų.

4.4 Svarbiausias Nyderlandų politikos aspektas – galimybės dirbti ne visą darbo dieną plėtojimas, siekiant kad tėvai galėtų daugiau laiko skirti vaikų auklėjimui, šio žingsnio rezultatas: galimybė dirbti ne visą darbo dieną vyrai naudojami dažniau nei kitose šalyse. Vis dėlto, visą darbo dieną dirba 73,2 proc. vyrų ir apie 45,9 proc. moterų. 19 proc. vyrų naudojami tėvams suteikta galimybė dirbti ne visą darbo dieną ir šis skaičius yra gerokai didesnis negu kitose Europos šalyse, šia galimybė besinaudojančių moterų yra 41 proc. Pasirinkti dirbti ne visą darbo dieną galima iki kol vaikui sueis aštuoneri metai, kartu taikoma mokesčių sumažinimo 704 eurais per mėnesį lengvata. Skiriamas valandų skaičius yra lygus iš 26 padaugintam darbo valandų per savaitę skaičiui. Šios valandos skiriamos už kiekvieną vaiką ir jas galima sumuoti. Taigi, vaikų priežiūros paslaugomis galima naudotis dirbant ne visą darbo dieną.

4.5 Prancūzijos šeimos politika nustatyta seniai, laikui bėgant nepaisant politinių permainų kito labai mažai ir apima pinigines išmokas, šeimoms pritaikytą apmokestinimo sistemą, darbo teisėje numatytas pensijų sistemos nuostatas, kuriomis suteikiama teisė į specialias mokamas atostogas, taip pat vaikų iki trejų metų priežiūros sistemą ir nemokamą vaikų darželį vaikams nuo trejų metų. Svarbu yra tai, kad šią politiką privaloma vykdyti nepaisant valstybėje, departamentuose ir miestuose vyraujančių politinių tendencijų. Departamentų ir miestų gyven-

damos įvairios šeimos politikos iniciatyvos, susijusios su vaikų priežiūra ar parama šeimoms, papildo nacionalinę politiką. Išmokos šeimoms mokamos siekiant šeimoms atlyginti auginant vaikus patiriamas išlaidas ir skatinti turėti gausias šeimas. Vadovaujantis universalumo principu jos išmokamos visiems vaikams nepaisant šeimos pajamų. Jos yra skirtos vaikui ir tuo šeimos politika skiriasi nuo socialinės politikos. Visa tai lėmė, kad Prancūzijoje yra vieni iš aukščiausių visoje Europoje moterų užimtumo ir gimstamumo rodikliai. Laisvė pasirinkti vaiko priežiūros būdą yra labai svarbus klausimas Prancūzijos šeimos politikoje, tačiau siekiant užtikrinti šią laisvę pasirinkti, reikia, kad apskritai būtų pasirinkimas, t.y., kad būtų pakankama priežiūros struktūrų pasiūla.

4.6 Jungtinės Karalystės politika yra labiau orientuota į kovą su šeimų ir vaikų skurdu ir visuotinai priimta, kad valstybė neturi kištis į individų pasirenkamą gyvenimo būdą. Ši politika atitinka esamas aplinkybes: lanksti darbo rinka leidžia motinoms gana nesunkiai susirasti darbą ir minėtas didelis lankstumas taip pat sudaro sąlygas patenkinti labai skirtingo pobūdžio šeimų lūkesčius. Šeiminiam gyvenimui didesnę dėmesį skiriančios moterys pagimdo maždaug du kartus daugiau vaikų negu moterys, pasišventusios profesinei veiklai.

4.7 Vokietijos demografinė padėtis labai sudėtinga, ši šalis jau keletą metų įgyvendina plataus užmojo šeimos politiką, kurios tikslas ne tik praktiškai padėti derinti šeiminių ir profesinių gyvenimą, bet ir pakeisti mąstyseną, kadangi Vokietijoje neigiamai vertinamas pasirinkimas turėti vaikų ir dirbti. Išplėta vaikų priežiūros sistema ir pritaikytos darbo valandos, taip pat įvestos mokamos keturiolikos mėnesių vaiko priežiūros atostogos, jų laikotarpiu mokami du trečdaliai atlyginimo. Be to, numatytos konkrečios paramos priemonės, kurių tikslas kovoti su vaikų skurdu ir prisidėti prie šeimos pajamų.

4.8 Visais atvejais atlikti tyrimai aiškiai rodo, kad dažnai, kai moterų užimtumo lygis aukštas, jai suteikiamos galimybės derinti profesinę veiklą ir šeiminių gyvenimą, aukštas ar palyginti aukštas būna ir gimstamumo rodiklis. Galima teigti, kad įvykus demografiniam lūžiui, kai sumažėjo vienai moteriai tenkančių vaikų skaičius, kai labai sumažėjo mirtingumas (visų pirma kūdikių, vaikų, paauglių ir motinų), išplito higienos įpročiai ir atsirado galimybė planuoti nėštumą, laikotarpiui po lūžio būdinga tai, kad įsigalėjo modelis, kai dirba abu tėvai. Vis tik visą darbo dieną dirba daugiau vyrų negu moterų, ypač, kai nėra gerų sąlygų naudotis paslaugomis ir mokamomis vaiko priežiūros atostogomis.

5. Įvairūs raidos variantai

5.1 Atsižvelgiant į dabartinę demografinę padėtį Europos Sąjungoje, labai svarbu nustatyti vykdomos politikos poveikį gimstamumo rodikliams. Galimi įvairūs demografinės raidos variantai.

5.2 Pirmasis variantas galėtų būtų raida, kurioje vyrautų dabartinės tendencijos. Europos Sąjungoje ir toliau gimstamumo rodikliai būtų žemesni negu natūrali kartų atsinaujinimo riba ir valstybėse narėse rodikliai būtų skirtingi ir nors dėl natūralių demografinių dėsnių gyventojų skaičius vis dėlto pamažu augtų, ilgainiui šis didėjimas taptų vis labiau neryškus dėl ilgėjančios vyresnio amžiaus žmonių gyvenimo trukmės ir teigiamo migracijos saldo. Tokiu atveju, nepaisant migracijos įtakos, ES vyktų spartus gyventojų senėjimas („struktūrinis“ poveikis), labai išaugtų vyresnio amžiaus žmonių skaičius („gerontoprogresija“) ir didelė tikimybė, kad sumažėtų aktyvių gyventojų skaičius, net jei ir būtų padidintas pensinis amžius. Be to, maždaug pusėje Europos šalių sumažėtų gyventojų.

5.3 Galiausiai dėl tokios padėties valstybėse narėse išryškėtų dideli demografiniai skirtumai ir galėtų iškilti pavojus Europos Sąjungos sanglaudai, kadangi dėl demografinių šalių ypatumų turėtų būti įgyvendinama skirtinga politika ir gyventojai keltų labai skirtingus reikalavimus.

5.4 „Katastrofos“ varianto atvejis – tai besitęsianti „demografinė žiema“, t. y. kai gimimų skaičius būtų gerokai mažesnis už mirčių skaičių! Vienu metu vyktų ir senėjimas „iš apačios“ dėl labai mažo gimstamumo, t. y. kai jis per pusę mažesnis nei natūrali kartų kaitos riba (tokia padėtis jau stebima kai kuriuose ES regionuose), ir senėjimas „iš viršaus“ dėl padidėjusio vyresnių nei 65 metų asmenų ilgaamžiškumo. Taigi, tokia labai „paseusi“ visuomenė nebeturėtų galimybių užtikrinti vyresnio amžiaus žmonėms reikalingų pajamų ir sveikatos priežiūros finansavimo.

5.5 Šie du „katastrofos“ varianto veiksniai paskatintų jaunos diplomuotas žmones emigruoti iš senėjančios Europos Sąjungos į verslui patrauklesnes šalis, o imigracija tuo tarpu mažėtų, kadangi Europa nebebūtų tokia patraukli, nes prarastų gyvybingumą, taptų skurdesnė ir patirianti rimtų biudžeto ir įmonių finansinės padėties pusiausvyros sunkumų.

5.6 Dėl tokios padėties Europos Sąjungoje susiformuotų labai neproporcinga amžiaus piramidė, kurioje senyvo amžiaus žmonių būtų gerokai daugiau nei jaunimo, o aktyvūs asmenys sparčiai sentų ir jų skaičius labai sumažėtų.

5.7 Galiausiai, galimas trečiasis optimistiškesnis variantas, t. y. demografinis atsinaujinimas, kitaip tariant „demografinis pavasaris“. Demografinio atsinaujinimo atveju gimstamumo rodiklis padidėtų ir priartėtų prie natūralios kaitų kartos ribos. Didėjantis gimimų skaičius išjudintų daugelį ekonomikos sektorių. Taip aktyvūs gyventojai, kurių skaičius mažėjo, pereitų į kitą kartą. Ši demografinė raida paskatintų ekonominę raidą, kuri sudarytų sąlygas finansuoti socialinę apsaugą. Europos Sąjunga vėl taptų patraukli savo piliečiams, kurie nebenorėtų emigruoti, ir ji viliotų geresnį išsilavinimą turinčius imigrantus.

5.8 Žinoma, tai nėra prognozės, veikia tik paprastos prielaidos, padedančios numatyti atitinkamą politiką, kuri leistų pagerinti padėtį ir išvengti blogiausio.

6. Ar vykdoma skirtinga šeimos politika lemia nevienodus gimstamumo rodiklius?

6.1 Visos valstybės narės vykdo politiką tam tikrose srityse, kuri ir sudaro taip vadinamą šeimos politiką⁽⁵⁾. Ja siekiama skirtingų tikslų:

- sumažinti skurdą ir išsaugoti šeimos pajamas,
- teikti paramą ikimokykliniam ugdymui ir vaiko lavinimui,
- sudaryti sąlygas derinti profesinę veiklą ir šeiminių gyvenimą,
- siekti lyčių lygybės,
- sudaryti sąlygas tėvams ar būsimiems tėvams turėti norimą skaičių vaikų ir galimybę planuoti jų gimimą ir taip padidinti gimstamumo rodiklį.

6.2 Jei šalis suskirstytume pagal jų vykdomą politiką, galėtume išskirti šias kategorijas:

- silpną šeimos politiką vykdančios šalys, kuriose gimstamumo rodiklis nesiekia ES vidurkio,
- šeimų poreikių neatitinkančią politiką vykdančios šalys, kuriose gimstamumo rodiklis nesiekia ES vidurkio,
- šalys, šeimoms remti skiriančios tokią BVP dalį, kuri nesiekia Europos Sąjungos vidurkio arba yra jam lygi, bet turinčios aukštesnį už ES vidurkį gimstamumo rodiklį,
- stiprią šeimos politiką vykdančios šalys, kuriose gimstamumo rodiklis viršija ES vidurkį⁽⁶⁾.

Tai rodo, kad vykdoma politika turi įtakos gimstamumui, kuris priklauso nuo to, kuo grindžiama ši politika.

⁽⁵⁾ EESRK nuomonė dėl Šeimos ir demografinės raidos, OL C 161, 2007 7 13, p. 66, 7 punktas.

⁽⁶⁾ Pranešimas Felipe Gonzales vadovaujama Sąjungos ateities svarstymų grupei, Gérard-François Dumont, „ES demografinės perspektyvos“, <http://www.diploweb.com/UE-Prospective-demographique.html>

6.3 Naudinga palyginti įvairių šalių šeimos politiką, kadangi tai leidžia nustatyti gerąją praktiką, tačiau akivaizdu, kad norint užtikrinti visapusišką jos veiksmingumą, paslaugų pasiūla ir paramos mechanizmai, visų pirma finansiniai ir (arba) mokesčiai, turi atitikti šeimų ir tėvų ar būsimų tėvų lūkesčius. Lūkesčiai valstybėse narėse gali skirtis atsižvelgiant į nacionalinę kultūrą, socialinius įpročius ir tradicijas. Taigi, valdžios institucijoms reikėtų vengti išankstinių ideologinių nuostatų ir pasiūlyti priemonių, kurios asmenims iš tiesų suteiktų galimybę apsispręsti kurti šeimą, o šeimai savo ruožtu nuspręsti, kiek vaikų ji norėtų turėti. Šios priemonės turi būti parengtos taip, kad būtų galima atsižvelgti į skirtingą gyventojų tankį regionuose. Laikantis tokio požiūrio ir atsižvelgiant į minėtus skirtumus, galima sukurti informacijos teikimo ir keitimosi geriausiaja praktika sistema. Taigi, valdžios institucijų veiksmai yra iš tiesų pagrįsti, kadangi šeima, kurios pagrindu kuriamas žmogiskasis kapitalas (?), yra visos visuomenės struktūros pagrindas. Tai patvirtino krizė, kurios metu šeima dažnai atlikdavo socialinio amortizatoriaus vaidmenį.

7. Pagrindiniai sėkmingos šeimos politikos elementai

7.1 Nors įgyvendama skirtinga šeimos politika, akivaizdu, kad sėkminga skirtingų šalių politika turi bendrų bruožų:

- įgyvendinamos priemonės, leidžiančios derinti profesinę veiklą ir šeiminių gyvenimą (kokybiškos vaikų priežiūros galimybės, ypač mažamečių vaikų priežiūros viešoji infrastruktūra, paramos šeimoms priemonės rūpinantis ir prižiūrint asmenis, kuriems reikalinga globa, lankstus darbo organizavimas, specialios atostogos), tačiau šios priemonės turi būti pritaikytos prie šalies sąlygų, atitikti tėvų ir motinų lūkesčius ir vaiko dvasinės, psichologinės ir fizinės raidos poreikius,

- šeimų skurdo prevencija ir kova su juo,

- įgyvendinamos politikos tęstinumas nepaisant politinių permainių ir jos universalumas. Politika vykdoma atsižvelgiant į vaiko interesus ir visiškai nekreipiant dėmesio į šeimos pajamas. Tęstinumo aspektas yra labai svarbus, kadangi šeimos kūrimas yra ilgalaikis projektas. Pritaikyta ir ilgalaikė šeimos politika yra tvaraus vystymosi dalis,

- pripažįstama šeima ir deramai įvertinamas šeimos ir sėkmingo šeiminių gyvenimo vaidmuo. Šiandieninėje visuomenėje visų pirma kalbama apie asmeninę ir profesinę sėkmę, nors žmogaus gyvenimas gali būti sėkmingas ir kitu požiūriu, jo sėkmė gali būti siejama su kitais asmenimis ir bendra gerove, įskaitant sėkmingą šeiminių gyvenimą, visuomeninę arba kultūrinę veiklą, šiems aspektams derėtų skirti daugiau dėmesio, visų pirma žiniasklaidoje (⁸) ir nacionalinėse šveitimo sistemose,

(⁷) EESRK nuomonės dėl Šeimos ir demografinės raidos, OL C 161, 2007 7 13, p. 66, 6.4 punktas ir „Skatinti kartų solidarumą“, OL C 120, 2008 5 16, p. 66, 3.11 punktas.

(⁸) EESRK nuomonės dėl Šeimos ir demografinės raidos, OL C 161, 2007 7 13, p. 66, 8.15 punktas ir „Skatinti kartų solidarumą“, OL C 120, 2008 5 16, p. 66, 3.13 punktas.

- atsižvelgiama į ypatingą gausių šeimų padėtį.

7.2 Be šeimos politikos *stricto sensu* elementų, labai svarbų vaidmenį atlieka užimtumo ir būsto politika (⁹). Neturint darbo ir būsto neįmanoma planuoti šeimos. Kad sukurtum šeimą, reikia bent šiek tiek pasitikėti ateitimi. Aukštas jaunimo nedarbo lygis arba garantijų nesuteikiančios darbo sutartys gali turėti didelį poveikį natūraliai gyventojų kaitai, kadangi vaikams užauginti reikia daug laiko, o nėštumui palankaus amžiaus tarpsnis yra trumpas. Dėl šios priežasties reikėtų skirti tinkamą dėmesį studentų ir jaunų žmonių, kurie jau yra tapę tėvais ar nori jais tapti, padėčiai.

7.3 Kai vykdoma ilgalaikė šeimos politika, iš tiesų atitinkanti šeimų lūkesčius, ji turi teigiamą poveikį vaikų ir tėvų gerovei, harmoningam socialiniam gyvenimui ir leidžia vėl pasiekti geresnį gimstamumo rodiklį.

7.4 Neseniai Pasaulinio motinų judėjimo atliktas tyrimas, kuriame dalyvavo 11 000 motinų, aiškiai parodė, kad jos nori:

- pirma, galimybių derinti darbą ir šeiminių gyvenimą,

- antra, kad visuomenė pripažintų jų atliekamo motinų vaidmens svarbą,

- trečia, turėti galimybę daugiau laiko skirti savo vaikams.

7.5 Būtų įdomu atlikti panašią tėvų apklausą, kadangi jiems taip pat gali būti aktualūs minėti trys prioritetai ir ypač jų vaidmens pripažinimas, tai juos tik paskatintų dar daugiau dėmesio skirti šeiminių gyvenimui (¹⁰). Šiuo požiūriu pastarojo meto pasiūlymai, kuriais norima vyrus paskatinti eiti vaiko priežiūros atostogų, gal net įvesti privalomas ir mokamas tėvystės atostogas, yra įdomūs, kadangi jie atitinka būtinybę deramai įvertinti tėvystę ir nemažiau svarbų poreikį stiprinti vyrų atsakomybę, ypač skyrybų atveju. Taigi, būtų naudinga kaupti įmonių, kurios taiko su tėvų pareigomis suderintus darbo organizavimo metodus, gerąją praktiką. Socialinė įmonių atsakomybė apima ir priemones, kuriomis padedama išlaikyti profesinės veiklos ir šeiminių gyvenimo pusiausvyrą. Būtent įmonėse

(⁹) EESRK nuomonė dėl Šeimos ir demografinės raidos, OL C 161, 2007 7 13, p. 66, 4.6 punktas.

(¹⁰) EESRK nuomonė dėl Šeimos ir demografinės raidos, OL C 161, 2007 7 13, p. 66, 8.11 punktas.

šios priemonės įgyvendinamos praktiškai. Būtų galima sukurti „šeiminiam gyvenimui palankios įmonės“ ženklą sekant Ispanijos pavyzdžiu, kurioje šią iniciatyvą remia šios šalies Sveikatos ir socialinių reikalų ministerija ⁽¹¹⁾.

7.6 Savo ankstesnėje nuomonėje ⁽¹²⁾ Komitetas siūlė „numatyti iniciatyvas, suteikiančias galimybę seneliams ir kitiems artimiems šeimos nariams rūpintis vaiku tuo atveju, jei tam pritaria dirbantys tėvai ir tai atitinka vaiko interesus.“ Kalbant apie šeiminiam gyvenimui skiriamą laiką, EESRK jau yra pareiškęs, kad laikosi principo, pagal kurį kiekvienas turėtų „[...] turėti pakankamą „laiko kreditą“ šeiminei [...] veiklai. Todėl reikėtų sudaryti sąlygas asmeniui pavėlinti išėjimo į pensiją amžių, jei jis nori nedirbti kurį laiką (tačiau už šį laiką tarpą mokama tokia pačia tvarka kaip ir pensija) dalyvavimo darbo rinkoje laikotarpiu. ⁽¹³⁾“ Taigi, tuo atveju, net jei asmuo dirbs ne visą darbo dieną arba laikinai sustabdys profesinę veiklą, jo pajamos nesumažės drastiškai. Reikėtų atlikti tikslus ekonominius skaičiavimus ir nustatyti, kiek sutaupoma bendros vaikų priežiūros sistemos srityje, o sutaupytas lėšas būtų galima panaudoti tam, kad į vaikų priežiūrai skirtą laiką būtų atsižvelgta apskaičiuojant pensijas. Taip pat labai svarbu užtikrinti senelių teises jų vaikų atžvilgiu.

7.7 Norint nustatyti poreikius atitinkančią šeimos politiką, reikia atlikti apklausas šiais klausimais: jaunimo siekiai, permains, kurias lėmė didesnis šeimų judumas, jaunimo galimybių turėti savo būstą ir sprendimo sukurti šeimą sąsaja ar naujų šeimos formų poveikis gimstamumui. Tokios apklausos būtų naudingos, kadangi jos leistų tiksliau nustatyti šeimų lūkesčius, o tai vienas iš svarbiausių vykdomos politikos aspektų.

8. Koks Europos Sąjungos vaidmuo?

8.1 Šeimos politika nepriklauso Europos Sąjungos kompetencijos sričiai. Pagrindinių teisių chartijos 9 straipsnyje nurodoma, kad šeimos teisė reglamentuojama nacionaliniais teisės aktais. Tačiau ES gali leisti teisės aktus, susijusius su šeiminiu ir profesinio gyvenimo derinimu, ir socialiniai partneriai gali derėtis dėl susitarimų, kurie taps direktyvomis. Taip buvo sprendžiant vaiko priežiūros atostogų klausimą ir vykstant diskusijoms dėl nėštumo ir gimdymo atostogų trukmės. Be to, ES gali priimti teisės aktus, skirtus profesinei vyrų ir moterų lygybei užtikrinti, o tai neatskiriama bet kokios šeimos politikos dalis, taip pat, remiantis neseniai priimta Europos Komisijos vaiko teisių strategija, leisti teisės aktus, užtikrinančius vaiko teisių apsaugą ir raidos galimybes ⁽¹⁴⁾.

8.2 Strategijoje „Europa 2020“ užsibrėžto vyrų ir moterų užimtumo lygio tikslo pasiekti pavyks tik tuomet, jei kartu

⁽¹¹⁾ http://www.en.aenor.es/aenor/certificacion/resp_social/resp_efr.asp.

⁽¹²⁾ EESRK nuomonė dėl Geresnės nėščių ir neseniai pagimdžiusių arba maitinančių krūtimi darbuotojų saugos ir sveikatos, OL C 277/102, 2009 11 17, 1.12 punktas.

⁽¹³⁾ EESRK nuomonė dėl Lyčių lygybės, ekonomikos augimo ir užimtumo lygio sąsajų, OL C 318/15, 2009 12 23, 4.2.6.2 punktas.

⁽¹⁴⁾ COM(367) galutinis.

bus vykdoma šeimos politika, kuri leis vyrams ir moterims dirbti ir auginti norimą skaičių vaikų, o šiuo metu daugumoje valstybių narių taip nėra.

8.3 Europos Sąjunga taip pat gali atlikti naudingą vaidmenį tiriant demografinę padėtį ir demografinius pokyčius visais geografiniais lygmenimis, vertinant šeimos politiką, įgyvendinamą tiek valstybės, tiek vietos valdžios institucijų lygmeniu, ir padėti valstybėms narėms keistis gerąja praktika.

8.4 Vokietijos pirmininkavimo metu sukurtas Europos aljansas už šeimą buvo numatęs sukurti observatoriją, bet jos iki šiol nėra.

8.5 Šiandien vadovaujant Europos Sąjungai vykdomas tam tikras skaičius su tuo susijusių iniciatyvų ir finansavimo programų:

— ekspertų grupė demografijos klausimams,

— Europos demografijos forumas,

— geriausios praktikos praktiniai seminarai,

— tinklas šeimos politikos klausimais,

— Europos aljanso už šeimą interneto portalas,

— regioniniai seminarai.

Visiems šiems veiksams finansuoti skirta apie 500 000 eurų, dar reikėtų paminėti mokslinių tyrimų projektą FAMILYPLAT-FORM, kuris jau baigiamas įgyvendinti, taip pat kitus mokslinių tyrimų projektus demografijos srityje, kurie susiję su šeimoms aktualiais klausimais, galiausiai – OECD šeimos duomenų bazę.

8.6 Būtų naudinga visas šias iniciatyvas sujungti ir joms vadovauti ar bent jas koordinuoti pavesti konkrečiam organui, kuris būtų įpareigotas nustatyti bendrą politiką ir nubrėžti veiksmų ir tyrimų gaires. Kadangi dabar nėra palankus metas kurti naujus nepriklausomus Europos Sąjungos organus, ši vadovavimo ir koordinavimo vaidmenį galėtų atlikti politiniu ir valdymo požiūriu – Europos Komisija, kuriai padėtų Europos aljansas už šeimą, o moksliniu požiūriu – Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondas, kuris kaip trišalė Europos Sąjungos agentūra šiuo atveju būtų ištis tinkamas pasirinkimas. Tinkamai koordinuojant visas Europos Sąjungos lygmeniu jau vykdomas iniciatyvas valstybėms narėms galėtų būti pasiūlyta išsami duomenų bazė. Be to, Europos aljansas už šeimą galėtų

plėtoti ryšius ir įgyvendinti bendrus veiksmus su socialinės politikos atvirojo koordinavimo metodo struktūromis. Šiuo metu vyksta Europos Komisijos ir suinteresuotųjų subjektų diskusija susijusiais klausimais.

8.7 Europos socialinis fondas ir Europos regioninės plėtros fondas jau prisidėjo kuriant šeimos politikos priemones kai kuriose valstybėse narėse. Reikėtų numatyti tolesnius tokio pobūdžio veiksmus. Šeimos politika taip pat turi tapti kovos su skurdu plano dalimi.

8.8 Laikantis tos pačios krypties, mokslinių tyrimų ir inovacijų programoje⁽¹⁵⁾ reikėtų numatyti finansavimą demografiniams tyrimams ir analizėms bei sociologijai, antropologijai ir filosofijai, kurios taip pat nagrinėja šeimos klausimus. Beje, derėtų atlikti vykdomos šeimos politikos veiksmingumo ir poveikio vertinimus. Atsižvelgiant į tai, pageidautina nesustabdyti FAMILYPLATFORM veiklos, būtų sustabdyt priešingai, ją reikėtų pratęsti, kaip to prašo visos su šeima susijusios asociacijos ir suinteresuotosios šalys.

8.9 Pageidautina, kad šeimoms atstovaujančios asociacijos dalyvautų formuojant šeimos politiką arba šeimoms poveikio turinčią politiką ir Europos Sąjungos, ir valstybių narių lygmeniu.

8.10 Visi europiečiai buvo arba yra šeimos – koks bebūtų tos šeimos likimas ar istorija ir kokia bebūtų bendra šeimų raida pastaraisiais dešimtmečiais – nariai. Nė vienas žmogus neatsirado iš niekur ir visos nuomonės apklausos rodo, kad ryšiai su šeima vis dar išlieka viena pagrindinių Europos piliečių vertybių. Taigi, Europos lygmeniu nustatoma daugelio sričių politika (laisvas asmenų judėjimas, užimtumas ir socialinė apsauga, aplinkos ir vartotojų apsauga, PVM tarifų nustatymas kūdikiams

skirtoms prekėms⁽¹⁶⁾, žiniasklaidos politika arba švietimo, kultūros ar socialinės programos) turi tiesioginio poveikio šeimų gyvenimui.

8.11 Todėl EESRK rekomenduoja laikytis horizontalaus požiūrio ir į šeimos aspektą atsižvelgti visų Europos sričių politikoje, visų pirma atliekant poveikio vertinimus, kurie nuo šiol privalomi kiekvieno Europos teisės akto atveju⁽¹⁷⁾, taip pat atliekant įvairiose srityse įgyvendinamos ir ketinamos reformuoti politikos vertinimą. Ispanijoje vandens išteklių riboti, taigi siekiant sumažinti jo vartojimą, buvo nustatytos kainos numatant, kad kuo daugiau kubų vandens sunaudota, tuo labiau jis brangsta. Ši sistema buvo labai nepalanki gausioms šeimoms, kadangi penkių asmenų šeima automatiškai suvartoja daugiau vandens negu viengungis arba vaikų neturinti šeima. Dėl šios sistemos buvo pateiktas ieškinyis ir galiausiai jos atsisakyta⁽¹⁸⁾. Todėl siekiant išvengti panašaus pobūdžio neigiamų pasekmių šeimoms, reikėtų, kad Europoje būtų reguliariai atliekami teisės aktų poveikio šeimoms vertinimai.

8.12 Be to, reikėtų pabrėžti, kad regioninė politika, investicijų ir mokymo, būsto ir užimtumo srityse įgyvendinama politika tarpusavyje labai susijusios, todėl ne vien tik šeimos politika *stricto sensu*, bet ir minėtose srityse įgyvendinama politika lemia tai, ar valstybė narė arba regionas taps patrauklus šeimoms ir jaunimui, ar bus sukurtos jiems palankios sąlygos, be to šiose srityse įgyvendinami veiksmai skatina bendrą nuolatinę demografinę raidą.

8.13 Komitetas tvirtai remia pasiūlymą 2014 m. metus paskelbti Europos šeimos metais ir paminėti JTO dvidešimtąją Tarptautinių šeimos metų sukaktį. Iš tiesų, visuomenės ateitį kurs būsimų kartų atstovai, kurie gimsta šeimose. Tačiau baigiant reikėtų atkreipti dėmesį, kad lemiamas veiksnys kurti šeimą – tai tikėjimas geresne ateitimi. Vyriausybės yra atsakingos už savo valdomos šalies žmonių vilčių pateisinimą. Čia slypi jų misijos kilnumas ir svarba.

2011 m. gegužės 4 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽¹⁵⁾ EESRK nuomonė dėl Šeimos ir demografinės raidos, OL C 161, 2007 7 13, p. 66, 4.5 punktas.

⁽¹⁶⁾ Komitetas yra pareiškęs nuomonę, kad reikia mažinti šį TVA, visų pirma taikomą kūdikių vystyklams. EESRK nuomonė „Skatinti kartų solidarumą“, OL C 120, 2008 5 16, p. 66, 4.7 punktas.

⁽¹⁷⁾ EESRK nuomonė „Skatinti kartų solidarumą“, OL C 120, 2008 5 16, p. 66, 4.8 punktas.

⁽¹⁸⁾ <http://sentencias.juridicas.com/docs/00285332.html>

**Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl tvarumo poveikio vertinimo (TPV)
ir Europos Sąjungos prekybos politikos**

(2011/C 218/03)

Pranešėja **Evelyne PICHENOT**

Europos Komisija, vadovaudamasis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 262 straipsniu, 2010 m. balandžio 22 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Tvarumo poveikio vertinimo (TPV) ir Europos Sąjungos prekybos politikos.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. balandžio 11 d. priėmė savo nuomonę.

471-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. gegužės 4–5 d. (gegužės 5 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 161 nariui balsavus už, 3 prieš ir 4 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

Siekiant pagerinti su Europos Sąjungos prekybos politika susijusio tvarumo poveikio vertinimo (TPV) rezultatus, EESRK rekomenduoja Komisijai persvarstyti šią sistemą, kad būtų labiau atsižvelgiama į pilietinės visuomenės rūpesčius ir globalizacijos aplinkybes. EESRK siūlo pertvarkyti TPV priemonę ir ją įtraukti į nuoseklų vertinimo ciklą.

1.1 Todėl, EESRK nuomone, labai svarbu, kad nuo šiol į visus prekybos susitarimus būtų įtrauktas stebėsenos mechanizmas, kuriame dalyvautų pilietinė visuomenė, vienintelė užtikrinanti prisiimtų įsipareigojimų kontrolę ir stebinti prekybos atvėrimo riziką bei teikiamas galimybes tvaraus vystymosi požiūriu. Toks mechanizmas yra būtinas siūlomam dinamiškam požiūriui, kadangi leidžia, atsižvelgiant į konkrečius terminus, iš naujo įvertinti pradiniam vertinime nustatytą riziką ir galimybes.

1.2 Siekiant užtikrinti, kad ši sistema atitiktų tvaraus vystymosi tikslus, EESRK rekomenduoja, kad

— TPV būtų įtrauktas į *ex ante*, *in itinere* ir *ex post* vertinimą,

— TPV būtų derinamas su preliminariniu poveikio vertinimu, vykdomu prieš suteikiant įgaliojimą derėtis, ir būtų atliekamas laiku,

— pirmenybė būtų teikiama socialinės rizikos ir pavojaus aplinkai nustatymui taip papildant ekonominį vertinimą, kuris iš esmės atliekamas ES ketinimui sudaryti prekybos susitarimą pagrįsti,

— būtų vertinamas ne bendras liberalizavimo poveikis kiekvienam tvaraus vystymosi ramsčiui, o veikiau atliekamas konkretesnis ir išsamesnis sektorių ar namų ūkių vertinimas, ypač kalbant apie tas šalis, kurių ekonomikai būdinga didelio masto neoficiali veikla,

— TPV taptų orientyru Europos Parlamente rengiamoms viešoms diskusijoms dėl „pasekmių analizės“,

— į papildomas priemones būtų įtrauktos ir kitos Europos Sąjungos politikos sritys,

1.3 Kad teikiama informacija būtų tinkamesnė, EESRK rekomenduoja pakoreguoti TPV šiomis priemonėmis:

— turi būti iš naujo užtikrinta pusiausvyra tarp trijų ramsčių,

— konsultantai turi taikyti įvairius esamus metodus, įskaitant kokybinius, siekdami suteikti informacijos apie neekonominius nagrinėjamo prekybos susitarimo aspektus,

— turi būti skiriama daugiau dėmesio ekologiniams aspektams (gyvavimo ciklo analizė, anglies pėdsako nustatymas, ekosistemų funkcijų vertinimas),

— turėtų būti nuolat siekiama į už vertinimą atsakingų konsultantų komandą įtraukti ekspertus iš šalies partnerės, pasirašiusios nagrinėjamą prekybos susitarimą,

— socialiniai partneriai, aplinkos apsaugos specialistai ir verslo atstovai turėtų būti kviečiami į tiesiogines ir išsames diskusijas,

— atsižvelgti į poveikį lyties aspektu,

— į TPV turėtų būti įtraukta teisės ir sveikatos specialistų darbo sąlygų, ypač jų atstovų nepriklausomumo ir fizinės neliečiamybės, analizė.

1.4 Siekiant organizuoti atnaujintą dalyvavimo procesą, EESRK rekomenduoja, kad

- visuose vertinimo etapuose su vertinimu galėtų susipažinti visos suinteresuotosios šalys ir šalys partnerės ir kad prie jo būtų pridėdama glausta ataskaita,
- konsultacijos būtų rengiamos įvairiais ciklo etapais, būtų atviros visoms suinteresuotosioms pilietinės visuomenės šalims ir joms būtų skiriama pakankamai finansinių išteklių,
- EESRK galėtų dalyvauti prieš TPV pareikšdamas nuomonę dėl rodiklių pasirinkimo, nustatydamas pilietinės visuomenės organizacijas, su kuriomis reikia konsultuotis, ir pasiūlydamas konsultacijų būdus,
- EESRK būtų prašoma parengti nuomonę dėl „pasekmių analizės“, pateikiamos Europos Parlamentui ir Tarybai,
- EESRK būtų pripažintas svarbiu partneriu rengiant konsultacijas ir vykdamas stebėseną su šalių partnerių pilietine visuomene ir bendradarbiaujant su ES delegacijomis,
- EESRK imtųsi tarpininko vaidmens siekiant užtikrinti, kad konsultavimasis su pilietine visuomene dėl poveikio vertinimo būtų vykdomas kartu įgyvendinant susitarimuose numatytus būsimus stebėsenos mechanizmus,
- atliekant *ex post* vertinimą būtų atsižvelgiama į tarpines stebėsenos komiteto ataskaitas.

2. Tvarumo poveikio vertinimas – būtina priemonė, kurią reikia nuodugniai peržiūrėti

2.1 Savo komunikate „Prekyba, augimas ir tarptautinė arena“⁽¹⁾ Europos Komisija teigia norinti intensyviau vykdyti konsultacijas su suinteresuotaisiais subjektais ir pilietine visuomene, kad veiksmingiau įvertintų prekybos politikos poveikį tvariam vystymuisi. Suprasdamas, kad Prekybos generalinis direktoratas buvo pirmasis, pradėjęs vykdyti tvarumo poveikio vertinimą, EESRK palankiai vertina tai, kad Komisija stengiasi atgaivinti diskusijas, kuriomis siekiama ne tik nagrinėti laimėjimus, pasiektus taikant vertinimo metodą, bet ir pašalinti metodo trūkumus bei klaidas. Šioje tiriamojoje nuomonėje EESRK daugiausia dėmesio skiria pasiūlymams, kuriais siekiama pagerinti sistemos veikimą ir paaiškinti jos tikslus. Komitetas siekia atsakyti į klausimą, koks yra tvarumo poveikio vertinimo socialinis ir politinis tikslas.

2.2 Įsigaliojus Lisabonos sutarčiai, Europos Parlamento galios padidėjo: prekybos politikos atžvilgiu dabar jis turi tiek pat

galių, kiek ir Taryba. Pirmą kartą po sutarties įsigaliojimo rati-fikuojant susitarimą, t. y. 2011 m. kovo mėn. susitarimą su Pietų Korėja, suinteresuotieji subjektai, pirmiausia tie, kurie atstovauja pažeidžiamiems sektoriams, galėjo patikrinti šių naujų EP narių galių svarbą. Taigi, ankstesnį dialogo su pilietine visuomene organizavimo metodą būtina derinti su šiais instituciniais pokyčiais.

2.3 Labai susidomėjęs EESRK atkreipia dėmesį į sistemos pakeitimus, siūlomus minėtame neseniai paskelbtame Komisijos komunikate. Tvarumo poveikio vertinimas, susijęs su konsultavimusi su pilietine visuomene, atliekamas ir toliau, kartu oficialiai išpareigojama jį vykdyti derybų metu ir nurodyti rezultatus „padėties nustatymo dokumente“. Nustatytas naujas papildomas vertinimo etapas: Komisija praneša, kad, siekiant stebėti prekybos susitarimų poveikį, bus atliekamas jų *ex post* vertinimas. Galiausiai papildomai nustatytas pagrindinis politinių diskusijų etapas, vykstantis po derybų, prieš pasirašant susitarimą; šiuo etapu Komisija rengia „pasekmių analizę“, kuri turi būti perduodama Parlamentui ir Tarybai. Tvarumo poveikio vertinimas nebeturėtų būti laikomas tik priemone, taikytina vedant derybas. Jis turėtų būti politikos rengimo ir įgyvendinimo ciklo bei jos stebėsenos dalis. Todėl šioje nuomonėje pateikti pasiūlymai dėl sistemos peržiūros yra aktualūs ir svarbūs.

2.4 Kadangi daugiašaliu lygmeniu apčiuopiamų rezultatų nepasiekta, į dvišalius arba regionų laisvosios prekybos susitarimus (LPS) įtraukiama vis daugiau aspektų, susijusių su tvaresne pasaulio prekybos valdysena: su tuo susijęs išsamesnis vertinimo ciklas (*ex ante* ir *ex post*) ir susitarimų turinys, t. y. tvaraus vystymosi skyriai, į kuriuos įtraukti aplinkos apsaugos ir socialiniai išpareigojimai.

2.5 Jau vyksta struktūrinis Prekybos generalinio direktorato ir pilietinės visuomenės dialogas⁽²⁾, kuris apima informacijos ir pasikeitimo nuomonėmis sesijas įvairiuose derybų dėl prekybos etapuose. Taip vykdomas išpareigojimas konsultuotis ir su Europos pilietinės visuomenės organizacijomis, ir su šalių partnerių organizacijomis konsultantams rengiant tvarumo poveikio vertinimus. EESRK norėtų aktyviau dalyvauti vykdamas šį dialogo su pilietine visuomene plataus masto eksperimentą.

2.6 Šiuo metu vedant arba atnaujinant dvišales arba regionines derybas dėl prekybos, šis informavimo ir (arba) konsultavimosi būdas teikia vilčių, bet kartu yra kritikuojamas⁽³⁾. Atliekant tvarumo poveikio vertinimą ir plačiai taikant matematinio imitavimo modelius (pavyzdžiui, bendrosios pusiausvyros apskaičiavimo modelius, kuriais vertinamas makroekonominės politikos veiksmingumas, o ne jos poveikis aplinkai ir socialinei sričiai, kuris, beje, yra konkretus), didelė reikšmė paprastai teikiama ekonominiam vertinimui. TPV pateikti modeliavimo rezultatai dažnai būna numanomi, neturi didelės informacinės vertės derybininkams ar suinteresuotiesiems subjektams, kadangi

⁽²⁾ Prekybos GD 2010 m. veiklos ataskaita dėl dialogo su pilietine visuomene http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2010/february/tradoc_145785.pdf.

⁽³⁾ Galutinė 2010 m. ataskaita dėl viešų konsultacijų dėl naujos Europos Sąjungos prekybos politikos http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2010/september/tradoc_146556.pdf.

⁽¹⁾ COM(2010) 612, 2010 11 9.

nenurodomas reikšmingas ar pakankamai tikslingas poveikis. Kadangi nėra arba trūksta patikimų statistinių duomenų apie neoficialų sektorių, TVP nepakankamai atsižvelgiama į galimą poveikį šiam sektoriui.

2.7 Kalbant apie procedūrą, įvairūs tyrimai ⁽⁴⁾ rodo, kad šių tvarumo poveikio vertinimų rengimas ir konsultacijų organizavimas turi trūkumų. Kadangi tvarumo poveikio vertinimai derybų proceso metu vyksta per vėlai, derybų turinio jie nebegali iš esmės pakeisti ir suinteresuotiesiems subjektams laiku suteikti informacijos apie labiausiai abejotinus padarinius. Trūksta aiškių taisyklių, kaip nustatyti ir pasirinkti pagrindiniai dalyviai, su kuriais konsultuojamasi vykdant procedūrą.

2.8 Kai ekonomikos ir finansų krizės pasekmių veikiama iš esmės keičiasi socialiniai rodikliai, reikia papildyti arba pakeisti pradinį vertinimą siekiant, kad būtų atnaujinti naudojami duomenys ir scenarijai ir pagerintas siūlomų gretutinių priemonių tinkamumas.

3. Tvarumo poveikio vertinimo įtraukimas į nuoseklų vertinimo ciklą

3.1 Kadangi tvarumo poveikio vertinimo sistema nepakankamai gera, – ją taikant informacija gaunama per vėlai, deryboms pateikiama per mažai naujos informacijos, nėra aiškaus politinio poveikio nei atitinkamų konsultacijų, – EESRK siūlo nuodugniai ją peržiūrėti laikantis dinamiško požiūrio. Visų pirma tvarumo poveikio vertinimo sistema turėtų būti taikoma konkrečiai (aplinkos ir socialinei) rizikai nustatyti, jai vertinti ir stebėti laikui bėgant. Tikroji TPV nauda – informacijos apie numatomą ir pastebėtą riziką teikimas.

3.2 Todėl vertinimas vienu metu yra *ex ante* (numatomos rizikos), *in itinere* (tolesnės rizikos) ir *ex post* (pastebėto poveikio). Tvarumo poveikio vertinimas – tai daugiau nei paprastas metodas ar diagnostikos priemonė, jis turi būti dinamiškas. Nebegalima jo laikyti statiška trijų ramsčių aritmetinės vertės apskaičiavimo priemone – jis turėtų būti vertinamas kaip procesas, kurį vykdant kuriama bendra tikslinė informacija ir ja keičiamasi. Ši informacija tampa „signalu“ arba išpėjimu, į kurį atkreipiamas pilietinės visuomenės ir derybininkų, kurie privalo būti budrūs, dėmesys.

3.3 Kad tvarumo poveikio vertimo procesas būtų veiksmingas, jis turi būti įtrauktas į nuoseklų ES politikos vertinimo ciklą, kurio bendras tikslas – tvarus vystymasis.

⁽⁴⁾ Anne Chetaille (2005), *Les études d'impact des accords commerciaux sur le développement durable: bilan et perspectives* („Prekybos sutarčių poveikio tvariam vystymuisi vertinimas: rezultatai ir perspektyvos“), Gret, Paryžius.
Ruddy ir Hilty (2007), *Impact assessment and policy learning in the European Commission*. („Poveikio vertinimas ir politikos mokymasis EB“), Sciencedirect.
Pascal Gabriel (2008), *Problématiques environnementales, emploi et cohésion sociale. Un examen des développements politiques au niveau international* („Aplinkos problemos, užimtumas ir socialinė sanglauda. Tarpautinių politikos pokyčių nagrinėjimas“), Syndex/Užimtumo GD.
Ekins ir Voituriez (2009), *Trade, Globalisation and Sustainability Impact Assessment* („Prekyba, globalizacija ir tvarumo poveikio vertinimas“), Earthscan, Londonas.

3.3.1 Pirmiausia turi būti užtikrinta trijų ramsčių darna, dedant būtinas pastangas stiprinti aplinkos apsaugos ir klimato politikos aspektus, tačiau taip pat turi būti atsižvelgta į socialinius aspektus, daug dėmesio skiriant žmogaus teisėms ir tinkamoms darbo sąlygoms ⁽⁵⁾.

3.3.2 Be to, turi būti derinama numatyta politika ir gretutinės priemonės, nustatyta rizika ir galimybės. Teikiamos rekomendacijos turi apimti kuo daugiau įvairių ES politikos sričių ir priemonių (struktūriniai fondai ir konkrečios programos, parama vystymuisi, Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondas, Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonė (angl. EIDHR), EIB teikiamas finansavimas). Planuojant šias priemones savo ruožtu būtina atsižvelgti į TPV.

3.3.3 Galiausiai turi būti derinami skirtingi Komisijos nustatyti vertinimo metodai. Visų pirma turi būti patikslinta išankstinio poveikio vertinimo, atliekamo prieš suteikiant įgaliojimą derėtis, ir tvarumo poveikio vertinimo sąsaja. Įgaliojimas atlikti tvarumo poveikio vertinimą prireikęs gali būti pritaikytas ir peržiūrėtas atsižvelgiant į tai, ar prieš jį buvo atliekamas plataus užmojo, ar, priešingai, nedidelio masto ir neišsamus išankstinis socialinės rizikos ir pavojaus aplinkai vertinimas.

3.4 Europos Parlamento nariai, valstybių narių ir pilietinės visuomenės atstovai visame procese turėtų dalyvauti daug aktyviau nei šiuo metu dalyvauja. Komisijos rengiama prekybos susitarimo „pasekmių analizė“, kuri perduodama Europos Parlamentui ir Tarybai, šiame cikle įgauna strateginį aspektą, o institucijų dėmesys šiai analizei suteikia galimybę pilietinį dialogą nukreipti į svarbiausius politinių diskusijų klausimus.

3.5 Tvarumo poveikio vertinimo sistema turėtų būti plačiai naudojama ir pritaikyta prie esamų ir būsimų įgaliojimų derėtis dėl laisvosios prekybos susitarimų su mūsų strateginiais ekonominiais partneriais (JAV, Kinija, Rusija, Japonija, Indija, Brazilija), pagrindinį dėmesį skiriant aspektams, susijusiems su JT protokolu dėl ekonominių ir socialinių teisių, taip pat su intelektualinės nuosavybės teisėmis, viešųjų pirkimų kodeksais ir investicijų susitarimais.

4. Didesnė teikiamos informacijos svarba

4.1 Kad būtų tikrai atsižvelgta į galimas teigiamas arba neigiamas pasekmes, labai svarbu derybininkams apie rezultatus pranešti ankstyvuojamu diskusijų etapu. Visuose vertinimo etapuose su vertinimu turėtų galėti susipažinti visi suinteresuotieji subjektai ir šalys partnerės. Nors laikas, skiriamas vertinimui atlikti, sutrumpintas iki devynių mėnesių, šis laikotarpis turi būti organizuojamas taip, kad būtų pagerintos šalyse partnerėse vykdomos konsultacijos.

⁽⁵⁾ Informacinis pranešimas „Orumo nežeminantis darbas ir tvarus vystymasis Viduržemio jūros regione“, EESRK, 2010 m. rugsėjo mėn.

4.2 Reaguojant į kritiką dėl tvarumo poveikio vertinimo naudingumo turėtų būti atsisakyta bendro pobūdžio pastabų ir kokybinio bendro poveikio vertinimo (ekonominio poveikio palyginti su poveikiu aplinkai palyginti su socialiniu poveikiu). Pirmenybė turėtų būti teikiama konkrečiau aplinkai ir socialinės rizikos nustatymui, taip pat galimybių šiose srityse numatymui, be to, būtina įvertinti ekonomines galimybes, kurios pagal daugelį modelių yra teigiamos. Tiesą sakant, būtent palankių ekonominių galimybių siekiama derantis dėl šių susitarimų, kurie svarstomi atlikus poveikio vertinimą prieš suteikiant įgaliojimus.

4.3 Pavojus aplinkai ir socialinė rizika turėtų būti vertinami taikant kuo įvairesnius metodus – ir kiekybinius, ir kokybinius, konkrečiai skirtus gauti informacijai apie neekonominis atitinkamos prekybos politikos aspektus, pavyzdžiui, poveikį lyties aspektu, apsirūpinimą maistu arba maisto saugą. Visų pirma daugiau dėmesio reikėtų skirti su ekologija susijusiems aspektams, pavyzdžiui, gyvavimo ciklo, anglies pėdsako, poveikio biologinei įvairovei vertinimui. Kitas aspektas – kokybinių metodų taikymas siekiant tiksliniuose sektoriuose įvertinti socialines pasekmes užimtumo ir tinkamo darbo požiūriu.

4.4 Šiuo atžvilgiu viešųjų konkursų reikalavimuose Komisija turėtų konkrečiai pageidauti socialines ir (arba) aplinkos apsaugos problemas nagrinėjančių specialistų. Komitetas labai rekomenduoja aktyviau įtraukti šalių partnerių ekspertus ir, jei reikia, TDO, netgi PSO ir FAO specialistus, ypač kalbant apie tas šalis, kurių ekonomikai būdinga didelio masto neoficiali veikla. Be to, konsultantai turi atlikti teisės ir medicinos specialistų darbo sąlygų analizę, kad suteiktų informacijos apie jų interesų teisinę apsaugą ir fizinę neliečiamybę.

4.5 Būtina atsižvelgti ir į poveikį Europos viduje, ypač su strateginiais partneriais susijusio tvarumo poveikio vertinimo atveju, visų pirma užimtumo arba restruktūrizavimo srityje. Socialinių partnerių dalyvavimas šioje srityje itin svarbus, taip pat ir todėl, kad būtų nustatytas bet koks galimas socialinių ir aplinkos apsaugos tikslų prieštaravimas siekiant užtikrinti teisingą perėjimą ir ekologišką bei integracinį augimą. Turi būti nuolat siekiama gauti informacijos apie sektorius iš EESRK Pramonės permainų konsultacinės komisijos ir tų Europos sektorių socialinio dialogo komitetų, į kurių darbotvarkę įtraukti prekybos klausimai. Tiesioginės diskusijos su socialiniais partneriais suteiks poveikio vertinimų rezultatams daugiau teisėtumo.

4.6 Be to, tarptautinių bendrovių savanoriškai ir (arba) derybose prisiimti įmonių socialinės atsakomybės įsipareigojimai, taip pat tarptautiniai bendrieji susitarimai laipsniškai turėtų būti tapti informacija, kuri svarbi atliekant tvarumo poveikio vertinimą.

4.7 Finansiniai ir žmogiškieji ištekliai, skirti šalių partnerių pajėgumams stiprinti (ypač aplinkos apsaugos ir socialinei kompetencijai bei konsultavimosi mechanizmams), yra itin svarbūs tvarumo poveikio vertinimo kokybei ir pradėdant

vykdyti stebėsenos grupės veiklą. Šioje srityje turi būti didinamas ir tobulinamas Vystymosi generalinio direktorato ir Prekybos generalinio direktorato koordinavimas į tai atsižvelgiant vykdančios naujosios Europos išorės veiksnių tarnybos planavimą.

4.8 Padedant vietos ekspertams ir pilietinei visuomenei, turėtų būti laipsniškai pradėtas nagrinėti LPS poveikis prekybos susitarimo nesudariusioms šalims ar atokiausiems regionams siekiant įvertinti ekologines ir socialines prekybos srautų pokyčių pasekmes.

4.9 Ši derybininkams ir būsimiems vertintojams naudingą diagnostikos metodą reikėtų pristatyti naujoje praktinio tvarumo poveikio vertinimo vadovo, kurį Komisija parengė 2006 m., redakcijoje⁽⁶⁾, kurią rengiant turėtų aktyviai dalyvauti Vystymosi generalinio direktorato, Užimtumo generalinio direktorato, Aplinkos generalinio direktorato, Klimato politikos generalinio direktorato ir Sveikatos ir vartotojų reikalų generalinio direktorato ekspertai.

5. Pilietinės visuomenės dalyvavimo proceso peržiūra

5.1 Teikiant daugelį šių rekomendacijų atsižvelgta į pageidavimus, išsakytus 2010 m. Prekybos generalinio direktorato vykdytose viešosiose konsultacijose dėl naujosios prekybos politikos, kurių metu sulaukta kritiško vertinimo. Tvarumo poveikio vertinimas turėtų būti įtrauktas į nuoseklų politikos vertinimo ciklą; turėtų būti peržiūrėtas ir konsultavimas, kuris turėtų tapti dinamiškesniu, prie įvairių ciklo etapų pritaikytu procesu, grindžiamu gerosios praktikos pavyzdžiais.

5.2 Vykstant konsultacijoms su institucijomis, EESRK galėtų dar anksčiau įtraukti į konkrečių tvarumo poveikio vertinimų rengimą; teikti nuomones dėl socialinių ir aplinkos apsaugos rodiklių pasirinkimo arba nustatyti papildomas priemones ir pasiūlyti tinkamiausius konsultavimosi mechanizmus.

5.3 Pilietinė visuomenė tikisi, kad Komisija, rengdama „pasekmių analizę“, kuri perduodama Europos Parlamentui, pateiks ataskaitą, kaip derybininkai atsižvelgė į tvarumo poveikio vertinimo išvadą ir kaip, siekiant užkirsti kelią nustatytoms problemoms, buvo pakeisti tam tikri skyriai.

5.4 Pradinis vertinimas turėtų būti įtrauktas į ankstyvojo (2–3 metų) vertinimo ir stebėsenos sistemą, kad glaudžiai bendradarbiaujant su pilietine visuomene būtų galima patikslinti ir, jei reikia, peržiūrėti pastebėtą poveikį bei nustatyti naujus pavojus. Vykdančios stebėseną ir atliekant vertinimą daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama pavojams ir bet kokiems ilgainiui atsirandantiems jų pokyčiams, taip pat papildomų priemonių veiksmingumui.

⁽⁶⁾ TPV praktinis vadovas, Prekybos GD, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/march/tradoc_127974.pdf.

5.5 Kad prisidėtų prie naujojo vertinimo ciklo, į kurį būtų įtrauktas tvarumo poveikio vertinimas, įgyvendinimo, EESRK yra užmezgęs tvirtus santykius su plačiąja ES nepriklausančių šalių pilietine visuomene. Todėl jis galės imtis konsultacijų tarpininko vaidmens. Komitetas jau turi dialogo su šalių partnerių pilietine visuomene organizavimo įvairiuose derybų etapuose patirties.

5.6 EESRK nuolatinės geografinės grupės, kurių tikslas – keisti informacija su ES nepriklausančių šalių pilietine visuomene, yra labai svarbios norint padėti pagrindus susitarimų stebėsenos komitetams, į juos įtraukiant visas pilietinės visuomenės grupės. Dėl šių EESRK organų patirties organizuojant dialogą ir nagrinėjant įvairius asociacijos ar partnerystės susitarimų aspektus jie yra ištis tinkama vieta diskusijoms apie prekybos susitarimais pasiektą pusiausvyrą. Kiekviena bendra struktūra teikia geografiškai pagrįstų vietos lygmens žinių apie empirinį tarptautinės prekybos ir tvaraus vystymosi ryšį.

5.7 Susitarime su Cariforum valstybėmis numatytas stebėsenos mechanizmas yra atsakas į bendro susitarimo stebėsenos būtinybę susitarimo taikymą kartu stebint kelių šalių pilietinei visuomenei. Stebėsenos mechanizmas Pietų Korėjos atveju leidžia stebėti, kaip įgyvendinamas susitarimo skyrius dėl tvaraus vystymosi. Šie stebėsenos mechanizmai labai padidina Europos

įsipareigojimų tvaraus vystymosi srityje patikimumą. Nuo tvarumo poveikio vertinimo kokybės priklausys tolesnis stebėsenos sistemos patikimumas ir šalių tarpusavio pasitikėjimas konsultacijų metu. Todėl EESRK pakartoja savo įsitikinimą, kad visuose prekybos susitarimuose turi būti numatytas stebėsenos komitetas.

5.8 EESRK remia Prekybos generalinio direktorato pastangas į visus susitarimus įtraukti skyrių „tvarus vystymasis“, kuriame būtų numatyti socialiniai ir aplinkos apsaugos įsipareigojimai. TPV yra šio iniciatyvaus veiksmo dalis: laikantis empirinio ir praktinio požiūrio jame nurodomos galimybės, kurias šioje srityje atveria prekyba, taip pat pereinamojo laikotarpio nuostatos ir koregavimo, kompensavimo arba apsaugos priemonės, reikalingos siekiant pašalinti arba sumažinti socialinę riziką ir pavojų aplinkai kaip numatyta susitarimo įsipareigojimuose.

5.9 Siekdamas būti Cariforum susitarimo stebėsenos varomąja jėga, EESRK pasinaudos anksčiau užmegztais ryšiais su pilietine visuomene. Be to, Komitetas užmegs partnerystę su Pietų Korėjos pilietine visuomene, kad galėtų prižiūrėti, kaip diegiami numatyti stebėsenos mechanizmai. Siekiant peržiūrėti dalyvavimo procesą, reikėtų pasimokyti iš pirmo susitarimo su Čile *ex post* vertinimo.

2011 m. gegužės 5 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl žemės ūkio technikos, statybos ir krovimo įrangos – kaip rasti geriausią būdą įveikti finansų krizę (nuomonė savo iniciatyva)

(2011/C 218/04)

Pranešėjas **Virgilio RANOCCHIARI**

Bendrapranešėjis **Patrizio PESCI**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2010 m. liepos 15 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Žemės ūkio technikos, statybos ir krovimo įrangos: kaip rasti geriausią būdą įveikti finansų krizę?

Pramonės permainų konsultacinė komisija (CCMI), kuri buvo atsakinga už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. balandžio 4 d. priėmė savo nuomonę.

471-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. gegužės 4–5 d. (gegužės 4 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 151 nariui balsavus už, 3 – prieš ir 8 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos statybos įrangos ir žemės ūkio mašinų pramonė itin skaudžiai nukentėjo per krizę, kai įvyko reikšmingų pasaulinės paklausos pokyčių. Nepaisant to, šis sektorius priklauso labai konkurencingos pažangių technologijų pramonei.

Vis dėlto tam, kad būtų užtikrintas ilgalaikis sektoriaus tvarumas bei konkurencingumas ir kartu išvengta ES gamybos pajėgumų pertekliaus, reikia įvairių ES lygmens priemonių:

- teisinės sistemos, kuri nevaržytų gamintojų gebėjimų diegti naujoves ir kurti klientų poreikius atitinkančią įrangą,
- vienodų sąlygų Europoje užtikrinimo įgyvendinant veiksmingą rinkos priežiūrą: rinkos priežiūros ir muitinės institucijos turėtų veiksmingai vykdyti Reglamentą (EB) Nr. 765/2008 ir sugriežtinti Europos rinkos kontrolę,
- produktus reglamentuojančių teisės aktų ir prekybos politikos, kuri užtikrintų galimybę laisvai patekti į pasaulines rinkas,
- Europos teisės aktų, kuriais būtų atsižvelgiama į santykinai mažėjančią Europos rinkų vaidmenį. Pasaulio rinkos centras vis labiau persikelia į Pietų Ameriką ir Aziją, taigi siekiant išlaikyti Europos gamintojų įmones Europos Sąjungoje turėtų būti imtasi visų reikiamų priemonių, įskaitant biurokratijos mažinimą ir pramonės vykdomų savanoriškų priemonių skatinimą,
- suderinti kelių eismo saugos reikalavimus ir aplinkos apsaugos nuostatas Europoje ir pasauliniu mastu,

— užtikrinti geresnes darbo sąlygas ir įgyvendinimo priemones visoje ES siekiant ateityje išvengti pajėgumų pertekliaus ir, panaudojant visų suinteresuotųjų subjektų žinias, skatinti naujų produktų kūrimą ir naujas darbo organizavimo idėjas,

— finansavimo ir paskatų programos, skirtos MVĮ konkurencingumui.

1.2 Tarptautinės žemės ūkio technikos parodos (EIMA), kurioje dalyvavo daug suinteresuotųjų subjektų, proga 2010 m. lapkričio 11 d. Bolonėje surengtame klausyme pateiktos išsamesnės papildomos rekomendacijos bus išdėstytos kituose nuomonės skyriuose.

2. Nuomonės rengimo aplinkybės

2.1 Europos žemės ūkio mašinų ir statybos įrangos pramonė pateikia techninių sprendimų, kaip veiksmingai patenkinti pagrindinius žmonių poreikius: išmaitinti gausėjančius pasaulio gyventojus, aprūpinti būstu ir užtikrinti reikiamą infrastruktūrą.

2.2 Dėl didelės žemės kainos Europai reikalingi labai veiksmingi ir novatoriški žemės ūkio ir statybos sprendimai, kurie padėtų Europos pramonei tapti pasaulio technologijų lydere.

2.3 Nors Europoje paklausos sąstingis, Azijos, Lotynų Amerikos, Afrikos ir NVS šalių rinkos auga greitai ir augs toliau. Taigi atsiranda kitų pasaulinių subjektų, kurie tampa konkurencingi ne tik savo vidaus rinkose.

2.4 Pasaulinė finansų krizė skaudžiai paveikė abu sektorius. Būsto burbulų sprogdimas lėmė staigų statybos įrangos sektoriaus nuosmukį antroje 2008 m. pusėje. Investicijos į statybos sektorių smarkiai sumažėjo, o 2009 m. apyvarta smuko 42 proc. Šį sumažėjimą daugiausia lėmė nepakankamos klientų finansavimo galimybės ir sumažėjusi statybų veikla.

2.5 Žemės ūkio mašinų sektoriuje krizės padariniai pasireiškė vėliau, ir nors nuosmukis 2009 m. buvo juntamas mažiau (– 22 proc.), atsigavimas, 2010 m. pastebėtas kituose pramonės sektoriuose, šiame sektoriuje neprasidėjo ir manoma, kad per 2010 m. apyvarta krito 9 proc. Pagrindinis tai lėmęs veiksnys ir vėl buvo nepakankamos klientų finansavimo galimybės, taip pat netikrumas.

2.6 Vis labiau keičiasi produktų paklausa. Rinkos už Europos ribų, kur taikomi kur kas švelnesni teisiniai reikalavimai, auga, o ES produktų, kurie atitinka vis griežtesnes saugos bei aplinkosaugos teisės aktų nuostatas, paklausa mažėja. Tai apunkina ir taip sudėtingą produktų pasiūlos įvairinimą. Be to, dėl to perkeliama gamybos vietas: produktai, skirti ne ES rinkoms, gaminami arčiau paklausos šaltinio, todėl ES prarandamos darbo vietos.

3. Žemės ūkio ir statybų technika: sektoriaus strateginė svarba, būsimi iššūkiai, rinkos struktūra

3.1 Maži kiekiai, didelė produktų įvairovė – stipri priklausomybė nuo tiekėjų

Esama nemažai šių dviejų sektorių panašumų gamybos masto ir gamintojų siūlomo produkcijos asortimento požiūriu.

Didelės tarptautinės įmonės gamina įvairius produktus, įskaitant plačiausiai naudojamų rūšių įrangą, pavyzdžiui, žemės ūkio traktorius, ekskavatorius arba ratinius krautuvus.

Taip pat yra gamintojų, pradėdant stambiais regioniniais gamintojais ir baigiant MVL, gaminančių labiausiai vietoje paplitusią įrangą, tačiau dažnai randančių būdų, kaip išgyventi tiekiant į rinką itin specializuotus produktus.

Specializacijos ir rinkai siūlomų produktų įvairovė dažnai visiškai neatitinka faktinio gamintojo dydžio. Visiškai įprasta, kad gamintojai, gaminantys iki 200 skirtingų modelių, siūlo labai konkrečios paskirties įrangą ir parduoda mažiau kaip 1 000 gaminių per metus; nemažai kitų išgyvena parduodami mažiau kaip 100 to paties modelio gaminių per metus.

3.2 Užimtumas ir gamyba

3.2.1 Žemės ūkio mašinų rinka tiksliai atspindi žemės ūkio sektoriaus tendencijas.

Be naujausių mašinų nebūtų šiuolaikiško, produktyvaus ir konkurencingo žemės ūkio sektoriaus. Šiuo metu žemės ūkyje dirba daugiau kaip 10 mln. žmonių. Nors darbuotojų šiame sektoriuje mažėja, vis dar galima išvelgti didelių skirtumų tarp ES 15 ir „naujųjų“ valstybių narių, kurios įstojo į ES po 2004 m.

ES 15 šiame sektoriuje dirba „tik“ 4 proc. darbuotojų, o 12-oje naujųjų valstybių narių – 13,4 proc. visos darbo jėgos.

EESRK nuomone, stipri bendra žemės ūkio politika (BŽŪP) reikalinga ne tik ūkininkams, bet ir pramonei, kad šioji, atsižvelgdama į teisės aktų apribojimus ir pirkėjų paklausą, galėtų ir toliau investuoti į mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą.

Žemės ūkio mašinų sektoriuje veikia maždaug 4 500 gamintojų, kurių apyvarta 2008 m. siekė apie 28 mlrd. eurų. 135 000 žmonių dirba šioje srityje, o dar 125 000 žmonių – pardavimo ir techninės priežiūros srityse.

Du trečdaliai ES 27 gamybos sutelkta Vokietijoje, Italijoje, Prancūzijoje, Ispanijoje ir Jungtinėje Karalystėje, o 12-oje „naujųjų“ valstybių narių sutelkta tik 7 proc. ES mašinų gamybos.

3.2.2 ES statybos sektoriuje dirba 7,1 proc. darbingo amžiaus gyventojų.

Statybos įrangos gamyba pasižymi tomis pačiomis tendencijomis, kaip žemės ūkio mašinų gamyba: beveik trys ketvirtadaliai visos Europos gamybos sutelkta Italijoje, Vokietijoje, Prancūzijoje, Ispanijoje ir Jungtinėje Karalystėje. Iš viso visoje Europoje veikia maždaug 1 200 įmonių, kurių bendra apyvarta 2008 m. siekė 31 mlrd. eurų, o 2009 m. sumažėjo iki 18 mlrd. eurų, t. y. 42 proc.

Šioje pramonės šakoje tiesiogiai dirba 160 000 darbuotojų. Apskaičiuota, kad netiesiogiai nuo šio sektoriaus priklausė dar 450 000 tiekimo grandinės, pardavimo ir techninės priežiūros tinklo darbo vietų. Apytikriais skaičiavimais, 2010 m. šiame pramonės sektoriuje tiesioginių darbo vietų sumažėjo 35 proc., o netiesioginių – 20 proc.

Vis dėlto aiškiai trūksta patyrusių ir jaunų darbuotojų. Suomijos technologijų pramonės darbo jėgos tyrimas rodo, kad kvalifikuotų darbuotojų rasti darosi vis sunkiau. Trūksta darbuotojų, kurių profesijos daugiau kaip dešimt metų yra sąrašo viršuje: suvirintojų, metalo perdirbėjų, mechanikų ir inžinierių.

3.3 Priklausomybė nuo sudedamųjų dalių ir variklių tiekėjų

Šių dviejų sektorių Europos gamintojai pažangių technologijų ir siūlomoms įrangos kokybės atžvilgiu visada pirmavo pasaulyje. Šiuose sektoriuose turi būti naudojamos pačios moderniausios pažangios technologijos vykdant tiek visiškai automatizuotas operacijas ir naudojant didelės skiriamosios gebos GPS įrenginius, skirtus tiksliajam ūkininkavimui, tiek ir naudojant belaipšnes pavarų dėžes bei modernią elektroniką.

Kita vertus, kadangi būtina vykdyti veiklą ypatingomis sąlygomis (esant dulkėms, purvui, ledui, itin dideliame karščiui ir šalčiui), standartinės sudedamosios dalys neatitiks reikalavimų arba reikės tobulinti konkrečių produktų kūrimą.

Pramonei vis didesnį susirūpinimą kelia tai, kad ateityje Europos detalių gamybos sektoriuje gali nelikti partnerių, su kuriais vykdant bendras produktų kūrimo programas užtikrinama lyderystė technologijų srityje.

Tik didelės tarptautinės įmonės turi variklių gamybai reikalingas sąlygas. Varikliai yra labai svarbūs kuriant produktą ir siekiant, kad produktai atitiktų teisės aktų reikalavimus.

Nepriklausomų variklių gamintojų mažėja ir jie užima nereikšmingą padėtį rinkoje; dauguma įrangos gamintojų dažnai susiduria su priklausomybės nuo variklių tiekimo, kuri kontroliuoja jų konkurentai, problema.

3.4 Pardavimo ir techninės priežiūros tinklo svarba

Pardavimo ir priežiūros tinklas yra vienas svarbiausių gamintojo sėkmę lemiančių veiksnių. Tokios sudėtingos mašinos, jei nėra tinkamai naudojamos ir prižiūrimos, kelia pavojų saugai ir sveikatai. Reikia gerai parengtos pardavimo sistemos, kurią įdiegus būtų galima pasirinkti tinkamiausią technologiją, be to, būtų užtikrintos aukštos kokybės priežiūros bei remonto paslaugos, skirtos greitam ir patikimam sudėtingos įrangos techniniam aptarnavimui, taip pat tam, kad būtų patenkinti su ypač dideliu darbo našumu susiję klientų lūkesčiai ir sektorių, kuriuose turi reikšmės veiksniai, susiję su klimato sąlygomis, sezoniniais pikaais ir griežtais galutiniais terminais, poreikiai.

3.5 Krizės poveikis ekonomikos augimui ir gamybai

Ekonomikos krizė labai skaudžiai paveikė abu sektorius tokiu metu, kai pasaulinė paklausa buvo itin didelė. 2008 m. ketvirtą ketvirtį statybos įrangos paklausa visame pasaulyje krito. 2009 m. bendras Europos gamintojų vykdomas pardavimas sumažėjo 42 proc., todėl susikaupė didžiulės atsargos ir buvo labai menkai naudojami pajėgumai. Per visus 2010 m., kaip minėta pirmiau, paklausa sumažėjo dar 9 proc., tuo tarpu 2010 m. pabaigoje Azijoje paklausa vėl išaugo.

Žemės ūkio mašinų sektoriuje krizės padariniai pasireiškė vėliau, nes ūkininkavimas mažiau priklausomas nuo bendros ekonominės padėties. Vis dėlto pardavimas 2009 m. sumažėjo 22 proc., o 2010 m. – dar 9 proc.

2011 m. abiejuose sektoriuose tikimasi vienaženkliai padidėjimo, t. y. gerokai mažesnio, nei reikėtų, kad būtų grįžta į prieškrizinį laikotarpį.

Pagrindinė kliūtis krizės metu buvo nepakankamos galimybės gauti kreditą – daugiausia klientams, kad jie galėtų finansuoti naujas mašinas, taip pat ir gamintojams. Be to, žinoma, naujos įrangos paklausą riboja ir darbų masto sumažėjimas, ypač statybos sektoriuje. Paaiškėjo, kad paklausa abiejuose sektoriuose labai nepastovi.

4. Sunkumai ir iššūkiai, kurie laukia po krizės

Ekonomikos krizė atskleidė tam tikrus abiejų sektorių ypatumus, dėl kurių jie pateko į labai sudėtingą padėtį, todėl dabar būtina išsikišti politiniu lygmeniu.

4.1 Tiekėjų stygius ir praktinė patirtis

Svarbu pabrėžti, kad statybos įrangos pramonė šiuo metu susiduria su esminiais pokyčiais.

Pasaulio rinkos centras vis labiau persikelia į Pietų Ameriką ir Aziją.

2005 m. Europos paklausa sudarė 20 proc. pasaulio bendros statybos įrangos paklausos, o 2014 m. ji sudarys tik 14 proc. visos pasaulio paklausos⁽¹⁾.

Didžiausi pokyčiai susiję su Kinija ir Indija. Tikimasi, kad 2014 m. Kinijos statybos įrangos paklausa sudarys 34 proc. pasaulinės paklausos, palyginti tik su 18 proc. 2005 m., t. y. paklausa per devynerius metus išaugs dvigubai.

Tokių permainų padariniai yra nepaprastai svarbūs, nes JAV ir ES paklausa kartu sudarys tik 29 proc. pasaulinės paklausos.

Dėl krizės labai išryškėjo masinio gamybos perkėlimo arčiau naujų rinkų, esančių už Europos ribų, tendencija. Dėl to taip pat smarkiai sumažėjo pagrindinių detalių tiekėjų Europoje. Tai pasakytina ne tik apie gamybos vietų perkėlimą, bet ir apie reikiamą praktinę patirtį.

Kadangi užsienio rinkų poreikiai ir reikalavimai skiriasi nuo Europos, auga susirūpinimas dėl to, kad ateityje gali pritrūkti pagrindinių detalių tiekėjų, kurie galėtų tenkinti Europos poreikius už prieinamą kainą.

Kita problema atsigaunančioje pasaulio ekonomikoje yra plieno tiekimas: kylančios kainos ir protekcionistinės priemonės, kaip rodo prieškrizinio laikotarpio skaičiai, gali padaryti neigiamą poveikį šiam sektoriui.

4.2 Poveikis užimtumui: darbo jėgos senėjimas, kvalifikuotų darbuotojų trūkumas ir „protų nutekėjimas“

Europos mašinų gamybos pramonėje dirba 3,6 mln. žmonių⁽²⁾.

Iš jų 10 proc. dirba žemės ūkio mašinų ir statybos įrangos gamybos pramonėje. Apskritai šioje pramonėje vyrauja darbo jėgos senėjimo tendencija, t. y. tik 20,1 proc. darbuotojų yra jaunesni negu 30 metų, o kituose ne finansinių prekių sektoriuose vidutiniškai 1 iš 4 darbuotojų yra jaunesnis negu 30 metų.

Vartotojai, t. y. ūkininkai, taip pat susiduria su tomis pačiomis problemomis: tik 7 proc. visų Europos ūkininkų yra jaunesni negu 35 metų. Žemės ūkio ir statybos sektoriai pritraukia mažiau žmonių nei kiti, nes darbas yra sunkesnis ir mažiau apmokamas nei daugelyje kitų darbo vietų Europoje.

⁽¹⁾ Duomenys iš Off Highway tyrimo: www.offhighway.co.uk.

⁽²⁾ Eurostato duomenys: Europos verslo faktai ir skaičiai, 2009 m. leidimas.

Prastas pramonės įvaizdis visuomenėje, dėl kurio žmonės nesugeba suvokti jos svarbos visai bendruomenei, kvalifikuotų darbuotojų ir inžinierių stygius, įgūdžių paklausos ir pasiūlos neatitikimas darbo rinkoje, kvalifikacijų nomenklatūrų bei valstybių narių įvairių laipsnių sertifikatų įvairovė ir skirtumai, elitinio švietimo gamtos ir inžinerinių mokslų srityse trūkumas – visas šias aptariamo sektoriaus ypatybes ekonomikos krizė dar labiau pablogino.

Pramonė bandė kiek galima apriboti darbo vietų mažinimą. Vis dėlto, kaip minėta pirmiau, palyginti su 2008 m., dėl krizės darbuotojų, dirbančių statybos įrangos gamybos pramonėje, sumažėjo 35 proc. (3).

Ši krizė taip pat lėmė „protų nutekėjimą“ į Tolimuosius Rytus ir Pietų Ameriką, kur rinkos klesti ir krizė neturėjo tokių dramatiškų padarinių.

5. Veiksmai, kurių reikia imtis ES lygmeniu

5.1 Užtikrinti, kad būtų taikomos kovos su nesąžininga konkurencija priemonės

Standartų neatitinkančios statybos įrangos importas į ES bei jos pardavimas ir eksploatavimas tebėra svarbi Europos statybos pramonės problema. Pirmą kartą į ES rinką pateikta įranga turi atitikti visus galiojančius saugos ir aplinkosaugos reikalavimus. Mašinos, neatitinkančios šių reikalavimų, yra nestandartinės, todėl valstybės narės turėtų užkirsti kelią pateikti jas į ES rinką.

Tai nesąžiningos konkurencijos šaltinis ir kelia pavojų tiekėjų *bona fide* gebėjimui imtis mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros veiklos. Dėl to kyla grėsmė Europos statybos įrangos gamybos pramonės konkurencingumui ir su ja susijusioms darbo vietoms. Dėl reikalavimų neatitinkančių mašinų gali greičiau įvykti nelaimių, be to, jos dažnai neatitinka ES įvestų aplinkosaugos standartų.

ES teisės aktų besilaikantys gamintojai šiuo metu susiduria su nesąžininga konkurencija dėl gaminių, pateikiamų į ES rinką nesąžiningomis sąlygomis ir už labai mažą kainą palyginti su reikalavimus atitinkančiais gaminiais. Valdžios institucijoms trūksta priemonių ir išteklių šioms problemoms išspręsti, o teisės aktais ne visada aiškiai ginami legalūs gaminiai.

Nors 2010 m. sausio 1 d. įsigaliojo griežtesni teisės aktai (Reglamentas (EB) Nr. 765/2008), į ES rinką neteisėtai pateikiama vis daugiau reikalavimų neatitinkančių mašinų, nesulaukiant jokių veiksmingų atsakomųjų rinkos priežiūros ir muitinės institucijų priemonių.

Rekomendacija. EESRK ragina Europos Komisiją ir valstybių narių valdžios institucijas imtis visų būtinų priemonių ir užtikrinti ES rinkoje sąžiningą konkurenciją, taip pat vienodas sąlygas gamintojams, kurie turi konkuruoti tarptautiniu lygmeniu.

5.2 Siekiant pagerinti aplinkos kokybę, turi būti įgyvendinti tinkami sprendimai

Kaip ir automobilių gamybos sektoriuje, vienas iš didžiausių iššūkių abiem sektoriams yra teisės aktų, reglamentuojančių mobilių mašinų taršą, įvedimas. Palyginti su automobilių sektoriumi, mobiliųjų mašinų atveju reikalavimų laikymosi išlaidos vienam vienetui yra labai didelės, nes gamybos ir pardavimo mastai daug mažesni, o modelių įvairovė kur kas didesnė.

Kitame taršos ribojimo etape, kuris prasideda 2011 m. (III B etapas), ir po jo sekančiame etape, jau numatytame nuo 2014 m. (IV etapas), pagrindinių teršalų kiekis, palyginti su esamu lygiu, bus sumažintas daugiau kaip 90 proc. Bus tobulinami varikliai, taip pat bus siekiama patobulinti mašinų konstrukciją.

Norint patenkinti šiuos reikalavimus dėl išmetamų teršalų kiekio ribų, reikės pereiti prie technologijų, kuriose naudojamas itin mažai sieros turintis kuras. Ne kelių mašinų sektoriui jo sunku gauti Europoje, o už Europos ribų šio kuro visiškai nėra. Tai bus kliūtis prekybai nauja ir naudota įranga likusiame pasaulyje.

Pramonė paprašė, kad krizės padariniams sušvelninti būtų parengtas teisės aktas, kuriuo būtų leidžiama padidinti variklių, pateikiamų rinkai pagal jau galiojančiose direktyvose įvestą lankstumo schemą, kiekį. Tokiu būdu šis sektorius, tik vieną kartą padidindamas išmetamų teršalų kiekį maždaug 0,5 proc., galėtų nemažai sutaupyti. Europos Komisija parėmė šį prašymą ir pateikė du pasiūlymus, iš dalies keičiančius atitinkamas direktyvas. Šie pasiūlymai yra svarstomi Taryboje ir Parlamente. Vis dėlto šiuo klausimu pasiekta palyginti nedidelė pažanga, o tai gali sumažinti planuojamą teigiamą priemonės ekonominį poveikį.

EESRK rekomenduoja kuo greičiau priimti papildomas lankstumo nuostatas, susijusias su kito etapo teisės aktuose numatytomis priemonėmis, mažinančiomis vidaus degimo variklių, įrengiamų ne kelių mobiliosiose mašinose, teršalų kiekį, ir pateikti panašų pasiūlymą dėl žemės ūkio traktorių.

Siekiant sumažinti suodžių ir NO_x taršą, ateityje reikės specialių technologijų, dėl kurių padidės kuro sąnaudos ir CO₂ tarša. Gamintojų pastangomis, t. y. didinant bendrą mašinos efektyvumą, buvo užkirstas kelias faktiniam degalų sunaudojimo padidėjimui. Bet kokie nauji teisės aktai dėl anglies taršos ribų ir (arba) sumažinimo turėtų būti suderinti su galiojančiais teisės aktais dėl taršos, be to, turėtų būti numatyta pakankamai laiko jiems įsigaliooti po dabartinių taršos kiekio ribojimo etapų.

Rekomendacija. Prieš pradėdant tiems patiems produktams rengti griežtesnius arba naujus teisės aktus, ES lygmeniu reikėtų atlikti poveikio įvertinimą, atsižvelgiant į galimus neigiamus padarinius šio sektoriaus konkurencingumui pasaulio rinkoje ir galimą labai nedidelį praktinį teigiamą poveikį šioms mašinoms.

(3) CECE (Europos statybos įrangos komitetas) komiteto duomenys.

5.3 Smarkiai susidėvėjusios įrangos naudojimas – mobiliųjų mašinų atidavimo į metalo laužą schemos poreikis

Žemės ūkio ir statybos sektoriuose naudojamos mašinos pasižymi ilga eksploatavimo trukme. Vidutinis traktoriaus eksploatavimo laikas – daugiau negu 15 metų. Taigi nuolatinis naujos įrangos ekologiškumo didinimas tik ribotai ir lėtai veikia bendrą naudojamos įrangos ekologiškumo lygį. Spartesnės pažangos galima būtų pasiekti paskatomis labai senus ir taršius įrenginius šalinti iš rinkos. Šis požiūris taip pat turi akivaizdžių pranašumų palyginti su pasiūlymu aprūpinti seną įrangą papildomomis išmetamųjų dujų valymo sistemomis. Dėl senų įrenginių aprūpinimo filtrais kyla daug su jų sauga ir našumu susijusių papildomų problemų bei keblumų.

EESRK rekomenduoja įvesti atidavimo į metalo laužą sistemą, nes tai padėtų tinkamai išspręsti senų ir taršių mašinų naudojimo problemą ir įgyvendinti švaresnės aplinkos bei saugesnio darbo sąlygų siekį.

EESRK mano, kad jokia išmetamųjų sistemų tobulinimo programa nebūtų tinkamas sprendimas gyvenamose vietovėse naudojamos teršiančios įrangos problemoms spręsti, nes liktų toliau veikti triukšmingos ir nesaugios mašinos, kurių keliami pavojai dėl galimo nekompetentingo papildomos įrangos sumontavimo galbūt netgi padidėtų.

EESRK taip pat rekomenduoja suderinti senos įrangos aprūpinimo papildomomis išmetamųjų dujų valymo sistemomis reikalavimus siekiant ne tik sumažinti išmetamųjų dujų kiekį, bet ir valdyti riziką, kurią kelia papildoma įranga, sumontuota žemės ūkio ir statybos mašinose.

5.4 Pramonė gali spręsti CO₂ problemą

Panašiai kaip ir kelių transporto sektoriuje, šiame sektoriuje svarbiausias CO₂ taršos veiksnys yra degalų naudojimas. Šiltnamio efektą sukeliančių dujų mažinimo galimybės turi būti įvertintos atsižvelgiant į konkretų įrangos darbo našumą, o ne vien į degalų sąnaudas vienam kilometrui, kaip automobilių sektoriaus atveju.

Dėl nausesnių mašinų naudojimo pastaraisiais metais padėtis labai pasikeitė. Viso eksploatavimo laikotarpio sąnaudos, kurių didelę dalį sudaro kuro sąnaudos, vis dažniau tampa svarbiu veiksmu vartotojams priimant sprendimą įsigyti techniką.

Vis dėlto tam, kad būtų užtikrintas optimalus CO₂ mažinimas, rengiant šias optimizavimo priemones daugiausia dėmesio reikėtų skirti ne tik varikliui, kaip galios šaltiniui, bet ir apskritai visai mašinai, naudojimo būdams ir procesams, taip pat darbo našumui ir galimiems alternatyviems mažai anglies dioksido išmetantiems energijos šaltiniams.

EESRK ragina ES institucijas ir valstybes nares paremti visapusišką, į rinką orientuotą požiūrį dėl mobiliųjų mašinų išmetamo CO₂ kiekio mažinimo. Atsižvelgiant į tai, kad visiems tinkancio sprendimo būti negali, pragmatiškesniausia ir patikimiausia būtų parengti atitinkamus nutarimus dėl labiausiai teršiančių tipų

mašinų (traktorių, kombainų ir t. t.), kurie būtų paremti bendro mašinų darbo našumo rodikliais (t. y. atsižvelgiant į kuro sąnaudas, susijusias su viena tona prikultų grūdų arba vieno km rida asfaltuotu keliu).

5.5 Reikalavimų derinimas – pažangos Europoje ir visame pasaulyje pagrindas

Dėl rinkų persikėlimo iš Europos svetur sparčiai auga pasaulio mastu suderintų gaminius reglamentuojančių teisės aktų ir standartų poreikis. Tas pats pasakytina ir apie kelių eismo saugos reikalavimų derinimą, kuris dar neatliktas statybos įrangai ir kai kuriai žemės ūkio technikai.

Be to, Europos pramonės problema yra ta, kad Europos reikalavimai, palyginti su likusiame pasaulyje galiojančiais reikalavimais, vis griežtėja, ir kad dėl to europiniai mašinų modeliai yra arba per brangūs, arba netinkami.

Prieš priimant ir įgyvendinant bet kokius ES lygmens teisės aktus, turėtų būti nuodugniai įvertintas bet kokio su aplinkos apsaugos sritimi susijusio sprendimo poveikis ES lygmeniu.

Žemės ūkio technikos ir statybos įrangos sektorius ėmėsi diegti aplinkos apsaugos priemones, kad, kaip reikalaujama pagal Direktyvą 97/68/EB (dėl ne kelių mobiliųjų mašinų) ir Direktyvą 2000/25/EB (dėl traktorių), būtų mažinami mašinų išmetami teršalai. Tai leis labai sumažinti ir išmetamų kietųjų dalelių (97 proc.), NO_x (96 proc.) ir CO (85 proc.) kiekį.

Anksčiau panašių priemonių pramonė ėmėsi ir dėl triukšmo taršos: pramonės šakų atstovams prireikė 10 metų tam, kad būtų patenkinti atitinkamų teisės aktų dėl triukšmo taršos reikalavimai 22 tipų statybos mašinoms.

Be to, jau įdiegti tarptautiniai mašinų eksploatavimo ciklo standartai, o žemės darbų įrenginiams skirtų atidavimo į metalo laužą schemų standartų diegimą paskatino pati pramonė.

Todėl, siekiant ateityje užtikrinti Europos produktų konkurencingumą, labai svarbu, kad įstatymai ir kiti teisės aktai būtų suderinti pasauliniu lygmeniu.

EESRK ragina ES institucijas ir valstybes nares teikti paramą ir dalyvauti rengiant pasaulinius standartus. Atrodo, kad tinkama „dirbtuvė“ šiems standartams sukurti yra JTEEK⁽⁴⁾.

5.6 Darbo sąlygos ir socialinis dialogas sektoriuje

Tiek žemės ūkio technikos, tiek statybų įrangos sektoriuose veikia daug mažų ir vidutinio dydžio ūkio subjektų, todėl jiems reikia sudaryti specialias socialinio dialogo sąlygas. Atstovavimo darbuotojams ir tarpvalstybinio pasikeitimo informacija galimybių yra mažiau negu tuose sektoriuose, kuriuose veikia

⁽⁴⁾ Jungtinių Tautų Europos ekonomikos komisija (Ženeva, www.unece.org).

Europos įmonių tarybos. Vis dėlto įvairios sektoriaus bendrovės pasižymi tam tikru vieningumu, taigi joms reikia organizuoto koordinavimo ir tokio paties keitimosi informacija. Todėl reikėtų plėsti bendrovių ir darbuotojų dialogą.

Metalo apdirbimo ir kituose sektoriuose pradeda rasti neužtikrintų darbo vietų. Šio proceso padariniai – prastos profesinio tobulinimosi galimybės, nuolatinė grėsmė, kad patyrę ir kvalifikuoti darbuotojai perbėgs į kitus sektorius. Toks neužtikrintumas neigiamai veikia darbo sąlygas.

Rekomendacija. Europos Komisija turėtų skatinti atlikti sektoriaus analizę, daug dėmesio skiriant darbo sąlygų lygiui. Mes taip pat rekomenduojame įgyvendinti priemones darbo sąlygoms visoje ES pagerinti. Galiausiai bus nepaprastai svarbu imtis veiksmų, kad ateityje nebesusidarytų darbuotojų perteklius, kuris atsirado ekonomikos krizės laikotarpiu, ir duoti postūmį naujų produktų kūrimui bei, pasitelkus visų suinteresuotųjų subjektų žinias, naujų darbo organizavimo idėjų atsiradimui.

5.7 Europoje turėtų būti išlaikyta jauna ir kvalifikuota darbo jėga

Kvalifikuotų darbuotojų trūkumas, senėjanti darbo jėga, protų nutekėjimas į kitus žemynus – tai keletas užimtumo problemų, su kuriomis susiduria žemės ūkio technikos ir statybos įrangos sektoriai. Darosi vis sunkiau į juos pritraukti jaunų ir kvalifikuotų žmonių. Kadangi tai sritis, turinti lemiamos reikšmės visai Europos pramonės veiklai, pramonė ir institucijos turėtų toliau pakankamai investuoti į mokymą, švietimą ir mokymąsi visą gyvenimą.

Šio sektoriaus ateitis neatsiejama nuo aukščiausios klasės išsilavinimą ir kvalifikaciją turinčių jaunų darbuotojų, be to, techninėms naujovėms diegti reikalingi aukštos kvalifikacijos ir kūrybingi inžinieriai. Įvairiuose lygmenyse reikėtų įgyvendinti

darbuotojams skirtas programas, kurios skatina švietimą ir mokymą ir aiškina mokymosi teikiamą naudą, tačiau taip pat atskleidžia, kokią pridėtinę vertę ir naudą darbdaviai gauna investuodami į darbuotojus ir jų gebėjimus. Tokias programas pavyks išpopuliarinti socialinio dialogo su suinteresuotaisiais subjektais metu.

Rekomendacija. Valstybės narės turėtų toliau remti priemones, susijusias su švietimu ir mokymu, mokymusi visą gyvenimą ir kvalifikacijos kėlimu mašinų gamybos srityje. Ateityje bus ypač svarbu perkvalifikuoti darbuotojus, kurių yra per daug, ir tai padaryti iš anksto, dar prieš jų pertekliui susidarant.

5.8 MVĮ turėtų išlikti pagrindine naujovių diegimo struktūra

Įmonių generalinio direktorato neseniai paskelbtame komunikate „Globalizacijos erai pritaikyta pramonės politika“ teisingai pažymėta, kad vienas iš pagrindinių iššūkių ir politikos tikslų, susijusių su įvairių sektorių (įskaitant statybos ir žemės ūkio mašinų gamybos sektorius) MVĮ veiklos skatinimu, yra galimybės gauti finansavimą, dėl kurio vis dar kyla keblumų.

Nors kaip tik MVĮ dažniausiai pateikia naujoves rinkai, jų galimybės investuoti į naujovių diegimą buvo apribotos sumažėjus galimybėms gauti finansavimą. Visose valstybėse narėse per finansų ir ekonomikos krizę gauti lėšų tapo sunkiau. Kredito teikimo sąlygos buvo sugriežtintos visų pirma šio sektoriaus MVĮ. Dėl to dauguma vyriausybių įvedė arba išplėtė valstybės garantijų sistemas arba ėmė teikti tiesioginę valstybės pagalbą. Vis dėlto to nepakanka.

Todėl rekomenduojame valstybėms narėms ir Europos Komisijai teikti paramą žemės ūkio ir statybos mašinų gamybos sektorių MVĮ, t. y. rengti projektus ir skirti lėšų tam, kad būtų patenkinti šių įmonių poreikiai.

2011 m. gegužės 4 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos pramonės politikos išorės matmens – ar vykdant ES prekybos politiką deramai atsižvelgiama į Europos pramonės interesus (nuomonė savo iniciatyva)

(2011/C 218/05)

Pranešėjas **Antonello PEZZINI**

Bendrapranešėjis **Marcel PHILIPPE**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2010 m. rugsėjo 16 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Europos pramonės politikos išorės matmens. Ar vykdant ES prekybos politiką deramai atsižvelgiama į Europos pramonės interesus?

Pramonės permainų konsultacinė komisija (CCMI), kuri buvo atsakinga už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. balandžio 4 d. priėmė savo nuomonę.

471-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. gegužės 4–5 d. (gegužės 4 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 106 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 3 susilaukčius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK visiškai pritaria ES Tarybai pirmininkaujančios Vengrijos išreikštam susirūpinimui, kad „visame pasaulyje neįtikėtinu greičiu vyksta labai didelės permainos, [todėl] Europa turi būti pajėgi atlaikyti daug didesnę nei bet kada anksčiau pasaulinę konkurenciją“.

1.2 Komitetas ragina, kad ES skubiai imtųsi suderintų ir nuoseklių veiksmų, siekdama apibrėžti kompleksinę pramonės politikos išorės matmens įgyvendinimo strategiją, kuri prekybos srityje Europos Sąjungai užtikrintų pirmaujančią poziciją ir bendrus dvišalių bei daugiašalių prekybos susitarimų sudarymo principus.

1.3 EESRK laikosi nuomonės, kad visiems veikėjams būtina nustatyti vienodas taisykles, kurios leistų sąžiningai konkuruoti ir užtikrintų tvarų bei konkurencingą ekonomikos augimą ir socialinį vystymąsi pagal tarptautinius ekonominius, socialinius ir aplinkos apsaugos standartus, turint omenyje, kad iki 2015 m. 90 proc. pasaulio ekonomikos augimo vyks už Europos ribų, o trečdalis šio augimo teks vien tik Kinijai. Todėl ES prekybos politika taip pat privalo remti ES vystymosi politiką ir atsižvelgti į prekybos blokų ir vidinius visuomenės skirtumus, ypač besivystančiose šalyse.

1.4 Komitetas mano, kad būtina:

— sukurti bendrą „tvirtesnės Europos valdysenos“ pagrindą, kuris sudarytų galimybę išnaudoti visą bendrosios rinkos potencialą, kad Europos pramonė atgautų savo poziciją tarptautinėje arenoje,

— pasauliniu lygmeniu kalbėti vienu balsu,

— apibrėžti nuoseklius valstybių narių veiksmus.

1.5 Komiteto nuomone, privaloma toliau tęsti ir paspartinti seniai pradėtą vidaus rinkos kūrimą, įgyvendinamą nuo 1988 m., įskaitant Europos sutarčių teisės įmonėms kūrimą, remiantis reglamentu, kuriame būtų nustatytas naujas, pažangus režimas, kuriuo remdamosi neprivaloma tvarka įmonės galėtų sudaryti tarptautines sutartis.

1.6 Komitetas mano, kad Europos pramonė gali išlikti pasauline lydere ne tik diegdama inovacijas, vykdydama mokslinius tyrimus ir taikydama naujas technologijas, bet ir kurdama tinkamą infrastruktūrą ir ragindama pasaulinei rinkai taikyti sumanų reglamentavimą, skatinantį švarios ir tvarios gamybos bei platinimo būdus.

1.7 Komitetas mano, kad specialų dėmesį reikėtų skirti Bendrijos, nacionaliniu ir regioniniu lygmeniu veiksams žmogiškųjų išteklių švietimo bei tęstinio mokymosi ir žinių sklaidos srityse.

1.8 EESRK rekomenduoja visada atsižvelgti į Europos stambiosios ir smulkiosios pramonės interesus ir ryžtingai juos ginti derybų metu, aiškiai, skaidriai ir įvairiai naudojant visas turimas reguliavimo priemones, įskaitant prekybos susitarimus.

1.9 EESRK pabrėžia, jog svarbu įmonėms sukurti prognozuojamą, o svarbiausia, mažiau apsunkinančią, tinkamą norminę bazę bei geresnę verslo aplinką MVĮ.

1.10 Ginant Europos įmonių interesus ir vykdant aiškiai bei skaidriai stebėseną į dvišalius susitarimus ir santykius reikėtų įtraukti:

- socialines normas, užtikrinančias tinkamas darbo sąlygas ir atitinkančias tarptautines konvencijas,
- aplinkos apsaugos reikalavimus,
- aplinkos išteklių naudojimo apribojimus,
- energijos taupymo ir klimato apsaugos reikalavimus,
- plataus masto ekologinio ženklo naudojimą,
- EMAS sertifikavimą,
- techninių normatyvinių standartų atitiktį,
- pramoninės ar intelektinės nuosavybės apsaugą,
- veiksmingas prekybos apsaugos, patekimo į rinkas ir apsirūpinimo strateginėmis žaliavomis priemones, kuriomis būtų galima atsižvelgti į pilietinės visuomenės nuostatavimus dėl išteklių valdymo abiejose pusėse,
- iniciatyvas, kuriomis MVĮ sudaromos palankesnės sąlygos vykdyti veiklą trečiojoje šalyje,
- socialinio dialogo ir patikros sistemas, skirtas pilietinei visuomenei, įskaitant *ex ante* ir *ex post* poveikio vertinimus ir
- aukštą vartotojų apsaugos lygį.

1.11 EESRK sutinka su 2010 m. gruodžio mėn. Briuselio Europos Vadovų Taryba, kad reikia „veiksmingiau spręsti su globalizacija susijusias problemas ir naudotis jos teikiama galimybėmis atliekant prekybos priemonių poveikio įvertinimą prieš pradėdant tarptautines derybas [...], kad būtų užtikrintos atvirų rinkų, sąžiningos prekybos ir konkurencijos sąlygos. Vykdydant ES prekybos politiką bet kuriuo atveju turėtų būti atsižvelgiama į nevienodas sąlygas, kuriomis mūsų pramonei dažnai tenka konkuruoti dėl socialinės, aplinkosauginės, reguliavimo ir kitokios naštos.“

1.12 Komitetas ragina imtis konkrečių tolesnių veiksmų pagal ES Tarybos nurodymą, kad „[Europos Sąjunga] turėtų toliau gerinti savo vidaus ir išorės politikos sričių nuoseklumą ir papildomumą“⁽¹⁾.

1.13 Komitetas mano, jog ES privalo plėtoti savo konkurencinius pranašumus, kad galėtų veiksmingiau ir strategiškiau ginti savo interesus ir kad Europos ekonominis ir socialinis modelis įgytų didesnę pasitikėjimą pasaulinėje arenoje.

⁽¹⁾ Žr. 2010 m. rugsėjo 16 d. Europos Vadovų Tarybos išvadų i priedo a) punktą.

2. Įžanga

2.1 Apskritai visa pramonė, įskaitant specializuotas paslaugas, nuo kurių pramonė priklauso ir kurios priklauso nuo pramonės, sukuria beveik pusę (47 proc.) ES BVP.

2.2 Pramonė turi galimybę įnešti savo specifinį indėlį į dinamiškesnę visos ekonomikos augimą, didindama:

- Europos produktyvumą,
- pagamintų prekių eksportą⁽²⁾,
- technologijų raidą: apie 80 proc. privataus sektoriaus MTTP išlaidų Europos Sąjungoje finansuoja gamybos sektorius.

2.3 Siekiant užkirsti kelią pramonės nykimui, reikia visų sričių ES politiką pažaboti vienam tikslui – remti pramonės potencialą užtikrinti ekonomikos augimą ir konkurencingumą, visų pirma plėtojant jos išorės matmenį.

2.4 Siekiama ne apibrėžti atskirą politiką, bet veikiau įtraukti pramonės ir su ja susijusių paslaugų konkurencingumą į visas ES politikos sritis, pradėdant nuo bendrosios prekybos politikos.

2.5 Aukštesnio užimtumo lygio prielaida, be abejonės, yra rinkų atvėrimas. Tačiau ES privalo atnaujinti savo strategiją, kad įmonių internacionalizacija būtų geriau paremta simetrijos ir abipusiškumo pagrindu visiems dalyviams nustatant vienodas taisykles.

2.6 Norint laikytis nuoseklaus požiūrio, būtina dėmesį sutelkti į tam tikrus sektorius, sukurančius didelę pridėtinę vertę:

- būsimoji ES prekybos politika turėtų būti įtraukta į strategiją „Europa 2020“. Tuo tikslu būtina parengti tikslų ir veiksmingų taisyklių rinkinį siekiant:
 - remti atviras bei sąžiningas rinkas, kuriose būtų taikomos vienodos taisyklės besivystančioms šalims ir apsaugoti mažiau išsivysčiusių šalių poreikiai,
 - apsaugoti pramoninę ir intelektinę nuosavybę,
 - kurti naujas ir labiau integruotas žinias
 - kovoti su padirbinėjimu,
 - didinti informuotumą apie socialinės rinkos ekonomikos vertę ir ją ginti⁽³⁾,

⁽²⁾ Apie 75 proc. viso ES eksporto (šaltinis – Įmonių generalinis direktoratas).

⁽³⁾ Žr. Lisabonos sutarties 3 str.

- sudaryti sąlygas ir reikalauti aukšto lygio aplinkos apsaugos ir aplinkos kokybės gerinimo ir
 - remti eurą kaip tarptautinės prekybos valiutą.
- Pasaulinės rinkos atvėrimą ir dėl to abipusiškai taikomus tarifus labai apribojo netarifinės kliūtys: „ES turi dėti daugiau pastangų, kad apsaugotų mūsų teises pagal dvišalius ir daugiašalius susitarimus atverti neteisėtai užvertas rinkas“⁽⁴⁾ siekdama užtikrinti simetriją, abipusiškumą ir vienodas taisykles.
- Reikėtų peržiūrėti ir atnaujinti iniciatyvas, kuriomis remiama MVĮ internacionalizacija. Dabartiniu metu MVĮ eksportas už vidaus rinkos ribų sudaro mažiau kaip 15 proc.
- ES politikoje reikėtų dėti daugiau pastangų kitiems internacionalizacijos būdams stiprinti, pavyzdžiui:
1. tiesioginėms užsienio investicijoms,
 2. bendradarbiavimui technologijų srityje,
 3. subrangos veiklai.
- Valstybės narės visų pirma turėtų plėtoti tvirtesnę dialogą su socialiniais partneriais ir visais ekonominės ir socialinės srities suinteresuotaisiais subjektais.
- Užimtumo srityje reikėtų suteikti naują postūmį pažangioms sektorių iniciatyvoms, panašioms į *Pirmaujančių rinkų* bandomuosius projektus.
- 2.7 Reikėtų sustiprinti euro kaip tarptautinės prekybos valiutos tarptautinį vaidmenį tiek prekiaujant žaliavomis, tiek ir pagamintomis prekėmis.
- 2.8 Turint omenyje itin sparčiai vykstančią pasaulio ekonomikos globalizaciją ir besiformuojančios ekonomikos šalių vystymąsi, būtina iš esmės persvarstyti ES prekybos politiką siekiant užtikrinti, kad ji visapusiškai atsižvelgtų į Europos pramonės interesus, jeigu norime, kad Europos pramonė išsaugotų ir sustiprintų savo poziciją globaliame „kaime“.
- 2.9 Apskritai, ES pramonės politika įgyvendinama šiomis priemonėmis:
- bendrosios priemonės, skirtos vidaus rinkai vystyti,
 - išorės prekybos politika (antidempingo politika, dvišalės ir daugiašalės prekybos derybos, darančios poveikį atskiriems pramonės sektoriams),
 - įvairi socialinė, regioninė ir aplinkos apsaugos politika, skirta žmogiškiems ištekliams vystyti,
 - konkurencijos politika ir jai skirtos teisinės priemonės, būtinos rinkos ydos atvejais ir valstybės pagalbai panaudoti,
 - moksliniai tyrimai ir taikomoji veikla,
 - inovacijų skatinimo priemonės,
 - tvirtesnis Europos įmonių bendradarbiavimas,
 - socialinių partnerių dialogo ir bendradarbiavimo skatinimas, įskaitant besivystančias šalis, ypač derintis dėl tarptautinių bendrųjų susitarimų,
 - aplinkos politikos įgyvendinimo veikla,
 - plataus užmojo ir veiksminga švietimo ir mokymo politika.
- 2.10 Prekyba, ekonomika, religijų ir kultūrų dialogas, trumpai tariant – gerovė, siejasi su valstybių, vyriausybių ir tarptautinių organizacijų santykių kokybe ir nuo jų priklauso. Taip pat reikėtų atsižvelgti į nevienodą išsivystymo lygį ir galimus skirtingus bendrųjų problemų sprendimo būdus.
- 2.11 Šioje nuomonėje EESRK siekia sutelkti dėmesį į pramonės politikos išorės matmenį.
- 2.12 Šiomis aplinkybėmis pramonės politika turi atlikti pagrindinį vaidmenį, remiantis ir tuo, kad neseniai buvo suvokta, jog pramonė ir įmonės turi atgauti centrinę vietą, kurios jos nusipelno.
- 2.13 „Globalizacijos erai pritaikyta pramonės politika“⁽⁵⁾. Šia iniciatyva buvo nustatyti prioritetai kurti geresnę verslo aplinką, visų pirma MVĮ, ir remti tvirtos ir tvarios pramonės bazės vystymą.
- 2.14 Iš tiesų „pažangus, tvarus ir integracinis augimas“⁽⁶⁾ yra neatsiejamas nuo diversifikuoto ir novatoriško gamybos sektoriaus, galinčio sėkmingai veikti pasaulinėje rinkoje, stiprinimo.

3. Aktualios sritys ir veiksmai siekiant nuoseklaus išorės matmens

3.1 Esama daug aktualių sričių ir intervencinių veiksmy, kurie pabrėžia pastovius Europos pramonės politikos tikslus, tačiau EESRK nusprendė sutelkti dėmesį į šiuos klausimus:

— Europos apsirūpinimo žaliavomis strategija,

— MVĮ internacionalizacija,

⁽⁴⁾ COM(2010) 612/4 galutinis, 4 punktus.

⁽⁵⁾ Žr. 10 strateginę iniciatyvą, COM(2020) 2010 galutinis.

⁽⁶⁾ Žr. ankstesnę išnašą.

- standartizacija ir intelektinės nuosavybės teisės,
- dialogas reguliavimo srityje,
- bendra prekybos politika,
- ES įvaizdis ir perspektyvos,
- sektorinės iniciatyvos: *Pirmaujančios rinkos ir Europos platformos*.

3.1.1 Galimybė apsirūpinti žaliavomis. Saugi ir paprasta galimybė įsigyti žaliavų yra esminis infrastruktūros elementas ir būtinoji pramonės plėtojimo sąlyga. ES iniciatyvos yra būtinos siekiant:

- pašalinti esamus iškraipymus, nustatyti naujas taisykles ir pasirašyti naujus susitarimus dėl galimybės apsirūpinti žaliavomis, ypač energinėmis,
- nuolat, net ir PPO lygmeniu, siekti užtikrinti, kad šalys gamintojos laikytųsi būtiniausių aplinkos apsaugos ir socialinių standartų,
- gerinti tvarios žaliavų gavybos sąlygas Europoje,
- remti Europos ir valstybių narių perdirbimo pramonę, kad sumažėtų atliekų kiekis, būtų kuriamos didelės pridėtinės vertės turinčios darbo vietos ir būtų apribotas žaliavų gavybos procesų ekologinis ir socialinis poveikis,
- skatinti išteklių naudojimo veiksmingumą ir antrinių žaliavų naudojimą,
- stiprinti valdžios ir valdymo bei kitas institucijas, atsakingas už žaliavų valdymą išteklių turinčiose besivystančiose šalyse,
- remti pagal JET ir ITER iniciatyvas vykdomus mokslinius tyrimus, kuriais siekiama kurti branduolio sintezės energijos gamybos iš gamtoje, ypač jūros vandenyje, plačiai paplitusių žaliavų (deuterio, tricio ir ličio) technologiją.

3.1.1.1 Jeigu norime, kad Europos pramonė sustiprėtų ir pasauliniu mastu padidintų savo konkurencingumą, ji privalo parengti ryžtingą ir kompleksinę energijos tiekimo strategiją ir vykdyti tikrą „žaliavų diplomatiją“.

3.1.1.2 Galimybė apsirūpinti žaliavomis, ypač energinėmis, privalo būti pagrindinis naujos pramonės politikos ramstis. Mūsų prioritetas turi būti ekonominių ir politinių santykių su trečiosiomis šalimis stiprinimas siekiant:

- panaikinti nevienodas apsirūpinimo žaliavomis sąlygas ir imtis veiksmų prieš eksporto apribojimus ⁽⁷⁾,

⁽⁷⁾ Pavyzdžiui, tuos, kuriuos įvedė Kinija, Indija ir kitos šalys.

- remti metalo gamybą Europoje,
- dėti daugiau pastangų dėl ES esančių žaliavų,
- vykdyti stebėseną pagal Europos gamybos sektoriaus ateičiai *strateginės* reikšmės turinčių 14 žaliavų sąrašą. Tai stibis, berilis, kobaltas, fluoritas, galis, germanis, grafitas, indis, magnis, niobis, platinos grupė (platina, paladis, iridis, rodis, rutenis ir osmis), retieji žemės metalai, tantalas ir volframas,
- sukaupti pagrindinių žaliavų strategines atsargas,
- medvilnę laikyti strategine medžiaga,
- sukurti Europos geologijos tarnybą.

3.1.2 MVĮ internacionalizacija. Kita svarbus iššūkis – Europos pramonės tarptautinis matmuo: mažosios ir vidutinės įmonės turi sugebėti konkuruoti pasaulio rinkose su didelėmis pramonės įmonėmis ir tuo pačiu metu stiprinti savo vietines pozicijas.

3.1.2.1 Būtina kurti ir stiprinti paramos priemones žvalgymo ir finansavimo (draudimo, mokėjimo garantijų ir pan.) srityse, kad MVĮ būtų sudarytos sąlygos plėsti veiklą tarptautiniu mastu.

3.1.2.2 Neseniai Įmonių generalinio direktorato atliktas tyrimas rodo, kad per trejus pastaruosius metus importą ir eksportą už ES vidaus rinkos ribų vykdė 25 proc. ES MVĮ, tik 13 proc. jų plėtojo santykius su trečiosiomis šalimis ir tik 7–10 proc. prekiaavo su besiformuojančios ekonomikos BRIK šalimis (Brazilija, Rusija, Indija ir Kinija).

3.1.2.3 Iš tiesų, internacionalizacija yra naudinga įmonėms ir stimuliuoja jų potencialą šiose srityse:

- tendencija įdarbinti daugiau darbuotojų: tarptautiniu mastu veikiančios MVĮ kuria 7 proc. naujų darbo vietų, kai tuo tarpu kitos MVĮ darbo vietų požiūriu išaugo tik kukliu 1 proc.,
- tendencija diegti daugiau inovacijų: novatoriškus produktus ar paslaugas siūlo 26 proc. tarptautiniu mastu veikiančių MVĮ ir tik 8 proc. kitų MVĮ.

3.1.2.4 Tarptautinės prekybos rodiklių gerėjimas svarbus didesnio ekonomikos augimo ir konkurencingumo požiūriu.

3.1.2.5 Visų pirma reikėtų sustiprinti ir išplėsti bandomąsias iniciatyvas siekiant kurti Europos paramos trečiosioms šalimis centrus, vadinamus *Europos verslo centrais* ⁽⁸⁾, ir sudaryti sąlygas nevaržomai Patekimo į rinkas grupių veiklai.

⁽⁸⁾ Kinijoje, Tailande, Indijoje ir Vietname.

3.1.3 **Standartizacija.** Reikia stiprios standartizacijos ir intelektinės nuosavybės apsaugos politikos, kuri užtikrintų standartizacijos procesų išorės matmenį.

3.1.3.1 Standartai neturi tapti kliūtimi prekybai, o vis augantis nacionalinių standartų skaičius paslaugų srityje neturi trukdyti prekiauti.

3.1.3.2 EESRK yra įsitikinęs, kad visiems standartus kuriantiems subjektams reikėtų įvesti teisinę prievolę standartų nustatymo proceso metu laikytis PPO TBT sutarties principų.

3.1.3.3 Kitas svarbus klausimas yra sąveikumas: paslaugos ir taikomosios programos turi būti tarpusavyje sąveikios, kad jomis būtų galima prekiauti rinkoje ir tenkinti nustatytus tikslus.

3.1.4 **Dialogas reguliavimo srityje.** Kad Europos pramonė būtų iš tikrųjų konkurencinga, reikia *pasaulio mastu sukurti vienodas sąlygas* taisyklių ir reguliavimo požiūriu.

3.1.4.1 „Tarifinės“ prekybos kliūtis dažnai papildo reguliavimo pobūdžio „netarifinės“ kliūtys. Todėl EESRK mano, kad reikia įvairiose srityse labiau stengtis tiek sumažinti dabartines kliūtis, tiek ir neleisti atsirasti naujoms.

3.1.4.2 Tokiomis aplinkybėmis iš esmės svarbus geresnio reglamentavimo principas siekiant sumažinti dideles sąnaudas, dažnai susijusias su pernelyg išsamiu reglamentavimu, ir sudaryti galimybes veiksmingiau patekti į tarptautines rinkas pasinaudojant abipusio pripažinimo mechanizmu.

3.1.5 **Bendra prekybos politika** yra Europos Sąjungos išorės santykių ramstis. Ji reguliuoja valstybių narių komercinius santykius su trečiosiomis šalimis siekiant pagrindinio tikslo – užtikrinti vienodą konkurenciją ir vienodas veiklos taisykles.

3.1.5.1 Reikia veiksmingiau kovoti su **padirbinėjimu ir piratavimu** tiek bendrosios rinkos viduje, tiek ir už jos ribų, nes tai daro didelį neigiamą poveikį nuolat didėjančiam vis įvairesnių sektorių skaičiui.

3.1.5.2 Kaip nurodoma naujosiose Lisabonos sutarties nuostatose dėl pasienio ir tarptautinės prekybos, geresni mūsų veiklos rezultatai yra labai svarbūs siekiant paspartinti ekonomikos augimą, sustiprinti mūsų įmonių konkurencingumą bei ilgalaikį tvarumą ir užtikrinti vieningą Europos balsą.

3.1.5.3 Prekybos apsaugos ir patekimo į rinką priemonėmis visų pirma siekiama apsaugoti Europos įmones nuo prekybos kliūčių. Sąjunga turi būti pajėgi užtikrinti darnią, sąžiningą ir teisingą pasaulio prekybos plėtrą, kuri atsižvelgtų į skirtingą

trečiųjų šalių išsivystymo lygį, taip pat padėti mažiausiai išsivysčiusioms šalims vykdyti industrializacijos procesus ir reikalauti, kad besiformuojančios ekonomikos šalys laikytųsi visų taisyklių.

3.1.5.4 ES privalo nustatyti tikslus ekonominius kriterijus, kuriais naudotųsi derėdamasi, pasirašydama laisvosios prekybos sutartis ir pasirinkdama savo partnerius, ypač atsižvelgiant į rinkų potencialą jų dydžio ir ekonomikos augimo požiūriu, užtikrinant aiškius *ex ante* (politinio nuoseklumo) ir *ex post* (visiškas simetrijos ir abipusiškumo principų laikymasis) ir pasitelkiant Europos socialinį dialogą bei organizuotą pilietinę visuomenę.

3.1.5.5 Pasaulio prekybos organizacijoje derintis dėl tarifų mažinimo reikia taip pat stengtis gerinti darbo sąlygas pagal TDO standartus.

3.1.6 **Sąjungos įvaizdis ir perspektyvos.** Europos Sąjungai reikia vizijos, orientuotos į darnų vystymąsi ir pasauliniu mastu ilgalaikėje perspektyvoje gebančios skatinti įtraukią visuomenę, atvirą ekonomiką ir taikius santykius.

3.1.6.1 Sąjungos įvaizdis jos viduje, ypač už jos ribų, turi būti geriau puoselėjamas užtikrinant nuoseklumą, vieningumą ir gebėjimą greitai veikti, kad būtų išnaudotas visas šio įvaizdžio potencialas. Reikia nustatyti sinergijos lygius ir vykdyti nuoseklius veiksmus siekiant:

— užtikrinti **suderintą rinkų atvėrimą apsaugant planetos ribotus išteklius** ir sukurti **Sąjungai saugias ir ilgalaikes galimybes apsirūpinti žaliavomis**, kurios jai yra strategiškai būtinos,

— **stiprinti ekonominį dialogą su visais pagrindiniais partneriais** pagal daugiašališkumo principą,

— **stiprinti tarptautinį euro vaidmenį,**

— propaguoti ES kaip „**tarptautinio reguliavimo galią**“, kuri skatintų standartų įteisinimą pramonės, aplinkos, socialinių reikalų srityse, taip pat deramo darbo, viešųjų pirkimų ir intelektinės nuosavybės klausimais,

— **suteikti naują postūmį trims pagrindinėms ES išorės politikos sritims:** plėtrai, kaimynystės politikai ir Viduržemio jūros šalių sąjungai, naujai Afrikos ir ES partnerystei įgyvendinant susitarimus su AKR šalimis ⁽⁹⁾.

3.1.6.2 EESRK yra tvirtai įsitikinęs, kad Europos lygmeniu nesant bendros išvalgos dėl Europos pramonės politikos pasaulinių perspektyvų, nebus įmanoma sukurti bendros strateginės vizijos, kuri yra būtina siekiant ryžtingai ir nuosekliai atgaivinti Europos pramonės politikos išorės matmenį.

⁽⁹⁾ EESRK nuomonė dėl atnaujintos Lisabonos strategijos išorės aspekto, OL C 128/2010, p. 41.

3.1.6.3 EESRK mano, kad Europos pramonės tikslas – ekonomikos augimas, o vienintelis būdas jį pasiekti – sudaryti tokias sąlygas, kad nereikėtų nuolat patirti žemomis sąnaudomis pagrįstos konkurencijos.

3.1.7 Sektorinės iniciatyvos: *Pirmaujančios rinkos ir platformos*

3.1.7.1 Europa turi pati kurti savo ateitį pasinaudodama savo pranašumais. Siekiant pagerinti Europos pasaulinį konkurencingumą ir padaryti ją patrauklesnę gyventi ir dirbti, nuolat vystomi skirtingi sektoriai sprendimai.

3.1.7.2 Pagrindinės sritys yra šios:

- technologinė infrastruktūra,
- energijos tiekimo tinklai,
- žinių visuomenė ir skaitmeninė visuomenė,
- sveikata ir judumas,
- horizontaliosios technologijos, reikalingos ES pramonei.

3.1.7.3 EESRK nuomone, jau įgyvendinamas sektoriams skirtas priemonės reikia sujungti į vieną tvirtą ir nuoseklią sistemą:

- Europos technologijų platformas,
- **Pirmaujančių rinkų** iniciatyvą,
- įvairius aukšto lygio konsultacinius komitetus,
- inovacijų platformas, tokias kaip *LeaderShip*, *Cars 21*, *IRT* darbo grupė,
- aukšto lygio chemijos pramonės grupę.

3.1.7.4 Be to, EESRK mano, kad reikėtų toliau vystyti kai kurias itin svarbias ir perspektyvias sritis, būtent:

- **kosminės erdvės,**
- **darnaus judumo,**
- **būsimų klimato kaitos keliamų socialinių iššūkių,**
- **konkurencijos keliamų iššūkių, pavyzdžiui,** chemijos pramonei, inžinerijai ir žemės ūkio maisto produktų sektoriui,
- **energijai imlių sektorių.**

4. ES politikos išorės matmuo – ES pramonės raktas į sėkmę

4.1 Kaip pabrėžė ES Tarybai pirmininkaujanti Vengrija: „Visame pasaulyje neįtikėtinu greičiu vyksta labai didelės permainos, [todėl] Europa turi būti pajėgi atlaikyti daug didesnę nei bet kada anksčiau pasaulinę konkurenciją“.

4.2 20 milijonų Europos įmonių, ypač mažosioms ir vidutinėms įmonėms, kurioms vadovauja kūrėjai, dirbantieji, amatininkai ir verslininkai, turi būti sudarytos galimybės diegti inovacijas, stiprinti savo konkurencingumą ir kurti darbo vietas. Šias pastangas turi remti Europos pramonės politika, turinti integruotą išorės matmenį.

4.3 EESRK pritaria 2010 m. gruodžio 17 d. Europos Vadovų Tarybos išvadoms dėl tarptautinio konkurencingumo ir bendrosios rinkos.

4.4 EESRK ypač pabrėžia, jog svarbu įmonėms sukurti prognozuojamą, o svarbiausia, mažiau apsunkinančią, tinkamą norminę bazę bei geresnę verslo aplinką MVI, kad jos savo veikloje galėtų vadovautis ilgalaike vizija.

2011 m. gegužės 4 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl trečiųjų šalių valstybinių įmonių ES viešųjų pirkimų rinkose (nuomonė savo iniciatyva)

(2011/C 218/06)

Pranešėjas **Corrado ROSSITTO**Bendrapranešėjis **Ulrich PAETZOLD**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2010 m. rugsėjo 16 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Trečiųjų šalių valstybinių įmonių ES viešųjų pirkimų rinkose.

Pramonės permainų konsultacinė komisija, kuri buvo atsakinga už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. balandžio 4 d. priėmė savo nuomonę.

471-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. gegužės 4–5 d. (2011 m. gegužės 4 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 152 nariams balsavus už, 4 – prieš ir 9 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) mano, kad visų šalių viešųjų pirkimų sistemų atvėrimas tarptautinei konkurencijai remiantis PPO Sutartimi dėl viešųjų pirkimų yra neabejotina pergalė, kadangi tai leidžia užtikrinti teisės aktų ir veiksmų abipusiškumą ir visišką simetriją, taip pat užkirsti kelią protekcionizmui ir nesąžiningai konkurencijai – kuri vyksta nepaisant specialių susitarimų su besiformuojančios ekonomikos šalimis – laikantis šioje srityje numatytų ES pirminės ir antrinės teisės nuostatų ir atsižvelgiant į Europos Teisingumo Teismo sprendimus.

1.2 EESRK mano, kad ES turi sustiprinti savo derybinę galią, kad, remdamasi savo pirmine ir antrine teise, pagerintų galimybes dalyvauti trečiųjų šalių viešuosiuose pirkimuose turint omenyje tai, kad ES yra atvėrusi daugiau nei 80 proc. savo viešųjų pirkimų rinkų, tuo tarpu kitos didžiosios išsivysčiusios ekonomikos šalys jų atvėrę tik 20 proc.

1.3 EESRK primygtinai prašo Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos užtikrinti, kad bus veiksmingiau ir strategiškiau ginami su dalyvavimu viešuosiuose pirkimuose tiek Sąjungos viduje, tiek ir tarptautiniu lygmeniu susiję ES interesai. Tai sudarys galimybę ne tik padidinti ES patikimumą tarptautiniu lygmeniu, bet ir užtikrinti ekonominio ir socialinio modelio tvarumą ir jo plėtotę.

1.4 EESRK laikosi nuomonės, kad sutarties šalims turi būti sudaromos vienodos sąlygos konkuruoti rinkoje, kad būtų užtikrinta sąžininga konkurencija vienodomis sąlygomis remiantis abipusio sutarimu su trečiųjų šalių įmonėmis, kurios laikosi tarptautinių viešųjų pirkimų svarbiausių principų, visų pirma draudimo teikti valstybės pagalbą (tiesioginę arba

netiesioginę), kainų apskaičiavimo metodikos, atsargumo principo laikymosi sąnaudų ir rizikos srityje.

1.5 EESRK rekomenduoja ES vidaus rinkos teisės aktų kūrėjams ir ES tarptautinio lygmens derybininkams tarptautinių viešųjų pirkimų srityje būti nuosekliems ir suvokti galimas abipuses jų veiklos pasekmes ir skatina laikytis vienodo požiūrio, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo, skaidrumo principų, kovoti su korupcija, taip pat laikytis socialinių ir aplinkos standartų ir gerbti pagrindines žmogaus teises.

1.6 EESRK mano, kad būtina vykdyti reguliarią derybų, kurias dvišaliu ir daugiašaliu lygmeniu valstybių narių įgaliojimu veda Komisija, rezultatų atitikimo kontrolę ir užtikrinti, kad valstybės narės veiksmingai taikytų visas numatytas susijusias priemones.

1.7 EESRK mano, kad būtų tikslinga pakeisti dabartinę keliašalę Sutartį dėl viešųjų pirkimų į daugiašalę į ją įtraukiant naujas šalis ir numatyti tokias pereinamojo laikotarpio priemones kaip kompensacijos, kainos pirmenybė, naujų subjektų arba sektorių ir naujų ribinių verčių įvedimas; be to, Komitetas mano, jog reikia ryžtingai pakartoti pasiūlymą Sutarties dėl viešųjų pirkimų laikinai netaikyti Europos fondų finansuojamiems viešiesiems pirkimams tų valstybių, kuriose tebegalioja nacionalinės apsaugos priemonės, įmonių atveju.

1.8 EESRK prašo nedelsiant priimti jau numatytą iniciatyvą „dėl trečiųjų šalių bendrovių ir prekių patekimo į ES viešųjų pirkimų rinką (Patekimo į viešųjų pirkimų rinką schema)“, taip pat sukurti aiškius, skaidrius ir patikrintus abipusio rinkų atvėrimo mechanizmus, kad būtų galima užtikrinti vienodas galimybes dalyvauti viešuosiuose pirkimuose, ir atitinkamai pakeisti 2004 m. viešųjų pirkimų paketą.

1.9 EESRK mano, kad reikia stiprinti prevencija ir išankstinio įspėjimo sistema grindžiamą požiūrį į trečiųjų šalių rengiamas ir (arba) priimamas pernelyg ribojamojo pobūdžio viešųjų pirkimų taisyklės, siekiant nustatyti galimas kliūtis ir apie jas informuoti tarptautiniu lygmeniu vos joms atsiradus, Europos Komisijos duomenų bazėje kaupiant daugiau duomenų apie patekimą į rinkas, kad būtų galima turėti patikimos ir lengvai prieinamos informacijos apie konkursus, formalumus ir ypatingus techninių specifikacijų reikalavimus, ypač Sąjungos MVĮ, taip pat būtinos statistikos bazės ir iškreipimo veiksnių poveikio rodikliai.

1.10 EESRK rekomenduoja taikyti procedūrų švelninimo ir supaprastinimo priemones ir pritaikyti šias procedūras prie naujų ES iššūkių siekiant užtikrinti, kad perkantieji subjektai, tiek ES viduje, tiek ir tarptautiniu lygmeniu galėtų pasinaudoti visomis galimybėmis, kurias gali suteikti MVĮ ekonomikos ir inovacijų srityje, įskaitant mokymą, informavimo veiklą ir pagalbą perkančiajai organizacijai, tarptautinių konkursų dalyviams ir dalyvaujantiems trečiųjų šalių rinkose, visų pirma vidurinės ir aukštesnės grandies vadovams.

2. Įžanga

2.1 ES prekių ir paslaugų viešųjų pirkimų metinė apimtis siekia apie 17 proc. BVP, t. y. maždaug 2 100 milijardų eurų, iš kurių apie 3 proc. viršija Sutarties dėl viešųjų pirkimų (PPO) Sutartis dėl viešųjų pirkimų) ribinę vertę⁽¹⁾. Pasaulio lygmeniu viešieji pirkimai sudaro nuo 10 iki 20 proc. BVP, tačiau reikia turėti omenyje, kad nėra palyginamų duomenų apie šalis, kurios nėra pasirašiusios Sutarties dėl viešųjų pirkimų. Viešųjų pirkimų bendra apimtis gerokai viršija 10 proc. pasaulio BVP.

2.2 Europos įmonės – tiek didelės tarptautinės, tiek veikliausios MVĮ – siekia įsitvirtinti pasaulio rinkose, tačiau susiduria su vis didesniais sunkumais patekti į viešųjų pirkimų rinką. Kliūtimi tampa ne sienos, o sienas „peržengiantys“ sunkumai, kurie yra sudėtingesni ir dėl jų techniniu požiūriu kyla daugiau problemų, kadangi ilgiau trunka juos nustatyti, išanalizuoti ir pašalinti, kadangi su jais susijusios taisyklės ir praktika yra ribojamojo pobūdžio, o tai gali sutrukdyti Europos įmonėms veiksmingai dalyvauti trečiųjų šalių viešųjų pirkimų konkursuose.

2.3 Šioje nuomonėje savo iniciatyva, kaip matyti iš jos pavadinimo, nagrinėjamas specifinis viešųjų pirkimų aspektas. Atsižvelgiant į trečiųjų šalių valstybinių įmonių dalyvavimą ES viešuosiuose pirkimuose, siekiama išnagrinėti ir nurodyti, kaip ES galėtų:

- užtikrinti savo vidaus rinkos gerą veikimą viešųjų pirkimų srityje;
- užtikrinti, kad trečiųjų šalių įmonėms būtų leista veikti Europos rinkoje laikantis tokių pačių sąlygų ir tinkamumo kriterijų kaip ir kitoms įmonėms;

— taip pat užtikrinti abipuses ir vienodas galimybes europinėms įmonėms patekti į trečiųjų šalių viešųjų pirkimų rinką.

Kiti viešųjų pirkimų aspektai yra ir bus aptariami EESRK nuomonėse.

2.4 Tarp išorės prekybos atvėrimo ir vidaus rinkos reformos yra dvipusė sąsaja: nors abiem atvejais siekiama mažinti su nereikalingomis reglamentavimo kliūtimis, trukdančiomis prekių, paslaugų ir investicijų srautams, susijusias sąnaudas, vis didėjant vidaus rinkos ir tarptautinių rinkų tarpusavio priklausomybei reikia, kad ES vidaus rinkos teisės aktų kūrėjai ir ES tarptautinio lygmens derybininkai tarptautinių viešųjų pirkimų srityje būtų nuoseklūs ir suvoktų galimas abipuses pasekmes, kurias gali lemti jų veikla, ir vykdytų nuoseklią politiką, kuria būtų siekiama skleisti šiuos Europos Teisingumo Teismo ir Pagrindinių teisių chartijoje įtvirtintus ES pirminės ir antrinės teisės principus:

- pagarba žmogaus teisėms,
- kova su korupcija,
- socialinių ir aplinkos standartų laikymasis,
- skaidrumas,
- proporcingumo principas,
- vienodas požiūris,
- nediskriminavimas,
- abipusis pripažinimas.

2.5 Kai kuriose šalyse, kurios yra mūsų prekybos partnerės, standartų ir taisyklių, paslaugų, investavimo, viešųjų pirkimų, intelektinės nuosavybės teisių ir sertifikavimo sistemų srityse ir toliau taikomos sudėtingos procedūros, trūksta skaidrumo ir įgyvendinamos pramonės politikos priemonės, kurių tikslas priverstiniu būdu pakeisti importą, priversti perkelti technologijas ir vietos gamintojams sudaryti lengvatines sąlygas įsigyti žaliavas.

2.6 Dabar, kai ES įmonės susiduria su vis didėjančia konkurencija savo vidaus rinkoje, kurioje pirmenybė teikiama skaidriam atvirumui ir įdėta daug pastangų, kad būtų sukurta ES vidaus rinka be kliūčių, tampa akivaizdu, kad dėl tokio atvėrimo vidaus rinka yra visiškai neapsaugota nuo trečiųjų šalių, kurios neįsipareigojo savo ruožtu atverti savo rinkas, ekonominės veiklos vykdytojų.

⁽¹⁾ Žr. Europos Komisijos skaičiavimus, pateiktus dokumente COM(2010) 612 galutinis.

2.7 ES šioje srityje turi griežtas taisykles, kurių tikslas – užtikrinti sąžiningą konkurenciją vienodomis sąlygomis. Tačiau patirtis rodo, kad nei viena iš šių taisyklių netaikoma trečiųjų šalių valstybinėms įmonėms, ypač kai jos dalyvauja viešųjų pirkimų procedūrose, o tai prieštarauja pamatiniams vidaus rinkos principams ir daro labai didelę žalą Europos pramonei ir ekonomikai.

2.8 EESRK mano, kad būtina išnagrinėti, kaip ES gali užtikrinti sklandų vidaus rinkos veikimą, įskaitant atvejus, kai šioje rinkoje leidžiama veikti trečiųjų šalių valstybinėms įmonėms, kartu toliau budriai kovojant su protekcionizmu ir užkertant kelią bet kokiam socialinio ir aplinkosauginio dempingo formai ⁽²⁾, neskaidrioms sąnaudoms, kainoms ir valstybės subsidijoms, taip pat biudžeto ir laisvos rinkos taisyklių nesilaikymui siekiant apginti Europos vartotojų, įmonių ir mokesčių mokėtojų interesus.

2.9 Bendrajame susitarime dėl muitų tarifų ir prekybos aiškiai nurodyta, kad viešiesiems pirkimams netaikomas pagrindinis reikalavimas dėl nacionalinio režimo, jų atveju taip pat negalioja ir Bendrojo susitarimo dėl prekybos paslaugomis išpaiegos taisyklės. Vis dėlto reikėtų atsižvelgti į tai ⁽³⁾, kad iki 2015 m. 90 proc. pasaulinio augimo bus sukonzentruota ne Europos Sąjungoje, o trečdalis jo priklausys Kinijai. Taigi, artimiausiais metais turime pasinaudoti galimybe, kurią atveria trečiojoje šalyse, ypač Rytų ir Pietų Azijoje, užfiksuotas aukštas augimo lygis.

2.10 Mūsų rinka jau pakankamai atvira, tačiau pagrindinių mūsų prekybos partnerių rinka yra kur kas uždaresnė, ypač regionų ir vietos lygmeniu. Pakanka pateikti keletą pavyzdžių iš įvairių žemynų.

2.10.1 **Kinijos** rinkos atvėrimo lygis kol kas išlieka gerokai mažesnis nei galėtų būti. 2009 m. Kinijos BVP siekė 3 573,8 milijardų eurų. Tais pačiais metais Kinija eksportavo į ES prekių ir paslaugų už 227 milijardus eurų, tuo tarpu prekių importas iš ES siekė 99,7 milijardus. Sąlyga „pirk vietos produktą“ galioja nuo 2003 m., ir numatyta viešųjų pirkimų įstatymo 10 straipsnyje, o politika, skatinanti pirkti kitiškus produktus, sustiprinta 2007 m. dviem potvarkiais, kuriais ribojamos galimybės vykstant viešiesiems pirkimams įsigyti užsienio prekes, nebent vietos produktai būtų nepagrįstai brangesni ir prastesnės kokybės. Nuo 2009 m. ši taisyklė aiškinama griežtai, užkertamas kelias bet kokiam galimybei, visų pirma aukštųjų technologijų ir inovatyvioms produktams. Be to, 2008 ir 2009 m. vykdant ekonomikos atgaivinimą ir siekiant paskatinti vidaus paklausą, imta griežtai kontroliuoti statybų sektoriaus viešuosius pirkimus. 2009 m. lapkričio mėn. Kinija paskelbė akredituotų inovatyvių vietos produktų sąrašą (angl. *Indigenous Innovation Product Accreditation List*) ir 2010 m. valstybės taryba pasiūlė atlikti su

valstybės kontroliuojamomis įmonėmis susijusius pakeitimus siekiant paskatinti šias įmones vykdyti veiklą tik vietos rinkoje. Tuo pat metu vis dėlto buvo suteikta valstybės pagalba Kinijos aukštųjų technologijų pramonei, kad ji būtų konkurencingesnė užsienio rinkose ⁽⁴⁾.

2.10.1.1 Viešojo darbų pirkimo srityje Kinija atsisakė licenzijų sistemos, taikytos valdant projektus, statybas ir kitas su statybomis susijusias paslaugas, ir ją pakeitė nauja užsienio statybos įmonėms (angl. *Wholly Foreign Owned Construction Enterprise – WFOCE*) ir bendroms įmonėms (angl. *Joint Ventures*) skirta sistema, pagal kurią užsienio įmonėms faktiškai uždraudžiama dalyvauti nacionalinių konkursų projektuose ir leidžiama dalyvauti tik kai kuriuose tarptautiniuose Kinijoje vykdomuose projektuose: pagal abi sistemas (WFOCE ir *Joint Ventures*) būtina atitikti Kinijos kvalifikacijos sistemą, pagal kurią reikalaujama mažiausiai penkis kartus projekto vertę viršijančio akcinio kapitalo, ne mažiau kaip 300 vadovaujantiems personalui priklausančių darbuotojų, gyvenančių Kinijoje ne mažiau nei metus, informacijos apie Kinijoje įvykdytus projektus ir bendrų įmonių atveju – atsižvelgti į žemesnę kvalifikaciją turintį partnerį ⁽⁵⁾.

2.10.1.2 Dabartinis Kinijos pasiūlymas tarptautinėse PPO derybose dėl viešųjų pirkimų sutarties tiek veiklos, tiek perkančiųjų subjektų požiūriu neapima didžiosios dalies statybos darbų, kurie galėtų sudominti Europos įmones.

2.10.1.3 **Rusijoje**, kuri nepasirašiusi PPO Sutarties dėl viešųjų pirkimų, 2008 m. Ekonominės plėtros ministerijos taisyklėmis nustatomos ribojamojo pobūdžio sąlygos dalyvauti vyriausybės ir savivaldybių vykdomuose viešuosiuose pirkimuose suteikiant pirmenybę nacionaliniams produktams ir paslaugoms, kurių kaina gali būti iki 15 proc. viršyti sutarties kainą, tuo tarpu 2009 m. buvo patvirtintos krizės įveikimo priemonės, pavyzdžiui, raginimas pirkti rusiškas prekes.

2.10.2 **Brazilijoje** 2010 m. liepos mėn. iš dalies pakeistas viešųjų pirkimų įstatymas siekiant sudaryti galimybę perkančiosioms organizacijoms numatyti 25 proc. maržą visiškai arba iš dalies Brazilijoje pagamintoms prekėms ir paslaugoms. 2009 m. Brazilijoje užregistruotas 1 128,5 milijardų eurų BVP ⁽⁶⁾.

⁽²⁾ Žr. COM(2010) 612/1.

⁽³⁾ Žr. COM(2010) 612/4

⁽⁴⁾ Viena didžiausių su viešaisiais pirkimais ir intelektine nuosavybe susijusių problemų yra vietos inovacijų politika, kurios tikslas – padėti Kinijos įmonėms kilti vertės grandinėje. Vietos inovacijų sistema, apie kurią pirmą kartą užsiminta 2009 m. lapkričio mėn., labai trukdo patekti į daugelio Kinijos sektorių viešuosius pirkimus: pradedant ekologiškais technologijomis baigiant telekomunikacijomis. Žr. SEC(2011) 298 galutinis.

⁽⁵⁾ Žr. Europos Komisijos komunikatą ir PPO dokumento S/C/W/286 15–19 punktus. Be to, kai užsienio įmonė įsigyja Kinijos įmonę, panaikinama pastarosios kvalifikacija ir ji turi viską pradėti nuo pradžios.

⁽⁶⁾ 2010/7 Brazilijos viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimais laikinai įvesta nuostata, raginanti pirkti braziliškas prekes.

2.10.3 **JAV** Kongresas iš dalies pakeitė ir sugriežtino Amerikos kompensavimo ir reinvestavimo įstatymo (angl. *American Recovery and Reinvestment Act (ARRA)* skirsnio, kuriame raginama pirkti amerikietiškus produktus, reikalavimus⁽⁷⁾. 2009 m. Jungtinių valstijų BVP siekė 10 122,6 milijardus eurų, o tais pačiais metais į ES eksportuota prekių ir paslaugų už 286,8 milijardus eurų, tuo tarpu JAV importas iš ES sudarė 323,8 milijardus eurų⁽⁸⁾.

2.10.4 **Japonijoje**, kuri yra septintoji ES eksporto rinka ir į kurią 2009 m. eksportas sudarė 36 milijardus eurų, o importas – 56,7, ES įmonėms sunku patekti į viešuosius pirkimus, nors ji yra pasirašiusi PPO Sutartį dėl viešųjų pirkimų: tik 4 proc. visų Japonijos viešųjų pirkimų buvo atverti ES įmonėms, jų vertė siekė 22 milijardus eurų (2007 m.) ir tai sudaro mažiau nei 0,7 proc. Japonijos BVP. Palyginimui: Japonijos įmonės galėjo dalyvauti ES viešuosiuose pirkimuose, kurių vertė siekė 312 milijardų eurų (t. y. 2,5 proc. ES BVP)⁽⁹⁾.

2.10.5 2010 m. balandį **Vietnamas** priėmė direktyvą dėl nacionalinių produktų ir medžiagų naudojimo ir su šiais produktais, kurie yra finansuojami valstybės lėšomis, susijusių viešųjų pirkimų. 2009 m. Vietnamo BVP siekė 66,8 milijardus eurų, prekių eksportas į ES sudarė 7,8 milijardus, o importas iš ES – 3,8 milijardus eurų.

2.10.6 **Australijoje** 2009 m. dvi valstijos priėmė nuostatas dėl strateginiais laikomų viešųjų pirkimų (daugiau nei 250 milijonų Australijos dolerių). Viktorijos valstijoje 40 proc. produktų turi būti vietos produktai (Australijos ir (arba) Naujosios Zelandijos), tuo tarpu Naujajame Pietų Velse nustatyta 20 proc. kainos pirmenybė ir tam tikrais atvejais taikomos 2,5–5 proc. siekiančios papildomos lengvatoms. 2009 m. Australijos BVP siekė 712,8 milijardus eurų, prekių eksportas į ES sudarė prekių ir paslaugų už 14,4 milijardus, o importas iš ES – 34,1 milijardus eurų.

2.11 **Turkijoje** viešųjų pirkimų sistema patobulinta 2008 m. įstatymu Nr. 5812, kuriuo suderintos vidaus ir Bendrijos nuostatos: viešųjų pirkimų sutartys įsigyti prekes, darbus ir paslaugas grindžiamos atvirais konkurencijos mechanizmais,

⁽⁷⁾ Įstatyme numatytos dvi naujos iniciatyvos „Pirk amerikietišką prekę“ priemonės, pagal kurias, remiantis šiuo įstatymu skiriamos lėšos gali būti naudojamos su viešųjų pastatų statyba, pertvarkymu, priežiūra arba remontu ir viešais darbais susijusiems projektams tik tuo atveju, jei visi projekte naudojami geležies, plieno ir gamykliniai produktai yra pagaminti Jungtinėse Valstijose. Pagal šį įstatymą skiriamų lėšų Vidaus saugumo departamentas negali naudoti išsamiam sąrašui nurodytiems tekstilės gaminiams įsigyti, nebent žaliava yra užauginta ir apdorota JAV.

⁽⁸⁾ Kitas pavyzdys: JAV administracijai uždrausta teikti užsakymus taip vadinamoms *inverted companies*, t. y. įmonėms, kurios išvengia JAV mokesčių jurisdikcijos įsikurdamos šalyje, kurioje yra kitokia mokesčių sistema, dėl kurios atitinkamo PPO Sutarties dėl viešųjų pirkimų požiūriu kyla rimtų problemų. Dėl šios priežasties ES įsikūrusi ES įmonė negali parduoti JAV administracijai, netgi jei ji turėtų būti ginama pagal Sutartį dėl viešųjų pirkimų.

⁽⁹⁾ Žr. SEC 2011/298.

nors reikėtų patobulinti ES direktyvų dėl skundų pateikimo tvarkos⁽¹⁰⁾ perkėlimą. Pirkimai, viršijantys nustatytą ES viešojo pirkimo ribą, vyko 2008 m.: darbų už 7 703 milijardus eurų, paslaugų už 8 459 milijardus eurų ir prekių už 8 042 milijardus eurų.

3. Dabartinė teisės aktų sistema

3.1 Šiuo metu Europos įmonių viešuosius pirkimus reguliuojančią teisės aktų sistemą sudaro:

— Bendrijos sistemos pagrindą sudarančios 2004 m. viešųjų pirkimų direktyvos: Direktyva 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo ir Direktyva 2004/17/EB dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų tvarkos derinimo, Direktyva 2007/66/EB dėl viešųjų sutarčių suteikimo peržiūros procedūrų ir 2007/66/EB direktyva dėl peržiūros procedūrų ir Europos gerosios patirties kodeksas sudarant mažosioms ir vidutinėms įmonėms palankesnes sąlygas sudaryti viešojo pirkimo sutartis⁽¹¹⁾, taip pat Direktyvos 89/665/EEB ir 92/13/EEB;

— Sutartis, kuria pirminėje teisėje pripažinta regioninės bei vietos savivaldos institucijų autonomijos teisė numatant valdžios institucijoms galimybę taikyti pačių nustatytas priemones vykdam su viešąja paslauga susijusius išpareigojimus (pavyzdžiui, vystyti įvairias viešosios ir privačiosios partnerystės formas);

— daugybė su viešaisiais pirkimais susijusių Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimų,

— svarbiausia tarptautinių viešųjų pirkimų rinkų atvėrimo priemonė PPO daugiašalė sutartis dėl viešųjų pirkimų (angl. GPA), kuri šiuo metu persvarstoma. Tuo tarpu pagal Bendrąjį susitarimą dėl prekybos paslaugomis (angl. GATS) viešiesiems pirkimams netaikomos šio susitarimo svarbiausios nuostatos dėl patekimo į rinką, išskyrus daugiašalį derybų dėl paslaugų viešųjų pirkimų įgaliojimą, kur ES atlieka svarbiausią vaidmenį su patekimu į rinką susijusių išpareigojimų ir diskriminavimo draudimo vykdam paslaugų viešuosius pirkimus srityje ir šiuo tikslu nustatė bendras viešųjų pirkimų vykdymo tvarkos taisykles,

— „viešųjų pirkimų“ sąlyga laisvosios prekybos susitarimuose, asociacijos susitarimuose, partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimuose, stabilizacijos ir asociacijos susitarimuose, ekonominės partnerystės susitarimuose, laikinuosiuose susitarimuose dėl prekybos ir su prekyba susijusių klausimų, prekybinio ir ekonominio bendradarbiavimo susitarimuose,

⁽¹⁰⁾ Viešųjų pirkimų vertinimas Turkijoje 2009 m. **SIGMA (Parama valdymui ir administravimui gerinti, angl. Support for Improvement in Governance and Management)**, Europos Sąjungos ir Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos bendra iniciatyva.

⁽¹¹⁾ Žr. Komisijos tarnybų dokumentą SEC(2008) 2193.

— viešąjį pirkimą ir koncesijas reglamentuojančių Bendrijos teisės aktų taikymas oficialiai patvirtintai viešojo ir privačiojo sektorių partnerystei.

4. Pastabos

EESRK mano, kad visų šalių viešųjų pirkimų sistemų atvėrimas tarptautinei konkurencijai remiantis PPO Sutartimi dėl viešųjų pirkimų yra privalumas, kadangi šia sutartimi užtikrinamas teisės aktų ir veiksmų abipusiškumas ir simetrija, o tai sudaro sąlygas užkirsti kelią protekcionizmui ir nesąžiningai konkurencijai, kuri vyksta nepaisant su besiformuojančios ekonomikos šalimis pasirašytų specialių susitarimų.

4.1 EESRK pabrėžia, kad remiantis neseniai Komisijos pateiktais duomenimis „iki 2015 m. 90 % pasaulinio augimo bus sukonzentruota ne Europoje, o trečiosios vietos pozicija atiteks Kinijai“⁽¹²⁾.

4.2 EESRK pritaria nuostatai, kad norėdama plėtoti savo konkurencinius pranašumus ES turi užtikrinti, kad bus veikmingiau ir strategiškiau ginami jos interesai. Šiuo tikslu ji turi ne tik didinti Europos patikimumą tarptautiniu lygmeniu, bet ir užtikrinti ekonominio ir socialinio modelio tvarumą ir jo plėtotę: kad būtų patikimesnė, Europa turi sustiprinti savo derybinę galią, kad pagerintų savo galimybes dalyvauti trečiųjų šalių viešuosiuose pirkimuose, kadangi ES yra atvėrusi daugiau nei 80 proc. savo viešųjų pirkimų rinkų, kai tuo tarpu kitos didžiosios išsivysčiusios ekonomikos šalys jų atvėrę tik 20 proc.⁽¹³⁾

4.3 EESRK mano, kad šiuo metu galiojanti viešųjų pirkimų ES teisės aktų sistema iš esmės yra tinkama ir pakankama reguliuoti Europos rinkos ekonominiams, socialiniams ir aplinkos aspektams. Deja, kai kurios valstybės narės nevisiškai pasinaudoja šios teisinės sistemos teikiamomis galimybėmis, kad užtikrintų sąžiningą konkurenciją ir rizikuoja neabipusiu pagrindu atverdamos savo rinkas trečiųjų šalių valstybinėms įmonėms, nesilaikančioms pagrindinių tarptautinių viešųjų pirkimų principų. Vis dėlto svarbu, kad būtų griežtai laikomasi šių taisyklių, taip pat svarbiausių Sutarties ir Pagrindinių teisių chartijos principų.

4.4 EESRK mano, kad viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimas neturi sudaryti sąlygų kurti paralelines rinkas, kuriose nepaisoma viešųjų pirkimų taisyklių ir kuriose nedalyvauja privatūs ekonominės veiklos vykdytojai.

4.5 ES uždavinys – vystyti atvirą ekonomiką, skatinančią laisvą prekybą, todėl ji suteikia galimybę teisiniu požiūriu saugiai ir be diskriminavimo dalyvauti daugelyje viešųjų pirkimų; kartu reikia užtikrinti konfidencialumą ir skaidrumą

siekiant skatinti inovacijas ir tvarias viešųjų pirkimų rinkas, kuriose:

— pirmenybė teikiama ekonomiškai naudingiausiam pasiūlymui (palyginti su mažiausiai naudingu),

— atsižvelgiama į visą darbų gyvavimo ciklą.

4.6 EESRK laikosi nuomonės, kad sutarties šalims turi būti sudaromos vienodos sąlygos konkuruoti rinkoje. Šiuo požiūriu Komitetas atsargiai vertina trečiųjų šalių valstybinių įmonių dalyvavimo sąlygas, visų prama valstybės pagalbos, tiesioginės ir netiesioginės, kuri yra draudžiama, kainų apskaičiavimo metodikos, atsargumo principo laikymosi sąnaudų ir rizikos srityje požiūriu. Iš tiesų, Europos rinka sudaro galimybę patekti į rinką, tačiau neužtikrina deramos apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos, todėl kyla rimtas pavojus, kad tokios „valstybinės“ įmonės vykdys socialinį ir aplinkosauginį dempingą ir nesilaikys sutarčių ir Pagrindinių teisių chartijos etikos normų

4.7 EESRK mano, kad reikia:

4.7.1 per tarptautines derybas ir derybas su trečiosiomis šalimis pabrėžti, kad būtina laikytis Sąjungos vertybių, teisių ir svarbiausių principų, kurie, remiantis sutartimis ir Pagrindinių teisių chartija, nustatyti Sąjungos pirminėje teisėje, ir yra neginčijami,

4.7.2 reikšti vieningą, tvirtą, nuoseklią ir solidarią nuomonę per tarptautines derybas ir vengti pavienių valstybių veiksmų, kurie gali pakenkti bendrai derybų pozicijai, ir pradėti vykdyti realaus nacionalinių rinkų atvėrimo lyginamąją analizę laikantis Europos lygmeniu pasirašytose sutartyse numatytų sąlygų ir ribų,

4.7.3 užtikrinti geresnę Komisijos tarnybų, nagrinėjančių įvairius prekybos, pramonės, bendradarbiavimo derybų aspektus, veiklos koordinavimą atsižvelgiant į nuostatas dėl viešųjų pirkimų daugiašaliu lygmeniu, numatytas 1994 m. susitarime dėl viešųjų pirkimų, naujos kartos laisvosios prekybos susitarimuose, partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimuose arba asociacijos susitarimuose, sudarytuose įgyvendinant Europos ir Viduržemio jūros regiono valstybių partnerystę, ir laikytis požiūriu, kuris būtų labiau orientuotas į netarifines kliūtis ir spaudimą siekiant viešųjų pirkimų atvėrimo ES įmonėms,

4.7.4 keliašalę Sutartį dėl viešųjų pirkimų pakeisti daugiašale įtraukiant naujas šalis ir joje numatant tokias pereinamojo laikotarpio priemones kaip kompensacijos kainos pirmenybė, naujų subjektų arba sektorių, aukštesnių ribinių verčių įvedimas,

⁽¹²⁾ COM(2010) 612 galutinis, 1 pt.

⁽¹³⁾ 2011 m. vasario 9 d. Prancūzijos, Vokietijos, Ispanijos, Portugalijos, Italijos ir Lenkijos bendra deklaracija dėl didesnio ES ir jos prekybos partnerių abipusiškumo.

4.7.5 Sutarties dėl viešųjų pirkimų laikinai netaikyti Europos fondų finansuojamiems viešiesiems pirkimams tų valstybių, kuriose tebegalioja nacionalinės apsaugos priemonės, įmonių atveju. Šią mintį EESRK jau siūlė daugelyje ankstesnių savo nuomonių ⁽¹⁴⁾,

4.7.6 griežtai laikytis abipusiškumo ir proporcingumo principų tam tikruose sektoriuose įgyvendinant Sutarties dėl viešųjų pirkimų bendrąsias pastabas ir nuostatas, leidžiančias nukrypti nuo EB I priedėlio III straipsnio nuostatų,

4.7.7 reikalauti trečiųjų šalių įmonių jų rinkose laikytis Europos įmonėms galiojančių sąlygų: ES nebegali ir toliau derybose vadovautis formaliu abipusiškumu, o ne konkrečiu ekonominiu abipusiškumu; turi būti numatyta sutarties sustabdymo apsaugos sąlyga, kuri būtų taikoma sutrikus pusiausvyrai,

4.7.8 kai svarbiems ES prekybos partneriams visiškai atveriama ES rinka, jei nesilaikoma abipusiškumo principo, ES privalo numatyti tikslinius apribojimus, susijusius su dalyvavimu tam tikruose ES viešųjų pirkimų sektoriuose, kad paskatintų partnerius pasiūlyti abipusiu pagrindu atverti rinkas,

4.7.9 nedelsiant priimti iniciatyvą „dėl trečiųjų šalių bendrovė ir prekių patekimo į ES viešųjų pirkimų rinką (Patekimo į viešųjų pirkimų rinką schema)“, taip pat sukurti aiškius, skaidrius ir patikrintus abipusio rinkų atvėrimo mechanizmus ir užtikrinti vienodas galimybes dalyvauti tiek išsivysčiusios ekonomikos, tiek besiformuojančios ekonomikos šalių viešuosiuose pirkimuose Direktyvoje 2004/17/EB ⁽¹⁵⁾ ir 2011 m. darbo programoje numatytose srityse ⁽¹⁶⁾,

4.7.10 užtikrinti valstybių narių ir Komisijos atstovų glaudesnę techninę bendradarbiavimą patekimo į rinkas srityje ir dažniau rengti konsultacijas su pramonės sektoriaus atstovais.

4.7.11 įvesti griežtą kontrolę, taip pat veiksmingą jos įgyvendinimą užtikrinančias priemones, kad nebūtų teikiama tiesioginė ar netiesioginė valstybės pagalba – tai ES draudžiama – ypač Bendrijos konkursų, kurie finansuojami Europos, EIB, struktūrinių fondų lėšomis, arba europinių tinklų atveju, griežtai laikantis numatytų socialinių ir aplinkos ES standartų,

4.7.12 tobulinti Komisijos patekimo į rinkas duomenų bazę, kad joje būtų sukaupta patikima ir lengvai prieinama informacija apie konkursus, formalumus ir ypatingus techninių specifikacijų reikalavimus, kurie trukdo dalyvauti trečiųjų šalių viešuosiuose pirkimuose, ir sukurti statistikos bazes ir iškreipimo veiksnių poveikio rodikliai,

4.7.13 stiprinti prevencija ir išankstinio išpėjimo sistema grindžiamą požiūrį į trečiųjų šalių rengiamas ir (arba) priimamas taisykles, kurios gali būti pernelyg ribojamojo pobūdžio viešųjų pirkimų atžvilgiu; toks požiūris padėtų nustatyti galimas kliūtis ir apie jas informuoti tarptautiniu lygmeniu vos joms atsiradus ir jų problemą spręsti ankstyvajame etape sistemingai taikant pranešimo tvarką įgyvendinant susitarimą dėl techninių kliūčių prekybai,

4.7.14 ES lygmeniu nustatyti MVĮ skirtas priemones siekiant užtikrinti, kad perkantieji subjektai vietos ir tarptautiniu lygmeniu galėtų pasinaudoti MVĮ ekonomikos ir inovacijų srityje teikiamomis galimybėmis,

4.7.15 numatyti mokymą, informavimą ir pagalbą tarptautinių konkursų dalyviams ir dalyvaujantiems trečiųjų šalių rinkose, visų pirma vidurinės ir aukštesnės grandies vadovams, pripažįstant, kad prekybos apsaugos priemonės, patekimas į rinkas ir prieiga prie informacijos yra opios problemos jų atveju,

4.7.16 numatyti iš dalies pakeisti Direktyvos 2004/18/EB 55 straipsnio 3 dalį ir Direktyvos 2004/17/EB 7 straipsnio 3 dalį dėl neįprastai mažos kainos pasiūlymų siekiant, kad nebūtų galimybės priimti pasiūlymą, kurį pateikė valstybinė įmonė, nepateikusi įrodymo, kad jos pasiūlymui neskirta tiesioginė ar netiesioginė valstybės pagalba, kuri ES teisės aktais yra draudžiama; toks valstybės pagalbos testas pateiktas Tūkstantmečio uždavinių korporacijos (*US Millennium Challenge Corporation*) 4 priede,

4.7.17 Direktyvos 2004/18/EB 45 straipsnį ⁽¹⁷⁾ ir Direktyvos 2004/17/EB 54 straipsnį ⁽¹⁸⁾ papildyti privalomu atmetimo kriterijumi dėl intelektualinės nuosavybės teisių pažeidimo, susijusio su naudojimosi neteisėtu būdu išsigytais patentais ar techniniais duomenimis,

4.7.18 užtikrinti, kad būsimos ES teisinės priemonės dėl laisvo trečiųjų šalių darbuotojų judėjimo nesudarys palankių sąlygų šių šalių valstybinėms įmonėms, gaunančioms draudžiamą valstybės pagalbą,

4.7.19 užtikrinti, kad centralizuotoje ES duomenų bazėje bus greitai ir išsamiai paskelbtos ribojamojo pobūdžio nuostatos ir praktika viešųjų pirkimų srityje, kuri trukdo ES įmonėms veiksmingai dalyvauti trečiųjų šalių konkursuose, pavyzdžiui, teisės aktai, kuriuose skatinama pirkti vietos prekes arba kuriais siekiama padidinti „vietinio turinio“ procentinę dalį, vietos technologijų ir inovacijų skatinimo priemonės, taip pat priemonės, skirtos nacionalinei ekonomikai atgaivinti, kuriose pirmenybė teikiama vietos ekonominės veiklos vykdytojams ir apribojamos galimybės patekti į rinką kitų šalių įmonėms,

⁽¹⁴⁾ EESRK nuomonė dėl Tarptautinių viešųjų pirkimų, OL C 224, 2008 8 30, p. 32.

⁽¹⁵⁾ COM (2009) 592 galutinis.

⁽¹⁶⁾ COM(2010) 612 ir COM(2010) 623, II tomas, p. 36.

⁽¹⁷⁾ 45 straipsnis. Asmeninė kandidato arba dalyvio padėtis.

⁽¹⁸⁾ 54 straipsnis. Kokybinės atrankos kriterijai

4.7.20 dar labiau didinti ES vidaus ir išorės politikos nuoseklumą ir papildomumą siekiant atsižvelgti į 2010 m rugsėjo mėn. Europos Vadovų Tarybos išvadą, kuriose pabrėžiama, „kad reikia atlikti pramonės politikos ir konkurencingumo politikos sąsajų peržiūrą atsižvelgiant į globalizaciją ir skatinti vienodų sąlygų sudarymą.“⁽¹⁹⁾

2011 m. gegužės 4 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

⁽¹⁹⁾ Žr. 2010 m. gruodžio 10 d. Konkurencingumo taryba, Išvados dėl integruotos globalizacijos eros pramonės politikos, p.15.

III

(Parengiamieji aktai)

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

471-IOJI PLENARINĖ SESIJA, 2011 M. GEGUŽĖS 4, 5 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl integruotos globalizacijos eros pramonės politikos – didžiausias dėmesys – konkurencingumui ir tvarumui

(COM(2010) 614 galutinis)

(2011/C 218/07)

Pranešėjas **Joost VAN IERSEL**

Bendrapranešėjis **Enrico GIBELLIERI**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2010 m. spalio 28 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl integruotos globalizacijos eros pramonės politikos. Didžiausias dėmesys – konkurencingumui ir tvarumui

COM(2010) 614 galutinis.

Pramonės permainų konsultacinė komisija (CCMI), kuri buvo atsakinga už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. balandžio 4 d. priėmė savo nuomonę.

471-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. gegužės 4–5 d. (gegužės 4 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 119 narių balsavus už, 1 prieš ir 4 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK palankiai vertina Komunikatą dėl pramonės politikos kaip pavyzdinę strategijos „Europa 2020“ iniciatyvą. Jis tvirtai pritaria holistiniam požiūriui ir glaudesnei ES įvairių sričių politikos sąsajai bei ES ir valstybių narių gilesniam pramonės koordinavimui. Tikslas – tvarus konkurencingas Europos pramonės sektorius pasaulio ekonomikoje.

1.2 EESRK ragina Tarybą ir Komisiją remiantis šiuo komunikatu ir atitinkamomis Tarybos⁽¹⁾ išvadomis sudaryti prioritetų sąrašą ir tvarkaraštį.

1.3 EESRK nuomone, glaudesnė sąsaja turėtų paskatinti taikyti integruotą požiūrį gerai išvystytoje vidaus rinkoje socialinės rinkos ekonomikos sąlygomis, pasinaudojant pažangia teisėkūra, moksliniais tyrimais ir taikomąja bei inovacijomis, finansavimo galimybėmis, tausiai energiją vartojančia ir mažai anglies dioksido išskiriančių technologijų ekonomika, aplinkos, transporto, konkurencijos ir užimtumo politika, įgūdžių ugdymu ir žinių gilinimu, prekyba ir susijusiais klausimais bei apsirūpinimu žaliavomis.

1.4 Valdymo gerinimas tampa vienu svarbiausių būsimos pramonės politikos klausimu dėl vidaus planavimo ir koordinavimo racionalizavimo ES institucijose ir didelio dėmesio glaudesniems ES ir valstybių narių santykiams. Valstybės narės turėtų gerinti tarpusavio veiksmų koordinavimą. Regionai ir metropolinės zonos taip pat turėtų prisimti atsakomybę. Trumpai tariant, norint neatsilikti nuo kitų žemynų, Europoje reikėtų sutvirtinti tiek vertikalias, tiek horizontalias sąsajas.

⁽¹⁾ 2010 m. gruodžio 10 d. konkurencingumo Vadovų Tarybos išvados (ref. 17838/10) 2011 m. vasario 4 d. Europos Taryba ėmėsi teisingų žingsnių energetikos ir inovacijų skatinimo srityje.

1.5 EESRK atkreipia dėmesį į metinių Komisijos ataskaitų dėl nacionalinės pramonės politikos, kuria turėtų būti siekiama kartu užsibrėžtų tikslų, svarbą. Siekiant gerinti koordinavimą, propaguoti geriausiąją praktiką ir prisidėti prie lygių sąlygų sukūrimo Europos lygiu, apie šias ataskaitas reikia atvirai diskutuoti.

1.6 EESRK primygtinai reikalauja konkurencingumui ir inovacijoms užtikrinti tinkamą privačiųjų ir viešųjų finansinių išteklių lygį, kaip atsvarą mažinamam biudžetui. EESRK labai palankiai vertina paskelbtą ketinimą gerinti sąlygas rizikos kapitalui pasienio teritorijose ir pasiūlymus dėl valstybinių ir privačiųjų ES projektų obligacijų naudojimo investicijoms į energetiką, transportą ir IRT ⁽²⁾. Reikėtų išnagrinėti projektų obligacijų kitose, pavyzdžiui, mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos srityse, galimybę. Struktūriniai ir sanglaudos fondai taip pat turėtų orientuotis į pramonės politiką. Reikalingos naujos novatoriškos idėjos privačiam kapitalui pritraukti į pramonės sektorių.

1.7 Pramonės politika aktuali įvairiems tarpusavyje susijusiems gamybos ir paslaugų sektoriams. Šių sektorių ribos nėra aiškios. MVĮ tampa vis svarbesnės tiek pridėtinės vertės, tiek darbo vietų kūrimo požiūriu. Dėl šių veiksmų reikalinga pažangūs horizontalūs ir sektoriams skirti teisės aktai ir (arba) reguliavimas bei lydimosios priemonės. Reikia atsižvelgti į tarptautinių tinklų ir integruotų gamybos procesų sudėtingumą.

1.8 Dėl sudėtingumo ir daugialypių sąsajų EESRK pabrėžia, kad reikalingi viešųjų ir privačiųjų subjektų (bendri) išpareigojimai pasinaudojant aukšto lygio grupėmis, technologijų platformomis, socialiniu dialogu ir švietimo programomis.

1.9 EESRK atkreipia dėmesį į šiuos prioritetus:

- sumaniojo reguliavimo, reguliavimo stabilumo, tinkamų įvertinimų ir *ex-post* įvertinimų,
- galimybė gauti finansavimą ES lygiu: 7-oji ir 8-oji bendrosios programos, Konkurencingumo ir inovacijų bendroji programa ⁽³⁾, Europos investicijų bankas ir Europos investicijų fondas, ypač mažosioms ir vidutinėms įmonėms,
- „Inovacijų sąjunga“ turėtų būti labai glaudžiai susijusi su pramonės politika, ypač didelio poveikio technologijų ir energijai imlių pramonės šakų srityse,
- reikėtų skatinti skirtingų žinių (mokslinių tyrimų centrų, universitetų, įmonių) grandinių ir žinių grandinių vidaus veiklos koordinavimą,

- Europos patentas – pramonės politikos patikimumo išbandymas,
- reikėtų įtraukti darbuotojus ir jie turėtų dalyvauti,
- siekiant užtikrinti aukštos kokybės ir stabilias darbo vietas su deramu ir tvarių darbo užmokesčiu, reikalingas mokymas ir ugdymas visais lygmenimis, taip pat verslumo skatinimas; reikėtų informuoti apie geriausiąją praktiką,
- pasauliniai pokyčiai reikalauja imtis aktyvios prekybos politikos ir veiksmingos rinkos priežiūros. Europa akivaizdžiai turi kalbėti vienu balsu, kad galėtų konkuruoti pasaulio mastu,
- tausiai išteklius naudojanti ir mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomika Europoje turėtų skatinti ES reikauti, kad ir jos prekybos partneriai laikytųsi tų pačių standartų,
- reikėtų užsitikrinti galimybę gauti žaliavų ir prieigą prie įvairių energijos šaltinių.

2. Įžanga

2.1 „Naujo stiliaus“ pramonės politika pradėta įgyvendinti nuo 2004 m. balandžio mėn. ⁽⁴⁾ Po ilgo liberalizacijos ir privatizacijos proceso ir toliau vyravo platus nacionalinių pramonės politikos koncepcijų spektras.

2.2 ES lygiu pirmenybė buvo teikiama bendrosioms pramonės šakų įgalinimo sąlygoms. Atlikta sektorių analizė.

2.3 EESRK aktyviai dalyvavo šiame procese ir pateikė savo pastabas kelete nuomonių dėl išaugusio sektorių intereso ir jų ypatumų ES lygiu ⁽⁵⁾.

2.4 Tuo tarpu aplinkybės nuolat keičiasi. Dėl finansų ir ekonomikos krizės nuomonių dėl valdymo ES lygiu skirtumai ir skirtingi pramoninės veiklos rezultatai valstybėse narėse daro poveikį Europos gebėjimui prisitaikyti prie pokyčių.

2.5 Tuo pat metu iškilo naujų klausimų ir socialinių iššūkių, įskaitant senėjančią visuomenę, klimato apsaugą ir darnų vystymąsi, prieigą prie energijos, suintensyvėjusią globalizaciją, žinių ir skaitmeninę visuomenę bei darbo rinkų pokyčius.

2.6 Inovacijos yra būtinos tiek dėl vykdomų mokslinių tyrimų ir taikomų technologijų, tiek dėl padidėjusios konkurencijos vidaus ir užsienio rinkose.

2.7 Pastarąjį dešimtmetį mokslas ir ugdymas visais lygmenimis vis dažniau laikomi prioritetu.

⁽²⁾ Žr. Metinė augimo apžvalga, 9 skirsnis, COM(2011) 11 galutinis.

⁽³⁾ Bendroji programa ir Konkurencingumo ir inovacijų programa.

⁽⁴⁾ COM (2004) 274 galutinis.

⁽⁵⁾ Atitinkamas EESRK nuomos galite rasti: <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.enterprises-and-industry>

2.8 Nepaisant akivaizdžios pažangos, vidaus rinka vis dar susiskaldžiusi ir vis dar trūksta dėmesio sutelkimo į prioritetus, iš dalies dėl skirtingų požiūrių į verslą. Vidaus rinkos sukūrimo ir pramonės politikos sąsaja per dažnai lieka nepastebėta. EESRK ne kartą ragino sudaryti tinkamas sąlygas atsižvelgiant į sektoriams specialiai pritaikytas taisykles ir teminius klausimus, apimančius plačiai išsikerėjusius pasaulinius vertės tinklus.

3. Komunikato naujovės

3.1 Pramonės politikos tikslas – Europoje išlaikyti tvirtą gamybos pramonę ir gerinti visuomenės ir suinteresuotųjų subjektų bendrą suvokimą, kad ES turi įvertinti ir sudaryti sąlygas pramonei (gamybai ir paslaugoms) sėkmingai vystytis vidaus rinkose ir užsienyje.

3.2 Kuriant pagrindą tvirtai pramonei bazei Europoje ir investicijoms bei darbo vietų kūrimui, pramonės politika turėtų įveikti didėjančio netikrumo ir disbalanso, aršios konkurencijos ir kitų pasaulio žaidėjų sudarytos darbotvarkės iššūkius.

3.3 Pramonės politika, kaip ir kitos pavyzdinės iniciatyvos ir svarbios sritys, pavyzdžiui inovacijos, įgūdžiai, prekyba ir bendroji rinka, yra strategijos „Europa 2020“ pavyzdinė iniciatyva. Holistiniu požiūriu pabrėžiamas veiksmingo visų sričių ES politikos koordinavimo poreikis. Koordinavimu ir nuoseklumu, įskaitant būtiną skaidrumą ir ES politikos įvertinimą, turi būti remiama technologijų pažanga ir inovacijos (ypač didelio poveikio technologijos), restruktūrizacija, kokybiškų darbo vietų kūrimas⁽⁶⁾ ir Europos dalyvavimas tarptautinėse rinkose.

3.4 Nauja priemonė – Komisijos pasiūlymas dėl konkurencingumo užtikrinimo taikant įvertinimo procedūrą, kuri neturi apsiriboti tiesiog kainos arba sąnaudų konkurencingumu ir turi apimti investicijų ir inovacijų veiksmus.

3.5 Pirmenybė teikiama neretai pamirštamam išoriniam pramonės politikos aspektui. Tą patį galima pasakyti ir apie didėjančią dėmesį į galimybes gauti žaliavų – svarbiai bet kokios pramonės politikos sąlygai.

3.6 Vėl daug dėmesio skiriama integruotam horizontaliajam požiūriui, susietam su sektoriams skirta politika ir tiksliniu požiūriu, reikalavimu nagrinėti sektorių sąsajas ir vertės bei tiekimo grandinių (ypač svarbu MVI), tinklų ir branduolių susikirtimo taškus, verslo paslaugų poveikį ir galimybę gauti finansavimą.

⁽⁶⁾ Žr. 2011 m. kovo 18 d. priimtą EESRK nuomonę „Novatoriškos darbo vietos – produktyvumo ir kokybiškų darbo vietų šaltinis“ (dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje), ypač 2.6 punktą.

3.7 Kartu su nuolatiniais pokyčiais ir restruktūrizacijos procesais didelėje Europos pramonės dalyje, Komunikate nurodomi nauji sektoriai, į kuriuos vis daugiau investuojama ir kuriuose sukuriama naujų darbo vietų, pavyzdžiui, kosmoso (?), naujų saugumo paslaugų, kultūros ir kūrybinė pramonė.

3.8 EESRK nuomone, Lisabonos sutarties 173 straipsniu pagrįstas Komisijos pasiūlymas rengti metines ataskaitas dėl nacionalinės pramonės politikos būklės ir pažangos, kurios turėtų sustiprinti bendrą analizę, bendrai sutartą požiūrį ir politiką, yra labai svarbus ir plataus užmojo.

3.9 EESRK su pasitenkinimu nurodo, kad konkurencingumo Vadovų Taryba visiškai pritaria ES veiksmų strateginių gairių sistemai, sudarysiančiai palankesnes sąlygas bendrai prioritetų vizijai. Svarbu, kad Taryba taip pat akcentuoja valstybių narių pramonės politikos koordinavimo poreikį.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Atsižvelgdamas į neįprastas aplinkybes, EESRK mano, kad komunikatas dėl pramonės politikos ir Tarybos išvados yra labai savalaikės.

4.2 Pramonės politika, kaip strategijos „Europa 2020“ pavyzdinė iniciatyva įrodo, kad Komisija yra užsibrėžusi tikslą parengti tiek ES lygmeniu, tiek ir valstybėse narėse suderintą strategiją. Valstybių narių išsipareigojimas yra itin svarbus ir neatidėliotinas.

4.3 EESRK pabrėžia konkurencingos tvarios gamybos pramonės svarbą Europoje. Šiuo tikslu reikalinga tvirta pramoninė bazė, susieta su pramonei gyvybiškai svarbiomis paslaugomis. Autoritetingi šaltiniai atkreipia dėmesį į tai, kad laipsniškai pereinama nuo užimtumo gamybos pramonėje prie užimtumo su pramone susijusių paslaugų, ne tik tarpinių produktų, bet ir pačių gamintojų teikiamų paslaugų⁽⁸⁾, sektoriuje.

4.4 Ryžtinga politika yra būtina ateičiai apibrėžti: pažangi energetika, nanotechnologijos ir gamtos mokslai, naujos medžiagos, verslo paslaugos ir socialinė medija bei poreikis praplėsti IRT. Europa neturi nei *Apple*, nei *Google*! Kinija sparčiai veiasi ir kai kuriose srityse jau lenkia Europą.

4.5 ES skubiai reikia vizijos ir programos investicijoms į gamybą ir našumą pagerinti. Tinkamai apibrėžti bendri veiklos principai ES ir valstybėse narėse turėtų paskatinti įmones ir valdžios institucijas imtis plataus užmojo investicinių programų.

⁽⁷⁾ EESRK atkreipia dėmesį į ypatingą kosmoso pramonės svarbą atokių ir kaimo vietovių vystymuisi.

⁽⁸⁾ Be kita ko žr. *Les secteurs créateurs d'emploi à court-moyen terme après la crise* (Centre d'analyse stratégique, Prancūzijos ministrui pirmininkui pavalduis organas, 2010 m. lapkričio mėn.)

4.6 Pramonės politikai reikia pakankamų privačiųjų ir viešųjų finansinių išteklių. Mažinamus biudžetus turėtų atsvirti kitos bendrai sutartos finansinės priemonės ⁽⁹⁾.

4.7 EESRK nuomone, artimiausiais metais reikės toliau nagrinėti tris pagrindinius klausimus:

— plataus ES horizontaliųjų ir sektoriams skirtų politikos sričių spektro tarpusavio ryšiai ir sąveika,

— sudėtingi tarptautiniai tinklai ir integruoti gamybos procesai ⁽¹⁰⁾ ir

— nacionalinės politikos įvertinimas ir sustiprintas koordinavimas ES lygiu ir valstybėse narėse.

4.8 Valdymo gerinimas tampa vienu svarbiausių būsimos pramonės politikos klausimų dėl vidaus planavimo ir koordinavimo procesų racionalizavimo ES institucijose ir didelio dėmesio glaudesniems ES ir valstybių narių santykiams.

4.9 Valstybės narės kuria savas pramonės politikos koncepcijas ir nustato savo tikslus. Kad „naujo stiliaus“ ES pramonės politika būtų sėkminga, Taryba turėtų parengti konkurencingumo Vadovų Tarybos išvadas – pagrindą glaudesniai bendradarbiavimui.

4.10 EESRK visiškai pritaria holistinio ir integruoto požiūrio poreikiui. Tvariai socialinės rinkos ekonomikai Europoje yra svarbi tvirtesnio įvairių sričių politikos susiejimo koncepcija. Tai turėtų paskatinti taikyti integruotą požiūrį į Europos pramonės ateitį veikiančioje vidaus rinkoje pasinaudojant pažangiais teisės aktais, moksliniais tyrimais ir taikomąja veikla, bei inovacijomis, galimybėmis gauti finansavimą, energetikos ir mažo anglies dioksido kiekio išmetimo politika, aplinkos, transporto, konkurencijos ir užimtumo politika, įgūdžių lavinimu ir žinių gilinimu, prekyba ir susijusiais klausimais bei galimybėmis apsirūpinti žaliavomis. Požiūrių sektorių lygiu taikymas atvers naujų galimybių. Šie klausimai nagrinėjami atskiruose komuni-katuose ⁽¹¹⁾.

4.11 EESRK palankiai vertina veiksmingą konkurencingumo užtikrinimą, kuris turėtų būti pradėtas taikyti pasirinktinai.

4.12 Itin svarbu išlaikyti, ar netgi padidinti MTTP skirtus ES finansinius išteklius. Dideli Europos projektai, pavyzdžiui, energetikos srityje, ir bendrai vienos ar kelių valstybių narių finansuojamas Europos infrastruktūros kūrimas turėtų daryti svarto poveikį.

⁽⁹⁾ Pavyzdžiui, Vokietija inovacijoms skirtas biudžeto lėšas neseniai padidino 20 proc.

⁽¹⁰⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Vertės ir tiekimo grandinės plėtos Europos ir pasaulio mastu, OL C 168, 2007 7 20, p. 1.

⁽¹¹⁾ Pirmas šio metodo taikymo pavyzdys pateikiamas 2005 m. parengtoje Europos laivų statybos sektoriaus strategijoje „LeaderSHIP 2015“.

4.13 Pramoniniai branduoliai dažniausiai atsiranda tradiciniuose pramonės centruose, kurie nuolat vystosi dėl naujų investicijų, technologijų ir inovacijų, vertės grandinių, žinių ir įgūdžių, regioninių ir tarptautinių tinklų ⁽¹²⁾. Išsivystę regionai yra Europos ginklas.

4.14 EESRK mano, kad susietos politikos sritys ir priemonės ES lygiu kartu su skaidresne ir naujausia informacija apie nacionalinius pokyčius labai padės kurti vienodas sąlygas ir stabilią vidaus rinką – raktą į Europos integraciją.

4.15 Duomenys ir analizė yra labai svarbūs. EESRK džiaugiasi Komisijos atliktu išsamiu analitiniu darbu. Bet kurios srities politikai būtina išsami analizė ir tikslūs palyginamieji ES lygio duomenys. Nuodugnesnei ir pažangiai stebėsenai ir įvertinimui reikia patikimų duomenų apie dinamiškas naujausias tendencijas ⁽¹³⁾. Jau siekiama pažangos, bet reikia dar daug nuveikti.

4.16 Be nacionalinės statistikos duomenų, svarbus vaidmuo tenka ir EUROSTAT. Jis turėtų turėti pakankamai priemonių, kad galėtų rinkti tinkamus duomenis ir analizuoti Europos ir pasaulio tendencijas bei jų kitimą bėgant laikui. Jam reikėtų suteikti daugiau galimybių gauti duomenis. Jis turėtų turėti galimybę gauti kuo išsamesnę informaciją ir kuo greičiau.

5. Valdymas ES lygiu. Horizontalusis ir konkretus požiūris. Sektoriai ir vertės tinklai

5.1 Komisijos veiklos sritis sujungiant į vieną koncepciją išryškėja poreikis įveikti susiskaldymą, kad didėtų matomumas ir veiksmingumas.

5.2 Tam tikru mastu pramonės politika ir toliau lieka nacionalinė. Komunikate minimas sričių, kuriose ES (Komisija, Taryba ir EP) yra atsakinga už veiklą ir į kurias ES galėtų kištis, sąrašas yra išpūdingas. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, nuosekli strategija „Europa 2020“ suteikia daug žadančių galimybių.

5.3 EESRK pritaria Komisijos politiniams ketinimams. Tačiau Komisijos vaidmuo ne visada aiškiai apibrėžtas. Iš dalies taip yra dėl oficialių įgaliojimų trūkumo kelete sričių. Kai kuriuose sektoriuose, pavyzdžiui, energetikos, toliau siekiama nacionalinių tikslų ir taikoma nacionalinė tvarka, o Komisijos ir valstybių narių įgaliojimai netaikomi nuosekliai.

⁽¹²⁾ Šį punktą pagrindžiantys pavyzdžiai – keleto Europos regionų ir metropolinių zonų raida. Juose pasenusi pramonės struktūra keičiama į ateitį orientuotomis investicijomis ir nauja dinamika.

⁽¹³⁾ EESRK jau buvo atkreipęs į tai dėmesį ataskaitoje dėl įmonių perkėlimo atskirose pramonės šakose (2006 m.), kurioje įrodyta, kad Komisijos naudojama duomenų palyginamumo sistema buvo ydinga.

5.4 Taigi reikėtų didinti konkurencingumo Vadovų Tarybos (kartu su Komisija), nustatančios tikslus ir atsakingos už labai plataus sričių spektro reguliavimą, įgaliojimus ir veiksmingumą.

5.5 EESRK ragina Taryba ir Komisiją parengti praktinį prioritetų sąrašą ir sudaryti atitinkamą tvarkaraštį. Šie prioritetai taip pat turi apimti ekonomikos infrastruktūrą, pavyzdžiui, pažangius transporto tinklus, įvairius energijos šaltinius ir prieigą prie jų, skaitmeninę darbotvarkę ir IRT.

5.6 Išoriniam vidaus rinkos aspektui ir visuotinių vienodų sąlygų sudarymo tikslui vis labiau reikalinga aktyvi prekybos politika ir veiksmingas Europos diplomatinis korpusas.

5.7 Pramonė dar kartą iš esmės pertvarkoma dėl MTTP ir inovacijų, iš dalies pakeisto reguliavimo ir tarptautinės pramonės ir paslaugų rinkų. Šie pokyčiai daro poveikį visiems sektoriams. Viena po kitos pasirodančiose ES darbo programose nustatyti prioritetai turėtų atspindėti tendencijas, kad būtų užtikrintos tinkamos pagrindinės sąlygos, ir į juos būtų įtraukta konkreti darbotvarkė, kurioje būtų pateikiamos gairės ir užtikrintas tikrumas investicijoms į pramonę. Reikalingas stabilus ilgalaikis reguliavimo pagrindas.

5.8 Pramonės politikos ir bendrosios rinkos ryšys yra itin svarbus. EESRK tvirtai įsitikinęs, kad kartu su konkretesne pramonės politika sprendimų priėmimas dėl Bendrosios rinkos akto aiškiai sutvirtintų Komisijos ir ES vaidmenį bei dar kartą patvirtintų poreikį Europoje sukurti visiems vienodas sąlygas.

5.9 EESRK dar kartą patvirtina poreikį išsaugoti MTTP skiriamą 3 proc. BVP tikslą. Mažinami finansiniai ištekliai neturėtų pakenkti ryžtingoms inovacijoms.

5.10 Siekiant politikos ir finansinių priemonių veiksmingumo ir pridėtinės vertės, EESRK kelete nuomonių palankiai įvertino sektorių aukšto lygio grupes, technologijų platformas, novatoriškų branduolių stimuliavimą, ES lėšomis remiamų mokslinių tyrimų institucijų ir centrų tarpvalstybinį bendradarbiavimą. Reikėtų rengti demonstracinės veiklos ir pavyzdinius projektus.

5.11 Sėkmingas projektas – pirmaujančios rinkos iniciatyva šešiuose svarbiuose sektoriuose, kad būtų sumažintos kliūtys produktams ir paslaugoms⁽¹⁴⁾. ES taip pat turėtų imtis naujų pramoninių projektų, pavyzdžiui, netaršių ir efektyviai energiją vartojančių transporto priemonių, anglies surinkimo ir saugojimo, europinių tinklų, kosmoso tyrimų ir didelio poveikio technologijų srityse.

⁽¹⁴⁾ Pirmaujančios rinkos iniciatyva apima šias rinkas: e. sveikatos priežiūros, apsauginių tekstilės gaminių, tvarių statybų, biotechnologinių produktų ir atsinaujinančios energijos.

5.12 EESRK mano, kad Europos patento priėmimas – ES pramonės politikos patikimumo išbandymas. Jei dabartiniu metu negalima sukurti Europos patento visai ES, jį turėtų pradėti naudoti ribotas šalių skaičius.

5.13 Apskritai šiandienos pasaulyje svarbus prioritetas yra intelektualinės nuosavybės teisių apsauga.

5.14 Specialiai sektoriams sukurti metodai yra būtini siekiant geresnio ir tinkamesnio reguliavimo ir norint parengti reikalingus instrumentus bei priemones.

5.15 Vis dėlto dėl globalizacijos, tarpvalstybinių vertės grandinių susiskaldymo ir didelės skirtingų subjektų tarpusavio priklausomybės tradicinis požiūris į pramonę, kaip skirtingų sektorių darinį, tampa nebetinkamas politikos požiūriu. To nederėtų vertinti kaip labai konkrečių problemų neigimo kai kuriuose sektoriuose, bet iš Europos perspektyvos jas reikėtų spręsti kiekvienu konkrečiu atveju atskirai.

5.16 Lankstus sektoriams skirtas požiūris suteikia galimybę sėkmingai keisti nuomonėmis ir yra tinkamas privačiųjų ir viešųjų suinteresuotųjų subjektų išpareigojimų pagrindas. Be Komisijos ir vyriausybės pareigūnų suinteresuotiesiems subjektams priklausomo įmonės, mokslinių tyrimų institutai, (aukštojo) mokslo institucijos, socialiniai partneriai, NVO ir regionų atstovai.

6. Pagrindiniai specifiniai klausimai

6.1 Pramonės politika yra bendra sąvoka, apimanti keletą susijusių ir tarpusavyje susietų sričių.

6.2 **Galimybės gauti finansavimą** yra rimta problema, kurią reikia nedelsiant spręsti. EESRK labai palankiai vertina paskelbtą ketinimą gerinti sąlygas rizikos kapitalui pasienio teritorijose ir pasiūlymus dėl valstybinių ir privačiųjų ES projektų obligacijų naudojimo investicijoms į energetiką, transportą ir IRT⁽¹⁵⁾. Reikėtų išnagrinėti projektų obligacijų kitose srityse, pavyzdžiui, mokslinių tyrimų, galimybę. Reikės atsižvelgti į kitas priemones, įskaitant mokesčių atskaitos sistemas.

6.3 Finansų krizė skaudžiausiai smogė MVĮ. Reikia novatoriškų idėjų privačiam kapitalui sutelkti, pavyzdžiui, masinis finansavimas (angl. k. *crowd funding*). EESRK siūlo, kad Komisija su išorės suinteresuotaisiais subjektais organizuotų apskritojo stalo diskusijas siekiant išnagrinėti būdus ir galimybes sutelkti privatų kapitalą pramoniniams tikslams. Reikia atsižvelgti į pasaulinę praktiką. Reikia skleisti išradingas idėjas ir praktiką.

6.4 EESRK rekomenduoja skatinti ir EIB bei EIF pastangas parengti tikslines priemones, padėsiančias augti Europos MVĮ.

⁽¹⁵⁾ Žr. 2 išnašą.

6.5 EIB, kaip pavyzdys privatesiems investuotojams ir papildomų finansinių išteklių pritraukimo katalizatorius, tampa vis svarbesnis. Tai pasakytina ir apie novatoriškų procesų raidai reikalingų ilgalaikių investicijų skatinimą. Į EIB paskolas reikėtų įtraukti socialinius ir aplinkos kriterijus ir atlikti EIB išlaidų poveikio visai Europos pramonei ir ES tikslų įgyvendinimui *ex-post* įvertinimus.

6.6 Kalbant apie 7-ąją ir 8-ąją bendrąsias programas, EESRK palankiai vertina vis didesnę Komisijos dėmesį novatoriškiems pramoniniams projektams ir (pasienio) bendradarbiavimui.

6.7 Šiuo metu MTTP srityje ES finansuoja daugiausiai žinių gilinimą ir sklaidą. Reikia remti ES technologijų platformų poziciją atitinkančius projektus, taip pat Europos inovacijų ir technologijų institutą (EIT) ⁽¹⁶⁾. EESRK pritaria tolesniam supaprastinimui ir įgyvendinimui. ES lėšas reikėtų investuoti tikslingai, kad viešosios ir (arba) privačiosios investicijos turėtų dauginamąjį poveikį.

6.8 Tai reiškia, kad kartu su fundamentaliaisiais moksliniais tyrimais 8-oji bendroji programa turi būti vykdoma siekiant pramonės politikos tikslų. Bet kuriuo atveju dideliems pramonės projektams būtinas veiksmingas (centralizuoto) ES ir nacionalinio finansavimo koordinavimas.

6.9 Tas pat pasakytina ir apie MVĮ skirtą Konkurencingumo ir inovacijų bendrąją programą energetikos, IRT ir verslumo srityse.

6.10 Siekiant veiksmingiau skatinti pramoninių zonų įvairinimą, reikėtų iš naujo pažvelgti į pramonės regionus, kuriuose vyrauja viena pramonės šaka. Tvarus vystymasis bus remiamas ES finansuojant mažo anglies dioksido kiekio technologijų ir aplinkos projektus.

6.11 **Inovacijų** ir pramonės politikos santykis yra savaimė suprantamas. Inovacijos – labai plati sritis, apimanti ne tik techninius dalykus. Visiškai teisingai inovacijų ir pramonės politikos pavyzdinių iniciatyvų srityse dėmesys kreipiamas ta pačia linkme, jos turi bendrus tikslus, pavyzdžiui, inovacijų partnerystę. Tai didina veiksmingumą ir matomumą.

6.12 Reikia vengti galimos deindustrializacijos stiprinant inovacijų ir pramonės ⁽¹⁷⁾ sąsają, be kita ko atkreipiant dėmesį į didelio poveikio technologijas. Reikėtų gerinti sąlygas mokslu grindžiamai pramonei.

6.13 Nacionalinė ir ES lygio mokslinių tyrimų ir inovacijų politika yra glaudžiai susijusi su pramonės politika, ypač mažinamo biudžeto ir pastangų kituose žemynuose keliamo

spaudimo akivaizdoje. Susirūpinimą kelia ir įmonėse mažinamos ir moksliniams tyrimams skiriamos išlaidos ir (arba) jų delokalizacija.

6.14 Mokslinių tyrimų ir mokslo pavertimas produktais pasinaudojant taikomosiomis technologijomis – vis dar silpna Europos vieta. Nors fundamentalieji moksliniai tyrimai vis dar yra labai svarbūs, EESRK pabrėžia, kad reikia veiksmingiau, tvariau ir sparčiau pereiti nuo teorijos prie realiosios ekonomikos.

6.15 Perėjimo prie mažai energijos suvartojančios ir mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos tikslai gali suteikti naujų galimybių kurti inovacijas.

6.16 Skirtingų žinių grandinių ir žinių grandinių vidaus veiklos koordinavimo gerinimas turėtų būti laikomas prioritetu. Visi privačiojo ir viešojo sektoriaus suinteresuotieji subjektai turėtų tai aptarti, kad būtų užpildytos spragos ir propaguojama pridėtinė vertė bei veiksmingumas.

6.17 Universitetai vis dar ne iki galo atlieka savo vaidmenį, kuris yra sudėtinė žinių trikampio dalis. Reikėtų atkreipti dėmesį į atvirus ir tarptautinius universitetų bei pramonės tinklus. ES turėtų aktyviai skatinti tokią veiklą.

6.18 Strategijos „Europa 2020“ **socialinių reikalų skyriuje** aptariami įvairūs elementai. Darbo vietų kūrimas pasinaudojant privačiosiomis investicijomis, tiekimo ir vertės grandinėmis ir MVĮ yra labai svarbus. Šis tikslas taip pat apima ir visuomenės pritarimą strategijai.

6.19 Reikėtų įtraukti darbuotojus ir jie turėtų dalyvauti. EESRK pabrėžia, kad šioje dinamiškų pokyčių eroje reikalingas veiksmingas socialinis dialogas, bendrų tikslų ir išipareigojimų propagavimas. Socialinis dialogas taip pat reikalingas visuomenei priimtiniams sprendimams ir norint sukurti pasitikėjimą keičiantis ekonomikai; be to, jis turėtų didinti visuomenės informuotumą ir pritarimą.

6.20 Šioje srityje valstybės narės turi savas tradicijas. EESRK nuomone, siekiant geriau numatyti ir valdyti pokyčius, darbuotojus reikėtų įtraukti ir jie turėtų dalyvauti įmonėse, regionų, nacionaliniu ir ES lygiu. ES lygiu socialinis sektorių dialogas yra labai vertinga priemonė, kurią Komisija turėtų toliau remti ir skatinti jį užmegzti, kur jo dar nėra.

6.21 **Mokymas ir ugdymas** visais lygmenimis yra prioritetų sąrašo pradžioje. Švietimo programos turėtų būti grindžiamos darbo rinkos analize (sektorių lygiu) siekiant nustatyti, kokių įgūdžių reikės vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu. Reikia panaikinti lyčių nelygybę. Kai kuriose srityse, pavyzdžiui, inžinerijos ir techninių profesijų, susirūpinimą kelia pasiūlos ir paklausos darbo rinkoje skirtumai. Reikia skatinti verslumą.

⁽¹⁶⁾ Kuriamos pirmosios trys Žinių ir inovacijų bendrijos.

⁽¹⁷⁾ Be kita ko žr. „Deindustrializacija Europoje. Nebegalima švaistyti laiko!“ (angl. k. *The de-industrialisation of Europe. There is no more time to lose!*), Académie Royale de Belgique, 2010 m.

6.22 (Aukštojo) mokslo programoms⁽¹⁸⁾ parengti reikalingos gairės ir geriausiosios praktikos sklaida. EESRK ragina Komisiją dėti daugiau pastangų šioje srityje.

6.23 **Pasaulinė raida** skatina vykdyti aktyvią Europos prekybos politiką. Darbo pasiskirstymas tarp labai vertingų ir nelabai vertingų šalių yra neaiškus. Sparčiai vyksta reikšmingi ekonominiai ir socialiniai pokyčiai, ypač Azijoje. Taigi vienodos sąlygos pasaulio mastu yra vis svarbesnės aplinkos ir socialinių standartų, abipusės rinkos prieigos, intelektinės nuosavybės ir kt.⁽¹⁹⁾ atžvilgiu.

6.24 EESRK primygtinai siūlo, kad priimant visus Europos lygmens sprendimus ir atliekant būsimos teisėkūros įvertinimus būtų atsižvelgiama į pasaulinio masto vienodų sąlygų kūrimą. Be to, ES reiktų vykdyti nuodugnesnę stebėseną ir veiksmingesnę rinkos kontrolę. Muitinėms reikia suteikti daugiau įgaliojimų.

6.25 Vargu, ar standartizacijos, kaip svarbios bendrosios rinkos priemonės, svarba gali būti pervertinta. Amerikos ir Kinijos bendrovės neretai spontaniškai derinasi prie šių standartų, nes jos pasaulyje užima pirmeivių vaidmenį.

6.26 EESRK pabrėžia pramonės politikos, prekybos politikos ir susijusių klausimų ryšį. Reikia šalinti dirbtines kliūtis prekybai ir investicijoms kitose pasaulio šalyse. Derybos dėl šių klausimų gali vykti ne tik pagal PPO sistemą, bet ir pagal dvišalius ar daugiašalius susitarimus. Pramonės politikos išorės aspektas skatina ES visuose tarptautiniuose ekonomikos forumuose⁽²⁰⁾ kalbėti vienu balsu.

6.27 ES privalo aršiai kovoti prieš prekybos partnerių taikomus galimybių apsirūpinti žaliavomis apribojimus. EESRK palankiai vertina rekomendacijas dėl priemonių, susijusių su žaliavų kainomis ir rinkos konsolidavimu kasybos sektoriuje. Reikia spręsti spekuliacijos prekių rinkose problemą.

6.28 Reikia atidžiai išnagrinėti politikos priemones ir jas rengti atsižvelgiant į tai, kokį poveikį jos turi pramonės konkurencingumui⁽²¹⁾, kad jos nepažeistų susitartų ES energetikos ir klimato srities tikslų ir standartų. Tausiai išteklius naudojanči ir mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomika Europoje

turėtų skatinti ES reikalauti, kad ir jos prekybos partneriai pasiektų tų pačių standartų⁽²²⁾. Pageidautinas sprendimas – daugiašaliai susitarimai. Reiktų vengti prekybos sankcijų.

6.29 **Socialinių standartų** srityje EESRK nurodo Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) deklaraciją dėl 1998 m. pagrindinių darbo standartų dėl diskriminacijos, vaikų darbo ir priversutinio darbo, taip pat profesinių sąjungų laisvės ir kolektyvinių derybų⁽²³⁾. TDO konvencijos yra konkretesnės, tačiau jų nepasirašė arba neįgyvendina nemažai šalių.

6.30 Įmonių socialinė atsakomybė turėtų būti taikoma tarptautiniu mastu remiantis TDO deklaracijomis, OECD gairėmis ir kitomis plačiai pripažintomis tarptautinėmis priemonėmis⁽²⁴⁾. Įmonės pradeda naudotis socialine atsakomybe kaip priemone įvaizdžiui pagerinti.

7. Nacionalinės pramonės politikos ir ES ryšys

7.1 Nepaisant valstijų skirtumų, JAV ekonomika veikia su viena rinka ir viena centrine vyriausybe. Tą patį galima pasakyti ir apie Kiniją bei kitas šalis.

7.2 Tuo tarpu Europoje visos valstybės narės vykdo savo pramonės politiką⁽²⁵⁾. Jų modeliai labai skiriasi dėl skirtingos nacionalinės sprendimų priėmimo struktūros ir tradicijų, specifinių viešojo ir privačiojo sektoriaus santykių, skirtingos ekonomikos struktūros ir santykinų pranašumų. Be to, dėl dabartinės krizės gali kilti pagunda imtis paslėpto protekcionizmo.

7.3 Dėl visų šių skirtumų valstybėse narėse ekonomikos augimo ir užimtumo rodikliai labai skiriasi. Taryba pabrėžia, kad reiktų nacionalinės pramonės politikos raidos metinių ataskaitų. Atsižvelgiant į ribotą Komisijos kompetenciją šioje srityje, tai labai nelengvas darbas.

7.4 Svarbus strategijos „Europa 2020“ tikslas yra suartinti ES ir valstybes nares. Komisijos ataskaitos gali sudaryti papildomą ES valdymo dalį. Teigiamą vyriausybės požiūrį konvergencijai gali paskatinti skaidrumas, sėkmės pavyzdžiai ir geriausioji praktika. Tai turėtų paskatinti diskusijas Taryboje dėl įvairių koncepcijų ir jų praktinių rezultatų.

⁽¹⁸⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl universitetų Europai, OL C 128, 2010 5 18, p. 48.

⁽¹⁹⁾ Žr. Komunikatą dėl prekybos politikos, SEC(2010) 1268.

⁽²⁰⁾ Žr. EESRK nuomonę „Europos pramonės politikos išorės aspektas. Ar įgyvendinant ES prekybos politiką tikrai atsižvelgiama į Europos pramonės interesus?“ (Žr. šio Oficialiojo leidinio p. 25) ir OL C 128, 2010 5 18, p. 41.

⁽²¹⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Energijos rinkų vystymosi poveikio Europos pramonės vertės grandinėms (OJ C 77 2009 3 31, p. 88), ypač 1.6 punktą.

⁽²²⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Tarptautinių susitarimų dėl šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijos išmetimo poveikio Europoje vykstančioms pramonės permainoms (OL C 185, 2006 8 8, p. 62).

⁽²³⁾ Žr. TDO pagrindinių principų ir teisių darbe deklaraciją (angl. k. *Declaration on fundamental principles and rights at work* (1998)).

⁽²⁴⁾ Be kita ko Jungtinių tautų visuotinis susitarimas ir Tarptautiniai finansinės atskaitomybės standartai (TFAS, kuriems priklauso Tarptautiniai apskaitos standartai). Taip pat svarbūs John Reggie parengti JT verslo ir žmogaus teisių pagrindiniai principai.

⁽²⁵⁾ Šiek tiek perdėta. Iš viso vykdoma 27 rūšių pramonės ir inovacijų politika.

7.5 Žinoma kiekviena valstybė narė gali laisvai įvardyti savo privalumus ir kurti žinių bei kitą infrastruktūrą, jei jos veiksmas atitinka ES taisykles. Diskusijų apie sukauptą patirtį platformos gali sutvirtinti valstybių narių grupių bendradarbiavimą.

7.6 Nacionalinių rezultatų stebėseną ir įvertinimą gali atverti naujų galimybių tarp vyriausybių, vyriausybių ir Komisijos ir, savaime aišku, įmonėms, ypač didžiuliam tarptautiniu mastu dirbti siekiančių MVĮ skaičiui.

7.7 Įvairios šalys turi savo inovacijų platformas su nacionaliniais tikslais. Jos retai pasitarnauja bendriems Europos tikslams. EESRK nuomone, vertėtų išnagrinėti, kaip tarpvalstybiškumas galėtų padidinti veiksmingumą. Reikia aptarti ir skleisti gerosios praktikos pavyzdžius.

7.8 Metinėse ataskaitose reikėtų nagrinėti ES pramonės politikos ir nacionalinės politikos suderinamumą. Valstybės narės, pavyzdžiui, Vokietija, Prancūzija, Jungtinė Karalystė, Ispanija ir Nyderlandai, neseniai taip pat pradėjo rengti politikos dokumentus dėl nacionalinės politikos⁽²⁶⁾. Tačiau Europos tikslų ir veiksmų ryšys vis dar silpnas. EESRK rekomenduoja, kad kitoje savo metinėje ataskaitoje Komisija išnagrinėtų šias nacionalines ataskaitas iš europinės perspektyvos.

7.9 Taip pat intensyvěja valstybių narių pasikeitimas nuomonėmis dėl siektinos pramonės politikos. Siekiant siauroms nacionalinėms vizijoms suteikti platesnių perspektyvų, ES reikėtų skleisti tokią praktiką ir veiklos rezultatus.

7.10 Regionai ir metropolinės zonos taip pat turi prisiimti atsakomybę. Jie turėtų būti įgalinti kurti branduolius ir skatinti glaudesnę mokslo, žinių centrų ir pramonės bendradarbiavimą (pavyzdžiui, kuriant regionų ir sektorių tinklus).

7.11 Komisijos įvertinimas turėtų apimti veiklos rezultatus ir praktiką konkrečiose srityse, pavyzdžiui, viešųjų pirkimų – 17 proc. BNP, kur analizės duomenimis ir priešingai ES direktyvoms vis dar svarbesni nacionaliniai pramonės tikslai.

7.12 Paminėtinas ypatingas ir dažnai pamirštamas atvejis – karinė įranga. Mažinamas biudžetas neretai daro neigiamą poveikį karinėms išlaidoms. Nepriklausomi tyrimai turi nutiesti kelią veiksmingesniam lėšų panaudojimui.

7.13 Šioje srityje EESRK nurodo poreikį pašalinti kliūtis ES ir kartu kurti konkurencingas tarptautines tiekimo grandines. Reikėtų propaguoti karinių ir civilinės paskirties produktų persilieimo (angl. *spill-over*) ir papildomos naudos (angl. *spin-off*) efektą. Kartu turi būti numatytas eksporto leidimų suderinimas Europoje.

7.14 Kita įdomi sritis – komunalinės paslaugos. Remiantis Komisijos aprašu, reikia sudaryti palankesnes sąlygas tarptautiniam bendradarbiavimui ir geriausiai praktikai.

7.15 ES analizė gali pateikti įdomių duomenų apie plataus sąlygų spektro kokybę valstybėse narėse. Reikia skatinti supaprastinti administracinę praktiką (nepažeidžiant produktų saugos ir vartotojų apsaugos nuostatų) ir mažinti finansinę naštą⁽²⁷⁾. Keleto šalių ir sričių šie procesai jau vyksta.

2011 m. gegužės 4 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽²⁶⁾ Žr. „Vokietija – konkurencinga pramoninė šalis“ (Vokietija), *Feuilles de route des comités stratégiques de filière* (Prancūzija), Augimo darbotvarkė (Jungtinė Karalystė, Netrukus turėtų pasirodyti išsami programa), *Plan Integral de Política Industrial 2020* (Ispanija), *Naar de top: de hoofdlijnen van het nieuwe bedrijfslevenbeleid* (Nyderlandai).

⁽²⁷⁾ Stoiber grupė.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl veiksmingo biudžeto priežiūros vykdymo užtikrinimo euro zonoje

(COM(2010) 524 galutinis – 2010/0278 (COD))

(2011/C 218/08)

Pranešėjas **Vincent FARRUGIA**

Europos Vadovų Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 136 ir 121 straipsniais, 2010 m. gruodžio 6 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl veiksmingo biudžeto priežiūros vykdymo užtikrinimo euro zonoje

COM (2010) 524 galutinis.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2011 m. balandžio 8 d. priėmė savo nuomonę.

471-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. gegužės 4–5 d. (2011 m. gegužės 5 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 139 nariams balsavus už, 10 – prieš ir 33 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK pripažįsta, kad Stabilumo ir augimo pakto reformos yra reikalingos, kad būtų sprendžiamos su 2008 m. krize susijusios problemos ir įsisenėjusios problemos, kurios buvo akivaizdžios dar prieš krizę. Be to, EESRK pažymi, kad Stabilumo ir augimo paktu nepavyko užkirsti kelio fiskaliniam disbalansui ir jo sutramdyti. Šis fiskalinis disbalansas susidarė dėl kitų šaltinių, įskaitant makroekonominį disbalansą, bankininkystės ir finansinės praktikos bei reguliavimo trūkumus.

1.2 Nors EESRK pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl veiksmingo biudžeto priežiūros vykdymo užtikrinimo vertina palankiai, kaip žingsnį į priekį įgyvendinant labai reikalingą reformą, jis nurodo, kad būtina atitinkamai persvarstyti prevencinius ir korekcinčius šio pasiūlymo aspektus.

1.3 EESRK mano, kad fiskalinėse taisyklėse turėtų būti atsižvelgta:

— fiskalinės veiklos kokybės klausimą, t. y. pajamų ir išlaidų mechanizmų teigiamo poveikio didinimą ekonomikos pasiūlos požiūriu;

— fiskalinių finansinių pozicijų tvarumą geriausia užtikrinti pirmenybę teikiant prevencinėms, o ne korekcinėms priemonėms, ir

— į tai, kad, greičiausiai, sėkmingi bus paskatomi, o ne baudžiamosiomis priemonėmis, pagrįsti mechanizmai.

Šis požiūris nesumenkina korekcinų priemonių svarbos, kurios yra būtinos fiskalinei drausmei skatinti.

1.3.1 Toks požiūris laikomas atitinkančiu strategijos „Europa 2020“ tikslus siekti pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo.

1.4 Dėl prevencinio elemento, kartu atsižvelgiant į Metinėje augimo apžvalgoje apibrėžtus tikslus, siūloma, kad skaitiniai fiskaliniai rodikliai būtų nustatomi taikant dvikryptę sistemą, grindžiamą principais „iš viršaus į apačią“ ir „iš apačios į viršų“. Pagal principą „iš viršaus į apačią“ būtų apibrėžiamas tikslas, kuriuo vadovaujantis vykdomas visai euro zonai reikalingas fiskalinis konsolidavimas, o pagal principą „iš apačios į viršų“ šis uždavinys virsta veiksmais, kurių turi imtis atskiros valstybės narės. Taikant oficialų požiūrį, tai sustiprintų Komisijos pastangas daugiau dėmesio skirti specifinėms šalių aplinkybėms taikant Stabilumo ir augimo pakta.

1.5 Pagal šį požiūrį dėl teigiamų patikimumo išorės veiksnių, kurių tikimasi iš pinigų sąjungos, gali prireikti, kad valstybės narės fiskalinį konsolidavimą vykdytų atsižvelgdamos į savo santykinį dydį ir gebėjimą įgyvendinti tokias pastangas.

1.6 EESRK taip pat siūlo, kad įvedus palūkaninius indėlius, reikia, kad nepalūkaniniai indėliai ir baudos būtų finansuojamos tiesiogiai, pirmiausia ir svarbiausia koreguojant tuos politikos elementus, dėl kurių fiskalinė pozicija gali tapti netvari. Ši pozicija būtų nustatoma įvertinant pajamų ir išlaidų nukrypimus

nuo konvergencijos kriterijų, nustatytų per prevencinę funkciją. Be to, jų dydis būtų skaičiuojamas pagal išlaidų ir (arba) pajamų dalies, kurią galima vertinti kaip tiesiogiai lemiančią fiskalinės politikos netvarumą, dydį. Toks požiūris leistų sudaryti sąlygas fiskalinės politikos kokybės gerinimui.

1.7 Be to, siūloma, kad kartu su baudomis, kurios taikomos pagal korekcinę funkciją, būtų vykdomas griežtas poveikio įvertinimas siekiant stebėti veiksmingą fiskalinės politikos kokybės pagerinimą.

1.8 Siekiant skatinti paskatų ir sankcijų pusiausvyrą pagal korekcinę funkciją, EESRK siūlo, kad atitinkama valstybė narė galėtų gauti nepalūkaninio indėlio palūkanas, kai tik sumažina valstybės skolą ir toks sumažinimas yra lygiavertis palūkanoms ir, tikėtina, bus išlaikytas ateityje. Baudos, antra vertus, būtų nukreiptos į Europos stabilumo mechanizmą.

1.9 EESRK mano, kad tinkama biudžeto priežiūros reforma bus atskaitos tasas stiprinant ES valdymą ir atkuriant pasitikėjimą euro zona.

2. Veiksmingas biudžeto priežiūros vykdymo užtikrinimas euro zonoje

2.1 Dėl 2008 m. pasaulio finansų ir ekonomikos krizės labai išaugo fiskaliniai deficitai ir skola. Jie padidino susirūpinimą dėl fiskalinio tvarumo ilgesniuojų laikotarpiu. Kita svarbi problema – nevienodi fiskaliniai valstybių narių rezultatai, kai kuriais atvejais be realios tikimybės, kad bus įvykdyti skoliniai įsipareigojimai, taip pat nepakankamas fiskalinis koordinavimas ir kompensavimo mechanizmai. Šias problemas didina finansinės ir bankininkystės sistemos bei reguliavimo infrastruktūros trūkumai ir su jais susijusi įsipareigojimų nevykdymo galimybė.

2.2 Stabilumo ir augimo paktas, ekonominės ir pinigų sąjungos valstybių fiskalinės politikos koordinavimo taisyklių sistema, parengta būtent fiskalinei drausmei užtikrinti, tačiau nesena patirtis atskleidė likusias sistemos spragas ir trūkumus, kurie gali smarkiai pakirsti euro stabilumą. Tai sukėlė diskusijas dėl ES ekonomikos valdymo⁽¹⁾ svarbos, po kurių 2010 m. rugsėjo mėn. Komisija pateikė šešių komunikatų paketą. Šį paketą sudaro:

— Stabilumo ir augimo pakto stiprinimas vykdant atsargią fiskalinę politiką⁽²⁾,

— makroekonominio disbalanso prevencija ir panaikinimas⁽³⁾,

— nacionalinės fiskalinės kokybės sistemos sukūrimas⁽⁴⁾ ir

— tvirtesnis vykdymo užtikrinimas⁽⁵⁾.

2.3 Šioje nuomonėje dėmesys sutelkiamas būtent į vykdymo užtikrinimą Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl veiksmingo biudžeto priežiūros vykdymo užtikrinimo euro zonoje⁽⁶⁾ požiūriu. Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad EESRK šiuo metu rengia nuomonę dėl COM(2010) 527 galutinis.⁽⁷⁾

3. Aplinkybės

3.1 Pagrindinė fiskalinės politikos koordinavimo ir priežiūros euro zonoje priemonė – Stabilumo ir augimo paktas, kuriuo įgyvendinamos Sutarties nuostatos dėl biudžetinės drausmės. 2010 m. birželio mėn. Europos Vadovų Taryba pritarė, kad reikia nedelsiant sustiprinti mūsų ekonominės politikos koordinavimą, ir tuo tikslu pritarė, kad reikia:

- (i) stiprinti ir prevencinius, ir korekcinus Stabilumo ir augimo pakto aspektus, įskaitant sankcijas, kartu deramai atsižvelgiant į konkrečią euro zonos valstybių narių padėtį;
- (ii) vykdant biudžeto priežiūrą daug didesnę svarbą teikti skolos ir visapusiško tvarumo lygiui ir raidai;
- (iii) užtikrinti, kad visose valstybėse narėse būtų parengtos Stabilumo ir augimo pakto atitinkančios nacionalinės biudžeto vykdymo taisyklės ir vidutinės trukmės biudžeto vykdymo planai;
- (iv) užtikrinti statistinių duomenų kokybę.

3.2 Dėl veiksmingo biudžeto priežiūros vykdymo užtikrinimo euro zonoje – pasiūlymu dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento siekiama iš dalies keisti reglamentus (EB) Nr. 1466/97 ir (EB) Nr. 1467/97, kuriais sukurtas Stabilumo ir augimo pakto⁽⁸⁾ pagrindas. Visų pirma siūlomą reglamentu siekiama pagrįsti prevencinę funkciją ir sustiprinti korekcinę Stabilumo ir augimo pakto funkciją.

⁽³⁾ COM (2010) 527 galutinis.

⁽⁴⁾ COM (2010) 523 galutinis.

⁽⁵⁾ COM(2010) 524 galutinis ir COM(2010) 525 galutinis.

⁽⁶⁾ COM (2010) 524 galutinis.

⁽⁷⁾ EESRK nuomonė dėl *makroekonominio disbalanso*, Žr. šio Oficialiojo leidinio p. 53.

⁽⁸⁾ Reglamentai buvo iš dalies pakeisti 2005 m. reglamentais (EB) Nr. 1055/2005 ir (EB) Nr. 1056/2005 ir papildyti 2005 m. kovo 20 d. Tarybos pranešimu „Stabilumo ir augimo pakto įgyvendinimo tobulinimas“.

⁽¹⁾ Žr. EESRK nuomonę, OL C 107, 2011 4 6, p. 7.

⁽²⁾ COM(2010) 522 galutinis ir COM(2010) 526 galutinis.

3.2.1 Dėl prevencinės dalies siūlomame reglamente nurodoma, kad stabilumo ir konvergencijos programose nustatyti dabartiniai vidutinės trukmės tikslai ir 0,5 % BVP metinės konvergencijos reikalavimas išliks, bet jų bus siekiama taikant naują atsargios fiskalinės politikos formavimo principą. Pasiūlyme nurodoma, kad šis principas reiškia, jog metinis išlaidų augimo rodiklis neturėtų viršyti nuosaikaus vidutinės trukmės bendrojo vidaus produkto (BVP) augimo rodiklio, nebent toks perviršis atitiktų didesnes valdžios sektoriaus pajamas arba diskrecinis pajamų mažinimas būtų kompensuojamas mažinant išlaidas. Jeigu nuo tokios atsargios fiskalinės politikos kūrimo būtų nukrypta, Komisija, pagal Sutarties 136 straipsnį taikydama vykdymo užtikrinimo mechanizmą, parengtų rekomendacijas ir pareikalautų įnešti 0,2 % BVP dydžio palūkaninį indėlį.

3.2.2 Korekcinė dalis yra susijusi su euro zonos valstybių narių įpareigojimu vengti perviršinio deficito ir skolos; deficitas nustatomas pagal skaitinę deficito ribą (3 % BVP), o skola pagal skolos ribą (60 % BVP), taip pat priimtinas pakankamas skolos mažinimas artėjant prie šios ribos.

3.2.2.1 Komisijos pasiūlyme pripažįstama, kad dėl metinio biudžeto balanso akcentavimo gali būti skiriamas pernelyg didelis dėmesys trumpalaikėms aplinkybėms ir kad reikėtų daugiau svarbos teikti skolai, kaip ilgalaikio fiskalinio tvarumo rodikliui.

3.2.2.2 Dėl korekcinės Stabilumo ir augimo pakto dalies siūlomame reglamente nurodyta, kad vykdymo užtikrinimo nuostatos bus griežtinamos euro zonos valstybėms narėms nustatant naujas finansines sankcijas, kurios bus taikomos ankstyvesniame proceso etape ir laipsniškai. Nepalūkaninis 0,2 % BVP dydžio indėlis būtų mokamas nusprendus, kad šalies deficitas perviršinis. Jeigu reikalavimų nesilaikoma, indėlis virs bauda.

3.2.3 Komisija siūlo, kad prevencinės ir korekcinės funkcijos įsipareigojimų vykdymo užtikrinimo aspektai būtų įgyvendinami taikant atvirkštinio balsavimo procedūrą. Tokiu būdu Komisija parengtų rekomendaciją Tarybai įpareigoti valstybę narę įnešti indėlį. Ši rekomendacija galiotų, jeigu Taryba kvalifikuota balsų dauguma per dešimt dienų nuo Komisijos rekomendacijos pateikimo nenuspręstų priešingai.

3.2.4 Komisijos pasiūlyme dėl reglamento teigiama, kad Taryba galėtų sumažinti indėlio dydį tik vienbalsiai arba remdamasi specialiu Komisijos pasiūlymu, atsižvelgdama į išimtinės aplinkybes arba pagrįstą valstybės narės prašymą. Jeigu siekiama prevencinių tikslų, indėlis ir sukauptos palūkanos bus gražinami, kai tik Taryba įsitikins, kad padėtis, dėl kurios taikytas reikalavimas tą indėlį įnešti, ištaisyta. Dėl korekcinės funkcijos Komisijos pasiūlyme dėl reglamento nurodoma, kad nepalūkaninis indėlis bus gražintas panaikinus perviršinį deficitą, o už tokį

indėlį ir baudas gautos palūkanos bus paskirstytos euro zonos valstybėms narėms, kuriose nėra perviršinio deficito ir kurioms netaikoma perviršinio disbalanso procedūra.

3.2.5 Pasiūlymas teikiamas atsižvelgiant į tai, kad reikia atlikti platesnį makroekonominį ir struktūrinio disbalanso, kuris neigiamai veikia konkurencingumą, vertinimą. Dėl to taip pat pateikti pasiūlymai dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl vykdymo užtikrinimo priemonių, skirtų perviršiniam makroekonominiam disbalansui naikinti euro zonoje⁽⁹⁾, ir dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl makroekonominio disbalanso prevencijos ir naikinimo⁽¹⁰⁾.

3.3 Be veiksmingos biudžeto priežiūros euro zonos lygiu reikia skirti dėmesio ir nacionalinėms biudžeto struktūroms.

3.4 Šie pasiūlymai yra platesnės ekonominio valdymo reformos, kurią paskatino strategijoje „Europa 2020“ nubrėžti tikslai, dalis. Ekonominės politikos koordinavimas, įskaitant fiskalinės pozicijos priežiūrą, laikantis fiskalinių taisyklių ir įgyvendinant struktūrines reformas, tikimasi, bus įtraukti į Europos semestrą, kuriuo žymimas laikotarpis, per kurį valstybių narių biudžeto ir struktūrinė politika bus persvarstyta siekiant nustatyti trūkumus ir disbalanso veiksnius, taip pat sustiprinti koordinavimą rengiant svarbiausius su biudžetu susijusius sprendimus⁽¹¹⁾.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Stabilumo ir augimo pakto reformos yra reikalingos, kad būtų pašalinti ne tik sistemos trūkumai, kurie tapo akivaizdūs dėl išskirtinės 2008 m. krizės, bet sprendžiamos daug ankščiau išryškėjusios problemos.

4.2 Iš tiesų dar keletą metų iki krizės keleto euro zonos šalių fiskalinis deficitas viršijo pamatinę 3 % vertę ir didėjo valstybės skola⁽¹²⁾. Kai prasidėjo finansų ir ekonomikos krizė, fiskalinis deficitas dar labiau padidėjo ir buvo numatyta, kad 2010 m. pabaigoje vidutinis deficitas euro zonoje sieks 6,3 % BVP, o skolos ir BVP santykis sudarys 84,1 %⁽¹³⁾. Stabilumo ir augimo pakto tikslas nebuvo užkirsti kelią tokiam disbalansui, kuris daugeliu atveju susidarė dėl įtemptos makroekonominės ir finansinės padėties.

⁽⁹⁾ COM (2010) 525 galutinis.

⁽¹⁰⁾ COM (2010) 527 galutinis.

⁽¹¹⁾ Europos semestras pradėtas pagal Metinę augimo apžvalgą, paskelbtą 2011 m. sausio mėn. (COM(2011) 11 galutinis). Metinėje augimo apžvalgoje aptariami įvairūs veiksmai, kurie yra būtini norint per trumpą laiką sustiprinti atsigavimą, kartu sutelkiamas dėmesys į strategijos „Europa 2020“ tikslus.

⁽¹²⁾ 2010 12 16 EUROSTAT statistiniai duomenys.

⁽¹³⁾ Europos Komisija, „Europos ekonominė prognozė“, 2010 m. ruduo.

4.3 Reikia pažymėti dvi pagrindines išvadas dėl Stabilumo ir augimo pakto. Pirmoji susijusi su galimais vykdymo užtikrinimo mechanizmo patobulinimais. Antroji susijusi su pernelyg dideliu dėmesiu fiskalinio deficito kriterijui ir maža skolai teikiama svarba. Įgyvendinant Stabilumo ir augimo aktą nebuvo pakankamai atsižvelgta į ekonomikos ciklą.

4.3.1 Kadangi vykdymas buvo nepakankamai užtikrintas, kai kurios šalys metams bėgant pažeidinėjo deficito ir skolos kriterijus. Tinkamų sankcijų nebuvimas lėmė tai, kad valstybės narės ne tik ignoravo fiskalinį tvarumą, bet ir neatsižvelgdavo į kurios nors valstybės narės netvarios fiskalinės padėties poveikį visai pinigų sąjungai. Nepakankamas vykdymo užtikrinimas praeityje susilpnino Stabilumo ir augimo pakto ir pakirto pasitikėjimą juo.

4.3.1.1 Tikimasi, kad prevencinės ir korekcinės pakto dalių reforma, taip pat naujos griežtesnės finansinės sankcijos šį trūkumą pašalins. Tačiau tai, kiek bus įgyvendinamas patikimas vykdymo užtikrinimas, paaiškės ateityje.

4.3.1.2 Vienu požiūriu, galima tvirtinti, jog šį kartą mes negalim sau leisti, kad pasiūlymų paketas būtų neveiksmingas. Finansų rinkoje stebint fiskalinį ir makroekonominį balansą labiau nei kada nors anksčiau rodomas didesnis atsargumas euro zonos šalių atžvilgiu. Patikimo vykdymo užtikrinimo mechanizmo nebuvimas būtų požymis, kad Stabilumo ir augimo pakto įgyvendinimas žlugo, ir tai labai susilpnintų euro zonos stabilumą.

4.3.1.3 Kartu reikia atsižvelgti į tai, kad pasiūlymas dėl griežtesnės priežiūros teikiamas po precedento neturincios krizės, kai ekonomikos augimas vis dar yra lėtas. Vyriausybės turi imtis veiksmų ir bankams skirti kapitalo injekcijų, kad užkirstų kelią visiškai finansų sistemos griūčiai. Jos taip pat turėjo įsikišti, kad būtų pažabota ekonominė ir socialinė krizės kaina.

4.3.2 Dėl pernelyg didelio dėmesio deficito kriterijui pažymėtina, kad 2005 m. persvarstant Stabilumo ir augimo pakto buvo siekiama daugiau dėmesio skirti struktūriniam deficitui, kad būtų atsižvelgiama į kiekvienos valstybės narės ciklinę padėtį. Tačiau tada nebuvo atsižvelgta į ilgesnio laikotarpio fiskalinės drausmės perspektyvą. Didesnį dėmesį skiriant skolos kriterijui tam tikru požiūriu šis trūkumas bus pašalintas.

4.3.2.1 Tačiau taikant šį mechanizmą reikia atsižvelgti į pagrindines skolos susikaupimo priežastis. Didelę ekonominę ir socialinę grąža teikiančių viešųjų investicijų projektų skolų finansavimo negalima vertinti taip pat kaip išlaidų, kurių grąža maža, padengimo.

4.3.2.2 Maža to, nors tikimasi, kad vykdant priežiūros mechanizmų reformą bus atsižvelgta į šalių specifiką, pavyzdžiui, skolos struktūrą, su skolos struktūra susijusią riziką,

privačiojo sektoriaus skolą, taip pat su senėjimu susijusius išsipareigojimus, taip pat svarbu, kad būtų atskiriama užsienio ir vidaus skola ir būtų vertinama, kaip vidaus skola prisideda prie makroekonominio stabilumo.

4.3.2.3 Tolesnė priežiūros mechanizmo kritika susijusi su pernelyg dideliu dėmesiu konkrečioms pamatinėms vertėms, kurios iš esmės yra sutartinės⁽¹⁴⁾. Tačiau pripažįstama, kad pamatinės vertės turi svarbių privalumų paprastumo, skaidrumo ir valdymo supaprastinimo požiūriais.

4.3.2.4 Kita vertus kai kurių valstybių narių nukrypimai nuo tokių pamatinių verčių rodo, kad konvergencija ES vis dar yra nedidelė. Pageidautina sparti šalių konvergencija. Europos Taryba neseniai pagrįstai atkreipė dėmesį į šį klausimą. Tačiau tam šalių lygmeniu reikia pasiekti pusiausvyrą tarp būtinų fiskalinės drausmės išsipareigojimų ir konkrečių restruktūrizavimo, investicijų ir augimo poreikių, kuriuos gali prireikti užtikrinti fiskalinėmis priemonėmis.

4.4 Reikia dar kartą pabrėžti, kad fiskalinio tvarumo klausimą reikia nagrinėti atsižvelgiant į makroekonominį disbalansą. Taigi platesnė makroekonominė priežiūra siekiant stebėti, kaip taisomas disbalansas, yra labai reikalinga.

4.5 Pasiūlymas sukurti nacionalines biudžeto sistemas, papildant Stabilumo ir augimo pakto, rodo, jog pripažįstama tai, kad fiskalinė drausmė yra visoms euro zonos šalims vienodai svarbus dalykas, teisėkūros galia fiskalinės politikos srityje priklauso valstybėms.

4.5.1 Tai, kiek gali būti įgyvendinta labiau decentralizuota fiskalinės drausmės sistema, gali labai priklausyti nuo atitinkamų Sutarties pakeitimų, kurie apribotų nacionalinius interesus, daugiau dėmesio skiriant bendriems interesams, tačiau ji taip pat galėtų būti įgyvendinta lankstesniais valstybių narių susitarimais. Jeigu tokie pakeitimai nebus padaryti, nacionaliniai interesai gali dominuoti, kad ir kokie pagrįsti būtų bendri interesai⁽¹⁵⁾. Todėl svarbu atsižvelgti į vaidmenį, kurį užtikrinant fiskalinę drausmę gali atlikti nacionalinio lygmens fiskalinės atsakomybės įstatymai. Sėkmingas jų įgyvendinimas gali paskatinti propaguoti fiskalinį tvarumą euro zonoje.

5. Konkrečios pastabos

5.1 EESRK mano, kad nors siūlomo reglamento tikslai, kuriais siekiama Stabilumo ir augimo pakto sustiprinti sukuriant priemones, padedancias užtikrinti veiksmingą vykdymo priežiūrą, pagirtini, tam tikrus klausimus dėl prevencinių ir korekcinų pakto funkcijų reikėtų išnagrinėti dar kartą.

⁽¹⁴⁾ Wyplosz, C (2002), „Fiscal Discipline in EMU: Rules or Institutions?“, Tarptautinių universitetinių studijų institutas (Ženeva) ir Ekonominės politikos tyrimų centras (CEPR).

⁽¹⁵⁾ Vidaus politikos generalinis direktoratas, A politikos departamentas–„Ekonomikos ir mokslo politika, ekonomikos ir pinigų reikalai, daugiašalė priežiūra“ (angl. k. *Economic and Scientific Policies, Economic and Monetary Affairs, Multilateral Surveillance*) (Charles Wyplosz).

5.2 Prevencinėje dalyje apibrėžiant išlaidų tikslą, grindžiamą nuosaikiu vidutinės trukmės BVP augimo rodikliu, neatsižvelgiama į įvairius valdžios sektoriaus išlaidų elementus. Tačiau bendras išlaidų tikslas yra naudingas paprastumo ir valdymo supaprastinimo požiūriu. Taip pat ir fiskalinėse taisyklėse visos dėmesys sutelkiamas į bendrus rodiklius, pvz., deficito ir skolos kriterijus. Šiais kriterijais neatsižvelgiama į ilgalaikės pasiūlos augimą, kurį skatina tam tikros valdžios sektoriaus išlaidų kategorijos, ir į fiskalinių išlaidų kokybės raidą bei mechanizmus pajamoms gauti apskritai.

5.2.1 Taigi, vertinant viešųjų išlaidų struktūrą ir veiksmingumą reikia pabrėžti valstybės finansų kokybę. Tai gali būti ypač taikytina investicijoms į žmogiškąjį kapitalą, kai išlaidos skiriamos švietimui ir sveikatos priežiūrai, moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai, viešajai infrastruktūrai ir institucijų stiprinimui⁽¹⁶⁾ ⁽¹⁷⁾. Todėl siūloma šiai išlaidų rūšiai netaikyti apribojimų, ypač jei ją sudaro pagal ES finansavimo programas finansuojamos sąnaudos ir jų dalis bendrai padengiama nacionaliniu lygiu. Siekiant išlaikyti socialinių išlaidų kokybę, taip pat būtų galima taikyti išimtį privalomiems bedarbio pašalpų elementams. Be to, fiskalinių tikslų įgyvendinimas turi būti visiškai suderinamas su strategijos „Europa 2020“ pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo tikslais. Tačiau šiems tikslams pasiekti gali pririnkti didesnių valdžios sektoriaus išlaidų⁽¹⁸⁾.

5.2.2 Be to, kad reglamentas nepaskęstų netikrumo jūroje, EESRK siūlo aiškiai apibrėžti terminus „atsargi fiskalinė politika“, „nuosaikus vidutinės trukmės augimo rodiklis“ ir „ypatingos aplinkybės“.

5.3 Vykdyto užtikrinimo mechanizmas neturėtų būti taikomas tik tada, kai nukrypstama nuo skaitinių tikslų taip pat reikėtų atsižvelgti į bendresnes ekonomines, politines ir socialines valstybėje narėje susiklosčiusias sąlygas. Šiuo pasiūlymu siūloma ne sušvelninti prevencinį mechanizmą, o atsižvelgti į kai kuriose euro zonos valstybėse narėse vyraujančias konkrečias aplinkybes. Tai yra suderinama su siūlomu reglamentu dėl makroekonominio disbalanso, pagal kurį, naudojantis įspėjimo mechanizmu atliekama išsami valstybių narių peržiūra.

5.4 Taip pat siūloma, kad kiekvienu atveju įnešti palūkaninį indėlį, nepalūkaninį indėlį ir sumokėti baudą būtų reikalaujama taip, kad šie indėliai ir baudos būtų finansuojami tiesiogiai,

ištaisant tuos politikos elementus, kurie lemtų nesaugią ir netvarią fiskalinę poziciją, o ši pozicija būtų nustatoma pagal nukrypimus nuo prevencinės dalies nuostatų. Maža to, jų dydis būtų skaičiuojamas pagal išlaidų ir (arba) pajamų dalies, kurią galima vertinti kaip tiesiogiai lemiančią fiskalinės politikos netvarumą, dydį. Toks požiūris padėtų išvengti rizikos, kad indėliai ir baudos bus finansuojamos iš valdžios sektoriaus išlaidų, kurių grąža didelė. Nors pripažįstama, kad sudėtinga nustatyti netvarų elgesį, reikėtų dėti pastangas parengti aiškias ir veiklos požiūriu tinkamas apibrėžtis, kurios gali būti labai naudingos šioms aplinkybėmis.

5.4.1 Taip pat būtina, kad indėlis būtų grąžinamas tik tada, kai atitinkama valstybė narė įsipareigoja nukreipti šias lėšas produktyvioms išlaidoms finansuoti. Šiuo požiūriu galėtų būti pagrįsti ekonominės naudos principai, panašūs į tuos, kurie taikomi skirstant sanglaudos ir struktūrinių fondų⁽¹⁹⁾ lėšas.

5.5 Be to, reikia deramai atsižvelgti į vykdyto užtikrinimo poveikį, kad nepalūkaninį indėlį įnešti ir baudą sumokėti būtų reikalaujama tokiu metu, kai valstybės narės ekonominę ir socialinę sistemą galima laikyti pažeidžiamą. Todėl kiekvieną kartą Komisijai pateikus rekomendaciją dėl korekcinių priemonių taikymo, reikėtų atlikti jų poveikio vertinimą siekiant nustatyti, kaip jas reikėtų taikyti, kad jos veiksmingai gerintų fiskalinės politikos kokybę atitinkamose valstybėse narėse ir euro zonoje apskritai. Svarbu, kad taikant šias priemones nebūtų sudaroma daugiau problemų, nei jų siekiama išspręsti.

5.6 Reglamento 7 straipsnyje numatoma paskirstyti Komisijos gautas palūkanas ir baudas proporcingai bendroms nacionalinėms euro zonos valstybių narių, kurios neturi perviršinio deficito ar perviršinio disbalanso, pajamoms. Taigi paskirstymo sistema gali sukelti dar didesnį pinigų sąjungos disbalansą, kuris gali dar labiau padidinti skirtumus tarp euro zonos valstybių narių, o tai prieštarautų pinigų sąjungos reikalavimams.

5.7 Siekiant skatinti paskatų ir baudžiamojo pobūdžio priemonių pusiausvyrą pagal korekcinę funkciją, EESRK siūlo, kad atitinkama valstybė narė galėtų gauti nepalūkaninio indėlio palūkanas, kai tik sumažina valstybės skolą ir toks sumažinimas yra ne mažesnis už tokias palūkanas ir greičiausiai bus išlaikytas ateityje. Baudos būtų nukreiptos į Europos stabilumo mechanizmą.

⁽¹⁹⁾ ES Komisija (2008), Regioninės politikos generalinis direktoratas „Investicinių projektų ekonominės naudos analizės vadovas“, 2008 m. birželio mėn.

⁽¹⁶⁾ Salvador Barrios ir Andrea Schaechter, (2008 m.), „Quality of Public Finances and Growth“, Europos Komisijos ekonomikos leidinys Nr. 337.

⁽¹⁷⁾ António Afonso, Werner Ebert, Ludger Schuknecht ir Michael Thöne, (2005 m.), „Quality of Public Finances and Growth“, Europos Komisijos ekonomikos leidinys Nr. 438.

⁽¹⁸⁾ Žr. EESRK nuomonę, OL C 107, 2011 4 6, p. 7

5.8 Taip siūloma remiantis prielaida, kad Stabilumo ir augimo paktas turėtų tapti akstinu skatinti tvarią elgseną, o ne tik baudžiamąjį mechanizmą.

5.9 Nors pripažįstama, kad pagrindinių ekonominės ir fiskalinės konvergencijos tikslų turi būti siekiama remiantis bendrais interesais, tvirtinama, kad „vienodą visiems“ tikslą gali reikėti įgyvendinti lanksčiai, atsižvelgiant į trumpalaikį tvarumą, bent jau kol bus pasiekta pakankama bazinė ekonominė konvergencija tarp šalių, taip pat atsižvelgiant į tai, kad pastarasis nuosmukio laikotarpis skirtingas valstybes nares paveikė nevienodai.

5.9.1 Taip pat svarbu sudaryti pagrindines sąlygas, kuriomis konkrečios valstybės narės galėtų naudotis teigiamų patikimumo išorės veiksnių teikiama nauda, kurios tikimasi iš didelės pinigų erdvės. Taigi galima manyti, kad šalys būtų raginamos atlikti fiskalinį konsolidavimą pagal santykinį savo dydį pinigų erdvėje ir gebėjimą įgyvendinti tokias pastangas, kad būtų nuosekliai siekiama bendro euro zonos tikslo. Toks požiūris atneštų tiesioginės naudos visoms šalims, nes užtikrintų visos euro zonos, ir ypač pažangą darančių šalių politikos ekonominį patikimumą.

5.9.2 Tai, ar toks požiūris bus veiksmingas, labai priklauso nuo Komisijos siūlomo priežiūros mechanizmo, kuris užtikrintų, kad atsiliekančios šalys visomis išgalėmis siektų konvergencijos optimaliu tempu. Taip pat reikia nuosekliai pabrėžti teisingo statistinio vertinimo būtinybę ir tai, kad statistinė informacija ir atskaitos turėtų būti tobulinamos taip, kad būtų užtikrintas duomenų patikimumas ir jų savalaikis pateikimas.

5.9.3 Taigi Komitetas siūlo trumpą laikotarpį ir kol bus pasiekta pakankama skirtingų valstybių narių konvergencija taikyti dvikryptę sistemą, grindžiamą principais „iš viršaus į apačią“ ir „iš apačios į viršų“, ja remiantis būtų stiprinamos ir papildomos šiuo metu taikomos priemonės, siekiant atgaivinti fiskalinį euro zonos tvarumą, į jas diegiant būtinus lankstumo elementus, šį procesą griežtai suplanavus ir prižiūrint.

5.9.4 Pagal principą „iš viršaus į apačią“ apibrėžiamas visos zonos tikslas, žymintis tuo lygmeniu reikalingą fiskalinės konsolidacijos lygį. Tokio tikslo įgyvendinimas stiprina visos euro zonos patikimumą, tai naudinga ir kiekvienai šaliai. Pagal principą „iš apačios į viršų“ visos zonos siekis virstų konkrečių valstybių narių vykdoma veikla. Šiame procese būtų atsižvelgiama į įvairius objektyvius ekonominius kriterijus, būtent išsivystymo lygį, investicijų poreikį, pensijų reformos pažangą, struktūrinės reformos pažangą, viešųjų finansų kokybę ir mokesčių sistemų veiksmingumą. Be to, kai kurių šalių atveju

šis požiūris užtikrintų, kad dėl pernelyg griežto požiūrio į Stabilumo ir augimo paktą nebūtų padaryta ilgalaikė žala augimui.

5.9.5 Pagal tokį principą būtų įtvirtintas euro zonos šalių solidarumas, o be to tai būtų žingsnis geresnio koordinavimo ir didesnės fiskalinės integracijos link. Kai yra pakankama bazinė ekonominė konvergencija, principu „iš apačios į viršų“ grindžiamos valstybių narių priemonės turi didžiulę svarbą, kai skirtingos šalys siekia bendrų skaitinių tikslų. Tuo tarpu reikiamas lankstumas nebebūtų užtikrinamas kiekvienoje šalyje kaip anksčiau, dažniausiai remiantis *ad hoc* ir greičiausiai nepagrįstais kriterijais, bet taptų darnios ir nuoseklios sistemos, kuria įgyvendinamas reikalingas fiskalinis konsolidavimas euro zonos lygmeniu, dalis. Tokiu požiūriu galėtų būti ilgai vadovaujamosi siekiant išsaugoti sistemos patikimumą.

5.9.6 Toks požiūris savo pobūdžiu yra panašus į tą, kuriuo vadovautasi apibrėžiant strategijos „Europa 2020“ tikslus. Valstybės narės nustato savo nacionalinius tikslus, kurie atitinka bendrus ES tikslus. Iš tiesų Metinės augimo apžvalgos I priede, kuriame pateikiami įvairūs preliminarūs valstybių narių tikslai, nurodoma, kad svarbus strategijos aspektas yra tai, kad kiekviena valstybė narė nustato savo užmojų lygį siekiant bendrų strategijos „Europa 2020“ tikslų. Tvirtinama, kad labiau tikėtina, jog tokių tikslų bus laikomasi, jei bus atsižvelgta į vidaus politines diskusijas, kurios reikalingos tokiems tikslams nustatyti, o patys tikslai bus nustatomi atsižvelgiant į pradines pozicijas ir nacionalinius interesus. Šiomis aplinkybėmis šalims, kurioms reikia dėti itin dideles konsolidavimo pastangas, taip pat galima pasiūlyti nustatyti aiškius pereinamuosius laikotarpius atsižvelgiant į realų konsolidavimo laikotarpį.

5.9.7 Siūlomas požiūris nėra susijęs su Komisijos siūlomo prevencinio mechanizmo sušvelninimu, nes jis pagrįstas visų euro zonos valstybių narių ilgalaikėje konvergencija siekiant skaitinių tikslų. Tačiau jo tikslas yra sudaryti sąlygas oficialiam pagrindui, pagrindžiančiam skirtingą atskirų euro zonos valstybių narių konvergencijos greitį, pagal pačios Komisijos siūlomus konkrečioms šalims skirtus metodus. Tai taip pat svarbus būdas padidinti sistemos patikimumą konkrečioms šalims skirtuose konvergencijos planuose įtvirtinant lankstumą.

5.10 Galiausiai svarbu pažymėti, kad svarbų vaidmenį atlieka socialinis dialogas. Nacionaliniu lygmeniu socialinis dialogas yra svarbus nacionalinės politikos, kurioje daugiausia dėmesio skiriama fiskalinei politikai ir makroekonominėi priežiūrai, formavimui. Brandus ir visapusiškas politinis ir socialinis dialogas padeda spręsti socialinius ir ekonominius uždavinius, ypač ilgalaikio pobūdžio, pavyzdžiui, pensijų reformos ir sveikatos priežiūros išlaidų srityje. Kad vyriausybės pasiektų savo tikslus, pavyzdžiui, fiskalinį tvarumą ir makroekonominę pusiausvyrą, būtina glaudai socialinė partnerystė ir bendradarbiavimas, įskaitant politinį sutarimą.

5.10.1 EESRK taip pat tenka svarbus vaidmuo, nes jis turi užtikrinti veiksmingą savo narių dialogą fiskalinio tvarumo klausimais. Šiuo tikslu EESRK gali padėti siekiant glaudesnio derinimo su nacionalinėmis socialinio dialogo rekomendacijomis ir pasiūlymais dėl reformų. Kaip siūloma nuomonėje dėl komunikato „Ekonominės politikos koordinavimo stiprinimas siekiant stabilumo, ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo. Tvirtesnio ES ekonomikos valdymo priemonė“, EESRK galėtų rengti specialias metines sesijas rekomendacijoms ir pasiūlymams dėl reformų aptarti. EESR, atstovaudamas nacionaliniams socialiniams partneriams, taip pat turi atlikti svarbų vaidmenį užtikrindamas, kad nacionalinės socialinės valdžios institucijos laikytųsi Bendrijos tikslų, padedančių siekti socialinės ir ekonominės plėtros.

2011 m. gegužės 5 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl vykdymo užtikrinimo priemonių, skirtų perviršiniam makroekonominiam disbalansui naikinti euro zonoje

(COM(2010) 525 galutinis – 2010/0279 (COD))

ir pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl makroekonominio disbalanso prevencijos ir naikinimo

(COM(2010) 527 galutinis – 2010/0281 (COD))

(2011/C 218/09)

Pranešėjas **Stefano PALMIERI**

Europos Sąjungos Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 136 straipsniu ir 121 straipsnio 6 dalimi, 2010 m. gruodžio 1 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl vykdymo užtikrinimo priemonių, skirtų perviršiniam makroekonominiam disbalansui naikinti euro zonoje

COM(2010) 525 galutinis – 2010/0279 (COD) ir

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl makroekonominio disbalanso prevencijos ir naikinimo

COM(2010) 527 galutinis – 2010/0281 (COD).

Ekonominės ir pinigų sąjungos ir ekonominės bei socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. balandžio 8 d. priėmė savo nuomonę.

471-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. gegužės 4–5 d. (2011 m. gegužės 5 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 189 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 11 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) palankiai vertina tai, kad Europos Komisija, siekdama sustiprinti Europos ekonomikos valdyseną, atsižvelgė į poreikį daugiau dėmesio skirti makroekonominiam disbalansui, taip pat kaip ir valstybių biudžeto deficitui, nes tai yra ekonominį, finansinį ir socialinį Europos Sąjungos (ES) valstybių narių ekonomikos nestabilumą lemiantys veiksniai.

1.2 EESRK sutinka, kad dabartinė ekonomikos krizė susilpnino ekonominę, socialinę ir net politinę visos ES ir ypač Ekonominės ir pinigų sąjungos (EPS) padėtį. Tapo aišku, kad norint užkirsti kelią krizei nepakanka vertinti tik kiekybinius šalies ekonomikos augimo aspektus būtina vertinti ir paties augimo kokybę, nustatant makroekonominis veiksniai, kurie lemia augimo tvarumą arba atvirkštinius procesus.

1.3 EESRK tikisi, kad stiprinant Europos ekonomikos valdyseną bus vienodai atsižvelgiama į stabilumo ir augimo, kuris skatina darbo vietų kūrimą, poreikį.

1.4 Dėl šios priežasties EESRK tikisi, kad ekonomikos valdysenos stiprinimas, kertinis ES ekonominės, socialinės ir

sanglaudos politikos akmuo, veiksmingai padės siekti strategijoje „Europa 2020“ ir naujojoje Europos sanglaudos politikoje numatytų tikslų.

1.5 EESRK ketina padėti siekti visuotinio sutarimo, kuris reikalingas norint veiksmingai sustiprinti ekonomikos valdyseną, pabrėždamas ne tik apribojimus ir riziką, susijusią su Komisijos metodu, bet ir dideles jo teikiamas galimybes.

1.6 Jeigu, kaip pabrėžia Komisija ⁽¹⁾, tarp valstybių narių atsiradęs ir išliekantis makroekonominis disbalansas yra sietinas su konkurencingumo veiksniais ir jeigu konkurencingumas, remiantis pačios Komisijos apibrėžtimi, yra suprantamas kaip „ekonomikos gebėjimas suteikti savo gyventojams didelę ir kylančią gyvenimo kokybę ir didelį bei tvarų užimtumo lygį“ ⁽²⁾, EESRK pabrėžia, kad, norint įvertinti tokią disbalansą, reikia atsižvelgti į daugiau ekonominių, finansinių ir socialinių jį lemiančių veiksnių.

⁽¹⁾ Europos Komisija, Ekonomikos ir finansų reikalų generalinis direktoratas, „The impact of the global crisis on competitiveness and current account divergences in the euro area“, ketvirtinė ataskaita apie euro zoną, Nr. 1/2010.

⁽²⁾ COM (2002) 714 galutinis.

1.7 Todėl EESRK mano, kad disbalanso vertinimo rezultatu suvestinė turėtų būti sudaryta iš ekonominių, finansinių ir socialinių rodiklių. Taigi, EESRK norėtų pažymėti, kad reikia atsižvelgti į disbalansą, atsirandantį dėl rimtų ir vis didėjančių pasiskirstymo skirtumų valstybėse narėse, kurie ir sukėlė pastarąją ekonomikos ir finansų krizę⁽³⁾.

1.8 Makroekonominiai skirtumai yra ne tik pinigų sąjungos, bet ir sukurtos bendros vidaus rinkos rezultatas. Darbo pasiskirstymas abipus sienų remiasi skirtingais atitinkamų rinkų konkurenciniais pranašumais ir trūkumais. Todėl numatytais priemonėmis neturėtų būti siekiama mažinti skirtumus, jeigu jie atsiranda dėl vidinės rinkos dinamikos ir neturi neigiamų pasekmių.

1.9 Dėl makroekonominio disbalanso vertinimo EESRK pabrėžia, kad reikia tiksliai ir sąžiningai įvertinti ir su kainomis susijusius, ir nesusijusius konkurencingumo veiksnius.

1.10 EESRK tikisi, kad diskusijos dėl to, kokius rodiklius įtraukti į Komisijos planuojamą rezultatų suvestinę, bus išplėtos ir jose dalyvaus įvairūs ir nacionalinio, ir Europos lygmens instituciniai subjektai bei pilietinei visuomenei atstovaujanti organizacijos, įskaitant patį EESRK ir Regionų komitetą.

1.11 EESRK mano, kad Komisijos siūloma rezultatų suvestinė, priklausanti perspėjimo mechanizmui, visų pirma turi būti laikoma pirminio įvertinimo priemone, turint omenyje pasirinktam metodui būdingas technines problemas (įspėjimo ribų nustatymas, įvairių disbalanso šaltinių „svorio“ nustatymas, atitinkamas laiko grafikas). Todėl po šio vertinimo bet kuriuo atveju turi būti atliekamas platesnis ir išsamesnis atitinkamos valstybės narės disbalanso ekonominis įvertinimas.

1.12 EESRK įspėja, kad negalima garantuoti, jog nustačius disbalansą ir pritaikius taisomąsias priemones balansas bus operatyviai atkurtas. Šį procesą gali pailginti daugelis veiksnių: a) sudėtingos sąsajos tarp makroekonominių uždavinių ir priemonių; b) netiesioginė atsakingų politikų vykdoma šių priemonių kontrolė ir c) galimas EPS valstybėms siūlomų sankcijų sistemos neveiksmingumas.

1.13 EESRK pabrėžia, kad esama rizikos, jog bet kokios ribojamosios balanso atkūrimo priemonės gali paskatinti politikos cikliškumą, dėl kurio suintensyvėtų ir prasitęstų dabartinis ekonomikos susitraukimo etapas. Gali būti net taip, kad

paaikšės, jog konkrečios politikos priemonės, kurių tam tikroms valstybėms narėms bus nurodyta imtis vidaus disbalansui ištaisyti, visai ES bus netinkamos.

1.14 Dėl priemonių, skirtų užkirsti kelią makroekonominiam disbalansui, ypač susijusiam su pernelyg dideliu privačiojo sektoriaus išiskolinimu, EESRK yra įsitikinęs, kad nepakankamai įvertinti Europos centrinio banko (ECB), Europos centrinių bankų sistemos, Europos sisteminės rizikos valdybos ir Europos bankininkystės institucijos gebėjimai vykdyti priežiūrą ir kontrolę. Todėl EESRK prašo plėtojant šių institucijų veiklos koordinavimą sudaryti būtinas sąlygas siekiant užtikrinti veiksmingą tiesioginę ar netiesioginę bankų sistemos priežiūrą ir imtis reikiamų paskolų reguliavimo veiksnių.

1.15 EESRK pabrėžia, kad teisės aktų rinkinyje, kuriuo siekiama užkirsti kelią makroekonominiam disbalansui ir jį naikinti, trūksta diskusijų dėl ES biudžeto. Tai, kad euro zonos valstybės narės patiria nevienodą poveikį, reiškia, kad būtina imtis priemonių makroekonominiai sistemai subalansuoti. Šiuo atžvilgiu EESRK ragina įvertinti biudžeto sistemos, kuri būtų lankstesnė ir aprūpinta gausiau negu dabartinis biudžetas, teikiamas galimybes. Tai leistų atitinkamai perkelti išteklius iš sričių, kurios patiria teigiamą poveikį, į neigiamai veikiamas sritis, taikant savaiminio stabilizavimo priemones arba finansuojant Europos lygmens investicinius projektus (pvz., leidžiant euroobligacijas)⁽⁴⁾.

1.16 EESRK pabrėžia, kad norint užtikrinti veiksmingą Europos ekonominės politikos koordinavimą, kuris galėtų pelynti tvirtą demokratinį Europos piliečių pasitikėjimą, Europos Parlamentas (EP), Regionų komitetas ir EESRK, kitaip tariant, piliečiams, socialiniams partneriams ir pilietinei visuomenei atstovaujanti institucijos turi imtis aktyvesnio vaidmens⁽⁵⁾.

1.17 EESRK pritaria 2011 m. kovo 24–25 d. Europos Vadovų Tarybos išvadoms, kuriose teigiama, kad „siekiant užtikrinti visuotinę atsakomybę, bus glaudžiai bendradarbiaujama“ su

⁽⁴⁾ Monti M., „A new strategy for the Single market. At the Service of Europe's Economy and Society“, pranešimas Europos Komisijos pirmininkui, 2010 m. gegužės mėn. Delors J., Fernandes S., Mermet E., Le semestre européen: un essai à transformer. Notre Europe, Les Brefs, Nr. 22, 2011 m. vasario mėn. Amato A., Baldwin R., Gros D., Micossi S., Padoan P., „A new political deal for Eurozone sustainable growth: An open letter to the President of the European Council“ VoxEU, 2010 m. gruodžio mėn., skelbiamas internete www.voxeu.org/index.php?q=node/5893.

⁽⁵⁾ 1.15–1.18 punktuose pateikiamos tos pačios rekomendacijos kaip nuomonėje ECO/282 dėl komunikato „Ekonominės politikos koordinavimo stiprinimas siekiant stabilumo, ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo. Tvirtiesnio ES ekonomikos valdymo priemonė“, priimtoje 2011 m. vasario 16–17 d. plenarinėje sesijoje, OL C 107, 2011 4 6, p. 7.

⁽³⁾ TDO, TVF „The Challenges of Growth, Employment and Social Cohesion“, diskusijų dokumentas, skirtas bendrai TDO ir TVF konferencijai, Oslas, 2010 m. rugsėjo 13 d. (p. 67–73).

EESRK įgyvendinant Europos semestrą. EESRK pasirengęs visapusiškai bendradarbiauti šioje srityje ir tikisi kuo greičiau pradėti diskusijas su Taryba.

1.18 EESRK mano, kad EP gali atlikti lemtingą vaidmenį siekiant sutarimo dėl bendros makroekonominės sistemos, nustatant prioriteto tvarka spręstinas problemas ir pasirenkant įgyvendintą ekonominę politiką. Taigi, EP gali tapti forumu susitarimui su kitomis Europos institucijomis siekti dėl bendros strategijos, kurioje būtų ne tik nustatytos oficialios taisyklės ir procedūros, bet ir išsamiai aptarta konkreti praktika, kurią reikia įgyvendinti siekiant padidinti Europos piliečių pasitikėjimą ir patenkinti jų lūkesčius.

1.19 Kaip pilietinio dialogo forumas, EESRK galėtų rengti specialias metines (rudens) sesijas, skirtas valstybėms narėms teikiams rekomendacijoms aptarti pasikeičiant nuomonėmis su įvairiomis nacionalinėmis ekonomikos ir socialinių reikalų tarybomis, nacionaliniais parlamentais ir EP, taip sudarant galimybę priimamas strategijas ne tik įvertinti, bet ir paviešinti, kad jos sulauktų pritarimo nacionaliniu lygmeniu.

1.20 EESRK tikisi, kad ilgainiui makroekonominis dialogas bus vykdomas intensyviau, kad makroekonominio disbalanso prevencijos ir naikinimo klausimų nespręstų vien tik Komisija ir valstybių narių vyriausybės. Makroekonominis dialogas galėtų tapti priemone, leidžiančia vyriausybėms ir socialiniams partneriams kartu įvertinti ekonominę padėtį ES lygmeniu ir susitarti dėl taikytinų priemonių, glaudžiai sąveikaujant su nacionalinio socialinio dialogo ir konsultacijų procesais, kad visos ES raida derėtų su jos valstybių narių raida.

2. Komunikatuose COM (2010) 525 galutinis ir COM (2010) 527 galutinis Komisijos siūlomos priemonės vadiniam makroekonominiam disbalansui naikinti

2.1 2010 m. birželio 30 d. Komisija pateikė komunikatą „Ekonominės politikos koordinavimo stiprinimas siekiant stabilumo, ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo. Tvirtiesnio ES ekonomikos valdymo priemonės“⁽⁶⁾. Komisijos tikslas, kurio ji siekia šiuo komunikatu, yra toliau plėtoti idėjas, pristatytas komunikate „Ekonominės politikos koordinavimo stiprinimas“⁽⁷⁾.

2.2 Atsižvelgdama į tarptautinę finansų krizę, Komisija ir pirmininko Herman Van Rompuy vadovaujama darbo grupė pripažino, kad norint užtikrinti Ekonominės ir pinigų sąjungos (EPS) stabilumą nepakanka laikytis Stabilumo ir augimo pakte nustatytų parametų, kurie vėliau atliekant valdysenos reformą buvo sugriežtinti. Be to, tai, kad ES valstybėse narėse esama makroekonominio disbalanso, gali pakenkti visai Europos ekonominei sistemai ir taip pabloginti valstybių finansus bei padidinti įtampą finansų rinkose.

2.3 Atsižvelgdama į tai, 2010 m. rugsėjo 29 d. Komisija pateikė iš šešių pasiūlymų⁽⁸⁾ susidedantį teisės aktų rinkinį, kuriuo siekiama sukurti reguliavimo sistemą, leidžiančią vykdyti valstybių narių biudžeto disbalanso, kuris patiriamas pagal Stabilumo ir augimo pakta arba yra makroekonominio pobūdžio⁽⁹⁾, prevenciją ir jį naikinti. Ši nuomonė teikiama dėl Komisijos pasiūlymo dėl makroekonominio disbalanso priežiūros, susidedančio iš dokumentų COM(2010) 525 ir 527 galutinis, kuriuose nagrinėjama, pirma, valstybių narių perviršinio disbalanso procedūra, kurios sankcijos taikomos tik EPS šalims, ir, antra, visoms valstybėms narėms skirtos įspėjimo sistemos.

2.3.1 Visų valstybių narių įspėjimo sistema susideda iš šių elementų:

- *reguliariai vertinamas pavojus*, kurį kelia atskiros valstybės narės ekonominis disbalansas, remiantis rezultatų suvestine, kurią sudaro ekonominiai rodikliai ir orientacinės įspėjimo taikymo ribos,
- *Komisija*, remdamasi ekonominiu, o ne mechaniniu rezultatų suvestinės vertinimu, *nustato* tas valstybes nares, kuriose ji mano esant disbalanso pavojų, tam, kad būtų įvertinta tikroji padėties grėsmė,
- *nuodugniai tiriama* bendra kiekvienos valstybės narės, kurios rezultatų suvestinė ypač neigiama, ekonominė padėtis,
- jeigu yra realus pavojus, *Komisija gali pateikti rekomendaciją atitinkamai valstybei narei* ištaisyti disbalansą pagal kitas Europos semestre numatytas politines rekomendacijas (Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 121 straipsnio 2 dalis),
- jeigu yra rimtas disbalanso pavojus arba – euro zonoje – jeigu toks disbalansas gali persikelti į kitas valstybes nares ir kelti pavojų visos EPS veikimui, *gali būti pradėta perviršinio disbalanso procedūra* (Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 121 straipsnio 4 dalis).

2.3.2 Pagal perviršinio disbalanso procedūrą atitinkama valstybė narė ES Tarybai privalo pateikti taisomųjų veiksmų planą. Jeigu nusprendžiama, kad taisomosios priemonės yra pakankamos, procedūra laikinai sustabdoma, kol bus įgyvendintas priimtas pataisomųjų veiksmų planas, bet valstybė narė Ekonomikos ir finansų reikalų tarybai turi nuolat atsiskaityti apie padarytą pažangą. Procedūra užbaigiama tik tada, kai Taryba, remdamasi Komisijos rekomendacija, nusprendžia, kad disbalansas pakankamai sumažintas ir nebelaikomas perviršiniu.

⁽⁶⁾ COM (2010) 367 galutinis, aptartas EESRK nuomonėje „Ekonominės politikos koordinavimo stiprinimas“, OL C 107/02, 2011, p. 7.

⁽⁷⁾ COM(2010) 250 galutinis.

⁽⁸⁾ Išsamesnė informacija pateikiama tinklalapyje http://ec.europa.eu/economy_finance/articles/eu_economic_situation/2010-09-eu_economic_governance_proposals_en.htm.

⁽⁹⁾ EESRK nuomonė dėl veiksmingo biudžeto priežiūros vykdymo užtikrinimo euro zonoje (Žr. šio Oficialiojo leidinio p. 46).

2.3.3 EPS priklausančios šalies atveju, jei turėdama perviršini disbalansą, ji nesiima veiksmų, t. y., jeigu atitinkama valstybė narė du kartus iš eilės pateikia netinkamą taisomųjų veiksmų planą arba nevykdo suplanuotų priemonių, skiriamos baudos (ne didesnės kaip 0,1 proc. BVP).

2.4 Pagrindinė priemonė, kuria remiantis pradedamas taikyti išpėjimo apie makroekonominį disbalansą mechanizmas, yra Komisijos siūloma rezultatų suvestinė, parengta remiantis nuodugnia valstybės narės ekonominės padėties analize. Jai būdingos šios savybės:

- i) nedaug rodiklių disbalansui ir konkurencingumo problemoms pabrėžti;
- ii) išpėjimo ribos, kurias peržengus pradedama analizė;
- iii) taikomos skirtingos ribos, atsižvelgiant į tai, ar valstybė narė priklauso euro zonai;
- iv) tam tikra „raida“, nes numatoma, kad rodiklių struktūra ilgainiui keisis, atsižvelgiant į disbalanso šaltinių pokyčius.

2.4.1 Atrenkant rodiklius rezultatų suvestinei Komisijos atliktas pradinis darbas rodo, kad rezultatų suvestinė turėtų būti sudaryta iš toliau nurodytų rodiklių, kurių pirmi trys apibūdina valstybės narės poziciją išorės atžvilgiu, o paskutiniai keturi vidaus padėtį ⁽¹⁰⁾:

- **einamosios sąskaitos balanso santykis su BVP**, kuris atspindi grynąją šalies skolinimo (skolinimosi) poziciją likusios pasaulio dalies atžvilgiu,
- **grynosios užsienio turto pozicijos santykis su BVP**, atspindintis einamosios sąskaitos padėtį kapitalo požiūriu,
- **realiojo efektyviojo valiutos keitimo kurso kitimas**, grindžiamas vieneto darbo sąnaudomis, pagal kurį nustatomas bendras šalies konkurencingumo rodiklis (euro zonos ribinės vertės skiriasi),
- **nekilnojamojo turto realiųjų kainų pokytis**, kuris leidžia kontroliuoti spekuliacinių „burbulų“ susidarymą arba, kaip alternatyva,
- **nekilnojamojo turto sektoriui bendroje pridėtinės vertės sumoje tenkančios dalies pokytis**,

⁽¹⁰⁾ Europos Komisija, Ekonomikos ir finansų reikalų generalinis direktoratas, „A structured framework to prevent and correct macroeconomic imbalances: operationalising the alert mechanism“ ir „A structured surveillance procedure to prevent and correct harmful macroeconomic imbalances“: 2010 m. rugsėjo 29 d. Komisijos pasiūlymo paaiškinimas. Pranešimas Ekonominės politikos komitetui ir Ekonomikos ir finansų komiteto pakaitiniamis nariams, 2010 m. lapkričio 11 d.

— **privačiojo sektoriaus skolos santykis su BVP**, kuria remiantis įvertinamas privačiojo sektoriaus jautrumas verslo ciklo, infliacijos ir palūkanų normos pokyčiams,

— **paskolų privačiajam sektoriui pokytis**, atspindintis privačiojo sektoriaus išiskolinimą kapitalo judėjimo požiūriu,

— **valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP**, tradicinis valstybės narės finansų rodiklis.

3. Nuolatiniai konkurencingumo skirtumai euro zonoje

3.1 Valstybių narių vidinis makroekonominis disbalansas atsiranda, kai valstybėse narėse ilgai nepašalinamas atotrūkis tarp visumonės pasiūlos ir paklausos, dėl kurio tam tikros valstybės ekonomikoje susidaro sisteminis bendrų santaupų perteklius arba deficitas. Tokią padėtį lemia įvairūs veiksniai (darantys poveikį visuminei pasiūlai ir paklausai) ir ji gali neigiamai paveikti valstybių narių, EPS ir visos ES ekonomiką.

3.2 Naujas požiūris, kurio, Komisijos manymu, reikėtų laikytis makroekonominio disbalanso valstybėse narėse ir valstybės biudžeto deficito, kaip ekonominio ir finansinio visos ES nestabilumo veiksnių, atžvilgiu, vertintinas tikrai palankiai.

3.3 Daugiau kaip dešimtmetį Komisija subalansuotą valstybės biudžetą laikė svarbiausiu EPS priežiūros objektu, o dabar ji pasirenka metodą, leidžiantį nacionalinius pasiekimus vertinti gerokai išsamiau. Tampa vis aiškiau, kad nepakanka vertinti vien tik kiekybinius šalies ekonominio augimo aspektus, reikia atsižvelgti ir į augimo procesų kokybę bei tvarumą, t. y. nustatyti makroekonominis veiksniai, kurie daugiau ar mažiau lėmė šios raidos tvarumą.

3.4 Buvo klaidingai manoma, kad sukūrus EPS konkurencingumo skirtumai valstybėse narėse bus laikini. Patirtis su euro parodė, kad jie ne tik išliko, bet ir griauja pačios EPS pagrindą, kadangi susidaro padėtis, kurią sunku išsaugoti, kaip parodė pastarųjų mėnesių finansų krizė.

3.4.1 Tiksliau tariant, dešimt metų iki ekonomikos krizės euro zonos šalyse egzistavo nuolatinis atotrūkis tarp našumo (kurį apibūdina realusis efektyvusis valiutos keitimo kursas) ir konkurencingumo (eksporto raida) (priedo 1 ir 2 diagramos) ⁽¹¹⁾. Ši padėtis reikšminga ne dėl to, kad toks atotrūkis atsirado, bet dėl jo buvimo trukmės, nes ankstesniais atvejais (8-ajame ir 9-ajame dešimtmečiuose) nuokrypiai buvo greitai panaikinti pakoregavus atitinkamų šalių nominalius valiutų kursus. Šie nuokrypiai paveikė valstybių narių prekybos balansą.

⁽¹¹⁾ Europos Komisija, Ekonomikos ir finansų reikalų generalinis direktoratas, „Surveillance of Intra-Euro-Area Competitiveness and Imbalances“, „European Economy“, Nr. 1/2010.

3.4.2 Vokietijos ir „periferinių“ šalių, kaip antai Portugalijos, Airijos, Italijos, Graikijos ir Ispanijos, prekybos balansas pakrypo priešingomis kryptimis; panašu, kad deficitas sutampa su pertekliumi (priedo 3 ir 4 diagramos) ⁽¹²⁾. Ši raida tikrai nėra laikina: priešingai, nuo EPS sukūrimo atotrūkis vis didėjo, nors 2008 m. krizė jį, regis, sumažino.

3.4.3 Besitęsiančius konkurencingumo ir eksporto skirtumus paprastai atspindi einamosios sąskaitos balansas ir grynoji užsienio turto pozicija (priedo 5 ir 6 diagramos), dėl jų susidariusią padėtį kai kurioms euro zonai priklausančioms valstybėms narėms vidutiniu laikotarpiu sunku išverti.

4. Pagrindiniai siūlomi veiksmai

4.1 Susiklosčius tokioms sudėtingoms aplinkybėms, kai reikalingi ryžtingi sprendimai, vistiek kyla kai kurių abejonių dėl Komisijos siūlomo metodo ir galimos su juo susijusios rizikos.

4.2 Jeigu, kaip pabrėžia Komisija ⁽¹³⁾, besitęsiantis vidinis makroekonominis disbalansas yra priskirtinas prie konkurencingumo veiksnių ir jeigu konkurencingumas, remiantis pačios Komisijos apibrėžtimi, yra suprantamas kaip „ekonomikos gebėjimas suteikti savo gyventojams didelę ir kylančią gyvenimo kokybę ir didelį bei tvarų užimtumo lygį“ ⁽¹⁴⁾, EESRK mano, kad reikėtų atsižvelgti į įvairias ekonomines, finansines ir socialines šio makroekonominio disbalanso priežastis bei, savo ruožtu, rodiklius, kuriuos reikia įtraukti į rezultatų suvestinę siekiant nustatyti galimą makroekonominį disbalansą.

4.2.1 Prie konkurencingumo veiksnių priskiriami ir su kaina susiję veiksniai (juos apibendrina realusis efektyvusis valiutos keitimo kursas), ir ne mažiau svarbūs kiti, su kaina nesusiję veiksniai. Prie pastarųjų priskiriama: produkcijos įvairovė, produktų technologinis turinys, produktų pasiūlos kokybė, su produktais susijusių paslaugų (aptarnavimo po pardavimo) kokybė ir pan. Šie veiksniai yra ypač svarbūs vertinant gamybos sistemos konkurencingumą ir, nors juos vienu rodikliu apibūdinti nėra paprasta, reikia pasistengti nustatyti tuos kintamuosius, kurie gali parodyti jų lygį ir raidą EPS valstybėse narėse.

⁽¹²⁾ Altomonte C., Marzinotto B., *Monitoring Macroeconomic Imbalances in Europe: Proposal for a Refined Analytical Framework*, 2010 m. rugsėjo mėn. pranešimas Europos Parlamento Ekonomikos ir pinigų politikos komitetui.

⁽¹³⁾ Europos Komisija, Ekonomikos ir finansų reikalų generalinis direktoratas, „*The impact of the global crisis on competitiveness and current account divergences in the euro area*“, ketvirtinė ataskaita apie euro zoną, Nr. 1/2010.

⁽¹⁴⁾ COM (2002) 714 galutinis, Komunikatas dėl pramonės politikos išsiplėtusiame Europoje (p. 2).

4.2.2 Atrenkant rodiklius Komisijos atlikta pirminė analizė rodo, kad didelių ir augančių skirtumų poveikis disbalanso tarp valstybių narių atsiradimui per ilgą laikotarpį (bent jau per pastaruosius dvidešimt metų), kuriam buvo būdingi dideli paskirstymo ir atlyginimo skirtumai, įvertintas nepakankamai. Ypač tai pasakytina apie jų vaidmenį sukeltant ekonomikos ir finansų krizes, kai atsiranda disbalansas tarp bendro prekių ir paslaugų pasiūlos didėjimo ir mažėjančios vartotojų perkamosios galios ⁽¹⁵⁾.

4.2.3 Pagal rodiklius, kurie bus įtraukti į rezultatų suvestinę, turėtų būti galima nustatyti veiksnius, kurie gali sukelti visuomenės pasiūlos ir paklausos disbalansą dėl susiklosčiusių makroekonominių, finansinių arba socialinių aplinkybių. Pavyzdžiui, būtų naudinga į rezultatų suvestinę įtraukti tiek netolygumą parodantį GINI indeksą, kuris yra ypač aukštas Viduržemio jūros regiono ir angliškai kalbančiose šalyse ⁽¹⁶⁾, tiek ir dabartinių ir galimų šalies rezultatų skirtumą. Tai sudarytų sąlygas atsižvelgti į jos ekonomikos ciklą.

4.2.4 Todėl diskusijas dėl to, kokius rodiklius įtraukti į rezultatų suvestinę, reikėtų išplėsti, kad jose dalyvautų kuo daugiau nacionalinio ir Europos lygmens institucinių subjektų ir organizuotai pilietinei visuomenei atstovaujančių organizacijų, įskaitant EESRK ir Regionų komitetą.

4.3 Be to, fiskalinio ir makroekonominio valdymo sąsaja, sukurta pagal Komisijos metodą, regis, yra silpna ir menkai pagrįsta moksliniais argumentais. Iš tiesų yra rimtų priežasčių toliau stebėti EPS valstybių narių fiskalinę politiką ⁽¹⁷⁾, sekant ar nesudarys vidinis makroekonominis disbalansas, bet priežastys ir koordinavimo metodai sulaukia labai skirtingų vertinimų, nors stebėjimo procedūra ir atitinka konkrečius poreikius ⁽¹⁸⁾.

4.3.1 Kadangi disbalansą lemia daugelis priežasčių, reikia kartu stebėti daugelį veiksnių (užsienio prekybą, gamybos sąnaudas, pasiskirstymo netolygumą, su kaina susijusius ir nesusijusius našumo veiksnius, nekilnojamojo turto ir finansinius „burbulus“ ir pan.), jie taip pat gali sąveikauti su gamybos sistemai nepriklausančiais kultūriniais ir socialiniais veiksniais (pavyzdžiui, vartotojų ir taupytojų prioritetais ir įpročiais).

⁽¹⁵⁾ TDO, TVF „*The Challenges of Growth, Employment and Social Cohesion*“, diskusijų dokumentas, skirtas bendrai TDO ir TVF konferencijai, Oslas, 2010 m. rugsėjo 13 d. (p. 67–73).

⁽¹⁶⁾ EBPO, „*Growing Unequal? Income Distribution and Poverty in OECD Countries*“, 2008 m. spalio mėn.

⁽¹⁷⁾ Kyla dėl neigiamų pasekmių, kurias smarkiai išiskolinusios pinigų sąjungos šalys perduoda drausmingesnėms šalims dėl bendros palūkanų normos. De Grauwe P., „*Economics of Monetary Union*“, Oxford University Press, 2009 m., 10 skyrius.

⁽¹⁸⁾ Tabellini G., „*Reforming the Stability Pact: Focus on financial supervision*“, VoxEU.org, 2010 m. spalio mėn., paskelbta internete www.voxeu.org/index.php?q=node/5622.

Sunku ne tik apibrėžti ir atrinkti šiuos veiksniai, problemų taip pat kyla dėl to, kaip nustatyti išpėjimo ribas ir kokią „svorį“ suteikti įvairiems disbalanso šaltiniams⁽¹⁹⁾.

4.3.2 Tai apunkina tas faktas, kad negalima garantuoti, jog nustačius disbalansą (pagal išpėjimo ribas) ir pritaikius taisomąsias priemones disbalansas bus pakankamai operatyviai ištaisytas. Negalime būti tikri, kad makroekonominio balanso atkūrimo veiksmai leis rasti tinkamiausius ekonominės politikos sprendimus: klaidingi sprendimai netgi gali paskatinti politikos cikliškumą, dėl kurio suintensyvėtų ir prasitęstų dabartinis ekonomikos susitraukimo etapas, jei būtų taikomos ribojamosios priemonės, o ne reikiamos paklausos didinimo, plėtrą skatinančios priemonės. Gali būti net taip, kad paaiškės, jog konkrečios politikos priemonės, kurių tam tikroms valstybėms narėms bus nurodyta imtis vidaus disbalansui ištaisyti, visai ES bus netinkamos.

4.3.3 Rodikliai, kuriems, kaip matyti, Komisija teikia pirmenybę stebėsenos tikslais, ypač kainos ir atlyginimai, taigi ir konkurencingumas, visų pirma priklauso nuo ne valstybinio sektoriaus subjektų (įmonių ir profesinių sąjungų), tad juos ekonominės politikos priemonėmis kontroliuoti galima tik netiesiogiai ir ne iš karto, taikant paskatas, reguliuojant konkurenciją ir vedant socialinį dialogą. Taigi, šių kintamųjų praktiškai neįmanoma paveikti savaiminiais mechanizmais ir per norimą laiką, matyt todėl Komisija pabrėžia lankstumo taikant naujas taisykles ir šių taisyklių nuolatinio tikslinimo būtinybę.

4.4 Be to, pasiūlytame teisės aktų rinkinyje nepakankamai aptarta pinigų ir paskolų politika. Tai gerokai platesnė sritis, kurioje galima siekti glaudesnio koordinavimo, vykdant finansinę priežiūrą ir kontrolę tais atvejais, kai susikaupia pernelyg didelė privačiojo sektoriaus skola (ir atitinkami jam suteiktos paskolos)⁽²⁰⁾. Šia tema EESRK jau yra pateikęs keletą pasiūlymų⁽²¹⁾. Pasiūlyme neminima, kokių vaidmenį užtikrinant ekonominių stabilumą, kartu nepažeidžiant teisės aktais nustatytos teisėtės nepriklausomybės, gali atlikti Europos centrinis bankas (ECB) kartu su nacionalinių centrinių bankų sistema ir naujai sukurto Europos sisteminės rizikos valdyba ir Europos bankininkystės institucija.

4.4.1 Pastarosios institucijos bent potencialiai gali vykdyti Europos paskolų priežiūros politiką, kuri būtų atsargesnė ir

budresnė už vykdytąją anksčiau, kai netinkamomis taisyklėmis ir praktika nepavyko užkirsti kelio nukrypimams ir dėl to keliose valstybėse narėse kilo krizė, kuri sukėlė grėsmę visai EPS. Reikėtų atminti, kad šalys, kurios šiuo metu išgyvena sunkų laikotarpį, Airija ir Ispanija, iki 2007 m. laikėsi Stabilumo ir augimo pakte nustatytų apribojimų, jų biudžetai buvo subalansuoti, valstybės sektoriaus skola maža, bet buvo didinama paskolų pasiūla, kuri savo ruožtu skatino nekilnojamojo turto bumą, vis dėlto ši pernelyg intensyvi paskolų plėtra nesukėlė ES pinigų institucijų nerimo. Šios problemos taip pat yra susijusios su kredito reitingų agentūrų vaidmeniu, ypač su jų sprendimų poveikiu valstybių narių viešiesiems finansams. Šia tema EESRK jau išdėstė savo susirūpinimą⁽²²⁾.

4.4.2 Todėl manome, kad ES reikėtų suteikti tam tikras konkrečias priežiūros ir reguliavimo galias siekiant užkirsti kelią pernelyg intensyviu paskolų augimui valstybėse narėse, ypač kai tai susiję su hipoteka⁽²³⁾. Integruotoje finansų erdvėje, kaip antai EPS, priežiūros ir reguliavimo funkcijas būtų geriau patikėti trečiajai šaliai, o ne nacionalinėms institucijoms. Šias funkcijas ir įgaliojimus galima būtų suteikti naujosios Europos finansų institucijoms, kad jos galėtų vykdyti veiksmingą tiesioginę ir netiesioginę bankų sektoriaus priežiūrą ir imtis veiksmų paskoloms reguliuoti.

4.5 Tenka apgailestauti, kad pasiūlytame teisės aktų rinkinyje taip pat nepakankamai aptartas ES biudžetas. Tai, kad euro zonai priklausančios valstybės narės gali pajusti nevienodą poveikį, t. y. tai, kad vienoje šalyje pasiūlos ir paklausos pokyčiai yra teigiami, o kitose neigiami, ir nėra galimybių pasinaudoti valiutos kurso arba palūkanų normos poveikiu⁽²⁴⁾, reiškia, kad ekonominei sistemai sureguliuoti būtina taikyti kitas priemones. Pagal ekonomikos teoriją, be kainų ir atlyginimų, kurie dažniausiai būna mažai lankstūs, vienintelė veiksminga priemonė tokioje situacijoje būtų lankstesnė ir gausiau aprūpinta nei dabartinė biudžeto sistema. Tai leistų atitinkamai perkelti išteklius iš sričių, kurios patiria teigiamą poveikį, į neigiamai veikiamas sritis, taikant savaiminio stabilizavimo priemones arba finansuojant Europos lygmens investicinius projektus (pvz., leidžiant euroobligacijas)⁽²⁵⁾.

(22) EESRK nuomonė dėl reitingų agentūrų, OL C 277/25, 2009, p. 117 ir EESRK nuomonė dėl kredito reitingų agentūrų, OL C 54/12, 2011, p. 37.

(23) Spaventa L., „How to prevent excessive current account imbalances“, *EuroIntelligence*, 2010 m. rugsėjo mėn., paskelbta internete [www.eurointelligence.com/index.php?id=581&tx_ttnews\[tt_news\]=2909&tx_ttnews\[backPid\]=901&cHash=b44c8f9ae0](http://www.eurointelligence.com/index.php?id=581&tx_ttnews[tt_news]=2909&tx_ttnews[backPid]=901&cHash=b44c8f9ae0).

(24) Jeigu pinigų sąjungoje šie teigiami ir neigiami svyravimai kompensuoja vieni kitus, sąjungos centrinis bankas neturi pagrindo kištis į pinigų politiką (palyg. jau cituotą De Grauwe P., „Economics of Monetary Union“, 1 skyrius).

(25) Monti M., „A new strategy for the Single market. At the Service of Europe's Economy and Society“, 2010 m. gegužės mėn. pranešimas Europos Komisijos pirmininkui, Delors J., Fernandes S., Mermet E., Le semestre européen: un essai à transformer. Notre Europe, Les Brefs, n. 22, 2011 m. vasario mėn. Amato A., Baldwin R., Gros D., Micossi S., Padoan P., „A new political deal for Eurozone sustainable growth: An open letter to the President of the European Council“, VoxEU, 2010 m. gruodžio mėn., skelbiama internete www.voxeu.org/index.php?q=node/5893.

(19) Belke A., „Reinforcing EU Governance in Times of Crisis: The Commission Proposal and beyond“, *Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung (DIW)*, diskusijų dokumentas, Berlynas, 2010 m. lapkričio mėn.

(20) De Grauwe P., „Why a tougher Stability and Growth Pact is a bad idea“, VoxEU.org, 2010 m. spalio mėn., paskelbta internete <http://www.voxeu.com/index.php?q=node/5615>. Giavazzi F., Spaventa L., „The European Commission's proposals: Empty and useless“, VoxEU.org, 2010 m. spalio mėn., paskelbta internete www.voxeu.org/index.php?q=node/5680. Tabellini G., „Reforming the Stability Pact: Focus on financial supervision“, VoxEU.org, 2010 m. spalio mėn., paskelbta internete www.voxeu.org/index.php?q=node/5622.

(21) EESRK nuomonė dėl Valstybės skolos krizės poveikio ES valdymui, OL C 51/03, 2011, p. 15.

4.6 Norint, kad būtų pasiektas paskatų ir sankcijų pusiausvyros balansas naikinant perviršinių makroekonominį balansą euro zonoje, EESRK rekomenduoja nepaskirstyti mokėtinas baudas tarp valstybių narių pagal jų BNP, kaip siūlo Komisija, o jas nukreipti į Europos stabilumo mechanizmą.

4.7 Šioje nuomonėje EESRK norėtų priminti⁽²⁶⁾, kad esama pavojaus, jog taisyklės ir savaiminės procedūros ne tik nebus veiksmingos ir neužkirs kelio didelėms krizėms, kadangi jas beveik visada sukelia ypatingi ir nenumatyti įvykiai, bet padėti netgi pablogins. Pirma, jos gali susilpninti pasitikėjimą ES institucijomis, kurios, Europos visuomenės manymu, nesiryžta priimti politinių sprendimų ir yra valdomos „Briuselio technokratų“, kaip rodo „Eurobarometro“ apžvalgos⁽²⁷⁾. Antra, jos grindžiamos tradiciniu problemų sprendimo metodu, kuris nuošalėje palieka augimą, socialinę lygybę ir aplinkos apsaugos problemas, todėl kyla rizika, kad strategijos „ES 2020“ užmojai bus užgnaužti vos pradėjus juos įgyvendinti.

4.8 Regis, šiuo metu finansinėje veikloje vyrauja tas pats trumparegiškumas, kuris buvo įvardytas kaip slapta krizės veiksnys ir nuo šiol tampa Europos politikos kertiniu akmeniu⁽²⁸⁾. ES institucijose ir tarpvyriausybiniu lygmeniu⁽²⁹⁾ ir susiklosčius kritinėms aplinkybėms, kai reikia greitai priimti sprendimus, ir kai reikia reaguoti į visuomenės nuomonės strategiškai svarbiausiose valstybėse narėse tendencijas, kurios politikams kelia rūpestį, ypač vykstant rinkimams, dominuoja tiksliniai veiksmai.

5. Galimi veiksmai makroekonominiam disbalansui ištaisyti

5.1 Veiksmingą Europos ekonominės politikos koordinavimą, kurio neveiktų rinkimų veiksniai ir staigus visuomenės nuomonės pasikeitimas, galėtų užtikrinti ryžtingesnis Europos Parlamento, Regionų komiteto ir EESRK, kitaip tariant, piliečiams ir pilietinei visuomenei atstovaujančių institucijų, vaidmuo. Būtent jų dėka Komisijos numatytas koordinavimo procesas gali įgyti demokratinį teisėtumą, kalbant apie jame numatytas prevencines ir taisomasias procedūras, ir galiausiai taip pelnyti platų pritarimą, kuris yra reikalingas norint šį planą veiksmingai įgyvendinti.

5.2 Visų pirma reikia pabrėžti, kad šiuo metu Europos semestre EP atlieka antraeilį vaidmenį: dalyvauja tik pradiname diskusijų etape ir nustatant pradines koordinavimo proceso

kryptis, o EP vaidmuo galėtų būti naudingesnis ir veiksmingesnis, jeigu jo darbas būtų derinamas su nacionalinių parlamentų darbu, šioms svarstant ir tvirtinant atskirų valstybių narių biudžetus. EP galėtų atlikti aktyvų vaidmenį siekiant sutarimo dėl bendros makroekonominės sistemos, nustatant spęstinių problemų prioritetus ir pasirenkant įgyvendintą ekonominę politiką. Jis galėtų tapti forumu, kuriame būtų susitarta dėl bendros strategijos, kurioje būtų ne tik nustatytos oficialios taisyklės ir procedūros, bet ir išsamiai aptarta konkreti praktika, kurią reikia įgyvendinti siekiant padidinti Europos piliečių pasitikėjimą ir patenkinti jų lūkesčius.

5.3 Kai dėmesys sutelkiamas į konkurencinį disbalansą, daugiau dėmesio būtina skirti vyriausybių, socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės deryboms, ypač euro zonoje, kur valstybės narės nebepali pasinaudoti valiutos kurso koregavimo galimybe. Todėl ryšiai tarp vyriausybių, socialinio dialogo partnerių (profesinių sąjungų ir darbdavių asociacijų) ir pilietinės visuomenės turėtų sudaryti neatskiriamą Komisijos nustatytos strategijos dalį.

5.4 Šiomis aplinkybėmis EESRK, atsižvelgdamas į jam patiktą Europos institucijų patarimojo organo vaidmenį, gali padėti stiprinti ES ekonomikos valdyseną kaip forumas, galintis paskatinti pilietinei visuomenei atstovaujančių organizacijų dialogą. EESRK pridėtinė vertė yra ta, kad jo nariai atstovauja organizacijoms, kurios, remdamosi kruopščiu vertinimu, gali padėti valstybėse narėse siekti socialinio sutarimo dėl ekonominės politikos. Taip EESRK gali svariai prisidėti užtikrinant, kad ne tik politiniai lyderiai, bet visų pirma valstybių narių piliečiai bei ES gamybiniai, socialiniai ir pilietiniai subjektai reikštų savo nuomonę ir priimtų atsakomybę.

5.4.1 EESRK galėtų organizuoti specialią metinę sesiją rekomendacijoms aptarti ir taip siekti pritarimo reformoms nacionaliniu lygmeniu, atsižvelgiant į socialinių priimtų priemonių poveikį⁽³⁰⁾. Diskusijas šiuo klausimu būtų galima numatyti rudenį, kai valstybės narės priims rekomendacijas, jų išvados taptų pagrindu diskusijoms su įvairiomis nacionalinėmis ekonomikos ir socialinių reikalų tarybomis, nacionaliniais parlamentais ir EP, taip sudarant galimybę priimamas strategijas ne tik įvertinti, bet ir pavišinti, kad jos sulauktų pritarimo nacionaliniu lygmeniu.

5.5 Taip pat reikėtų skatinti intensyvesnį ir praktiškesnį makroekonominį dialogą. Pagerinus šio dialogo kokybę, jis taptų priemone vyriausybėms ir socialiniams partneriams kartu vertinti ekonominę padėtį ES lygmeniu ir susitarti dėl taikytinų socialiniu požiūriu priimtinių priemonių, susitarimą glaudžiai derinant su nacionalinio socialinio dialogo ir konsultacijų procesais, kad ES ir jos valstybių raida būtų darni.

⁽²⁶⁾ Kaip tvirtinama EESRK nuomonėje dėl Ekonominės politikos koordinavimo stiprinimo, OL C 107/02, 2011, p. 7.

⁽²⁷⁾ Šis pasitikėjimo mažėjimas yra susijęs ne su pačiomis ES institucijomis, o labiau su narystės ES teikiama nauda. „Eurobarometro 73“ duomenys, pirmieji rezultatai, klausimai A9a ir A10a.

⁽²⁸⁾ Monti M., „Europe must buck short-term tendencies“, „Financial Times“, 2010 m. gruodžio 13 d.

⁽²⁹⁾ Pavyzdžiui, 2011 m. vasario 4 d. Prancūzijos ir Vokietijos vyriausybių pasiūlytas konkurencingumo paktas.

⁽³⁰⁾ Kaip buvo siūloma EESRK nuomonėje dėl Ekonominės politikos koordinavimo stiprinimo, OL C 107, 2011 4 6, p. 7.

5.5.1 Disbalanso prevencijos ir taisymo klausimo negalima palikti spęsti vien Komisijai ir valstybių narių vyriausybėms⁽³¹⁾. Atlyginimų ir kainų formavimo procesas yra ypač svarbus platesnio makroekonominio disbalanso stebėsenos mechanizmo elementas. Taigi imantis bet kokių politinių veiksmų, pagal Sutarties 153 straipsnio 5 dalį privaloma įtraukti nacionalinio ir Europos lygmens socialinius partnerius. Atsižvelgiant į tai, makroekonominį dialogą Europos lygmeniu galima sustiprinti sukūrus stabilią sistemą ir organizaciją, o nacionaliniu lygmeniu

to geriau siekti vedant socialinį dialogą ir veikiant kompetentingoms institucijoms. Nacionalinės vyriausybės turėtų remti ir skatinti verslo sektoriaus ir profesinių sąjungų dalyvavimą šiose struktūrose ir jose vykstančias kolektyvines derybas. Atsižvelgiant į tai, kaip sudėtinga disbalansą ištaisyti nacionalinėmis reformomis ir kaip vėluojama tai daryti, makroekonominio dialogo stiprinimas būtų veiksmingesnė, greitesnė ir labiau koordinuota priemonė, leidžianti užtikrinti makroekonomikos klausimų ir darbo rinkos dinamikos darną.

2011 m. gegužės 5 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

⁽³¹⁾ Watt A., „Economic Governance in Europe: A Change of Course only after Ramming the Ice“, „Social Europe Journal“, 2010 m. liepos 30 d., paskelbta internete 2010 www.social-europe.eu/2010/07/economic-governance-in-europe-a-change-of-course-only-after-ramming-the-ice. Watt A., „European economic governance: what reforms are to be expected and what are needed?“, „European Alternatives“ skirtas rašinys, 2010 m., paskelbtas internete www.euroalter.com/wp-content/uploads/2010/11/Watt-ENG.pdf.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Baltosios knygos dėl draudimo garantijų sistemų

(COM(2010) 370 galutinis)

(2011/C 218/10)

Pranešėjas **Joachim WUERMEILING**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2010 m. liepos 12 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Baltosios knygos dėl draudimo garantijų sistemų

COM(2010) 370 galutinis.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. balandžio 5 d. priėmė savo nuomonę.

471-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. gegužės 4–5 d. (gegužės 5 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 148 nariams balsavus už, 7 – prieš ir 10 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK palankiai vertina Europos Komisijos baltąją knygą dėl draudimo garantijų sistemų. Komitetas pritaria Komisijos pastangoms ES viduje pasiūlyti veiksmus draudėjų apsaugai.

1.2 EESRK pritaria Komisijos pastangoms įdiegti suderintas draudimo garantijų sistemų taisykles. EESRK remia Komisijos ketinimą priimti Europos direktyvą, kurioje siekiant užtikrinti aukštus apsaugos standartus būtų suformuluoti būtiniausiajį suderinimo lygį atitinkantys reikalavimai, kad nacionalinėse sistemose būtų galima numatyti papildomą apsaugą. Garantijų sistema turėtų būti taikoma tik tuo atveju, kai kitų instrumentų, pavyzdžiui, reguliavimo, galimybės išsemtos.

1.3 Nepaisant to, būtina turėti omenyje, kad pastaraisiais metais dėl riziką ribojančių priežiūros ir nuosavo kapitalo reikalavimų, buvo pastebimai pagerintos nuostatos dėl draudimo bendrovių mokumo. Praktiškai, bankrutavusių draudimo bendrovių skaičius nedidelis ir dėl nurodytų priemonių jis turėtų toliau mažėti. Kuriant garantijų sistemas į tai reikėtų atsižvelgti, kad būtų užtikrinta sąnaudų ir naudos pusiausvyra. Todėl EESRK pritaria ES taisyklėms, kuriomis siekiama užtikrinti vartotojų ir darbuotojų apsaugą minimaliomis įmonių ir draudėjų sąnaudomis.

1.4 Komiteto nuomone, Komisija savo baltojoje knygoje pagrįstai nagrinėja klausimus, susijusius su neribojamu įnašų į DGS dydžiu. Reikia vengti, kad dėl neribotų garantinių įsipareigojimų sutriktų patikimai dirbančių draudimo įmonių veikla. Todėl EESRK palankiai vertina baltojoje knygoje nurodytą Komisijos ketinimą nustatyti ribotą mokėtinos išmokos sumą.

1.5 Rengiant teisės aktą, ypatingą dėmesį Komisija turėtų skirti klausimui, koku atveju garantijų sistema turėtų būti taikoma. Tačiau garantijų sistema turėtų būti taikoma tik tada,

kai išsemtos visos reguliavimo galimybės. Minimalaus mokumo kapitalo reikalavimo pagal Mokumas II nesilaikymas turi būti pakankama priežastimi taikyti garantijų sistemą.

1.6 EESRK rekomenduoja, svarstant sistemų finansavimo klausimą, dar kartą įvertinti įvairias pasirinktis, remiantis Mokumas II „penktojo kiekybinio poveikio tyrimo (QIS5)“ rezultatais. Galima rekomenduoti nustatyti tam tikrą apsaugos standartą ES lygiu, tačiau konkretų finansavimą nustatyti atsižvelgiant į kiekvienos šalies nacionalinę riziką ir konkrečios ekonominės veiklos riziką.

1.7 Atsižvelgiant į egzistuojančias nacionalines garantijų sistemas, europinės taisyklės turėtų numatyti aukštą ir deramą apsaugos lygį. Organizacinius klausimus, pavyzdžiui, konkrečios įnašų sumos nustatymas, finansavimo tvarkaraštis, sprendimas apie portfelio perdavimą arba reikalavimų patenkinimą ir konkrečių garantijų sistemų kiekvienai ekonominės veiklos rūšiai sukūrimas, turėtų būti palikti spręsti valstybėms narėms.

2. Įžanga

2.1 Draudimo įmonės teikia svarbiausios vartotojams gresiančios rizikos draudimą, pavyzdžiui, sveikatos, nelaimingų atsitikimų, civilinės atsakomybės) ir rūpinasi jų pajamomis senatvėje⁽¹⁾. Draudimo įmonių bankrotai gali lemti negrąžinamą dalies ar viso vartotojų turto praradimą ir pastūmėti juos į skurdą.

2.1.1 Įvairiose draudimo grupėse klausimas dėl garantijų sistemos būtinumo formuluojamas skirtingai. Gyvybės draudimo sutarties atveju egzistuoja nuolatinis pavojus prarasti sukauptą kapitalą, tačiau tai netaikoma ne gyvybės draudimui.

⁽¹⁾ OL C 48, 2011 2 15, p. 38, 4 punktas.

2.1.2 Kapitalo kaupimu pagrįstas gyvybės draudimas yra skirtas užsitikrinti senatvės arba maitintojo netekimo pensiją. Praradus šį draudimą neturint nemokumo garantijos, apdraustasis netektų didelės dalies privataus finansavimo. Blogiausiai atveju paramą turėtų suteikti valstybinės socialinės sistemos. EESRK nuomone, būtent šiuo atveju garantijų sistemų įdiegimas yra skubiai reikalingas.

2.1.3 Ne gyvybės draudimo ir civilinės atsakomybės atveju draudėjai turi būti apsaugoti tais atvejais, kai įmonė bankrutuoja, o sprendimas dėl reikalavimų atlyginti nuostolius dar nepriimtas. Šiuo atveju kitiems apdraustiesiems vis dėlto nekyla problema, kad bus sudaryta nauja draudimo sutartis su kitu draudiku, tačiau nepalankesnėmis sąlygomis, nes laikui bėgant draudėjas tapo senesnis arba jo sveikatos būklė pablogėjo. Šiuo atveju, rinkoje dažniausiai nekyla problemų panašiomis sąlygomis sudaryti naują sutartį.

2.2 Komisijos duomenimis iš 5 200 draudikų (2008 m.) nuo 1994 m. 130 tapo nemokūs. Tačiau šiuo atveju reikia atsižvelgti į tai, kad įmonės teisiškai privalo turėti pakankamai kapitalo, kad tokiu atveju galėtų visiškai arba iš dalies padengti draudėjų reikalavimus.

2.3 Dėl šios priežasties iki šiol nebuvo laikoma reikalinga visoje Europoje sukurti garantijų sistemas retiems draudikų bankroto atvejams. 2001 m. Komisija pradėjo paruošiamuosius darbus direktyvai parengti. Tačiau projektas buvo sustabdytas. Rinkos ekonomikos sistemoje bendros garantijų sistemos yra neįprastas reiškinys, tačiau finansų srityje, atsižvelgiant į didelę vartotojams kylančią riziką, jos buvo ne kartą įdiegtos.

2.4 Dėl finansų rinkas iš esmės destabilizuojančio „bankų apgulties“ pavojaus bankų srityje visoje Europoje indėlių draudimas egzistuoja jau nuo 1994 m. (2) Šiuo metu jis atnaujina (3). Tačiau draudimo sektoriui kylanti rizika yra kitokio pobūdžio nei bankų sektoriuje. Visų pirma, čia nebūna „apgulties“ ir nėra refinansavimo poreikio. Todėl draudimo sektoriui skirtos veiksmingos garantijų sistemos struktūra turi būti kitokia, nei skirtos bankams.

2.5 Siekdamas apsaugoti klientus nuo jų reikalavimų praradimo, teisėkūros institucijos ėmėsi įvairių priemonių: įdiegta visapusiška aktyvi kontrolė, taikomas dideli nuosavo kapitalo reikalavimai, griežtos taisyklės investuojant kapitalą ir įgytų teisių apsaugai bankroto įstatyme. Įgyvendinus direktyvą „Mokumas II“ grėsmė patirti veiklos sutrikimą draudikams dar labiau sumažės (4).

2.6 Be to, tiesioginio draudimo riziką ypač sumažina perdraudimas, o tai dar labiau sumažina bankroto pavojų.

Sujungiant ir įvairinant didelį perdraudimo rizikos rūšių skaičių, sukuriama stipri draudikų asociacija, kuri dar labiau apsaugos vartotojus.

2.7 Be to, finansų krizės išvakarėse ES sukūrė visiškai naują finansų priežiūros pagrindą. Draudimo srityje su tuo susijęs ir Europos draudimo ir profesinių pensijų institucijos įsteigimas.

2.8 Finansų krizės metu padėtis draudimo sektoriuje iš esmės išliko stabili. Draudimo sektorius nebuvo krizės priežastis (?), tačiau patyrė jos padarinius. Europos draudikai buvo priversti nurašyti turtą, o dėl gelbėjimo priemonių ir pinigų politikos išliekančios žemos palūkanų normos apsunkino draudikų galimybę gauti reikalingą jų kapitalo investicijų grąžą. Įspūdingus veiklos sutrikimus šiame sektoriuje, pavyzdžiui, US bendrovės AIG arba neseniai AMBAC, lėmė ne klasikinė draudimo veikla, o išvestinės finansinės priemonės, panašios į bankų sektorius. Tai gali atsitikti ir ateityje, visų pirma bendrovėse ir finansiniuose konglomeratuose, kurie vykdo tiek bankų, tiek draudimo veiklą.

2.9 Draudimo garantijų sistemos jau egzistuoja 12 iš 27 valstybių narių (6). Šios sistemos labai sudėtingos: kai kuriose valstybėse narėse draudimo garantijos egzistuoja tik tam tikroms ekonominės veiklos rūšims. Be to, skiriasi apsaugos apimtys. Kai kur egzistuoja ir valstybės garantijos.

2.10 Dažniausiai Europoje veiklą vykdančios draudikų grupės veikia nacionalinėse rinkose su nepriklausomomis patronuojamosiomis bendrovėmis, kurios moka įnašus į atitinkamas nacionalines garantijų sistemas. Jei sutriktų didelės Europos bendrovės veikla, klientams apsaugoti iš esmės pakaktų nacionalinių garantijų sistemų. Tačiau EESRK ragina, kelete valstybių veikiančioms draudimo įmonėms numatyti Europos garantijų sistemą tuo atveju, jei nepakaktų nacionalinių garantijų sistemų.

2.11 Susidariusias garantijų sistemų išlaidas galiausiai padengia didesnės draudėjų mokamos įmokos. Bankrutavus draudikui individualus vartotojas yra apsaugotas. Tačiau bankroto išlaidos tenka vartotojų visumai.

3. Pastabos dėl Baltosios knygos 3 skyriuje išdėstytų Komisijos pasiūlymų

3.1 Galimų ES veiksmų pobūdis (Baltosios knygos 3.1 punktą)

Nacionalinės draudimo rinkos labai skiriasi savo produktų struktūra ir susijusia rizika. Kad valstybės narės galėtų tinkamai atsižvelgti į nacionalinius ypatumus bankroto, sutarčių, mokesčių ir socialinės teisės srityje ir siekiant išlaikyti egzistuojančias ir patikimas garantijų sistemas, derančias su direktyvos nuostatomis, kaip priemonę reikėtų pasirinkti direktyvą dėl minimalaus suderinimo.

(2) OL L 135, 1994 5 31, p. 5, OL L 84, 1997.3.26, p. 22.

(3) COM(2010) 368 galutinis. 2010/0207 (COD) 2010 m. liepos 12 d.

(4) OL C 224/11, 2008 8 30, 3,1 punktą.

(5) OL C 48, 2011 2 15, p. 38, 3 punktą.

(6) Išsami tokių sistemų apžvalga EBPO šalyse pateikiama EBPO 2010 m. lapkričio 10 d. ataskaitoje. Nr. DAF/AS/WD (2010)20.

3.2 Centralizavimo lygis ir DGS vaidmuo (Baltosios knygos 3.2 punktas)

3.2.1 Visų pirma ir svarbiausia yra užkirsti kelią draudiko bankrotui. Tai turi užtikrinti veiksminga priežiūros sistema. Jei tai nepavyksta, galima pasinaudoti garantijų sistema.

3.3 Geografinė taikymo sritis (Baltosios knygos 3.3 punktas)

Komisija visiškai pagrįstai priimtinesniu laiko buveinės šalies principą. Tai atitinka Europos draudimo priežiūros principus. Pagal direktyvos „Mokumas II“ nuostatas, ES veiklą vykdyti turinčių draudikų veiklos priežiūra atliekama jų priimančiojoje šalyje. Tos pačios nuostatos galioja ir veiklai, kurią, pasinaudojant įsisteigimo laisve, vykdo nesavarankiški padaliniai arba, naudojantis laisve teikti paslaugas, teikiant tarptautines paslaugas.

3.4 Draudimo sutartys, kurioms taikoma DGS (Baltosios knygos 3.4 punktas)

3.4.1 Atsižvelgiant į gyvybės ir ne gyvybės draudimo skirtumus, būtų prasminga sukurti atskiras garantijų sistemas šioms draudimo rūšims. Kiekvienos ekonominės veiklos viduje rizika yra daugiau ar mažiau vienoda. Šiuo atveju, savitarpio pagalbos principas dar yra pagrįstas. Kita vertus, sudėtinga argumentuoti, kodėl, pavyzdžiui, nekilnojamojo turto draudimą turintys vartotojai turi mokėti įnašus garantijų sistemai, kurios lėšos bus naudojamos kompensuoti gyvybės draudimu apsidraudusiųjų nuostolius. Kadangi tai priklauso nuo nacionalinių ypatumų, pavyzdžiui, ar atskirose rinkose egzistuoja prievolė teisiškai atskirti skirtingą ekonominę veiklą vykdančias bendroves (vadinamasis ekonominės veiklos atskyrimo principas), Europos teisės aktų leidėjas turėtų šioje srityje valstybėms narėms palikti veiksmų laisvę.

3.4.2 Transporto priemonių draudimo klausimu, atsižvelgdamas į CEIOPS parengtą nuomonę, EESRK mano, kad šis klausimas siekiant aiškumo, konkurencinės pusiausvyros ir didesnio vartotojų supratimo turėtų būti įtrauktas į būsimą direktyvą dėl DGS.

3.4.3 Komisijos pasiūlymuose nekalbama apie profesinių pensijų apsaugą. Garantijų sistemos taikomos tik tradicinėms įmonės pensijų sistemoms. Tačiau EESRK nuomone, veiksmų reikėtų imtis ir kitų profesinių pensijų atveju ir pritaria, kad reikia šį klausimą įtraukti į tolesnę su Pensijų žaliąją knyga susijusią veiklą

3.4.4 Tinkamas ir priimtinas draudėjo įnašas yra veiksminga paskata išsiaiškinti draudiko finansinį stabilumą, aišku, jei vartotojas turi tokią galimybę.

3.4.5 Vertėtų nustatyti viršutines mokėtinų išmokų ribas garantijų sistemos lėšų naudojimo apribojimui, kaip pasiūlyta Europos draudimo ir profesinių pensijų priežiūros institucijų komiteto nuomonėje. Tuo pačiu metu draudėjų negalima pernelyg apkrauti apribojimų pertekliumi. Tai labai sumažintų garantijų sistemoms tenkančią naštą ir atsispindėtų sąnaudose. Tai būtų naudinga ir draudėjams, kurie galiausiai ir padengia sąnaudas.

3.5 Reikalavimus atitinkantys pareiškėjai (Baltosios knygos 3.5 punktas)

3.5.1 Komisija pagrįstai paaiškina, kad visų rinkos dalyvių apsaugai skirta garantijų sistema būtų pernelyg brangi. Pirmajame Baltosios knygos sakinyje, draudimo garantijų sistemos apibrėžiamos kaip vartotojų apsaugos priemonė. Tačiau tai nereiškia, kad teikiama apsauga turėtų apsiriboti vartotojais. Tačiau subjektai, gaunantys tokią pat apsaugą, kuri pagal kai kurių šalių nacionalinius teisės aktus suteikiama vartotojams, nesvarbu, ar tai draudėjai, apdraustieji ar naudos gavėjai, taip pat turėtų būti apsaugoti.

3.5.2 Valstybėms narėms turi būti suteikta veiksmų laisvė iš garantijų sistemų taikymo srities iš pat pradžių pašalinti išimtinai komercinės veiklos draudimą, pavyzdžiui, įmonių veiklos stabdymui arba transportui. Be to, valstybėms narėms turėtų būti palikta teisė spręsti, ar prasminga į direktyvos taikymo sritį įtraukti mažas įmones.

3.6 Rengiant teisės aktą, ypatingą dėmesį Komisija turėtų skirti klausimui, kuriuo atveju garantijų sistema turėtų būti taikoma ir kas tai nusprendžia. Komisija svarsto apie galimybę garantijų sistemą taikyti ne jau įvykus bankrotui, bet siekiant užkirsti jam kelią. EESRK nuomone, veiksmingumo labui ir atsižvelgiant į sistemos pobūdį ir tikslą, kuriuo ji buvo sukurta, neviseiškas minimalaus kapitalo reikalavimų pagal Mokumas II direktyvą („Mokumo kapitalo reikalavimas“) laikymasis turėtų būti pakankama aplinkybė taikyti garantijų sistemą.

3.7 Finansavimas (Baltosios knygos 3.6 punktas)

3.7.1 Finansavimo tvarkaraštis (Baltosios knygos 3.6.1 punktas)

3.7.1.1 Vyksta sunkios diskusijos, koki finansavimą pasirinkti: *ex post*, *ex ante* ar jų derinį. Visos sistemos turi privalumų ir trūkumų.

3.7.1.2 *Ex post* finansavimo poveikis rinkos likvidumo sumažėjimui yra silpnėsnis, todėl sumažėjus išlaidoms, mažėja ir draudėjų mokami įnašai. Taip išvengiama tarpinio surinktų lėšų investavimo problemos. *Ex post* finansavimo atveju jokia turimų lėšų dalis nenaudojama administravimo išlaidoms prieš išstinkant bankrotui.

3.7.1.3 Tačiau *ex post* finansavimo atveju paprastai sunkiau išspręsti su moraline rizika susijusią problemą. Kadangi finansavimo laikotarpiu būtent finansiškai nestabilūs rinkos dalyviai dėl bankroto būna pašalinti iš rinkos, jie jau negali prisidėti prie finansavimo.

3.7.1.4 *Ex ante* finansuojamos sistemos privalumas yra tai, kad mokesčius galima nustatyti atsižvelgiant į bankroto riziką. Rizikingą ekonominę veiklą vykdančios rinkos dalyviai turės mokėti daugiau. Taip pat labiau tikėtina, kad *ex ante* finansavimo atveju bus išvengta procikliškumo, susijusio su *ex post* finansuojamomis sistemomis.

3.7.1.5 Tačiau finansavimo tvarkaraštis gali būti lemiamas garantijų sistemų efektyvumo veiksnys. Ex nunc finansavimo sistemos pranašumai gerokai nusveria trūkumus, todėl sunku suprasti, kodėl nacionalinės sąlygos ir tradicijos yra tokios svarbios, kad būtų prasminga teisę priimti sprendimą šiuo klausimu palikti valstybėms narėms. Kad sistema būtų veiksminga, direktyvoje turėtų būti numatytas viena ex nunc finansavimo forma.

3.7.2 Tikslinis lygis (Baltosios knygos 3.6.2 punktas)

3.7.2.1 Finansiniai įnašai į garantijų sistemas turi būti ribojami. To reikalaujama ir Europos draudimo ir profesinių pensijų priežiūros institucijų komiteto nuomonėje. Neribojant privalomų įnašų į DGS būtų neįmanoma nustatyti konkrečių įmonių finansinės rizikos. Susidarytų tokia padėtis, kai kiekvienas draudėjas būtų atsakingas už visą rinką⁽⁷⁾. Konkrečios įmonės rizikos valdymas nebepriklausytų nuo nuosavų sprendimų, bet dideliu mastu nuo kitų konkurentų rizikingos elgsenos.

3.7.2.2 Kaip pradinį tikslinį lygį Komisija nustatė 1,2 proc. bendros pasirašytų įmokų sumos. EESRK palankiai tai vertintų, jei būtų jau įvertintos įvairios pasirinktys, remiantis šiuo metu turimais Mokumas II duomenimis. Šiuo atveju reiktų atsižvelgti į tai, kad Mokumas II ir kiti intervenciniai mechanizmai buvo įdiegti siekiant užtikrinti geresnę draudėjų apsaugą. Tai pabrėžiama ir Europos draudimo ir profesinių pensijų priežiūros institucijų komiteto nuomonėje.

3.7.2.3 Komisijos skaičiavimai grindžiami prielaida, kad vidutinė garantijų sistemos taikymo tikimybė yra 0,1 proc. Tačiau tokiu atveju daroma prielaida, kad mokumo kapitalo reikalavimai (Solvency Capital Requirements (SCR) yra 100 proc. padengti nuosavu kapitalu. Jei valstybių narių ir ekonominės veiklos vykdytojų nuosavas kapitalas viršija mokumo kapitalo reikalavimus, atitinkamai sumažėja bankroto rizika. Todėl direktyva turėtų sudaryti galimybę nacionalinėse garantijų sistemose finansavimą nustatyti pagal realią nuostolių riziką nacionalinėse rinkose.

3.7.2.4 Baltojoje knygoje Komisija nenagrinėja klausimo, ar patyrus nuostolių, įnašai į garantijų sistemas turi būti mokami iš naujo. Tačiau šiuo klausimu reikalingos aiškios taisyklės ir ribos, siekiant pašalinti neribotos atsakomybės galimybę ir leisti įmonėms iš anksto žinoti savo prievoles ir jomis pasirūpinti.

3.7.3 Įnašai (Baltosios knygos 3.6.3 punktas)

3.7.3.1 Įnašų dydis turėtų būti grindžiamas turimais duomenimis, kad būtų sumažinta administracinė našta. Gyvybės draudimo atveju įnašai galėtų būti susieti su sukauptu kapitalu, o ne gyvybės draudimo atveju – su techniniais atidėjimais. Nuosavas kapitalas taip pat galėtų tapti vertinimo pagal mokumo kapitalo reikalavimus kriterijus. Europos teisės aktų leidėjas turėtų nustatyti metodiką ir palikti teisę valstybėms narėms spręsti su įnašų dydžiu susijusius klausimus.

3.7.3.2 Prieš taikant garantijų sistemas mokiems draudikams reiktų suteikti galimybę be finansinės paramos perimti į pavojų patekusias įmones, jei nori perimti jų klientus.

3.8 Portfelio perdavimas ir (arba) reikalavimų patenkinimas (Baltosios knygos 3.7 punktas)

3.8.1 Garantijų sistemos gali būti taikomos dviem skirtingais būdais: vienkartinis nuostolių atlyginimas draudėjui arba tolesnis sutarties vykdymas, kurį atlieka bankroto draudimo institucija, po to, kai jai perduodamas kliento portfelis. EESRK nuomone, šis „portfelio perdavimas“ yra naudingas gyvybę apsidraudusiems draudėjams. Tačiau ne gyvybės draudimo ir draudimo nuo nelaimingų atsitikimų atvejais išmokamos kompensacijos turėtų suteikti pakankamą apsaugą. Tačiau bet kuriuo atveju Europos direktyva neturėtų kliudyti taikyti vartotojui naudingesnę sistemą.

2011 m. gegužės 5 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽⁷⁾ OL C 48, 2011 2 15, p. 38, 2.7.3.1 punktas.

PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto Nuomonės

Toliau pateikiami diskusijų metu atmesti pakeitimai, už kuriuos buvo atiduota ne mažiau kaip ketvirtadalis balsų (Darbo tvarkos taisyklių 54 straipsnio 3 dalis):

2.10 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Dažniausiai Europoje veiklą vykdančios draudikų grupės veikia nacionalinėse rinkose su nepriklausomomis patronuojamosiomis bendrovėmis, kurios moka įnašus į atitinkamas nacionalines garantijų sistemas. Jei sutriktų didelės Europos bendrovės veikla, klientams apsaugoti iš esmės pakaktų nacionalinių garantijų sistemų. Tačiau EESRK ragina: šiek tiek vėliau apsvastyti kelete valstybių veikiančioms draudimo įmonėms ~~numatyti~~ skirti Europos garantijų sistemą tuo atveju, jei nepakaktų nacionalinių garantijų sistemų.“

Paaiškinimas

Šiame etape draudimo bendrovių Europos masto savitarpio finansinė pagalba yra šiek tiek per ankstyva.

Balsavimo rezultatai:

Už – 68

Prieš – 78

Susilaikė – 13.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato dėl naujų keleivinių automobilių registracijos stebėsenos ir registracijos duomenų teikimo

(COM(2010) 657 galutinis)

(2011/C 218/11)

Pranešėjas **Mihai MANOLIU**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2010 m. lapkričio 10 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato dėl naujų keleivinių automobilių registracijos stebėsenos ir registracijos duomenų teikimo

COM(2010) 657 galutinis.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2011 m. balandžio 5 d. priėmė savo nuomonę.

471-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. gegužės 4–5 d. (gegužės 4 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 148 nariams balsavus už ir 4 susilaikius.

1. Išvados

1.1 EESRK mano, kad *tvarus mobilumas* – tai žmonių ir prekių vežimas Europoje veiksmingiausiu būdu, mažinant išmetamą teršalų kiekį ir taupant degalus. O tai susiję su informacija apie tinkamiausią transporto rūšį ar rūšis, galimybė pasinaudoti jomis ir investicijomis į technologijas, infrastruktūrą ir valdymo sistemas, skatinančias *laisvą ir tvarų judėjimą*.

1.2 EESRK nuomone, tvarus mobilumas reiškia, kad reikia sukurti *reglamentavimo bazę, leidžiančią Europos automobilių pramonei klestėti*, diegti inovacijas ir technologijas bei gaminti netaršias transporto priemones tvariai ateičiai.

1.3 EESRK pabrėžė, kad teisės aktais, kurių pagrindu bus įgyvendinamos naujų automobilių parkui taikomos vidutinės normos, turėtų būti užtikrinta, kad atsižvelgiant į Europos automobilių gamintojų įvairovę mažinimo normos būtų tvarios ir neutralios konkurencijos bei socialiniu požiūriu, taip pat turėtų būti užkirstas kelias nepateisinamam tų gamintojų tarpusavio konkurencijos iškraipymui.

1.4 Komitetas palankiai vertina Europos Komisijos „geresnio reglamentavimo“ siekį, kuriuo norima „skatinti glaudesnę skirtingų politikos sričių sąveiką, užtikrinti galimybę prognozuoti ir viešojo intereso apsaugą (pavyzdžiui, aplinkos apsaugą ir saugumą), kartu bandant mažinti pramonei tenkančią reguliavimo našta“.

1.5 Komitetas palankiai vertina siekį laikytis visuotinio požiūrio ir vienu metu apimti skirtingus *pramonės vystymosi ir jos konkurencingumo* aspektus bei *įvairius suinteresuotuosius subjektus*.

1.6 Nustatant išmetamųjų teršalų normas, EESRK mano, kad svarbu atsižvelgti į poveikį vartotojams, rinkai ir gamintojų

konkurencijai, skatinant inovacijas ir mažinant energijos vartojimą. Svarbu transporto priemonių gamintojams užtikrinti galimybę saugiai planuoti.

2. Bendrosios aplinkybės

2.1 Remiantis Europos automobilių gamintojų asociacijos (ACEA) duomenimis, Europos Sąjungos naujų keleivinių automobilių rinka 2010 m. sumažėjo 5,5 proc. ir per metus iš viso buvo užregistruota 13 360 599 nauji vienetai. Daugelio ES šalių 2010 m. rezultatams įtakos turėjo tai, kad nebevykdamos automobilių parkų atnaujinimo programos. Gruodžio mėn. buvo užregistruota 1 009 638 vienetai, 3,2 proc. mažiau, palyginti su praėjusiais metais.

2.2 Gruodžio mėn. (– 3,2 proc.), naujų automobilių paklausa gerokai sumažėjo Ispanijoje (– 23,9 proc.), Italijoje (– 21,7 proc.) ir JK (– 18,0 proc.). Prancūzijos rinka išliko stabili (– 0,7 proc.), o Vokietijos – netgi padidėjo 6,9 proc.

2.3 Keleivinių automobilių segmentas apima didesnę modelių gamą nei anksčiau. Daugiatikslės naujų tipų transporto priemonės, pavyzdžiui, sportiniai universalai, ir universalai / „SUV crossover“ tipo visureigiai dėl rinkos dalies konkuruoja su sedonais, kupė, kabrioletais, hečbekais ir universalais. Ir šie nauji kėbulų tipai yra puikiai pasiskirstę tarp transporto priemonių segmentų, pradedant kompaktiškais automobiliais ir baigiant prabangiomis transporto priemonėmis.

2.4 Tai gera žinia pirkėjams, kurie turi daugiau galimybių pasirinkti automobilį pagal kainą, stilių ir funkcionalumą. Lengvųjų automobilių išmetamam bendram teršalų kiekiui įtakos turi vartotojų įpročiai. Vartotojams turėtų būti teikiama informacija, ar nauji lengvieji automobiliai atitinka nustatytas teršalų išmetimo normas.

2.5 Tvarus mobilumas – tai garantija, kad vartotojams bus sudarytos ne tik galimybės realiai pasirinkti, bet jie bus ir paskatinti pirkti jų poreikius geriausiai atitinkančias transporto priemones; be to, juos reikėtų mokyti ekologiško vairavimo būdų siekiant sumažinti bereikalingą taršą ir taupyti pinigus.

2.6 Automobilių pramonėje tai reiškia, kad reikia rasti tvaresnių medžiagų, gerinti tiekimo grandinės logistikos grandį, kad sumažėtų nereikalingų atliekų ir būtų mažiau išmesta teršalų, projektuoti daugiau atsarginių dalių, kurios eksploatacijos pabaigoje būtų pakartotinai perdirbamos.

2.7 Vyriausybės politikoje taip pat turi būti numatyti kur kas sąnaudų požiūriu veiksmingesni būdai mažinti CO₂, kartu su fiskalinėmis paskatomis ir alternatyvių degalų bei atsinaujinančiųjų energijos šaltinių bei jų infrastruktūros kūrimu.

2.8 Todėl reikėtų parengti naują metodiką, pagal kurią būtų tinkamai atsižvelgiama į dviejų rūšių degalus ir mišrius degalus naudojančių transporto priemonių, kurios gali būti varomos alternatyviais degalais, išmetamo CO₂ kiekio sumažinimą.

2.9 Pramonei teks dar daugiau investuoti į išmetamųjų teršalų kiekio mažinimo technologijas, tarp jų – į išmaniąsias eismo valdymo technologijas, ir toliau gerinti variklių energijos vartojimo efektyvumą.

2.10 ES parengė plataus užmojo strategiją, kuria siekiama sumažinti kelių transporto priemonių išmetamo CO₂ kiekį, ir jau pasiekė nemažai konkrečių tikslų. Reglamente (EB) Nr. 443/2009, kuriuo nustatomos naujų keleivinių automobilių išmetamųjų teršalų normos⁽¹⁾, reikalaujama, kad iki 2015 m. naujų keleivinių automobilių parko išmetamųjų teršalų kiekio vidurkis būtų 130 g CO₂/km.

2.11 Automobilių gamintojai siekia labai griežtų 2012 m. nustatytų tikslų mažinti naujų automobilių išmetamą CO₂ kiekį ir tolimesnių tikslų, nustatytų 2020 m. Pramonė aktyviai dalyvaus diskusijoje subalansuoto transporto tema.

2.12 Per pastaruosius dvidešimt metų automobilių ir komercinių transporto priemonių išmetamas CO₂ kiekis labai sumažėjo – apie 20 proc., palyginti su 1995 m. Europos Komisija pripažino šią pažangą ir tai, kad investicijos į transporto priemonių gamybos technologijas buvo svarbiausias šios pažangos veiksnys; kad teršalų kiekis dar labiau sumažėtų, EESRK mano, kad visuomenė neturi apsiriboti tik transporto priemonių gamybos technologijomis.

2.13 EESRK nuomone, tam reikalingas kompleksinis požiūris, užtikrinantis automobilių pramonės konkurencingumą ir jos tvarų augimą, kad būtų paremti automobilių gamintojai Europoje ir būtų užtikrinta veiksminga sistema vystyti netaršių ir efektyviai energiją vartojančių transporto priemonių rinką ir inovacijas.

2.14 Valstybės narės turėtų stebėti, kiek transporto priemonių registruojama, kad būtų galima įvertinti, koks yra jų skaičiaus poveikis stebėsenos procesui ir kokį poveikį jis turi

siekiant ES naujų keleivinių automobilių parko vidutinės CO₂ teršalų išmetimo normos, laikantis Klimato kaitos komiteto nuomonės.

2.15 EESRK mano, kad Bendrijoje naujiems keleiviniams automobiliams taikomas normas būtina priimti siekiant užkirsti kelią vidaus rinkos suskaidymui dėl valstybių narių lygmeniu patvirtintų skirtingų priemonių.

2.16 Nustačius bendras normas gamintojai galės patikimiau planuoti ir lanksčiau prisitaikyti prie reikalavimo sumažinti išmetamo CO₂ kiekį nei kad būtų užtikrinama nacionaliniais mažinimo tikslais.

3. Duomenys, duomenų perdavimas, duomenų šaltiniai, duomenų tvarkymas ir kontrolė

3.1 Pagal Reglamento (EB) Nr. 443/2009 8 straipsnį valstybės narės kiekvienais metais turi registruoti tam tikrus duomenis apie jos teritorijoje per praėjusius metus užregistruotus naujus keleivinius automobilius ir pateikti tuos duomenis Komisijai⁽²⁾.

3.2 Remiantis tais duomenimis naujų keleivinių automobilių gamintojams bus nustatomos savitojo išmetamo CO₂ kiekio normos ir vertinama, ar gamintojai laikosi tų normų; būtina suderinti tų duomenų rinkimo ir jų teikimo taisykles.

3.3 Kad būtų galima visiškai įvertinti, ar kiekvienas gamintojas laikosi jam nustatytos savitosios CO₂ išmetimo normos ir įgyti reglamento taikymo patirties, Komisijai reikalingi išsamūs duomenys. Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad tokie duomenys būtų registruojami ir perduodami Komisijai.

3.4 Nepaisant to, kokių duomenų šaltiniu kiekviena valstybė narė naudojami rengdama suminius ir išsamius stebėsenos duomenis, šie duomenys grindžiami atitinkamo keleivinio automobilio atitikties liudijime pateikta informacija.

3.5 Rinkdamos duomenis, valstybės narės kaip pagrindinius duomenų šaltinius turėtų naudoti atitikties liudijimus arba tipo patvirtinimo dokumentus. Registruojant transporto priemonę registracijos liudijimas negali pakeisti atitikties liudijimo. Registracijos liudijimas išduodamas tik užregistravus transporto priemonę.

3.6 Svarbu, kad registruojant naujus keleivinius automobilius duomenys būtų tikslūs ir veiksmingai tvarkomi nustatant savitą teršalų išmetimo normą. Valstybės narės turėtų registruoti ir pateikti informaciją apie naujai registruojamas transporto priemones, varomas alternatyviaisiais degalais, įskaitant jų teritorijoje esančių degalinių skaičiaus santykinę dalį.

⁽¹⁾ OL L 140, 2009 6 5, p. 1.

⁽²⁾ Komisijos reglamentas (ES) Nr. 1014/2010 dėl naujų keleivinių automobilių registracijos stebėsenos ir duomenų teikimo pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 443/2009, OL L 293, 2010 11 11, p. 15.

3.7 Valstybės narės užtikrina suminių ir išsamių stebėsenos duomenų tvarkymą, rinkimą, kontrolę, tikrinimą ir perdavimą.

3.8 Duomenys turi būti stebimi ir registruojami pagal gamintoją, todėl svarbu, kad gamintojas būtų nurodytas aiškiai ir atskirai nuo markės.

2011 m. gegužės 4 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Parlamento ir Tarybos pasiūlymo dėl Reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 2006/2004 dėl nacionalinių institucijų, atsakingų už vartotojų apsaugos teisės aktų vykdymą, bendradarbiavimo

(COM(2010) 791 galutinis – 2011/0001 (COD))

(2011/C 218/12)

Pranešėjas **Bernardo HERNÁNDEZ BATALER**

Taryba, 2010 m. sausio 19 d., ir Europos Parlamentas, 2011 m. sausio 18 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl ...

Europos Parlamento ir Tarybos pasiūlymo dėl Reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 2006/2004 dėl nacionalinių institucijų, atsakingų už vartotojų apsaugos teisės aktų vykdymą, bendradarbiavimo

COM(2010) 791 galutinis – 2011/0001 (COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. balandžio 5 d. priėmė savo nuomonę.

471-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. gegužės 4–5 d. (gegužės 5 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 104 nariams balsavus už, 13 – prieš ir 4 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui ir palankiai vertina jos ketinimą suteikti Sąjungos teisinėms nuostatomis daugiau aiškumo, tikrumo ir teisinio saugumo.

1.2 Vis dėlto EESRK apgailestauja, kad persvarstoma tik tam tikra turinio dalis ir apimamos ne visos reglamento nuostatos, kurias reikėtų iš dalies keisti atsižvelgiant į patirtį, sukauptą nuo Reglamento (EB) Nr. 2006/2004 įsigaliojimo.

1.3 EESRK prašo Komisijos kitą kartą persvarstant Reglamentą (EB) Nr. 2006/2004 atsižvelgti į šiame dokumente pateiktus pasiūlymus siekiant pagerinti dabartinių už vartotojų reikalus atsakingų valstybių narių kompetentingų institucijų bendradarbiavimą.

2. Aplinkybės

2.1 EESRK jau pritarė pasiūlymui dėl Reglamento (EB) Nr. 2006/2004⁽¹⁾ ir kartu apgailestavo dėl tam tikrų spragų, visų pirma susijusių su numatyta savitarpio pagalbos sistema, taip pat abipusiškumo sistema, kurios gali lemti situacijas, trukdančias sklandžiai veikti vidaus rinkai.

2.2 2004 m. spalio 27 d. priimtas Reglamentas (EB) Nr. 2006/2004⁽²⁾ dėl nacionalinių institucijų, atsakingų už vartotojų apsaugos teisės aktų vykdymą, bendradarbiavimo iš esmės atitinka pateiktą pasiūlymą.

3. Įgyvendinimo ataskaita

3.1 2009 m. liepos 2 d. Komisija pristatė Reglamento (EB) Nr. 2006/2004 įgyvendinimo ataskaitą⁽³⁾. Joje aptariamas tinklo įsteigimo institucinis ir vykdymo pagrindas, šio tinklo veikimas ir bendradarbiavimo pagrindas. Savo nuomonėje⁽⁴⁾ EESRK apgailestavo, kad Komisija su juo nesikonsultavo dėl reglamento įgyvendinimo ataskaitos.

3.2 Komisija daro išvadą, kad tinklas dar neišnaudojo viso savo potencialo, ir nurodo, kad jis turi veikti veiksmingiau ir šiuo tikslu turi būti taikomos priemonės: prireikus, vėlesnis tam tikrų Reglamento (EB) Nr. 2006/2004 aspektų, susijusių su įgyvendinimo nuostatomis, persvarstymas, metinio teisės aktų vykdymo veiksmų plano priėmimas, bendri veiksmai (pavyzdžiui, „ES koordinuojamos patikrinimo akcijos“, angl. „sweeps“), skatinimas vienodai interpretuoti ES vartotojų apsaugą užtikrinančius teisės aktus arba juos geriau apibrėžti siekiant užtikrinti didesnę tinklo matomumą.

4. Komisijos pasiūlymas

4.1 2011 m. sausio 3 d. Komisija pateikė pasiūlymą iš dalies pakeisti Reglamentą (EB) Nr. 2006/2004, kurio tikslas atnaujinti Reglamento dėl bendradarbiavimo vartotojų apsaugos srityje priedo turinį siekiant atsižvelgti į naujausius vartotojų apsaugos teisės aktų pokyčius.

⁽¹⁾ OL C 108, 2004 4 30, p. 86.

⁽²⁾ OL L 364, 2004 12 9, p. 1.

⁽³⁾ COM(2009) 336 galutinis.

⁽⁴⁾ OL C 18, 2011 1 19, p. 100.

4.2 Priedas bus atnaujinamas iš jo išbraukiant teisės aktus, kurie netaikomi nacionalinių institucijų, atsakingų už teisės aktų vykdymą, bendradarbiavimui vartotojų apsaugos srityje, ir nuorodas į senus nebegaliojančius teisės aktus pakeičiant nuorodomis į naujus vartotojų apsaugos teisės aktus.

4.3 Šiuo tikslu, be kita ko, vienas nuorodas reikės išbraukti (pavyzdžiui, Direktyvos dėl klaidinančios ir lyginamosios reklamos) ⁽⁵⁾, o kitas pakeisti (pavyzdžiui, Direktyvos dėl vartojimo kredito, audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų arba pakaitinio naudojimosi).

5. Bendrosios pastabos

5.1 EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymą ir mano, kad tikslesnės Sąjungos teisinės nuostatos visiems piliečiams suteiks daugiau tikrumo ir teisinio saugumo. Vis tik EESRK nerimauja dėl savarankiškai dirbančių asmenų ir mažų įmonių padėties, kadangi jos bendraudamos su stambiomis įmonėmis, ypač tinklų pramonės sektoriuje, susiduria su tomis pačiomis problemomis kaip ir vartotojai.

5.2 EESRK dar kartą ragina Komisiją nuosekliai skatinti šį administracinį bendradarbiavimą ir mano, kad jis būtinas siekiant užtikrinti sklandų vidaus rinkos veikimą. Be to, Komitetas vertina Komisijos pastangas siekti skaidrumo ir šiuo tikslu 2011 m kovo 1 d. priimtą *Rekomendaciją dėl duomenų apsaugos taisyklių taikymo bendradarbiavimo vartotojų apsaugos srityje (BVAS) sistemoje gairių* ⁽⁶⁾.

5.3 Vis dėlto EESRK mano, kad šis pasiūlymas yra labai ribotas ir jame nenagrinėjamos problemos, su kuriomis bendradarbiaudamos šiuo metu susiduria už vartojimo klausimus atsakingos institucijos. Komisija netgi nepaliečia nuostatų, kurias Reglamento (EB) Nr. 2006/2004 įgyvendinimo ataskaitoje vertina kaip turinčias spragų.

5.3.1 EESRK mano, kad į pasiūlymą pakeisti reglamentą galėtų būti įtrauktos kai kurios iš toliau nurodytų priemonių.

5.4 Reguliari rinkos priežiūra

5.4.1 Norint vykdyti Europos Sąjungos teisės aktais reguliuojamų prekių ir paslaugų priežiūros ir tikrinimo funkciją, ruošiant veiksmus, kuriuos kiekvienu atveju turi įgyvendinti už vartotojų apsaugą atsakingos valstybių narių institucijos, būtinas bendras ir labai tikslus planavimas tiek grafiko, tiek turinio požiūriu. Reikia sukurti lygiaverčius patikros mechanizmus siekiant užtikrinti, kad būtų laikomasi viršvalstybinių nuostatų, ir šiuo tikslu reguliariai vykdyti rinkos priežiūros kampanijas, kurių tikslas – bet kuriuo metu bendrojoje rinkoje užtikrinti aukštą ir vienodą vartotojų apsaugos lygį.

⁽⁵⁾ Direktyvos 2006/114/EB tikslas – apginti vartotojų interesus lyginamosios reklamos srityje. Siūlomo reglamento priede bus nurodyti tik aktualūs šios direktyvos straipsniai.

⁽⁶⁾ OL L 57, 2011 3 2, p. 44.

5.4.2 Tokį tikrinimo veiklos metinį koordinavimą, visų pirma taikant horizontaliąsias nuostatas, galėtų papildyti informavimo ir rinkos tyrimo iniciatyvos vykdančią tinkamą kontrolę, kuri leistų standartizuoti šiuo metu vykdomas „patikrinimo akcijas“.

5.5 Sankcijų skyrimo procedūra

5.5.1 Siekiant išvengti sienų efekto taikant taisomąsias priemones tais atvejais, kai nesilaikoma galiojančių ES teisės aktų, reikėtų numatyti nors minimaliai suderinti bendrus kriterijus, susijusius su sankcijų skyrimo procedūromis ir sankcijomis, kurias skiria už vartotojų apsaugą atsakingos institucijos, kad būtų užtikrintas toks pat veiksmingumas ir garantijos inicijuojant ir nagrinėjant panašias bylas dėl vienodų pažeidimų.

5.6 EESRK mano, kad dėl svarbių sankcijų sistemos aspektų skirtumų gali būti nesilaikoma ES nuostatų, gali kilti labai didelis pavojus vartotojų apsaugai ir rinkos vientisumui, gali būti iškreipta konkurencija vidaus rinkoje ir apskritai sumažėti vartotojų pasitikėjimas.

5.7 EESRK mano, kad labai svarbu stiprinti konvergenciją ir griežtinti sankcijų sistemas, užkertant kelią pavojui, kad bendroji rinka ims blogai veikti. Šiuo požiūriu Komitetas siūlo nustatyti bendrus būtinausius kriterijus siekiant bent minimaliai suvienodinti nacionalines sankcijų sistemas, kuriose būtų numatyta:

- atitinkami administracinių sankcijų tipai už svarbiausių nuostatų pažeidimus,
- griežtų sankcijų paskelbimas,
- pakankamai didelės administracinės baudos, atsižvelgiant į padarytą pažeidimą,
- kriterijai, į kuriuos būtų atsižvelgiama taikant sankcijas,
- sankcijos fiziniams ir juridiniams asmenims,
- baudžiamųjų sankcijų už labai sunkius pažeidimus galimas įvedimas,
- atitinkami mechanizmai, padedantys veiksmingai taikyti sankcijas.

5.8 Prekių ir paslaugų kokybės stebėseną

5.8.1 Prekių ir paslaugų kokybės stebėsenos metodika ir susiję tyrimai, kurių tikslas patikrinti, ar laikomasi atitinkamų nuostatų ir ar atitinka su jomis susijusi informacija, ir, visų pirma, ar vykdoma prevencija ir užtikrinama kokybė, yra labai svarbūs pirmiau minėtos iniciatyvos dėl sistemingos rinkos priežiūros aspektai.

5.8.2 Būtina nustatyti bendrą stebėsenos procedūrą, kuri sudarytų galimybę suderinti tokios veiklos metodiką. Reikia ir tarpvalstybinio planavimo, kuris leistų išplėsti stebėsenos spektrą veiksmingiau naudojant kiekvienos dalyvaujančios institucijos turimus išteklius, kad būtų išvengta dubliavimosi ar kartojimosi, kuris gali lemti nepageidaujamą skirtingą našą šioje srityje.

5.8.3 Reikia ne tik nustatyti vienodus produktų, kurie turi būti tikrinami, atrankos kriterijus, bet ir į bendrą procedūrą įtraukti aspektus, susijusius su mėginių identifikavimu, dokumentų forminimu, pradinių, lyginamųjų ir galutinių analitinių tyrimų atlikimu, ir visus kitus kokybės reikalavimuose ir kituose susijusiuose teisės aktuose nepaliestus klausimus.

5.9 Akivaizdu, kad tokia iniciatyva yra reikalinga pasaulio rinkoje, kur tarptautinė prekyba tampa vis įprastesnė vartotojams, ieškantiems jų norus ir poreikius tenkinančių prekių ir paslaugų.

5.10 **Produktų sauga.** Nors tai, be abejonės, puiki bendradarbiavimo sritis, kurioje pavyko daug ką suderinti, joje vis dar pasitaiko trūkumų. Veikia spartaus keitimosi informacija sistema, įprastai vadinama skubaus perspėjimo sistema, tačiau ją dar būtų galima tobulinti papildomai numatant rizikos nustatymo, valdymo ir informavimo apie riziką priemones, kokios numatytos pavojaus maisto saugai atveju.

5.10.1 Konkrečiai, Eurobarometro periodiškai atliekami tyrimai, skirti nustatyti, kaip vartotojai suvokia ne maisto produktų keliamą pavojų, be abejonės, yra naudingi nagrinėjant kitus susijusius aspektus, įskaitant vartotojų informavimą ir švietimą.

5.10.2 Dar viena šioje srityje siūloma priemonė dabartinių perspėjimo sistemų veiksmingumui padidinti – visas jas sujungti į vieną taip užtikrinant jų sąveiką, t. y. galimybę keistis visokio pobūdžio duomenimis iš visokių šaltinių neatsižvelgiant į informacijos pobūdį ar kompetentingus valdymo organus (sveikatos, žemės ūkio maisto produktų, vartojimo, mokesčių ir pan.).

5.11 **Etikos ir aplinkos apsaugos aspektai suteikiant leidimą parduoti prekes ir paslaugas.** Labai svarbu ir būtina, kad su pirmiau minėtomis perspėjimo sistemomis susijusios procedūros būtų taikomos ir produktams, kurie turi būti pašalinti iš rinkos dėl ekologinių, etinių ar kitokio pobūdžio priežasčių, susijusių su žmogaus orumui prieštaraujancia arba aplinkai kenkiančia verslo praktika, vadovaujantis Tarptautinės darbo organizacijos konvencijose išvardytais pažeidimais, žalos aplinkai arba gamtos išteklių eikvojimo ir pan. tiek gamybos ir platinimo, tiek atitinkamų prekių pardavimo ir paslaugų teikimo etapuose.

5.11.1 Kai gamyba perkeliama į kitą šalį, vartotojams ypač trūksta svarbios informacijos apie produktų kilmę (kur ir kaip jie buvo gaminami ir platinami, kokią ekonominę ir socialinę poveikį patyrė juos kurianti ar gaminanti bendruomenė). Todėl vartotojams, kai yra galimybė, pasinaudojant interneto svetaine ar kitomis priemonėmis turi būti suteikiama informacija šiais klausimais ir informacija, kuri jiems leistų išvengti plėtojant nelegalią veiklą pagamintų gaminių vartojimo dėl nežinojimo. Taip pat turi būti nurodoma informacija, kuri padėtų vartotojams apsispręsti dėl pirkimo vadovaujantis ne tik įprastais kokybės ir kainos kriterijais. Taip vartotojas turėtų būti užtikrinamas, kad savo veiksmais jis nenorėdamas neprisidės prie tolesnės neteisėtos veiklos, tiesiogiai arba netiesiogiai susijusios su konkrečiu produktu, kurio jis, be abejonės, nebūtų pirkęs, jei būtų gavęs deramą informaciją.

5.11.2 Vartotojo teisė gauti išsamią informaciją apie siūlomas prekes (tai vadinama „socialiniu produktų atsekamumu“) susijusi tiek su konkurencijos išsaugojimu, tiek su galima didesne vartotojų įtaka ir vaidmeniu rinkoje, kadangi jiems suteikiama galimybė laisvai nuspręsti, ar įsigyti konkretų produktą („tavo pirkinys – tavo balsas“).

5.12 *Geros verslo praktikos, susijusios su atsakingu vartojimu, skatinimas*

5.12.1 Atsižvelgiant į vis didėjančią įmonių socialinės atsakomybės programų svarbą ir mastą, reikia skirti svarbų vaidmenį vartojimo politikai ir konsultuotis su vartotojais rengiant su šia įmonių atsakomybe susijusius pranešimus.

5.12.2 Priimti bendri kriterijai ir politika, kuria skatinama įvertinti kelete valstybių veikiančių įmonių socialinės atsakomybės programų poveikį vartotojams ir naudotojams viršvalstybiniu lygmeniu, turi būti papildyti geros praktikos (pavyzdžiui, savireguliacijos, elgesio kodeksų, kokybės ženklų, ar bet kokios kitos savanoriškos iniciatyvos, kuria siekiama suderinti atitinkamus interesus) pripažinimo skatinimo mechanizmais.

5.12.3 Ši praktika, be kita ko, didina įmonių konkurencingumą rinkoje, kurioje vyrauja sąžininga konkurencija ir kurioje sudaromos palankios sąlygos visiems joje veikiantiems subjektams (gamintojams, platintojams, vartotojams), nes joje atsiranda sinergija, parodanti, kad priešiškus nėra neišvengiamas, ypač kai įvairiose veiklos srityse vyksta tarpusavio sąveika ir vartotojai bei naudotojai supranta su tuo susijusią papildomą naudą.

5.12.4 Šioje iniciatyvoje ypatingą dėmesį reikėtų skirti agroekologijos, sąžiningos prekybos, atsakingo pirkimo, apsirūpinimo maistu savarankiškumo klausimams ir kitoms aktualioms temoms, pavyzdžiui, susijusioms su genetiškai modifikuotais organizmais.

5.13 Kolektyviniai ieškiniai

5.14 Kolektyviniai ieškiniai dėl draudimo reguliuojami Bendrijos lygmeniu, tačiau tai neapima kolektyvinių ieškinių dėl žalos atlyginimo, dėl kurių EESRK ne kartą pareiškė savo nuomonę ir pageidavo sukurti suderintą Bendrijos sistemą, kuri suteiktų galimybę reikalauti atlyginti menką žalą.

5.15 Rimto pažeidimo atveju kaip taikytinas sankcijas papildančias priemones reikia numatyti neteisėto pelno konfiskavimą ir drausminį žalos atlyginimą. Atitinkamos sumos, kaip EESRK jau yra ne kartą siūlęs⁽⁷⁾, turėtų būti pervedamos į kolektyvinių skundų rėmimo fondą, kurio uždavinys – padėti vartotojų asociacijoms pateikti kolektyvinius ieškinius siekiant žalos atlyginimo. Kita vertus, vartotojų organizacijos ir valdžios institucijos taip pat turėtų prisidėti prie šio fondo valdymo. Šiuo požiūriu EESRK primena⁽⁸⁾ Komisijai būtinybę priimti suderintus viršvalstybinius teisės aktus dėl kolektyvinių ieškinių, kad būtų pasiektas aukštas vartotojų ekonominių interesų apsaugos lygis.

5.16 EESRK dar kartą ragina į reglamento straipsnius įtraukti nuostatą dėl glaudesnio valdžios institucijų ir vartotojų asociacijų bendradarbiavimo, kad atitinkama nacionalinė institucija galėtų įpareigoti kitus organus sustabdyti pažeidimus Bendrijos viduje arba užkirsti jiems kelią.

5.17 Alternatyvios ginčų sprendimo sistemos

5.17.1 Komisija paskelbė konsultacijoms skirtą dokumentą dėl alternatyvių ginčų sprendimo būdų sprendžiant ginčus, susijusius

su ES sudaromais prekybos sandoriais ir vykdoma praktika, dėl kurio su EESRK nebuvo konsultuotasi. EESRK nekantriai laukia Komisijos pasiūlymo, kad dar kartą galėtų pareikšti nuomonę dėl šių papildomų sistemų, užtikrinančių veiksmingą teisinę apsaugą.

5.17.2 Šiuo požiūriu, siekiant sustiprinti vartotojų pasitikėjimą, reikėtų apsvarstyti galimybę sukurti Europos ženklą šiai sistemai priklausančioms įstaigoms ar įmonėms.

5.18 Informacijos tinklai ir centrai

5.18.1 Reikia skatinti Europos centrus dabartinių bendradarbiavimo tinklų vystymo priemonėmis, kad būtų skatinamas vartotojų informavimas, mokymas ir švietimas (pavyzdžiui, Europos vartotojų centrai, leidiniai, programos, projektai ir pan.).

5.19 **Kainų atsekamumas.** Bendrojoje rinkoje, kurioje vartotojai turi vienodų rūpesčių ir problemų ir dėl kurios pasaulinio pobūdžio gali būti sunku gauti patikimos informacijos ir suprasti prekių kainų nustatymo mechanizmus, svarbu sukurti analogiškų pagrindinių prekių kainų atsekamumo metodą, kuris padėtų užtikrinti didesnę bendrosios rinkos sanglaudą, naudingą vartotojams ir naudotojams, ir visų pirma didesnę skaidrumą, padėsiantį susigrąžinti jų pasitikėjimą, kuris yra svarbus konkrečios teritorijos, šiuo atveju – Europos Sąjungos, ekonominės būklės rodiklis.

2011 m. gegužės 5 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽⁷⁾ Žr. nuomonės OL C 162, 2008 6 25, p. 1 ir OL C 175, 2009 7 28, p. 20.

⁽⁸⁾ Žr. nuomonę PL C 324, 2006 12 30, p. 1.

PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto Nuomonės

- A) Šis skyriaus nuomonės punktas buvo pakeistas asamblėjai priėmus jo pakeitimą, bet už jį buvo atiduota daugiau kaip 1/4 balsų (Darbo tvarkos taisyklių 54 straipsnio 4 dalis):

„5.7 EESRK mano, kad labai svarbu stiprinti konvergenciją ir griežtinti sankcijų sistemas, užkertant kelią pavojui, kad bendroji rinka ims blogai veikti. Šiuo požiūriu Komitetas siūlo nustatyti bendrus būtiniausius kriterijus siekiant bent minimaliai suvienodinti nacionalines sankcijų sistemas, kuriose būtų numatyta:

- atitinkami administracinių sankcijų tipai už svarbiausių nuostatų pažeidimus,
- sankcijų paskelbimas,
- pakankamai didelės administracinės baudos,
- sankcijos fiziniams ir juridiniams asmenims,
- atitinkami kriterijai, į kuriuos būtų atsižvelgiama taikant sankcijas,
- baudžiamųjų sankcijų už labai sunkius pažeidimus galimas įvedimas,
- atitinkami mechanizmai, padedantys veiksmingai taikyti sankcijas.“

Balsavimo rezultatai:

Už	82
Prieš	44
Susilaikė	10

- B) Šie pakeitimai, už kuriuos buvo atiduota ne mažiau kaip 1/4 balsų, buvo atmesti diskusijų metu (Darbo tvarkos taisyklių 54 straipsnio 3 dalis):

5.11.2 punktas

„5.11.2 Vartotojo teisė gauti išsamią informaciją apie siūlomas prekes (tai vadinama „socialiniu produktų atsekamumu“) susijusi tiek su konkurencijos išsaugojimu, tiek su galima didesne vartotojų įtaka ir vaidmeniu rinkoje, kadangi jiems suteikiama galimybė laisvai nuspręsti, ar įsigyti konkretų produktą („tavo pirkinys — tavo balsas“).“

Paaiškinimas

Praktiniais sumetimais netikslinga reikalauti, ypač mažųjų ir vidutinių įmonių, nurodyti visą reikiamą informaciją ant produkto etiketės. Toks reikalavimas sukurs papildomų (administracinių) sunkumų prekes ir paslaugas gaminančioms ir platinančioms MVĮ, taip pat pablogės konkurencinės pozicijos ir išsils problemų importuojant produktus iš trečiųjų šalių.

Be to, ar vartotojų teisių organizacijos turi atlikti tyrimų, skirtų tam, kaip vartotojai naudoja šią informaciją, ir tam, ar vartotojai yra pasirošę padengti papildomas sąnaudas, susijusias su šiuo informavimu?

Balsavimo rezultatai:

Už	45
Prieš	75
Susilaikė	4

5.16 punktas

„5.16 EESRK dar kartą ragina į reglamento straipsnius įtraukti nuostatą dėl glaudesnio valdžios institucijų ir vartotojų asociacijų bendradarbiavimo, kad atitinkama nacionalinė institucija galėtų įpareigoti kitus organus sustabdyti pažeidimus Bendrijos viduje arba užkirsti jiems kelią.“

Paaiškinimas

Nepriimtina tai, kad vienai šaliai atstovaujanti organizacija įpareigojama sustabdyti pažeidimus arba užkirsti jiems kelią Bendrijos viduje.

Balsavimo rezultatai:

Už	38
Prieš	76
Susilaikė	8

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomi kredito pervedimo ir tiesioginio debeto operacijų eurais techniniai reikalavimai ir iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 924/2009

(COM(2010) 775 galutinis - 2010/0373 (COD))

(2011/C 218/13)

Pranešėjas **Joachim WUERMEILING**

Europos Parlamentas, 2011 m. sausio 18 d., ir Taryba, 2011 m. sausio 28 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomi kredito pervedimo ir tiesioginio debeto operacijų eurais techniniai reikalavimai ir iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 924/2009

COM(2010) 775 galutinis - 2010/0373 (COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2011 m. balandžio 5 d. priėmė savo nuomonę.

471-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. gegužės 4–5 d. (gegužės 5 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 137 nariams balsavus už, 8 – prieš ir 19 susilaikius.

1. Komiteto išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) remia Europos Komisijos pastangas sukurti Bendrą mokėjimų eurais erdvę (angl. SEPA). Tai yra svarbus žingsnis siekiant baigti kurti bendrąją rinką, kurioje būtų galima iš vienos sąskaitos atlikti mokėjimo negrynaisiais pinigais operacijas visoje Europoje vienoda mokėjimo tvarka.

1.2 Tačiau EESRK mano, kad reikėtų pakeisti kai kuriuos Europos Komisijos pateikto reglamento pasiūlymo punktus siekiant užtikrinti sklandų perėjimą, naudingą tiek vartotojams ir įmonėms (naudotojams), tiek bankininkams (paslaugų teikėjams).

1.3 Reglamento pasiūlyme numatyti privalomo perėjimo prie SEPA mokėjimo tvarkos terminai, EESRK manymu, yra per trumpi. Sistemos veiksmingumą, saugumą ir patogumą vartotojui galima užtikrinti tik tuomet, kai visos kredito institucijos turi pakankamai laiko pasirengti. Kredito pervedimai turėtų būti įgyvendinti ne per vienerius metus nuo šio reglamento įsigaliojimo, o per trejus metus. Tiesioginio debeto operacijoms nustatyta galutinė įgyvendinimo data turėtų būti ne dveji, o ketveri metai nuo šio reglamento įsigaliojimo.

1.4 Reglamento pasiūlyme reikėtų gerokai apriboti arba išbraukti įgaliojimus priimti deleguotuosius teisės aktus, kadangi reglamente numatomų mokėjimo reikalavimų pritaikymas atsižvelgiant į technikos pažangą ir rinkos pokyčius turės didelį praktinį poveikį. Tai turi nuspręsti teisės aktų leidėjas pagal teisėkūros procedūrą, kurioje dalyvauja ir EESRK.

1.5 Komitetas ypač palankiai vertina tai, kad reglamento pasiūlyme numatoma ateityje uždrausti daugiašalius tarpbankinius mokesčius tiesioginio debeto operacijoms. Tai suteikia

aiškumo ir skaidrumo sudėtingiems sutartiniams santykiams, kuriais grindžiamos mokėjimo operacijos. Tai ypač naudinga mažoms ir vidutinėms įmonėms.

2. Nuomonės rengimo aplinkybės

2.1 Siekdama įgyvendinti vidaus rinką Europos Komisija teikia prioritetą Bendros mokėjimų eurais erdvės sukūrimui. Mokėjimo priemonių naudotojai pagal naują Europos SEPA kredito pervedimo ir SEPA tiesioginio debeto schemą gali atlikti nacionalinius ir tarptautinius negrynųjų pinigų mokėjimus viena ir ta pačia tvarka. Tai supaprastina mokėjimus, mažina administracinę našą ir taupo visų su Bendrijos vidaus prekyba susijusių subjektų, tiek vartotojų, tiek įmonių, lėšas. Ateityje šios naujos schemos vidaus rinkoje bus naudingos daugiau kaip 500 mln. piliečių ir 20 mln. įmonių.

2.2 Pirmi svarbiausi SEPA teisiniai pagrindai buvo padėti jau pastaraisiais metais. Direktyva 2007/64/EB dėl mokėjimo paslaugų vidaus rinkoje buvo suvienodintos mokėjimo paslaugų sąlygos ir klientų teisės ES. Taip sudarytos sąlygos mokėjimo paslaugoms atverti vidaus rinką, tačiau vis dar išliko nacionalinių sistemų įvairovė ir nacionalinių bei tarptautinių mokėjimų tvarkos skirtumai. Vis dėlto buvo padėtas teisinis pagrindas bendros visų tarptautinių mokėjimų tvarkos sukūrimui.

2.3 Reglamente (EB) Nr. 924/2009 dėl tarptautinių mokėjimų Bendrijoje nustatyta, kad mokestis už nacionalines ir tarptautines tiesioginio debeto mokėjimo operacijas iš principo turi būti vienodas. Be to, padėtas pagrindas SEPA mokėjimo infrastuktūrai.

2.4 EESRK pateikė nuomonę dėl abiejų teisėkūros procesų⁽¹⁾. Komitetas palankiai įvertino tai, kad įvedus eurą pagaliau kuriama ir bendra mokėjimo eurais erdvė.

2.5 Nuo 2008 m. sausio 28 d. bankai siūlo SEPA kredito pervedimo paslaugą mokėjimo operacijoms atlikti. Nuo 2009 m. lapkričio mėn. kredito pervedimo operacija neturi užtrukti ilgiau negu tris banko darbo dienas. Nuo 2012 m. operacijos atlikimo laikas turėtų sutrumpėti iki vienos banko darbo dienos.

2.6 SEPA tiesioginio debeto operacijas galima atlikti nuo 2009 m. lapkričio 2 d. Numatytos dvi skirtingos schemos: pagrindinė SEPA tiesioginio debeto schema (angl. *SEPA Core Direct Debit*) kaip standartinė procedūra ir SEPA „verslo verslui“ tiesioginio debeto schema (angl. *SEPA Business to Business Direct Debit*), skirta verslo partnerių pinigų pervedimams. Nuo 2010 m. lapkričio mėn. visi bankai privalo būti pasiekiami pagrindinės SEPA tiesioginio debeto schemos mokėjimams.

2.7 Tačiau šiuo metu dar mažai naudojamosi SEPA mokėjimo operacijomis. Pavyzdžiui, 2011 m. pradžioje, t. y., praėjus trejiems metams nuo jų įvedimo, SEPA pervedimai sudarė apie 4 proc. visų transakcijų. Jei tendencija nesikeis, prireiks dar 25 metų, kad būtų galima visapusiškai naudotis SEPA privalumais.

2.8 Europos Komisija mano, kad SEPA projekto pažanga, pasiekta vien tik rinka paremta strategija, yra nepakankama. Todėl siekdama įvesti privalomas SEPA mokėjimo priemones ji siūlo teisinių sprendimų. Nacionalines mokėjimo priemones iki nustatyto termino turi pakeisti SEPA mokėjimo priemonės.

2.9 Europos Komisijos užsakyму atlikti skaičiavimai parodė, kad paslaugų teikėjams, t. y. bankams, perėjimas prie SEPA mokėjimo schemos kainuos 52 mlrd. eurų. Pagal šiuos skaičiavimus šios schemos dėl žemesnių kainų ir operacinių privalumų yra naudingos vartotojams, t. y. paklauskos pusei.

2.10 2010 m. gruodžio 16 d. Europos Komisijos pasiūlyme nustatyti galutiniai terminai, po kurių bus naudojamos tik SEPA mokėjimo priemonės ir nebegalios nacionaliniai kredito pervedimai ir nacionalinės tiesioginio debeto operacijos. Reglamentui įsigaliojus euro zonos valstybėse narėse, nacionalines pervedimų operacijas bus galima taikyti dar 12 mėnesių, o nacionalines tiesioginio debeto operacijas – dar 24 mėnesius.

2.11 Esminis SEPA kredito pervedimo ir tiesioginio debeto operacijų ir iki šiol taikytų nacionalinių operacijų skirtumas vartotojams ir įmonėms yra tai, kad atliekant nacionalinius mokėjimus vietoje įprasto banko kodo ir sąskaitos numerio reikia naudoti tarptautinį banko sąskaitos numerį (angl. IBAN) ir banko identifikavimo kodą (angl. BIC). IBAN yra standartiizuotas tarptautinis banko sąskaitos numeris, kurį sudaro ne daugiau kaip 34 ženklai. BIC yra kredito institucijos tarptautinis banko identifikavimo kodas, kurį sudaro ne daugiau kaip 11 ženklų.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK palankiai vertina Europos Komisijos pasiūlymą. Reglamento pasiūlymas yra svarbus žingsnis siekiant įgyvendinti sklandžiai veikiančią bendrą mokėjimų eurais erdvę.

3.2 Vidaus rinka yra viena iš svarbiausių ES ekonomikos augimo varomųjų jėgų. Euro įvedimas buvo svarbus žingsnis sudarant sąlygas tolesnei valstybių narių integracijai. Todėl, EESRK nuomone, reikia išlaikyti nuoseklumą ir siekti sėkmingai užbaigti bendros visos Europos mokėjimų sistemos kūrimo projektą.

3.3 Tačiau EESRK mano, kad nustatant nacionalinių mokėjimų tvarkos laipsniško panaikinimo terminus reglamento pasiūlyme užsibrėžti pernelyg plataus užmojo tikslai. Juk svarbiausia – projekto sėkmė, o ne jo įgyvendinimo greitis. Mokėjimai yra labai opus klausimas vartotojams, taip pat ir kitiems ekonominės veiklos vykdytojams. Panašiai kaip įvedant eurą reikia imtis visų įmanomų priemonių, pavyzdžiui, bandymų, bandymų laikotarpių, informavimo kampanijų ir kt., kad būtų galima išvengti veikimo sutrikimų, gedimų, klaidingai nukreiptų mokėjimų, pervestų sumų dingimo ir pan. Būtina tam numatyti pakankamai laiko. Todėl EESRK išpėja dėl perdėto skubėjimo, kuris gali pakenkti projekto sėkmei visuomenės akyse. Tačiau reikia taip pat atsižvelgti į tai, kad pernelyg ilgi pereinamieji laikotarpiai gali pareikalauti papildomų išlaidų.

3.4 Kol kas nėra iki galo išnagrinėti visi klausimai, kad būtų užtikrintas sklandus perėjimas prie SEPA mokėjimų tvarkos. Todėl reikia turėti omenyje tai, kad daugelį likusių neišspręstų problemų SEPA projekte dalyvaujančios šalys gali išspręsti tik nacionaliniu lygiu. Visų pirma reikia siekti pasiūlos pusės (bankų) ir paklauskos pusės (vartotojų) interesų pusiausvyros.

3.5 Tiek vartotojai, tiek įmonės dažnai kelia klausimą, kodėl reikia dėl SEPA atsisakyti pasiteisinusios nacionalinės mokėjimų tvarkos. Visiems yra įprasta ilgus metus taikyta nacionalinė mokėjimų tvarka nurodant senuosius sąskaitos numerius ir banko kodus. Naujoji SEPA mokėjimo tvarka pirmiausia supaprastina tarptautinius kredito pervedimus ir tiesioginio debeto operacijas, tačiau ji tampa privaloma ir nacionalinėms mokėjimų operacijoms, kurios sudaro didžiąją mokėjimų dalį. Todėl Europos Komisija ir bankai turi imtis iniciatyvos išaiškinti naujos SEPA mokėjimo tvarkos privalumus, susijusius su greitumu ir išlaidomis.

3.6 SEPA projekto sėkmė iš esmės priklausys nuo naudotojų (vartotojų ir įmonių) palankumo. Šiuo tikslu reikia visų pirma skubiai supažindinti visuomenę su SEPA mokėjimo priemonėmis ir jų pagrindiniais elementais – IBAN ir BIC. Kreditų sektorius galėtų surengti didesnę informavimo kampaniją. Tai padaryta nepakankamai ir ne visose valstybėse narėse. Todėl ne tik didelė dalis gyventojų, bet ir daugelis mažų ir vidutinių įmonių neturi pakankamai informacijos apie naujų SEPA produktų reikalavimus.

⁽¹⁾ OL C 318, 2006 12 23, p. 51 ir OL C 228, 2009 9 22, p. 66.

3.7 Iki 34 ženklų siekiantis IBAN vartotojams būtų patogesnis, jeigu bent jau skaitmenys būtų atskirti (tarpais, brūkšneliais ar naujais laukeliais) po keturis. Reikėtų atsižvelgti į tai, kad sunkumų dėl naujų duomenų ir skaičių eilučių visų pirma gali iškilti vyresnio amžiaus vartotojams. Todėl bankai turėtų padėti vartotojams, pavyzdžiui, pateikdami konvertavimo programas.

3.8 Be to, naujas mokėjimo priemonės būtina tinkamai išbandyti. Tai buvo galima padaryti ne su visais SEPA produktais, nes, pavyzdžiui, SEPA tiesioginį debetą pradėta plačiai naudoti tik nuo 2010 m., kai visų bankų pasiekiamumas tapo privalomas. Tik praktinis išbandymas suteikia galimybę suinteresuotiesiems subjektams (bankams ir vartotojams) nustatyti pradinius sunkumus ir praktinio įgyvendinimo kliūtis ir jas pašalinti. Todėl reikia numatyti atitinkamai ilgus pasirengimo terminus, visų pirma siekiant užtikrinti, kad naujus SEPA mokėjimo procesus bus galima vykdyti automatiškai ir jie bus tinkami masiniam naudojimui.

3.9 EESRK nuomone, privalomas SEPA įvedimas turi būti siejamas su pakankamomis saugumo priemonėmis, kartu užtikrinant procedūrų praktiškumą, visų pirma tinkamumą masiniam naudojimui. Mokančiajam, mokėjimo gavėjui ir mokėjimo paslaugų teikėjui turi būti suteiktos garantijos, kad mokėjimas bus įvykdytas teisingai, punktualiai ir patikimai.

3.10 Pereinant prie SEPA mokėjimo tvarkos daugiausia įgyvendinimo sunkumų gali iškilti nacionaliniu lygiu. Pavyzdžiui, dar neaišku, ar Vokietijoje – daugiausiai visoje ES tiesioginį debetą naudojančioje šalyje – esami tiesioginio debeto įgaliojimai gali būti naudojami ir SEPA tiesioginio debeto mokėjimams. Reikia rasti veiksmingą ir teisiškai tvirtą sprendimą, kuris vienodai tiktų tiek vartotojams, tiek įmonėms. Būtų nepriimtina siųsti laiškus visiems klientams ir prašyti suteikti naujus įgaliojimus. Tai sukeltų neproporcingas administracines ir finansines sąnaudas, būtų nenaudinga ir vartotojams, nes jie būtų užversti sutarčių partnerių laiškais.

3.11 Be to, kuriant mokėjimų tvarką reikėtų Europos ir nacionaliniu lygmeniu labiau konsultuotis su naudotojais. Tai pasakytina ne tik apie dabartinį SEPA mokėjimo priemonių įgyvendinimo etapą, bet ir apie tolesnį procedūros vystymą. SEPA tarybos sukūrimas buvo pirmasis Europos Komisijos ir Europos centrinio banko žingsnis siekiant labiau įtraukti naudotojus į kūrimo procesą. Deja, SEPA taryboje atstovaujamos naudotojų federacijos pakankamai neatspindi SEPA projekte dalyvaujančių šalių. Be to, būtų svarbu SEPA taryboje įsteigti iš vienodo paslaugų teikėjų ir naudotojų atstovų skaičiaus sudarytą ekspertų grupę dėl tolesnio techninio SEPA mokėjimo tvarkos vystymo.

4. Konkrečios pastabos

4.1 5 straipsnio 1 ir 2 dalys – Pakankamai laiko perėjimui prie SEPA

4.1.1 EESRK mano, kad Europos Komisijos pasiūlyti privalomo perėjimo prie SEPA mokėjimo tvarkos terminai yra per

trumpi. Visų pirma reikia užtikrinti, kad nauji SEPA produktai bus tokie pat veiksmingi ir saugūs kaip iki šiol taikyta nacionalinė mokėjimų tvarka.

4.1.2 Kredito pervedimai turėtų būti įgyvendinti ne per vienerius metus nuo šio reglamento įsigaliojimo, o per trejus metus.

4.1.3 Tiesioginio debeto operacijoms nustatyta galutinė įgyvendinimo data turėtų būti ne dveji, o ketveri metai nuo šio reglamento įsigaliojimo.

4.1.4 Reikia ilgesnių terminų visų pirma siekiant įgyti vartotojų pasitikėjimą nauja SEPA mokėjimų tvarka. Būtina geriau supažindinti visuomenę su SEPA, visų pirma su IBAN ir BIC. Be to, reikia geriau išaiškinti SEPA mokėjimų tvarkos privalumus. Nauji produktai turi pasiteisinti praktikoje kaip veiksmingi ir saugūs produktai. Be to, dar reikia išspręsti nacionalines problemas, tokias kaip įgaliojimų perkėlimas.

4.1.5 Įmonėms ilgesni terminai būtini dėl daug sąnaudų reikalaujančių apdorojimo procedūrų pakeitimo. Taigi įmonės turi papildomai investuoti ir pritaikyti savo darbo procesus ir gamybos sistemas. Vienas iš pavyzdžių būtų visų klientų duomenų pakeitimas į IBAN ir BIC. Pati Europos Komisija atlikusi poveikio įvertinimą nustatė, kad paprastai investicijų į įmonių IT sistemas ciklas apima nuo trejų iki penkerių metų.

4.2 5 straipsnio 4 dalis kartu su 12 straipsniu – jokie pernelyg didelio kompetencijos perdavimo

4.2.1 EESRK nuomone, būtina, jog ir toliau svarbiausius sprendimus dėl SEPA kūrimo priimtų Europos įstatymų leidėjas konsultuodamasis su patariamosiomis institucijomis, pavyzdžiui, EESRK. EESRK mano, kad bendrasis Europos Komisijos įgaliojimas deleguotųjų teisės aktų forma atlikti bet kokius su technine pažanga ir rinkos pokyčiais susijusius koregavimus yra pernelyg platus užmojis. Net ir nedideli Europos mokėjimų operacijų tvarkos pakeitimai gali turėti didžiulį poveikį vartotojams, įmonėms ir mokėjimo paslaugų teikėjams, todėl reikėtų iš anksto juos išsamiai išnagrinėti ir dėl jų priimti sprendimus pagal įprastą teisėkūros procedūrą.

4.2.2 Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 290 straipsnyje numatyta, kad „įstatymo galią turintis teisės aktas gali deleguoti Komisijai įgaliojimus priimti bendro pobūdžio įstatymo galios neturinčius teisės aktus, papildančius ar iš dalies keičiančius neesmines įstatymo galią turinčio teisės akto nuostatas“.

4.2.3 Pasiūlymo dėl reglamento priede išvardyti SEPA kredito pervedimo ir tiesioginio debeto operacijoms taikomi reikalavimai yra svarbūs būsimų SEPA produktų kriterijai. Net ir mažiausi reikalavimų pakeitimai gali turėti didelį poveikį paslaugų teikėjų ir vartotojų techninėms procedūroms. Galiausiai iš priede išvardytų reikalavimų išplaukia būtinybė atsisakyti nacionalinės tvarkos, nes ji nebeatitinka SEPA reikalavimų. Todėl atmetinas reikalavimų keitimas deramai nepasikonsultavus su Europos Parlamentu ir Taryba.

4.3 6 straipsnis – Aiškumas dėl būsimos išlaidų struktūros

4.3.1 Komitetas palankiai vertina tai, kad ateityje bus uždrausti daugiašaliai tarpbankiniai mokesčiai tiesioginio debeto operacijoms. Būtina užtikrinti, kad būsimi mokesčiai už mokėjimo operacijas būtų skaidrūs ir aiškiai susieti su konkrečiomis bankų paslaugomis.

4.3.2 Europos Komisija nuo pat projekto pradžios pabrėžė, kad naujos SEPA mokėjimo operacijos neturi būti brangesnės nei senos nacionalinės mokėjimo operacijos. EESRK tvirtai remia šį reikalavimą ir ragina Komisiją imtis visų reikiamų priemonių užtikrinti, kad naujosios SEPA mokėjimo operacijos netaptų brangesnės nei senosios nacionalinės mokėjimo operacijos dėl nacionalinių banko mokesčių padidinimo, kaip tai padaryta įvedant eurą. Kitaip negalima garantuoti, kad šios naujos mokė-

jimo operacijos susilauks vartotojų pritarimo. Daugiašaliai tarpbankiniai mokesčiai ne visose euro zonos šalyse yra įprasti. Todėl jų įvedimas kartu su SEPA mokėjimo tvarka kai kuriose euro zonos šalyse būtų visiškai netinkamas signalas.

4.3.3 Be to, EESRK pabrėžia, kad tiesioginio debeto operacijų, kurių mokėjimo paslaugų teikėjas negali tinkamai įvykdyti, nes mokėjimo nurodymas atmetamas, jį atsisakoma vykdyti, jis grąžinamas arba atšaukiamas (R operacijos), atveju daugiašalis tarpbankinis mokestis klientams gali būti taikomas tik tuo atveju, jei tuo metu, kai turi būti vykdoma tiesioginio debeto operacija, jų sąskaitoje nėra pakankamai lėšų. Visais kitais atvejais tokį mokestį moka gavėjas. Nei gavėjas, nei gavėjo bankas, nei mokėtojo bankas negali primesti mokėtojui R operacijų mokesčių, susidariusius ne dėl jo kaltės.

2011 m. gegužės 5 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonės

Toliau pateikiami diskusijų metu atmesti pakeitimai, už kuriuos buvo atiduota ne mažiau kaip ¼ balsų (Darbo tvarkos taisyklių 54 straipsnio 3 dalis):

Naujas 3.11 punktas

Įrašyti naują punktą:

„EESRK mano, kad įgaliojimai ir toliau turėtų priklausyti skolininko bankui; jeigu jie priklausytų kreditoriui, jam tektų didesnė rizika, susijusi su saugumu, kadangi vartotojo bankas (skolininko bankas) nekontroliuoja įgaliojimų. Be to, EESRK mano, kad mokėtojo IBAN niekuomet neturėtų būti nurodomas mokėjimo gavėjui automatiškai ir negavus mokėtojų sutikimo.“

Paaiškinimas

Europos mokėjimo sistemos saugumas yra ypatingai svarbus siekiant sustiprinti vartotojų pasitikėjimą mokėjimo paslaugomis.

Balsavimo rezultatai

Už – 64

Prieš – 74

Susilaikė – 13.

Naujas 3.12 punktas

Įrašyti naują punktą:

„EESRK visiškai pritaria priemonėms, leisiančioms vartotojui nurodyti savo bankui nustatyti tam tikrą tiesioginio debeto lėšų surinkimo operacijos sumos limitą arba periodiškumą, arba juos abu bei blokuoti bet kokią tiesioginį debetą į mokėtojo sąskaitą. Tačiau, kalbant apie teisę į lėšų grąžinimą, EESRK pabrėžia, kadangi gavėjas tokios teisės nesuteikia, jis jos ir negali nesuteikti.“

Paaiškinimas

Kad atitiktų Mokėjimo paslaugų direktyvos 62 straipsnį.

Balsavimo rezultatai

Už – 64

Prieš – 83

Susilaikė – 10.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo

(COM(2010) 748 galutinis/2 – 2010/0383 (COD))

(2011/C 218/14)

Pagrindinis pranešėjas **Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER**

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 67 straipsnio 4 dalimi ir 81 straipsnio 2 dalimi, 2011 m. vasario 15 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo

COM(2010) 748 galutinis/2 – 2010/0383 (COD).

2011 m. vasario 1 d. Komiteto biuras pavedė Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyriui atlikti parengiamąjį darbą šiuo klausimu.

Kadangi darbas skubus, savo 471-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. gegužės 4–5 d. (gegužės 5 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas pagrindiniu pranešėju paskyrė Bernardo Hernández Bataller ir priėmė šią nuomonę 162 nariams balsavus už, 1 prieš ir 2 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK remia Komisijos pasiūlymą, kadangi jis gali padėti pasiekti tikslą pašalinti teises kliūtis ir taip užtikrinant veiksmingą teisinę gynybą palengvinti piliečių gyvenimą ir įmonių veiklą.

1.2 EESRK ragina Komisiją toliau šalinti teises kliūtis Europos Sąjungoje, kad būtų sukurta tikra Europos teisminė erdvė atsižvelgiant į visas pastabas, kurias Komitetas išdėstė įvairiose savo nuomonėse šiuo klausimu.

2. Įžanga

2.1 Nuo 2002 m. kovo 1 d. Reglamentas Nr. 44/2001 pakeitė Briuselio konvenciją ir apskritai visas įvairių valstybių narių dvišales priemones šioje srityje. Šis reglamentas, dar vadinamas reglamentu „Briuselis I“, iki šiol yra svarbiausias Sąjungos teisės aktas, reguliuojantis teisminių bendradarbiavimą civilinėse bylose.

2.2 Iš esmės, Reglamentas Nr. 44/2001 suteikia galimybę tam tikromis aplinkybėmis iškelti bylą tam tikros valstybės narės teismuose bet kuriam tarpvalstybiniame teismo procese dalyvaujančiam fiziniam ar juridiniam asmeniui, gyvenančiam kitoje valstybėje narėje nei pareikštas ieškinys, pasirenkant artimiausią susijusią aplinkybę.

2.2.1 Kita vertus, reglamento 5 straipsnyje numatyta, kad bylose dėl sutarties, ypač parduodant prekes, ieškinį įmonei galima pareikšti toje valstybėje narėje, į kurią prekės buvo arba turėtų būti pristatytos.

2.2.2 Be to, 5 straipsnyje išvardytos sritys, kuriose taikoma ši nauja taisyklė (sutartinė ir nesutartinė atsakomybė, reikalavimas atlyginti žalą, filialų ir agentūrų veikla ir kt.).

2.2.3 Jurisdikcijai bylose, susijusiose su draudimu, skirtas visas reglamento skyrius (3 skirsnis). Jame leidžiama draudėjui kreiptis į savo nuolatinės gyvenamosios vietos teismus siekiant iškelti bylą draudikui, net ir tuo atveju, jeigu draudiko nuolatinė gyvenamoji vieta yra kitoje valstybėje narėje. Tačiau, jeigu draudikas nori iškelti bylą draudėjui, apdraustajam arba naudos gavėjui, jis bus priverstas tai daryti jų nuolatinės gyvenamosios vietos teismuose.

2.3 Visas Reglamentas Nr. 44/2001 skirtas aiškiam jurisdikcijos priskyrimui kai kuriais atvejais daugiau dėmesio skiriant tam tikrų grupių (sutartys su vartotojais, individualios darbo sutartys) apsaugai. Vis dėlto tradicinės jurisdikcijos taisyklės tebėra taikomos ginčams dėl nekilnojamojo turto, juridinių asmenų likvidavimo ar įrašų registruose ir teismo sprendimų vykdymo.

2.4 Dviejuose ilguose Reglamento Nr. 44/2001 skirsniuose aptariamas teismo sprendimų ir autentiškų dokumentų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimas ir vykdymas kitose valstybėse narėse. Reglamento pabaigoje pateikiamos baigiamosios ir pereinamosios nuostatos, kuriose nurodoma, kaip ši nauja teismo bendradarbiavimo priemonė siejasi su kitomis konkrečiomis valstybių narių pasirašytomis konvencijomis.

2.5 2009 m. balandžio 21 d. Komisija priėmė reglamento taikymo ataskaitą ir žaliąją knygą, dėl kurios EESRK jau pareiškė savo nuomonę⁽¹⁾ ir palankiai įvertino kai kuriuos Komisijos pateiktus pasiūlymus dėl reformos.

3. Siūlomas reglamentas

3.1 Bendras peržiūros tikslas – toliau plėtoti Europos teisingumo erdvę pašalinant likusias laisvo teismo sprendimų judėjimo kliūtis laikantis abipusio pripažinimo principo. Europos Vadovų Taryba šio tikslo svarbą pabrėžė 2009 m. Stokholmo programoje⁽²⁾. Konkrečiau, šiuo pasiūlymu siekiama palengvinti tarptautinių bylinėjimąsi ir laisvą teismo sprendimų judėjimą Europos Sąjungoje. Peržiūra taip pat turėtų padėti sukurti reikiamas teises sąlygas Europos ekonomikai atsigauti.

3.2 Siūlomi tokie reformos elementai:

- tarpinės teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo procedūros (egzekvatūros) panaikinimas, išskyrus teismo sprendimus, priimtus šmeižto bylose ir nagrinėjant kolektyvinius ieškinius dėl žalos atlyginimo; įvairios teisių gynimo priemonės, kuriomis išimtiniais atvejais galima užkirsti kelią tam, kad vienoje valstybėje narėje priimtas sprendimas įsigaliojotų kitoje valstybėje narėje;
- be to, šiame pasiūlyme pateikta įvairių standartinių formų, kuriomis siekiama palengvinti užsienio teismų sprendimo pripažinimą ir vykdymą nesant egzekvatūros procedūros, taip pat prašymas peržiūrėti teismo sprendimą, kai taikoma gynybos teisių užtikrinimo procedūra;
- reglamento jurisdikcijos taisyklių išplėtimas ir taikymas ginčams, kai atsakovas yra iš trečiosios šalies, įskaitant reglamentavimą tokių atvejų, kai tas pats dalykas yra ES ir užsienio teismo žinioje. Pakeitimu bus užtikrinta, kad vartotojams, darbuotojams, ir draudėjams skirtos apsauginės jurisdikcijos taisyklės taip pat bus taikomos, kai atsakovas gyvena ne ES;
- susitarimų dėl teisingumo veiksmingumo gerinimas, įskaitant du pakeitimus:
 - tais atvejais, kai šalys nurodė konkretų teismą ar teismų jų ginčui nagrinėti, pasiūlyme pasirinktajam teismui suteikiama pirmenybė spręsti dėl savo jurisdikcijos, nesvarbu, ar byla jame iškelta pirmiau ar vėliau,

— be to, pasiūlyme numatyta suderinta kolizinė norma, reglamentuojanti materialinių susitarimų dėl teisingumo galiojimą, taip šiuo atžvilgiu užtikrinant panašų rezultatą, nesvarbu, kuriame teisme byla iškelta;

— reglamento ir arbitražo sąsajos gerinimas;

— teisės kreiptis į teismą tam tikrų specifinių ginčų atveju stiprinimas;

— aiškus sąlygų, kuriomis laikinosios priemonės galėtų judėti ES, apibrėžimas.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Komitetas labai palankiai vertina Komisijos pasiūlymą ir pritaria dabartinio Tarybos reglamento Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo („Briuselis I“) naujai redakcijai.

4.2 Kaip aiškiai matyti iš Komisijos pasiūlymo, ši iniciatyva reikalinga užtikrinti sklandesnę laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės ir vidaus rinkos veikimą, kuri galima paskatinti tik viršvalstybiniu lygmeniu. Be to, tai vertinga teisinė priemonė globalizuotame pasaulyje, kadangi ji sudarys palankesnes sąlygas tarptautiniams prekybos sandoriams ir sušvelnins konfliktus, kylančius santykiuose su ES nepriklausančiomis šalimis.

4.2.1 Šiuo požiūriu reikia pabrėžti, kad siūlomos svarbių teisinių mechanizmų naujovės, taip pat kai kurių ES jau taikomų šios srities taisyklių ir principų klasifikaciją, lėmė tarptautinių teisininkų, ekspertų ir valstybių narių kompetentingų institucijų patirtis, kurią jie viešai perdavė Europos Komisijai.

4.2.2 Taigi, be to, kad apskritai atsižvelgiama į subsidarumo principą, kuriuo grindžiami viršvalstybiniai veiksmai, kadangi valstybės narės stokoja kompetencijos vienašališkai iš dalies keisti tam tikrus galiojančio reglamento „Briuselis I“ aspektus, pavyzdžiui, egzekvatūrą, nuostatas dėl jurisdikcijos ir teismo procesų valstybėse narėse arba šių ir arbitražo procesų koordinavimo, pripažįstama ir vadinamojo funkcinio subsidarumo, kuris yra neatsiejama Lisabonos sutartį pakeitusioje Sutartyje dėl ES veikimo įtvirtinto dalyvaujamosios demokratijos principo dalis, svarba. EESRK jau yra palankiai įvertinęs daugelį Komisijos pateikiamų pasiūlymų⁽³⁾.

⁽¹⁾ OL C 255, 2010 9 22, p. 48.

⁽²⁾ Priimta per 2009 m. gruodžio 10–11 d. Europos Vadovų Tarybos susitikimą.

⁽³⁾ OL C 117, 2000 4 26, p. 6.

4.3 Pasiūlyme realistiškai, apgalvotai ir lanksčiai išdėstyti rekomenduojami techniniai problemų, iškilusių taikant reglamentą „Briuselis I“, sprendimai, kuriuos būtų galima apibendrinti taip: egzekvatoros procedūros panaikinimas, išskyrus teismo sprendimus, priimtus šmeižto bylose ir nagrinėjant kolektyvinius ieškinius dėl žalos atlyginimo, reglamento taikymas ginčams, kai atsakovas yra iš trečiosios šalies, didesnis susitarimų dėl teisingumo veiksmingumas, reglamento ir arbitražo sąsajos gerinimas, aiškus sąlygų, kuriomis vienos valstybės narės teisminės institucijos nurodytos laikinosios ir apsaugos priemonės gali būti taikomos kitose valstybėse narėse, apibrėžimas ir apskritai geresnis teisės kreiptis į teismą ir kai kurių vidaus teismų žinioje esančių bylų sprendimo užtikrinimas.

4.3.1 Nėra jokio pagrindo kolektyvinių veiksmų išskirti iš pasiūlymo dėl egzekvatoros procedūros panaikinimo. Taigi, 37 straipsnis nepakankamai gerai suformuluotas. EESRK jau ne kartą yra pasisakęs už viršvalstybinių kolektyvinių veiksmų reguliavimą. Komisija turės apsvarstyti galimybę iš dalies pakeisti Reglamento Nr. 44/2001 6 straipsnį, kad būtų leidžiama sujungti įvairių ieškovų ieškinius, jeigu jų prašymų priežastys yra taip glaudžiai susijusios, kad yra tikslinga juos nagrinėti ir spręsti visus iš karto siekiant išvengti atskirų teismo procesų metu priimtų sprendimų nesuderinamumo.

4.3.2 Kalbant apie šmeižto išskyrimą, iš tikrųjų 37 straipsnio 3 dalies a punktas yra platesnis ir apima kitoje valstybėje narėje priimtus teismo sprendimus dėl nesutarinių prievolių, kylančių dėl privatumo ir asmeninių dėsnių pažeidimo. Komisija turėtų apsvarstyti šios išimties mastą ir galimybę ją apriboti, kad ji nebūtų taikoma kasdienio piliečių gyvenimo aspektams.

4.3.3 Kad būtų išsamiau apsvarstyti reikiami šiame pasiūlyme aptariamų teismo mechanizmų ir procesų pakeitimai, reikia pateikti tam tikras pastabas, į kurias Komisija turėtų atsižvelgti.

4.3.4 Taigi, kalbant apie reglamento (nauja redakcija) 58 straipsnio 3 dalį, kurioje nustatyta, kad teismas, gavęs skundą dėl nutarties, susijusios su prašymu dėl teismo sprendimo paskelbimo vykdytinu, nutartį priima „nedelsdamas“, reikėtų patikslinti nurodant didžiausią šio termino trukmę, kad būtų išvengta nepagrįsto vėlavimo ar ieškovui nepalankaus vilkinimo.

4.3.5 Šiuo tikslu būtų galima nustatyti arba 90 dienų terminą, kaip nurodyta 58 straipsnyje kalbant apie nutartį dėl skundo dėl teismo sprendimo paskelbimo vykdytinu, arba tarpinį terminą nuo šešių savaičių, kaip numatyta Reglamento

Nr. 2201/2003 (dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo) 11 straipsnio 3 dalyje, iki minėtų 90 dienų.

4.3.6 Be to, būtų galima numatyti performuluoti naujos reglamento redakcijos 31 straipsnyje nustatytą teismo bendradarbiavimo mechanizmą siekiant sustiprinti teismo, turinčio jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės, vaidmenį ir užkirsti kelią galimiems nesąžiningiems veiksams, trukdantiems spręsti ginčą.

4.3.7 Iš tikrųjų gana platus uždavinys užtikrinti „koordinavimą“ tarp teismo, turinčio jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės, ir kitos valstybės narės teismo, į kurį kreipiamasi su prašymu skirti laikinas priemones, įskaitant apsaugos priemones, ir kuris pagal minėtą nuostatą turi susirinkti informaciją apie visas svarbias aplinkybes (pvz., prašomos priemonės skubumas arba galimas teismo, turinčio jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės, atsisakymas suteikti tokią priemonę), galėtų būti papildytas kita nuostata, kuria būtų apibrėžtas tokių priemonių priimtumas ar netgi apskritai jų atsisakymas esminį sprendimą priimančio teisejo naudai.

4.3.8 Be to, tai visiškai derėtų su pagrindiniu vaidmeniu, kurį, siekdamas didesnio spartumo ir laikydamasis abipusio pripažinimo principo, Teisingumo Teismas paveda teismui, turinčiam jurisdikciją iš esmės spręsti ginčus, susijusius su susijusių reglamentų, pavyzdžiui, pirmiau minėto Reglamento Nr. 2201/2003, aiškinimu.

4.4 Vertėtų pabrėžti, kad paliekama sąlyga dėl viešosios tvarkos (dabartinio reglamento „Briuselis I“ 34 straipsnio 1 dalis ir pasiūlymo dėl naujos redakcijos 48 straipsnio 1 dalis), kuria valstybės narės teismams suteikiama teisė nepripažinti teismo sprendimo, jeigu jis aiškiai prieštarauja jos viešajai tvarkai.

4.4.1 Be abejo, ši nuostata gali būti įvairiai aiškinama ir gali suteikti atitinkamiems teisėjams tam tikrą teisę veikti savo nuožiūra, tačiau jos taikymas nuo pat reglamento „Briuselis I“ įsigaliojimo parodė, kad pavojus šiuo metu labai sumažėjęs dėl mažiausiai trijų teisinių apribojimų: Teisingumo Teismo⁽⁴⁾ nustatytų kriterijų šiuo klausimu, privalomo ES pagrindinių teisių chartijos laikymosi ir plačios bei gausios paties Teisingumo Teismo praktikos konsolidavimo nustatant, kad viešosios tvarkos sąvoka turi būti palanki Sąjungos teisės veiksmingumui.

⁽⁴⁾ Žr. 2000 m. kovo 28 d. Teisingumo Teismo sprendimą C-7/98 (Krombach). Rink. p. I-01935.

4.4.2 Vis dėlto Komitetas ragina Europos Komisiją atidžiai stebėti valstybių narių teismų veiklą siekiant užtikrinti, kad būtų tinkamai laikomasi teismo sprendimų abipusio pripažinimo principo, kai sprendžiama dėl jurisdikcijos dėl viešosios tvarkos.

4.5 Nors siūlomoje naujoje reglamento redakcijoje kiek novatoriškai, bet konkrečiai nustatoma arbitražinių susitarimų, pagal kuriuos paskiriamas vienos ES valstybės narės teismas, pripažinimo taisyklė taip užkertant kelią pavojui, kad bus piktnaudžiaujama ieškant palankesnio teisinio reglamentavimo (angl. *forum shopping*), atrodo, kad to nepakanka.

4.5.1 Atsižvelgdamas į vis dažniau ir plačiau taikomą šių ginčų sprendimo būdą, ypač komercinėse bylose, ir pageidautiną jo taikymą ir kitose piliečiams itin svarbiose srityse (pvz., vartotojų teisė ir darbo teisė), Komitetas ragina Komisiją apsvarstyti galimybę nedelsiant sukurti viršnacionalinę teisinę arbitražo sprendimų pripažinimo ir vykdymo priemonę. Iš tikrųjų, nors šiuo pasiūlymu atveriamos galimybės teisminei kontrolei (1 straipsnio 2 dalies d punktas), arbitražas aiškiai išskiriamas iš šio reglamento taikymo srities.

4.6 Be to, Komisija, siekdama suteikti aiškumo ir paspartinti teismo sprendimų priėmimą, galėtų paskatinti parengti komunikatą arba vadovą, kuriame būtų nurodyta, kaip aiškinti pasiūlymo 5 straipsnį, kuriame iš esmės pakartojamos galiojančio reglamento „Briuselis I“ nuostatos.

4.6.1 Remiantis abejomis nuostatomis, bylose dėl sutarties jurisdikciją turi atitinkamos vietos, kurioje prievolė buvo arba turi būti įvykdyta, teismai, išskyrus prekių pardavimą, kai prievolės vykdymo vieta yra valstybėje narėje, į kurią prekės buvo

arba turėtų būti pristatytos, ir paslaugų teikimą, kai prievolės vykdymo vieta yra valstybėje narėje, kurioje paslaugos buvo arba turėtų būti suteiktos.

4.6.2 Teisingumo Teismo praktika, pagal kurią paslaugų ir prekių sąvokos aiškinamos susiejant jas su vidaus rinkos laisvėmis, reglamentui „Briuselis I“ netaikoma. Teisingumo Teismas minėto 5 straipsnio aiškinimo klausimus iki šiol sprendė remdamasis tam tikromis tarptautinėmis taisyklėmis, kurios neprivalomos nei ES, nei valstybėms narėms, taigi ir nėra visuotinai taikomos Bendrijos vidaus sutartims.

4.7 Paradoksalu, kad ketinimas paspartinti teismo procesus, atrodo, slypi pasiūlymo dėl naujos reglamento redakcijos 24 straipsnio 2 dalyje, kadangi nuo jo priklauso ir 24 straipsnio 1 dalies (pagal kurią jurisdikcija suteikiama tos valstybės narės teismui, į kurią atvyksta atsakovas) taikymas, nes nustatoma, kad dokumentu, kuriuo iškeliama byla, atsakovas turi būti informuojamas apie savo teisę užginčyti teismo jurisdikciją ir neatvykimo į bylos nagrinėjimą pasekmes. Ši nuostata gali būti lengvai įgyvendinama ištraukus stilistines klauzules, tačiau gali pakenkti silpnųjų sutarties šalių teisėms, juo labiau, kad 24 straipsnio 2 dalis taikoma tik draudimo, vartotojų ir individualioms darbo sutartims.

4.7.1 Kadangi teismas, kuriame pareikštas ieškinys, turės patikrinti, ar atsakovui pateikta minėta informacija, ir šiuo požiūriu nenustatytas joks konkretus reikalavimas, Komitetas nori atkreipti dėmesį, kad tokia padėtis gali sukelti netikrumą ir pernelyg didelę veiksmų laisvę jį taikant pagal skirtingą 27 ES šalių jurisdikciją. Todėl ragina Europos Komisiją performuluoti šią nuostatą siekiant sustiprinti vartotojų ir darbuotojų teisinę padėtį ir užtikrinti, kad jurisdikciją turintys teismai laikytųsi tos pačios tvarkos.

2011 m. gegužės 5 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos direktyvų 2003/71/EB ir 2009/138/EB nuostatos dėl Europos draudimo ir profesinių pensijų institucijos ir Europos vertybinių popierių ir rinkų institucijos įgaliojimų

(COM(2011) 8 galutinis – 2011/0006 (COD))

(2011/C 218/15)

Pranešėjas **Joachim WUERMELING**

Taryba, 2010 m. vasario 3 d., ir Europos Parlamentas, 2011 m. kovo 2 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos direktyvų 2003/71/EB ir 2009/138/EB nuostatos dėl Europos draudimo ir profesinių pensijų institucijos ir Europos vertybinių popierių ir rinkų institucijos įgaliojimų

COM(2011) 8 galutinis – 2011/0006 (COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. balandžio 5 d. priėmė savo nuomonę.

471-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. gegužės 4–5 d. (gegužės 5 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 111 narių balsavus už, 1 – prieš ir 4 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK labai palankiai vertina Europos Komisijos pasiūlymą dėl direktyvos, kuria iš dalies keičiamos direktyvų 2003/71/EB ir 2009/138/EB nuostatos. Jis remia Komisijos pastangas pakeisti sektoriaus teisės aktus, kad Europos finansų priežiūros institucijų sistema (EFPI) veiktų veiksmingai. Komitetas dar kartą pareiškia savo tvirtą paramą naujoms draudimo sektoriaus priežiūros taisyklėms („Mokumas II“), ypač atsižvelgiant į pastarojo meto finansų krizės patirtį.

1.2 Vis dėlto, nustatant tvirtus mokumo standartus turėtų būti atsižvelgta į būtinybę užtikrinti draudimo rinkų pajėgumą priimti savo klientų riziką ir atlikti savo funkciją finansuoti bendruomenes ir bet kokio dydžio įmones.

1.3 EESRK teigiamai vertina tolesnę direktyvos „Mokumas II“ pakeitimą, susijusį su pereinamojo laikotarpio taisyklėmis, papildomai prie įgyvendinimo datos pratęsimo dviem mėnesiais.

1.4 EESRK pabrėžia, kad reikia taikyti perėjimo principą nuo dabartinės sistemos („Mokumas I“) prie naujos sistemos („Mokumas II“). Perėjimas prie naujos tvarkos turėtų būti sklandus. Rinkos sutrikimų reikėtų vengti nuosekliai susiejant priežiūros priemones su pereinamojo laikotarpio taisyklėmis. „Mokumas II“ neturėtų konsoliduoti rinkos, ypač mažųjų ir vidutinio dydžio draudikų atžvilgiu.

1.5 Šiame pasiūlyme išdėstytos pereinamojo laikotarpio priemonės turėtų sudaryti sąlygas laipsniškam perėjimo procesui, kuriam vykstant būtų atsižvelgta į įmonių pajėgumą įgyvendinti

pakeitimus. Nustatytą didžiausią trukmę Komisija gali sutrumpinti, jeigu ir kai būtų neginčijamų įrodymų, kad galima tai padaryti. Akivaizdu, kad skirtinguose regionuose pereinamieji laikotarpiai nebus vienodi.

1.6 Įgyvendinimo tvarkaraštis turėtų realistiškai atspindėti ir priežiūros, ir draudimo įmonių, įskaitant mažesnes bendroves, gebėjimus pasiekti direktyvoje „Mokumas II“ nustatytus tikslus. EESRK ragina Komisiją ir Europos draudimo ir profesinių pensijų instituciją (EDPPI) užtikrinti, kad nauja tvarka nesudarytų nepakeliamos administracinės naštos ir kad ši tvarka nebūtų neįveikiamai sudėtinga, nes tai turėtų neigiamo poveikio vartotojams teikiamų paslaugų kokybei.

1.7 EESRK pritaria draudikams skirto būsimų europinių taisyklių rinkinio („bendro taisyklių sąvado“) demokratiniam įteisinimui. Tinkamos techninių standartų taikymo srities apibrėžimas taip pat turėtų būti laikomas papildoma priežiūros konvergencijos priemone, kuria siekiama parengti bendrą taisyklių sąvadą.

1.8 EESRK mano, kad reikėtų aiškiai atskirti, viena vertus, grynai techninius klausimus ir, antra vertus, politinius klausimus ir temas, kurias pavesta spręsti politinius įgaliojimus turinčioms Bendrijos institucijoms.

1.9 Vis dėlto EESRK pabrėžia, kad EDPPI turi nepriklausomo organo statusą. Vykdydama jai pavestą užduotį prisidėti prie bendro taisyklių sąvado parengimo, EDPPI veikia pagal įgaliojimus, kuriuos nustato politiškai atsakingos teisėkūros institucijos.

1.10 EESRK mano, kad draudimo sektorius ir toliau turėtų teikti vartotojams **garantuotas ilgalaikes pensijas** ir išlikti patikimas partneris senatvės aprūpinimo srityje. Todėl apskaičiuojant mokumo kapitalą būtina tinkama palūkanų normų struktūra. EESRK pasisako už tokius sprendimo būdus, kuriais būtų galima užtikrinti tolesnį tokių produktų ekonominį gyvybingumą.

1.11 EESRK papildomai rekomenduoja, kad tokiems apskaičiavimams naudojami metodai nebūtų vertinami kaip vien tik techninio pobūdžio klausimas, bet būtų apibrėžti prižiūrint Europos Parlamentui ir Tarybai, **atsižvelgiant į politines pasekmes**, kurias gali turėti tokių metodų nustatymas bendram piliečių pasirengimo lygiui, susijusiam su ilgėjančia gyvenimo trukme ir žemu kartų kaitos rodikliu.

1.12 EESRK pabrėžia, kad svarbu **nuolat konsultuotis su EDPPi suinteresuotųjų subjektų grupėmis**, kurioms priklauso šio sektoriaus ir profesinių sąjungų atstovai, finansinių paslaugų vartotojai ir reglamentavimo bei priežiūros srities mokslininkai.

2. Aplinkybės ir bendrosios pastabos

2.1 2011 m. sausio 19 d. Komisija priėmė pasiūlymą dėl direktyvos, kuria siekiama iš dalies pakeisti dvi ankstesnes su finansų paslaugų sektoriaus veikla susijusias direktyvas, t. y. Prospektų direktyvą ir direktyvą „Mokumas II“. Pasiūlymas vadinamas „Antroji bendroji direktyva“ (angl. *Omnibus II*), nes tai antra direktyva, kurioje kartu pateikiami įvairūs galiojančių direktyvų pakeitimai siekiant priderinti jas prie naujos Europos finansinės priežiūros struktūros.

2.2 Direktyvoje „Mokumas II“ nagrinėjama draudimo ir perdraudimo veiklos pradėjimo ir jos vykdymo sritis. Kruopščiai parengta Europos draudimo priežiūros reforma siekiama tvariai stiprinti draudimo sektorių ir didinti jo konkurencingumą: draudikams keliami kapitalo reikalavimai bus daug labiau pagrįsti rizika (I ramstis). Be to, bus modernizuotas kokybinis rizikos valdymas (II ramstis) ir draudikų ataskaitų teikimo tvarka (III ramstis).

2.3 Antrosios bendrosios direktyvos tikslas – suderinti Europos priežiūros priemones atsižvelgiant į Jacques de Larosière vadovaujamos aukšto lygio grupės pateiktas išvadas ir 2009 m. gegužės mėn. Komisijos komunikatą, kuriame siūloma sukurti Europos finansų priežiūros institucijų sistemą (EFPPS), sudarytą iš nacionalinių priežiūros institucijų tinklo, dirbančio kartu su Europos priežiūros institucijomis (EPI).

2.4 EESRK priėmė nuomones (*inter alia*, CESE 100/2010 ir 446/2010) dėl naujos priežiūros struktūros, pareiškė tvirtą paramą reformoms ir pabrėžė, kad reikia aiškiai atskirti techninius reikalus ir politinius klausimus, kuriuos, kaip manoma, turi spręsti politinius įgaliojimus turinčios Bendrijos institucijos. EESRK nuomonėse pabrėžiama, kad naujosios institucijos turi

toliau plėtoti dialogą su finansų paslaugų sektoriui atstovaujančiomis organizacijomis, profesinėmis sąjungomis, finansinių paslaugų vartotojais ir, atitinkamai, su EESRK kaip Europos organizuotos pilietinės visuomenės atstovu.

2.5 EESRK pareiškė savo bendrą paramą Komisijos darbui, nes ji naujai įsteigtoms institucijoms suteikė įgaliojimus nustatyti techninius standartus ir spręsti nacionalinių priežiūros institucijų nesutarimus; dabartiniame pasiūlyme numatoma šiuos veiksmus atlikti vertybinių popierių, draudimo ir profesinių pensijų srityse.

2.6 EESRK palankiai vertina svarbiausius direktyvos tikslus, būtent apsaugoti visus finansinių paslaugų vartotojus ir lanksčiais metodais užtikrinti rinkų stabilumą, taip pat išpareigojimą taikyti būtinumo ir proporcingumo principus siekiant priežiūros konvergencijos ir rengiant bendrą taisyklių sąvadą. Šie tikslai gali būti naudingi stengiantis užtikrinti, kad bendroji rinka greičiau taptų realybe ir kad Europa ir toliau išliktų tarptautinių standartų nustatymo lyderė, nepraradama ryšio su tarptautinėmis finansinių paslaugų rinkomis.

2.7 Antroji bendroji direktyva visu pirma iš dalies pakeičia direktyvą „Mokumas II“, nustato naujus įgaliojimus rengti privalomus techninius standartus ir suderina įgyvendinimo priemonių tvarką su Lisabonos sutartimi. Į pasiūlymą įtraukti bendrieji pakeitimai, kurie yra vienodi daugumai finansų sektoriaus teisės aktų, priklausančių Pirmajai bendrajai direktyvai, ir reikalingi tam, kad direktyvas būtų galima taikyti naujoms institucijoms, pavyzdžiui, EDPPPIK pervadinamas EDPPI ir užtikrinami pakankami keitimosi informacija kanalai.

2.8 Ji taip pat suderina įgyvendinimo įgaliojimų („antro lygmens“) tvarką su Lisabonos sutartimi. Direktyva „Mokumas II“ išgaliojo anksčiau nei naujoji Sutartis. Todėl būtina dabartinius antro lygmens įgaliojimus pakeisti į įgaliojimus priimti deleguotuosius aktus, įgyvendinimo priemones ar techninius normatyvinius standartus. Turėtų būti numatytos tinkamos kontrolės procedūros.

2.9 Be to, į direktyvą „Mokumas II“ įtraukiamos pereinamojo laikotarpio priemonės. Jos būtinos, kad perėjimas prie naujos tvarkos būtų sklandus. Reikėtų vengti rinkos žlugdymo ir taip pat suteikti galimybę atsižvelgti į poveikį įvairiems svarbiems draudimo produktams.

3. Direktyvos „Mokumas II“ pakeitimai

3.1 Savo nuomonėje dėl direktyvos „Mokumas II“ (CESE 976/2008) EESRK teigiamai vertina esmines pastangas sustiprinti draudimo sektorių ir padaryti jį konkuresnį geriau paskirstant kapitalą, geriau valdant riziką ir patobulinant ataskaitų teikimo tvarką. Šiuo požiūriu, EESRK nuomone, direktyva „Mokumas II“ taip pat yra teisingas atsakymas atsižvelgiant į pastarojo meto finansų krizės patirtį. Jis pritaria Komisijos požiūriui, kad direktyvos „Mokumas II“ iš

esmės keisti nereikia. Vis dėlto, tais atvejais, kai įgyvendinimo priemonių pritaikymas pasirodo nepakankamas, konkrečiose srityse gali prireikti daugiau pakeitimų, bet jų taikymo apimtis yra ribota.

3.2 Laikui bėgant, kadangi krizė, kurią sukėlė prekyba kredito išvestinėmis finansinėmis priemonėmis, paskatino abejones dėl bet kokios finansinės veiklos patikimumo, pradėta baimintis, kad draudimo veiklai taikomų mokumo standartų derinimui įtakos turės tendencingos prielaidos, kad reikėtų vengti kraštutinės rizikos. EESRK atkreipia dėmesį į Komisijos pareiškimus, patvirtinančius jos įsipareigojimą laikytis nešališkos pozicijos dėl šių standartų. Jis ragina Komisiją **stengtis nesukurti nepastovumo problemų** šiame sektoriuje, kuriame ilgalaikiai įsipareigojimai tapo taisykle.

3.3 Nuo direktyvos „Mokumas II“ reformos proceso pradžios įvyko keletas kiekybinių poveikio tyrimų etapų, o paskutinis jų – Penktasis kiekybinis poveikio tyrimas (angl. QIS 5) – apėmė apie du trečdalius Europos draudimo rinkos. Jo rezultatus, kuriuos neseniai paskelbė EDPP, tebereikia išsamiau išanalizuoti. Atlikus šiuos poveikio tyrimus, vis dėlto paaiškėjo, kad perėjimo prie naujos tvarkos tvarkaraštis ir apimtis gali turėti **rimtų pasekmių draudimo paslaugų prieinamumui** ir bendruomenių, bendrovių ir privačių namų ūkių **galimybėms jas įpirkti**, taip pat draudimo įmonių veiklos sąlygoms.

3.4 Komitetas pakartoja, kad ir toliau remia proporcingumo ir lankstumo principus. Jis tvirtino, kad jie turėtų užtikrinti aiškius ir tinkamus reikalavimus, o draudimo rinkos įvairovė dydžio ir draudimo įmonių pobūdžio požiūriu pateisintų deramą apsvaistymą. Dabartiniame etape Komitetui susirūpinimą kelia tai, kad direktyvos „Mokumas II“ įgyvendinimas bus **toks sudėtingas, kad mažosios ir vidutinio dydžio draudimo įmonės nebus pajėgios jos įgyvendinti**.

3.5 Siekiant užtikrinti **draudimo rinkų stabilumą** esminės reikšmės turi tinkamai parengtos direktyvos „Mokumas II“ pereinamojo laikotarpio taisyklės ir ES finansų priežiūra. Šiems tikslams iškilus pavojus, jeigu jau dabar nebus pasirinkta teisinga kryptis.

Pratęsimas iki 2013 m. sausio 1 d.

3.6 EESRK **pritaria** direktyvos „Mokumas II“ įgyvendinimo datos **pratęsimui dviem mėnesiais**. Dabar ji įsigalios nuo 2013 m. sausio 1 d.

3.7 EESRK sutinka su Komisija, kad būtų geriau **pradėti taikyti naują „Mokumas II“** tvarką ir jos skaičiavimo, ataskaitų teikimo ir kitus įpareigojimus nuo tada, **kai** dauguma draudimo įmonių **paprastai pradeda savo finansinius metus** (sausio 1 d.), o ne pradėti įgyvendinti direktyvą „Mokumas II“ finansiniams metams jau prasidėjus, kaip siūloma šioje direktyvoje (lapkričio 1 d.). Atitinkamai dviem mėnesiais reikėtų pratęsti ir

kitus direktyvoje „Mokumas II“ nurodytus terminus, ypač susijusius su pereinamojo laikotarpio taisyklėmis ir peržiūros nuostatomis, kaip numatyta Antrojeje bendrojoje direktyvoje.

Pereinamojo laikotarpio tvarka

3.8 Komisijos pasiūlyme patenkinamas raginamas užtikrinti, kad **perėjimas** nuo atnaujintų „Mokumas I“ standartų prie „Mokumas II“ standartų būtų sklandesnis siekiant **išvengti rinkos žlugdymo**. Europos Sąjungoje ir už jos ribų veikiančios bendrovių grupės turėtų turėti galimybę veiksmingiau valdyti savo verslo plėtrą.

3.9 Svarbu, kad **perėjimas apimtų visus tris direktyvos „Mokumas II“ ramsčius**: EESRK sutinka su Komisija, kad turėtų būti galima taikyti pereinamojo laikotarpio reikalavimus dėl skaičiavimo metodų, valdymo ir ataskaitų teikimo. Reikia atsižvelgti į poveikį įvairiems draudimo produktams, kurie yra svarbūs nacionalinėms rinkoms. Penktasis kiekybinio poveikio tyrimas (QIS5) turėtų būti laikomas pagrindiniu šaltiniu, kuriuo remiantis svarstomi pereinamojo laikotarpio reikalavimai. QIS5 atskleidė, kad skubiai reikia suderintos pereinamojo laikotarpio koncepcijos (laipsniško perėjimo), kad įmonės ir priežiūros institucijos turėtų **pakankamai laiko** atitinkamai **pasirengti**.

3.10 EESRK rekomenduoja atlikti tinkamą įvertinimą, kaip šias pereinamojo laikotarpio taisykles būtų galima nuosekliai **susieti su priežiūros veiksmais** naujų taisyklių nesilaikymo atveju. Sklandus perėjimas turėtų apimti dabartinius priežiūros institucijų intervencijos lygmenis, kurie užtikrins, kad **draudėjų apsauga bus ne mažesnė** kaip šiandien.

3.11 EESRK rekomenduoja, kad **perėjimas būtų aiškiau susietas su atnaujintais „Mokumas I“ standartais** kaip (nepivalomu) būtiniausiu lygmeniu.

3.12 Ataskaitų teikimo klausimu EESRK rekomenduoja išsamiau parengti ne tik metodiką, bet ir pereinamojo laikotarpio teikiamų ataskaitų turinį ir terminus. Kadangi kyla abejonių, kas turėtų būti įtraukta į ketvirčio ataskaitas ar netgi į įžanginį pareiškimą, susidaro įspūdis, kad būtų geriau leisti koreguoti ataskaitų teikimo standartus ir po 2013 m. sausio 1 d. termino. Tai bus gyvybiškai svarbu mažoms ir vidutinėms įmonėms. Visų pirma, nereikėtų reikalauti, kad savidraudos įmonės ir kiti draudikai, nedalyvaujantys vertybinių popierių rinkoje, laikytųsi tokių pačių ataskaitų teikimo įpareigojimų, kokius turi vykdyti tarptautinėms ir biržos sąrašus įtrauktos bendrovės, kurios nuo pat pradžių teikia ataskaitas pagal TFAS, arba kad pirmiau minėti draudikai laikytųsi tų pačių trumpų terminų.

Ilgalaikių garantijų suteikimas pensijoms

3.13 EESRK jau yra pabrėžęs **patikimo ir gerai valdomo pensijų draudimo** ir kitų senatvės aprūpinimo formų **svaibą** turint omenyje senėjančią Europos visuomenę. Paskutinįjį kartą tai buvo nurodyta nuomonėje dėl Komisijos žaliosios knygos „Adekvacijos, tvarios ir saugios Europos pensijų sistemos“ (CESE 72/2011).

3.14 Pirmaeilės svarbos klausimas – pensijoms taikomo palūkanų normos skaičiavimo politikos parengimas, nes pagal joje nustatytas sąlygas vartotojams bus teikiama tokia apsauga. EESRK turi **abejonių** dėl šiuo metu svarstomos **palūkanų normų struktūros pagal terminą**. Ji tikriausiai dideliu mastu sumažins pasiūlą ir pakels pensijų produktų kainas.

3.15 Šiuo klausimu EESRK kritiškai vertina tai, kad pagal Komisijos antrosios bendrosios direktyvos pasiūlymą palūkanų normų struktūrą pagal terminą ir nelikvidumo priedą nustatys ne teisėkūros organai. Palūkanų normų struktūra pagal terminą ir palūkanų normų rizika ateityje lems privačių asmenų aprūpinimą senatvėje. Toks **svarbus politinis sprendimas negali būti priimtas tik EDPPi administraciniu lygmeniu**.

Iššūkiai EDPPi

3.16 Iš esmės, kadangi šis pasiūlymas ir jo įgyvendinimo nuostatos dar nėra priimti, iškyla grėsmė, kad bus **labai sunku laiku pradėti veiksmingai įgyvendinti direktyvą „Mokumas II“**. Draudimo įmonės negali būti laikomos atsakingomis už nurodymus, kurie turi būti paskelbti vėlesniame etape. Todėl EESRK ragina Komisija nedelsiant paskelbti tokius nurodymus arba numatyti pakankamus prisitaikymo terminus.

3.17 Be to, EESRK pripažįsta, kad EDPPi prisiėmė didelį darbo krūvį, ypač atsižvelgiant į tai, kad ši organizacija vis dar plečiasi ir dar nėra įdarbinusi visų numatytų darbuotojų. Todėl EESRK mano, kad svarstomas pasiūlymas gali **viršyti turimus pajėgumus**, ir tikisi, kad Komisija deramai atsižvelgs į nustatytinų prioritetų pusiausvyrą.

3.18 EESRK laikosi nuomonės, kad reikia atidžiai apsvarstyti, ar EDPPi turės pakankamai išteklių, kad galėtų įgyvendinti Antrojeje bendroje direktyvoje jai pavestus įgaliojimus ir užduotis, ypač susijusius su techninių duomenų įvestimi ir privalomu tarpininkavimu, kai įsigalios direktyva „Mokumas II“. Pasiūlymas ne vėliau kaip 2011 m. gruodžio 31 d. EDPPi parengti įgyvendinimo priemonių projektą atrodytų pernelyg plataus užmojo.

3.19 EESRK supranta, kad EDPPi šiuo metu įdarbina savo personalą ir kaupia žinias. Siekiant išvengti sutrikimų, pereinamojo laikotarpio tvarka turėtų atitikti EDPPi suteiktus išteklius. Išteklių turėtų būti adekvatus įgaliojimams ir užduotims.

3.20 Tai gali turėti įtakos **valstybių narių priežiūros institucijų pareigų pusiausvyrai**. Jos turėtų nuosekliai vykdyti kasdienę jų kompetencijai priklausančių įmonių ir naujos institucijos priežiūrą.

3.21 Tiksliau sakant, EESK mano, kad **grupės prižiūrėtojas turėtų atlikti pagrindinį vaidmenį** patvirtinant visos grupės vidaus modelius, o direktyvoje turėtų nelikti jokių abejonių dėl nustatytų įgaliojimų ir atsakomybės sričių.

3.22 EESRK mano, kad Komisija teisingai nusprendė apibrėžti įvairias ir skirtingas nacionalinių priežiūros institucijų ir naujosios ES draudimo sektoriaus priežiūros tarnybos EDPPi funkcijas. Svarbu **EDPPi tinkamai suteikti galimybę darniai spręsti nesutarimus** tose srityse, kurių bendri sprendimų priėmimo procesai jau numatyti direktyvoje „Mokumas II“ ir kituose sektoriaus teisės aktuose.

Įgyvendinimo įgaliojimai

3.23 EESRK laikosi nuomonės, kad finansinio reglamento įgyvendinimo „Lamfalussy struktūros“ veikimui skirtingais lygmenimis reikalinga **nuosekli kaskadinė sistema**, užtikrinanti, kad techniniai standartai būtų pagrįsti įgyvendinimo priemonėmis, kad **jokie klausimai nebūtų reguliuojami be politiškai atskaitingo pagrindo**, ypač atsižvelgiant į subsidiarumo principą, ir kad įgyvendinimo priemonių akcentas liktų vienodas ir aiškus.

3.24 EESRK atkreipia dėmesį į Komisijos pasiūlymą patvirtinti privalomus techninius standartus (3 lygmuo) tose srityse, kuriose jau numatytos įgyvendinimo priemonės (2 lygmuo). **Papildomi privalomi techniniai standartai turėtų būti riboto masto**. Būtų pageidautina, kad ateityje Europos institucijų pusiausvyra deleguojat įgaliojimus būtų aiškesnė.

3.25 EESRK mano, kad privalomų techninių standartų prioritetų nustatymas gali turėti lemiamos reikšmės suderintų taisyklių kokybės užtikrinimui. Tam tikri techniniai įgyvendinimo standartai gali būti nereikalingi direktyvos „Mokumas II“ įgyvendinimo pradžioje ir EDPPi turėtų daugiau laiko juos parengti atsižvelgdama į sektoriaus praktiką ir priežiūros institucijų patirtį. Kiti techniniai įgyvendinimo standartai gali būti laikomi neprivalomais (frazė „gali“) ir turėtų būti įdiegti tik tose srityse, kurias ateityje reikės suderinti.

3.26 Reikia kruopščiai apsvarstyti techninių standartų taikymo sritį. Vertėtų **iškelti klausimą, ar tikrai** Europos lygmeniu **reikalingas numatytasis išsamus reguliavimas**, atsižvelgiant į subsidiarumo principą. Kilus abejonei, atskiroms įgyvendinimo priemonėms (2 lygmuo) nereikėtų numatyti papildomų techninių standartų (3 lygmuo), pavyzdžiui, 3 lygmuo atrodytų nereikalingas savo rizikos ir mokumo vertinimui (SRMV), nuosavų lėšų klasifikavimui ir pagal paskirtį apibrėžtomis lėšoms.

3.27 Keleto lygmenų taisyklės nebus skaidrios. Be to, tais pačiais reguliavimo klausimais gali būti nacionalinių nukrypimų. Tai būtų **pernelyg sudėtinga**, ypač MVĮ. Kitas aspektas, kurį taip pat reikia atidžiai apsvarstyti, – siūlomas tam tikrų įgyvendinimo priemonių turinio išplėtimas.

2011 m. gegužės 5 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl priemonių, kurių bus imtasi atsižvelgiant į ekspertų grupės atlikto Mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinės veiklos septintosios bendrosios programos tarpinio vertinimo ataskaitą ir į ekspertų grupės atlikto Rizikos pasidalijimo finansinės priemonės tarpinio vertinimo ataskaitą

(COM(2011) 52 galutinis)

(2011/C 218/16)

Pagrindinis pranešėjas **Gerd WOLF**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. vasario 9 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl priemonių, kurių bus imtasi atsižvelgiant į ekspertų grupės atlikto Mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinės veiklos septintosios bendrosios programos tarpinio vertinimo ataskaitą ir į ekspertų grupės atlikto Rizikos pasidalijimo finansinės priemonės tarpinio vertinimo ataskaitą

COM(2011) 52 galutinis.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. kovo 14 d. priėmė savo nuomonę.

Kadangi darbas skubus (Darbo tvarkos taisyklių 20 straipsnis ir 57 straipsnio 1 dalis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas savo 471-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. gegužės 4-5 d. (gegužės 4 d. posėdis), pagrindiniu pranešėju paskyrė Gerd Wolf ir priėmė šią nuomonę 118 narių balsavus už, 1 – prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas palankiai vertina ekspertų grupės ataskaitą ir visiškai pritaria joje pateiktoms rekomendacijoms; jis taip pat pritaria komunikate numatytoms Komisijos priemonėms, kurių bus imtasi atsižvelgiant į ataskaitą ir dėl kurių Komitetas pateikia konkrečias savo pastabas.

1.2 Atsižvelgdamas taip pat į ekspertų grupės ataskaitą, Komitetas visų pirma rekomenduoja, kad:

— moksliniams tyrimams ir inovacijoms skirtas biudžetas būtų padidintas tokia bendro biudžeto dalimi, kuri strategijoje „Europa 2020“ aiškiai atspindėtų šios srities svarbą ir įtaką,

— daugiausia paramos būtų skiriama toms užduotims atlikti, kurių sėkmė priklauso nuo tarptautinio bendradarbiavimo,

— būtų išsaugomi ir plėtojami bendrai vykdomi moksliniai tyrimai,

— didelio masto infrastruktūros projektams taip pat būtų teikiama parama,

— atsižvelgiant į pasaulinę konkurenciją, daugiau dėmesio būtų skiriama pagrindinėms technologijoms, be kurių negalime nei atremti pasaulinės konkurencijos iššūkius, nei spręsti svarbiausius visuomenės klausimus,

— geriau susiejus struktūrinius fondus ir Bendrąją programą, būtų sudaromos sąlygos aktyviau dalyvauti iki šiol nepakankamai atstovaujамų valstybių narių atstovams,

— ne mažiau kaip 20 proc. bendro programos biudžeto atitektų MTTP ir kad šias lėšas valdytų Europos mokslinių tyrimų taryba,

— administracinės procedūros būtų iš esmės supaprastintos ir būtų svarstomas naujų priemonių taikymo moratoriumas.

1.3 Komitetas prašo valstybių narių iš tikrųjų įvykdyti „3 proc. išipareigojimą“ ir, jei ekonomiškai įmanoma, jį gerokai viršyti.

1.4 Kalbant apie ekspertų grupės ataskaitoje vartojamus trijų mokslinių tyrimų kategorijų terminus, pasakytina, kad sąvoka „mokslas dėl mokslo“ Komitetui kelia abejonių. Jo nuomone, geriau vartoti sąvoką „mokslas dėl žinių“.

1.5 Komitetas palankiai vertina Komisijos nuomonę dėl ekspertų ataskaitos dėl Rizikos pasidalijimo finansinės priemonės. Jis pritaria ekspertų parengtos ataskaitos vertinimui ir mano, kad Rizikos pasidalijimo finansinė priemonė yra labai naudinga ir inovacijas skatinanti finansinė priemonė.

2. Komisijos komunikatas

2.1 Atsižvelgdama į Europos Parlamento ir Tarybos sprendimus, išorės ekspertų grupė atliko tarpinį Septintosios bendrosios programos vertinimą⁽¹⁾. Ataskaitoje pateikta dešimt labai aiškių ir vertingų rekomendacijų. Komisija jau paskelbė komunikatą dėl tarpinio vertinimo ataskaitos ir joje pateiktų rekomendacijų, kuriame ji taip pat numatė priemones, kurių bus imtasi atsižvelgiant į šias rekomendacijas.

Šioje Komiteto nuomonėje pateiktos pastabos dėl komunikato, taip pat dėl ekspertų grupės ataskaitos ir joje pateiktų rekomendacijų.

2.2 Savo komunikate Komisija daugiausia dėmesio skiria šioms ekspertų grupės ataskaitoje pateiktoms rekomendacijoms:

- 1) Integruojant mokslinių tyrimų bazę, sparčiau siekti Europos mokslinių tyrimų erdvės ir „Inovacijų sąjungos“ tikslų.
- 2) Parengti ir įdiegti ypač kokybišką mokslinių tyrimų infrastruktūrą.
- 3) Reikėtų bent išlaikyti finansavimo lygį.
- 4) Būtina aiškiai suformuluota inovacijų strategija.
- 5) Būtinasis kokybinis paprastinimo šuolis.
- 6) Suderintomis 7 BP ir paskesnių programų finansavimo priemonėmis turėtų būti kitaip nustatoma metodų „iš apačios į viršų“ ir „iš viršaus į apačią“ pusiausvyra.
- 7) Reikėtų apsvarstyti naujų priemonių taikymo moratoriumą.
- 8) Per likusius 7 BP įgyvendinimo metus turėtų būti toliau siekiama, kad programoje dalyvautų daugiau moterų.
- 9) Geriau susiejus struktūrinius fondus ir Bendrąją programą, sudaryti sąlygas aktyviau dalyvauti nepakankamai atstovaujamų valstybių narių atstovams.
- 10) Sąlygų pagal 7 BP bendradarbiauti tarptautiniu mastu sudarymas.

2.3 Komisija iš esmės pritaria šioms ekspertų grupės ataskaitoje pateiktoms rekomendacijoms ir išpareigoja deramai į jas atsižvelgti kitoje bendrojoje programoje. Vis dėlto ji papildo keletu paaiškinimų arba išaiškinimų ir pažymi, kur dėmesį reikėtų telkti šiek tiek kitur.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Komitetas pripažįsta, kad ekspertų grupės ataskaita ir Komisijos komunikatas dėl priemonių, kurių bus imtasi atsižvelgiant į šią ataskaitą, sudaro žaliosios knygos⁽²⁾, kurioje yra Komisijos išdėstyti būsimos paramos moksliniams tyrimams ir inovacijoms principai, pagrindą. Todėl šie du dokumentai yra svarbesni nei įprasta laikotarpio vidurio peržiūra.

3.2 Komitetas labai džiaugiasi, kad daugelis pirmiau nurodytų (2.2 punkte) ekspertų grupės ataskaitoje pateiktų rekomendacijų didžiąja dalimi atitinka ankstesnėse Komiteto nuomonėse pateiktus teiginius ir rekomendacijas.

3.3 Komitetas pateikia tokius atsakymus į Komisijos pastabas dėl kai kurių ekspertų grupės ataskaitoje pateiktų rekomendacijų:

3.3.1 Integruojant mokslinių tyrimų bazę, sparčiau siekti Europos mokslinių tyrimų erdvės ir „Inovacijų sąjungos“ tikslų

Komitetas visiškai pritaria ekspertų grupės ataskaitoje pateiktai rekomendacijai, pagal kurią daugiausia ES paramos turėtų būti skiriama toms sritims, kuriose kritinė masė yra gyvybiškai svarbi ir kuriose sėkmė priklauso nuo tarptautinio bendradarbiavimo. Komiteto nuomone, tai visų pirma taikoma sėkmingiems bendrai vykdomiems moksliniams tyrimams, kuriems tenka lemiamas ir integruojantis pagrindinis vaidmuo ir kurie turėtų būti išsaugomi ir plėtojami.

3.3.2 Parengti ir įdiegti ypač kokybišką mokslinių tyrimų infrastruktūrą

Kaip nurodyta ankstesnėse nuomonėse, Komitetas visiškai pritaria šiai rekomendacijai. Kadangi didelio masto infrastruktūros projektai paprastai viršija atskirų valstybių narių finansavimo ir panaudojimo pajėgumus, jie atitinka 3.3.1 punkte nurodytą sąlygą, todėl šios infrastruktūros įrengimo ir eksploataavimo etapams Komisija turėtų skirti tvirtą paramą.

3.3.3 Reikėtų bent išlaikyti finansavimo lygį

Ekspertų grupės ataskaitoje teigiama, kad „viso ES biudžeto procentinė dalis, kuri bus skiriama 7 BP jai pasibaigus, turėtų būti mažiausia“; Komitetas mano, kad šioms teiginiais vis dėlto vertėtų pritarti, tačiau Komisija savo komunikate užima netgi tvirtesnę gynybinę poziciją. Komitetui toks nusistatymas kelia didelį rūpestį, nes tai prieštarauja visiems ankstesniems politiniams teiginiais ir tikslams, susijusiems su strategija „ES 2020“. Todėl Komitetas ragina Komisiją ir visus atitinkamus politinius sprendimus priimančius asmenis moksliniams tyrimams ir inovacijoms suteikti neabejotinai reikalingą statusą ir svarbą ES biudžete ir strategijoje „ES 2020“.

⁽¹⁾ Ataskaitą galima rasti internete adresu <http://ec.europa.eu/research/evaluations>.

⁽²⁾ COM(2011) 48 galutinis.

3.3.4 Būtina aiškiai suformuluota inovacijų strategija

Komitetas visiškai pritaria šiai rekomendacijai ir daro nuorodą į savo nuomonės INT/545⁽³⁾ ir INT/571. Inovacijos užtikrina pažangą, augimą, klestėjimą, socialinį saugumą, tarptautinį konkurencingumą ir užimtumą. Inovacijoms būtina tikėjimo ir pasitikėjimo savimi visuomeninė aplinka ir jos padeda kurti tokią aplinką, kuri, savo ruožtu, pasaulinės konkurencijos sąlygomis gali padėti siekti tolesnės pažangos ir konstruktyvios dinamikos. Kad inovacijos klestėtų, reikia bendrų Europos veiksmų ir Europos bendrosios rinkos, kurioje svarbų vaidmenį atlieka Europos mokslinių tyrimų erdvė, turinti galingą bendrąją MTTP programą.

3.3.5 Būtinasis kokybinis paprastinimo šuolis

Komitetas visiškai pritaria šiai rekomendacijai. Šiuo klausimu Komitetas norėtų pateikti nuorodą į savo konkrečią nuomonę⁽⁴⁾ (nors metafora paprastinimo šuolis yra neteisingai aiškinama atitinkama fizikos sąvoka kvantinis šuolis). Didėjantis skirtingų paprogramių ir jų priemonių skaičius kartu su iš dalies labai skirtingomis taisyklėmis ir procedūromis tapo viena pagrindinių ES mokslinių tyrimų finansavimo problemų. Šią sudėtingą padėtį dar labiau apsunkina, tam tikrais atvejais, labai skirtingos atskirų valstybių narių ir jų finansavimo įstaigų taisyklės. Todėl reikia iš esmės supaprastinti taisykles, taip pat pripažinti įprastus valstybių narių apskaitos metodus.

3.3.6 Suderintomis 7 BP ir paskesnių programų finansavimo priemonėmis turėtų būti kitaip nustatoma metodų „iš apačios į viršų“ ir „iš viršaus į apačią“ pusiausvyra

Teisingai, jeigu tai reiškia, kad metodas „iš apačios į viršų“ turėtų būti svarbesnis. Metodas „iš viršaus į apačią“ yra svarbiausių suinteresuotųjų subjektų strateginės perspektyvos rezultatas ir remiasi esamu žinių lygiu, o pagal metodą „iš apačios į viršų“ naudojamas mokslininkų ir inžinierių, tiesiogiai dirbančių su tiriamais ar tobulintais objektais, kūrybinis potencialas. Net kai svarstomi pagrindiniai socialiniai klausimai, pavyzdžiui, sveikatos, klimato ir energijos, arba klausimai, susiję su pagrindinėmis technologijomis, daugiau dėmesio turėtų būti skiriama plačiosios žinių bendruomenės idėjoms ir pasiūlymams remiantis metodu „iš apačios į viršų“, o ne vien tik nurodymams iš viršaus; „[...] investicijos įgyvendinant inovacijų politiką turėtų būti skiriamos organizacinėms ir į darbuotojus orientuotoms inovacijoms darbo vietose [...]“⁽⁵⁾.

3.3.7 Reikėtų apsvarstyti naujų priemonių taikymo moratoriumą

Šiai rekomendacijai, kaip nurodyta ir ankstesnėse Komiteto nuomonėse, kuriose sprendžiama vis didėjančios priemonių gausos problema, pritariama. Tai taip pat tiesiogiai susiję su

3.3.5 punktu. Jei manoma, kad aiškių ekspertų grupės ataskaitos⁽⁶⁾ teiginių nepakanka, bendradarbiaujant su priemonės taikančiais įvairių sričių subjektais turėtų būti atliekama paramos priemonių analizė, siekiant nustatyti, kurios priemonės sėkmingos, ir panaikinti arba mažiau taikyti tas, kurios ne tokios naudingos.

3.3.8 Per likusius 7 BP įgyvendinimo metus turėtų būti toliau siekiama, kad programoje dalyvautų daugiau moterų

Teisingai. Pirmiausiai turėtų būti skatinama, kad daugiau moterų studijuotų tiksluosius mokslus ir technologijas. Be to, tai taikytina ir apskritai vienodoms moterų ir vyrų teisėms profesinėje veikloje. Kalbant apie karjerą MTTP srityje, aktualus klausimas – suteikti pakankamai galimybių dviejų krypčių karjerai⁽⁷⁾, nes tai yra ypač svarbu siekiant būtino mokslininkų judumo.

3.3.9 Geriau susiejus struktūrinius fondus ir Bendrąją programą, sudaryti sąlygas aktyviau dalyvauti nepakankamai atstovaujamų valstybių narių atstovams

Teisingai, taip pat žr. Komiteto nuomonę dėl žaliosios knygos. Komitetas pritaria Komisijos žaliojoje knygoje⁽⁸⁾ padarytam pareiškimui, kad „Ilgainiui pasaulinio lygio kompetenciją galima išugdyti tik tokioje sistemoje, kurioje visiems visos ES mokslininkams suteikiamos priemonės jos siekti ir galiausiai konkuruoti dėl geriausių vietų. Todėl būtina, kad valstybės narės įgyvendintų savo mokslinių tyrimų sistemos platus užmojo modernizavimo darbotvarkes ir išlaikytų viešąjį finansavimą. ES finansavimas, kuris skiriamas ir iš sanglaudos politikos fondų, prireikus turėtų padėti ugdyti kompetenciją reikiamose srityse.“

3.3.10 Sąlygų pagal 7 BP bendradarbiauti tarptautiniu mastu sudarymas

Teisingai. Šiuo klausimu Komitetas taip pat jau išreiškė savo paramą šiam svarbiam žingsniui⁽⁹⁾. Tarptautinis bendradarbiavimas daro teigiamą poveikį mokslo ir technikos pažangai ir gerina tautų savitarpio supratimą. Be to, reikėtų pripažinti, kad šioje srityje jau daug pasiekta. Tačiau tarptautinio bendradarbiavimo sėkmė taip pat priklauso nuo Europos mokslinių tyrimų erdvės patrauklumo ir nuo Europos universitetų ir mokslinių tyrimų įstaigų veiklos rezultatų.

3.4 Komitetas palankiai vertina Komisijos nuomonę dėl ekspertų ataskaitos dėl Rizikos pasidalijimo finansinės priemonės. Jis pritaria ekspertų parengtos ataskaitos vertinimui ir mano, kad Rizikos pasidalijimo finansinė priemonė yra labai naudinga ir inovacijas skatinanti finansinė priemonė. Be to, Komitetas atkreipia dėmesį į nuomonės dėl Inovacijų sąjungos 4.8 punkte pateiktus raginimus rizikos kapitalo srityje, visų pirma įmonių kūrimo etape⁽¹⁰⁾.

⁽³⁾ OL C 132, 2011 5 3, p. 39 („Inovacijų sąjunga“).

⁽⁴⁾ Pvz., OL C 48, 2011 2 15, p. 129–133.

⁽⁵⁾ OL C 132, 2011 5 3, p. 22 (Novatoriškos darbo vietos), 2.6 punktas.

⁽⁶⁾ Žr. ekspertų grupės ataskaitą nuo 4.3 punkto.

⁽⁷⁾ CESE 305/2004, visų pirma 5.5.5.2 punktas, OL C 110/3, 2004 4 30.

⁽⁸⁾ COM(2011) 52 galutinis.

⁽⁹⁾ OL C 306, 2009 12 16.

⁽¹⁰⁾ OL C 132, 2011 5 3, p. 39 („Inovacijų sąjunga“).

4. Konkrečios pastabos

4.1 Šioje nuomonės dalyje Komitetas norėtų atkreipti dėmesį į aspektus, į kuriuos, jo nuomone, Komisijos komunikate nepakankamai atsižvelgta, arba į komentuotinas ekspertų grupės ataskaitos vietas.

4.2 Pagrindinės technologijos

Pasaulio konkurencingumo, nuo kurio priklauso pagrindinių technologijų plėtra, svarbos klausimu Komisija jau parengė komunikatą, o Komitetas paskelbė nuomonę⁽¹⁾. Gyvybiškai svarbu vystyti pagrindines technologijas ir jomis disponuoti, kad Europos ekonomika galėtų konkuruoti pasaulio mastu ir įveikti su svarbiausiais visuomenei tenkančiais iššūkiais susijusias užduotis. Vis dėlto aptariamame komunikate ši esminė tema nėra pakankamai išnagrinėta. Todėl Komitetas primygtinai rekomenduoja rengiant 8 BP šiam klausimui suteikti daugiau svarbos ir dėmesio.

4.3 Europos mokslinių tyrimų taryba

Ekspertų grupės ataskaitoje, kurioje pateiktos rekomendacijos, ir komunikate dėl priemonių, kurių bus imtasi atsižvelgiant į šias rekomendacijas, programai „Idėjos“, kurią valdo ir vertina Europos mokslinių tyrimų taryba ir kurios sėkmė jau akivaizdi ir šioje srityje atliktiems aukštos kokybės darbams skiriama nepakankamai dėmesio. Todėl Komitetas dar kartą rekomenduoja šiai programai skirti 20 proc. viso 8 BP biudžeto.

4.4 Terminologija

Siekiant spręsti pagrindinius uždavinius, ekspertų grupės ataskaitoje rekomenduojama tokia programos struktūra:

— mokslas dėl mokslo – darbotvarkę sudaro mokslininkai;

— mokslas dėl konkurencingumo – darbotvarkę sudaro pramonės atstovai;

— mokslas dėl visuomenės – darbotvarkę sudaro pilietinės visuomenės atstovai.

Komitetas mano, kad šios antraštės yra išsamios ir gerai pasirinktos, bet kartu yra susirūpinęs, kad jos gali nepakankamai atspindėti sudėtingus metodų „iš apačios į viršų“ ir „iš viršaus į apačią“ arba fundamentaliųjų ir taikomųjų mokslinių tyrimų ryšius. Šiuo atžvilgiu Komitetas remiasi savo nuomone INT/571 ir norėtų tik pabrėžti, kad tokios mokslinių tyrimų kategorijos kaip „mokslas dėl mokslo“ iš tikrųjų nėra. Yra tik kategorija „mokslas dėl žinių“. Ekspertų grupės ataskaitoje išvardytos trys kategorijos labiau susijusios su klausimu, ar naujos žinios, kurių tikimasi gauti iš mokslinių tyrimų rezultatų, automatiškai gali būti laikomos svarbiomis ir tinkamomis naudoti sprendžiant problemas ir kokiu mastu.

4.4.1 Komitetas taip pat remiasi savo nuomonėje INT/545 padarytais pareiškimais, susijusiais su pagreintu naujovių, sukeliančių perversmą tam tikroje srityje, diegimu, iš kurių akivaizdu, kad praeityje perversmą lėmusios ir pažangios naujovės neatsirado, arba atsirado tik labai retais atvejais, iš esamų pramonės šakų, o veikiau dėl pačių naujovių buvo sukurtos visiškai naujos pramonės šakos ir sektoriai.

4.4.2 Todėl Komitetas rekomenduoja persvarstyti šiuos terminus, nepaisant jų glaustumo, kad nekiltų jokių nesusipratimų, dėl kurių gali būti priimami netinkami sprendimai ir neteisingai skirstomi ištekliai.

2011 m. gegužės 4 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽¹⁾ OL C 48, 2011 2 15, p. 112.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui ir Tarybai – ES kovos su terorizmu politika. Svarbiausi laimėjimai ir ateities uždaviniai

(COM(2010) 386 galutinis)

(2011/C 218/17)

Pranešėjas **Cristian PÎRVULESCU**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2010 m. liepos 20 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui ir Tarybai „ES kovos su terorizmu politika. Svarbiausi laimėjimai ir ateities uždaviniai“

COM(2010) 386 galutinis.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. kovo 24 d. priėmė savo nuomonę.

471-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. gegužės 4–5 d. (2011 m. gegužės 5 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 167 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 1 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Atsižvelgdamas į dabartinės ekonomikos krizės padarinius, EESRK atkreipia dėmesį į didėjantį radikalizmo, kuris sietinas ir su religiniu, ir su ideologinėmis nuostatomis grindžiamu terorizmu, plitimo pavojų. Pagrindinių teisių apsauga turi būti pagrindinis kriterijus vertinant tiek planuojamą, tiek įgyvendinamą kovos su terorizmu politiką.

1.2 Taigi, EESRK mano, jog turėtų būti pakeistas prevencijos aspektas ir iš anksto numatytas naujas papildomas matmuo, kad būtų sudarytos sąlygos plėtoti bendradarbiavimą ir laiku pašalinti įtampą. Tai – kompleksinis klausimas, susijęs ne tik su kovos su terorizmu politika, bet ir su kitų sričių ES ir valstybių narių politika, pavyzdžiui, jaunimo, kultūros, švietimo arba dalyvavimo politiniame ir visuomeniniame gyvenime.

1.3 EESRK rekomenduoja oficialiuose Europos Sąjungos ir specializuotųjų agentūrų dokumentuose vartoti ne terminą „islamo terorizmas“, o terminą „fanatiškumo, rasizmo ir ksenofobijos motyvuojamas terorizmas“.

1.4 EESRK rekomenduoja visoms ES institucijoms ir nacionalinėms vyriausybėms formuoti savo politiką remiantis kokybiniais ir kiekybiniais terorizmo raidos duomenimis. Terorizmas yra daugialypis, taigi universali (angl. *one-size-fits-all*) politika visais atvejais būtų netinkama, brangi ir neveiksminga. Be to, reikia laikytis proporcingumo principo, kad atsakas, t.y. pastangos ir sąnaudos, būtų proporcingas šios rūšies grėsmės mastui.

1.5 EESRK rekomenduoja strateginiuose Europos Sąjungos kovos su terorizmu dokumentuose, be keturių veiklos sričių (prevencijos, apsaugos, persekiojimo ir reagavimo) ir horizontalių klausimų (pagarbos pagrindinėms teisėms, tarptautinio

bendradarbiavimo, partnerystės susitarimų su ES nepriklausančiomis šalimis ir finansavimo), taip pat nurodyti terorizmo, klasifikuojamo pagal motyvus ir poveikį, rūšis: separatistinis, kairiųjų arba anarchistinis, dešiniųjų, dėl tam tikros konkrečios priežasties ir, galiausiai, dėl religinių įsitikinimų. Ši strateginė struktūra padėtų nacionalinėms vyriausybėms, ES institucijoms ir kitiems suinteresuotiesiems subjektams pritaikyti savo požiūrį ir priemones konkrečioms skirtingų terorizmo rūšių keliamiems iššūkiams.

1.6 EESRK siūlo nustatant konkrečią ES kovos su radikalizmu ir verbavimu teroristinei veiklai strategiją ir atitinkamą veiksmų planą, taip pat numatyti priemones, kurios padėtų sumažinti nelygbę ir diskriminaciją ir, be kita ko, remtųsi Europos pagrindinių teisių agentūros darbu.

1.7 EESRK ragina Europos Komisiją ir nacionalines vyriausybes kruopščiai įvertinti ekonominį saugumo priemonių poveikį privačių subjektų veiklai. EESRK įspėja, kad brangių technologijų kūrimas ir sudėtingų procedūrų įdiegimas gali turėti įtakos ekonominės veiklos vykdytojų ir visuomenės narių veiklai.

1.8 EESRK įspėja, kad neteisėtas ar netinkamas asmens duomenų (dažnai neskelbtinų) naudojimas kartu su plačiais teisės saugos institucijų turimais įgaliojimais gali lemti konkrečių asmenų ir (arba) jų grupių diskriminavimą ir stigmatizavimą.

1.9 Siekdamas sustiprinti pasitikėjimą kovos su terorizmu politika ir atkreipti dėmesį į pagrindinių teisių užtikrinimo problemas, EESRK rekomenduoja Europos Komisijai prisidėti prie Europos Parlamento prašymo, išdėstyto 2007 m. rezoliucijoje

dėl CŽV vykdyto kalinių gabenimo ir neteisėto kalinimo Europos šalyse, siekiant įvertinti valstybių narių lygmeniu kovos su terorizmu teisės aktus ir kitas procedūras, galinčias tapti pagrindu tokio pobūdžio veiksams.

1.10 EESRK ragina Europos Sąjungos šalyse, kuriose kovos su terorizmu politika gali kelti pavojų demokratijai ir pagrindinių teisių užtikrinimui, ryžtingiau propaguoti kovos su terorizmu modelį, kurio pagrindą sudarytų demokratiniai kovos su terorizmu standartai ir procedūros.

2. Įvadas

2.1 Šiame Komisijos komunikate Europos Parlamento prašymu pateikti pagrindiniai dabartinės ES kovos su terorizmu strategijos politinio vertinimo elementai, taip pat nurodyti svarbūs parengiamieji veiksmai kuriant platesnio masto vidaus saugumo strategiją.

2.2 Apžvelgti ir įvertinti praeities laimėjimus ir ateities uždavinius ypač svarbu išgaliojus Lisabonos sutarčiai, taip pat priėmus naująją daugiametę darbo programą ir veiksmų planą (Stokholmo programa), skirtą laisvės, saugumo ir teisingumo erdvei. Todėl šis vertinimas yra reikalingas. Šis komunikatas pagrįstas ES būsimus veiksmus plačiai nubrėžiančioje Stokholmo programoje⁽¹⁾ ir jos įgyvendinimo veiksmų plane⁽²⁾ nustatytomis kovos su terorizmu priemonėmis bei iniciatyvomis ir jas papildoma.

2.3 2005 m. ES kovos su terorizmu strategiją⁽³⁾, kuri tebėra svarbiausias orientacinis ES veiksmų šioje srityje pagrindas, sudaro keturios veiklos sritys: prevencija, apsauga, persekiojimas ir reagavimas. Pagal tokią pačią struktūrą parengtas ir komunikatas. Pabrėžiami pagrindiniai laimėjimai visose keturiuose veiklos srityse ir nustatomi būsimi uždaviniai.

2.4 EESRK pritaria integruotam ES kovos su terorizmu politikos vertinimui ir mano, kad tai yra svarbus žingsnis siekiant harmoningo požiūrio į terorizmo grėsmę ir kovos su ja priemones.

2.5 EESRK prašo, kad pataisytoje kovos su terorizmu strategijoje ir naujoje vidaus saugumo strategijoje būtų nustatyti tikslai ir priemonės, kurios užtikrintų būtiną asmenų saugumą nekeliant pavojaus pagrindinių teisių ir laisvių apsaugai. Bet kuriuo atveju šių teisių ir laisvių, kurios yra kiekvienos teisinės valstybės ir demokratiškos visuomenės kertinis akmuo, negalima sustabdyti ar riboti.

2.6 EESRK jau pateikė dvi nuomones, tiesiogiai skirtas kovos su terorizmu politikos klausimams. Šiose dviejose nuomonėse

didžiausias dėmesys skiriamas prevencijai, ypač kovai su radikalizmu. Jose buvo trumpai išdėstyta Komiteto pozicija. Esminė šios pozicijos idėja bus patikslinta ir iš naujo suformuluota siekiant pritaikyti kovos su terorizmu politiką prie naujų tendencijų.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Ekonomikos krizė smarkiai paveikė ne tik Europos ekonomiką, bet ir jos socialinius, politinius ir kultūrinius santykius. Ji susilpnino piliečių, žmonių grupių ir politinių institucijų solidarumą. Tokiomis aplinkybėmis greitai plito nepasitikėjimas ir netolerancija mažumų bendruomenių atžvilgiu, todėl šios bendruomenės buvo verčiamos užimti gynybinę poziciją.

3.2 EESRK mano, kad ES kovos su terorizmu politika yra sudėtinga ir opi sritis, kurioje garantuojant saugumą ir kuriant technologijas bei rengiant teisėkūros priemones visada turi būti užtikrinama pagrindinių teisių apsauga.

3.3 Atsižvelgdamas į daugybę terorizmo aspektų ir jo priežasčių, EESRK rekomenduoja papildyti ES kovos su terorizmu politiką plačia politinio bendradarbiavimo ir integracijos strategija, kurią taikant teroristiniai veiksmai nebektų prasmės. Diskusijoje dėl prevencijos būtina nedelsiant aptarti tokius tikslus, kaip socialinė įtrauktis, kova su skurdu, lyčių lygybė ir užimtumo kokybės gerinimas, ypač atsižvelgiant į strategijos „Europa 2020“ socialinį matmenį.

3.4 Naujausioje Europolo ataskaitoje pateikiami duomenys apie terorizmo raidą Europos Sąjungoje⁽⁴⁾. 2009 m. nepavykusių, sužlugdytų ar įvykdytų teroristinių išpuolių skaičius sumažėjo. Palyginti su 2007 m., jų sumažėjo perpus; tai aiškiai rodo mažėjimo tendenciją.

3.5 Pakito ne tik teroristinių išpuolių poveikis, bet ir struktūra. 2009 m. dažniausi buvo separatistiniai išpuoliai (257), po jų – kairiųjų arba anarchistiniai išpuoliai (40), dešiniųjų išpuoliai (4) ir su viena atskira priežastimi susiję išpuoliai (2). Reikėtų pažymėti, kad religinis terorizmas, kurį visuomenė laiko labiausiai paplitusia ir pavojingiausia terorizmo rūšimi, iš tikrųjų yra rečiausias; 2009 m. įvyko tik vienas toks išpuolis Italijoje.

3.6 EESRK apgailestauja dėl terorizmo žmonių aukų ir padarytų materialinių nuostolių. Tai, jog mažėja terorizmo poveikis, rodo, kad protingai ir apgalvotai derinant politiką bei veiksmus ši reiškinį galima pažaboti. Kovos su terorizmu politikos atsakas į terorizmą turi būti parengtas atsižvelgiant į jo vietą, motyvus, rūšį ir priežastis.

⁽¹⁾ OL C 115, 2010 5 4, p. 1.

⁽²⁾ COM(2010) 171 galutinis, 2010 4 20.

⁽³⁾ Dokumentas Nr. 14469/4/05, 2005 11 30.

⁽⁴⁾ 2010 m. Europolo ataskaita dėl terorizmo padėties ir tendencijų (TE-SAT), kurią galima rasti internete adresu http://www.europol.europa.eu/publications/EU_Terrorism_Situation_and_Trend_Report_TE-SAT/Tesat2010.pdf.

3.7 Turėdamas omenyje esminį skirtumą tarp to, kaip terorizmą suvokia visuomenė ir kaip yra iš tikrųjų, EESRK ragina vyriausybes ir ES institucijas prisidėti prie žmonių švietimo apie terorizmo priežastis, mastą ir poveikį. EESRK išpėja dėl pavojaus, susijusio su neteisingu ir neišsamiu informavimu apie terorizmą, taip pat dėl to, kad terorizmo grėsmė gali būti dingstis, skatinanti diskriminaciją, netoleranciją ir socialinę atskirtį. Kadangi terorizmo tikslas – įbauginti, terorizmo keliamos grėsmės perdėjimas iš tiesų gali tenkinti tokių veiksmų potencialių iniciatorių interesus. Kita vertus, reikia užkirsti kelią „terorizmo rinkos“ vystymuisi, kuri sulaukia ypatingo įvairių kovos su terorizmu keliamą grėsme srityje veikiančių ekonominės veiklos vykdytojų ir institucijų susidomėjimo.

3.8 Pastebima svarbi su persekiojimu ir bausmėmis už teroristinius nusikaltimus susijusi tendencija. Dauguma įtariamųjų buvo sulaikyti dėl priklausymo teroristinėms organizacijoms, o ne dėl nusikaltimų, susijusių su tiesioginiu išpuolių rengimu ar įgyvendinimu. Tai rodo, kad nacionalinėms valdžios institucijoms pavyksta užkirsti kelią teroristų išpuolių rengimui ir įvykdymui dar pradinuose etapuose.

3.9 Šios srities technologijų kūrimas ir taikymas, ypač vykdant sekimą, renkant ir saugant duomenis, turi būti proporcingi grėsmės rimtumui. Kovos su terorizmu politika neturi kištis į žmonių privatų gyvenimą. Dėl to bendras nesaugumo jausmas ne sumažėtų, o padidėtų, be to, galėtų susilpnėti pasitikėjimas nacionalinių vyriausybių ir ES institucijų veikla.

3.10 EESRK mano, kad svarbus vaidmuo mažinant terorizmo grėsmės plitimą tenka Europos pilietinei visuomenei. Nepaisant didelės propaguojamų vertybių, veiklos organizavimo būdų ir naudojamų veiklos priemonių įvairovės, pilietinė visuomenė turi būti įtraukta į visas kovos su terorizmu politikos sritis, ypač prevenciją. Be to, pilietinė visuomenė galėtų dalyvauti kuriant ryšių, bendradarbiavimo ir solidarumo modelį, kuris būtų taikomas prieš vykdant faktinę prevenciją (tuo metu, kai asmenys jau pasirengę imtis teroristinių veiksmų) ⁽⁵⁾. EESRK mano, kad veiksmingiausias būdas kovoti su terorizmu – stengtis įveikti priežastis, o ne padarinius.

3.11 EESRK mano, kad Europos pilietinė visuomenė gali užmegzti ryšį tarp plačiosios visuomenės, nacionalinių ir vietos valdžios institucijų bei bendruomenių ir grupių, kurios gali remti teroristinius veiksmus. Ji gali atlikti specialų valstybės

veiksmus papildanti vaidmenį įgyvendindama konkrečias priemones ir programas, pavyzdžiui, tarpininkavimo ar švietimo srityje.

4. Konkrečios pastabos

Pagrindiniai ES laimėjimai ir ateities uždaviniai

4.1 Prevencija

4.1.1 EESRK palankiai vertina tai, kad pastarojo meto politikoje grįžtama prie prevencijos. Stokholmo programoje sakoma, kad per ateinančius penkerius metus šis veiklos aspektas turi būti sustiprintas, ypač atliekant saugumo srities mokslinius tyrimus, taip pat apimti su politika susijusius ir visuomenės aspektus. Komitetas taip pat palankiai vertina tai, kad pirmenybė bus teikiama stebėjimui, kaip teroristai naudojami internetu: palaiko ryšius, ieško lėšų, taip pat mokymosi, verbavimo ir propagandos tikslais. Vis dėlto toks ryšių stebėjimas neturėtų virsti priemone, galinčia pažeisti gyventojų privatumą.

4.1.2 EESRK parėmė iniciatyvą parengti konkrečią ES strategiją dėl kovos su radikalizmo skatinimu ir verbavimu teroristinei veiklai ⁽⁶⁾. Strategijoje išskirti trys pagrindiniai tikslai: sužlugdyti į teroristinę veiklą žmones įtraukiančių tinklų ir asmenų veiklą; užtikrinti, kad vyrautų ne ekstremistinės pažiūros, o daugumos nuomonė, ir remti demokratijos, saugumo, teisingumo ir galimybių visiems užtikrinimą. Komitetas susidomėjęs laukia šios strategijos įgyvendinimo tarpinio vertinimo išvadų ir yra pasirengęs prisidėti prie strategijos koregavimo atsižvelgiant į šias išvadas. EESRK norėtų pabrėžti, kad vis dėlto naujausiame kovos su terorizmu veiksmų plane nenumatomos jokios priemonės, skirtos „nukreipti pastangas į nelygybės ir diskriminacijos problemų sprendimą tose srityse, kur šie reiškiniai egzistuoja, skatinti [...], jei įmanoma, ilgalaikę integraciją“ ⁽⁷⁾.

4.1.3 Nors dėmesys prevencijai vertintinas palankiai, vis dėlto jos nepakanka terorizmo priežastims panaikinti. Komitetas jau anksčiau yra pažymėjęs, kad „daugelį įsitraukimo į teroristinę veiklą atvejų galima paaiškinti kaip priešiško kurstymo, radikalėjimo ir verbavimo procesų, – kuriuos nulemia dideli skirtumai tarp toje pačioje vietovėje gyvenančių visuomenės grupių, atskirtis ir diskriminacija (socialinė, politinė ir ekonominė) [...] – galutinį rezultatą“ ⁽⁸⁾. Dėl to siūlytume paspartinti dialogą siekiant numatyti terorizmo plitimą stabdančias politines priemones. Rengiant šias priemones, reikėtų valstybių narių lygmeniu persvarstyti politinius, institucinius, socialinius ir ekonominius santykius, taip pat jomis turėtų būti siekiama veiksmingai nuslopinti istoriškai išsisknijusios įtampos židinius.

⁽⁶⁾ ES strategija dėl kovos su radikalizmo skatinimu ir verbavimu teroristinei veiklai buvo persvarstyta 2008 m. lapkričio mėn. (CS/2008/15175).

⁽⁷⁾ Europos Sąjungos Taryba, Europos kovos su terorizmu veiksmų planas, 2011 m. sausio 17 d.

⁽⁸⁾ OL C 211, 2008 8 19, p. 61.

⁽⁵⁾ OL C 128, 2010 5 18, p. 80.

4.1.4 EESRK pritaria Europos Komisijos 2008 m. pateiktam pasiūlymui sukurti Europos radikalizmo ekspertų tinklą (ENER) ir mano, kad institucijų priemonės, kurias taikant atsižvelgiama į kiekvienos visuomenės ir teroro akto rūšies specifiškumą, galėtų padėti koreguoti ES ir valstybių narių šios srities politiką.

4.1.5 Atsižvelgdamas į tai, kad dauguma teroro aktų ES įvykdomi dėl istorinių, separatistinių priežasčių, EESRK mano, kad Regionų komitetas, kaip ES institucija, suburianti vietas ir regionų atstovus, turėtų būti labiau įtrauktas į Europos lygmens diskusijas, kuriose EESRK yra pasirengęs pradėti su juo dialogą.

4.1.6 EESRK pritaria Komisijos ketinimui parengti komunikatą, kuriame bus apžvelgta valstybių narių kovos su radikalizmo plitimu ir verbavimu terorizmo tikslais geroji praktika. Komitetas rekomenduoja Komisijai būsime komunikate atsižvelgti į Komiteto nuomonėje pateiktas išvadas ir rekomendacijas dėl ES vaidmens Šiaurės Airijos taikos procese⁽⁹⁾. Gerosios praktikos pavyzdžiai padės visiems suinteresuotiesiems subjektams susidaryti geresnį supratimą apie įvairias terorizmo rūšis, kurios skiriasi pagal savo motyvus ir poveikį. Tai būtų žingsnis siekiant parengti konkrečias politikos priemones kiekvienai valstybei narei atsižvelgiant į kiekvieną terorizmo grėsmės rūšį.

4.2 Apsauga

4.2.1 EESRK pritaria Komisijos, valstybių narių, mokslo bendruomenės ir privačiojo sektoriaus pastangoms apsaugoti žmones ir infrastruktūrą. Ši strategijos dalis, apimanti įvairias veiklos sritis, įskaitant ES lygmens grėsmės vertinimus, tiekimo grandinės saugumą, ypatingos svarbos infrastruktūros apsaugą, transporto saugumą, sienų kontrolę ir saugumo srities mokslinius tyrimus, yra sudėtingiausia ir brangiausia. Vis dėlto apsaugos sistemų plėtojimas turėtų būti proporcingas grėsmės mastui ir pritaikytas įvairių rūšių teroristų išpuoliams atremti.

4.2.2 Transporto saugumas valstybėse narėse yra ypač svarbi sritis. Vidaus rinka yra pagrįsta laisvo prekių, kapitalo, paslaugų ir žmonių judėjimo principais. Europiečių judumas ES viduje ir už valstybių narių sienų yra Europos ekonomikai ir žmonių gyvenimo būdui svarbus veiksnys. Judumas skatina tarpusavio supratimą, bendravimą ir toleranciją. Komitetas mano, kad ES institucijos ir nacionalinės vyriausybės turėtų skirti didelį dėmesį visiems transporto saugumo srities aspektams.

4.2.3 EESRK atkreipia dėmesį į mokslo bendruomenės pastangas plėtoti su saugumu susijusias technologijas, skirtas

žmonėms ir infrastruktūrai apsaugoti. Vis dėlto mokslo bendruomenei reikėtų nepamiršti, kokią poveikį tokios technologijos gali turėti žmonių gyvenimui ir jų privatumui; todėl ji turi užtikrinti, kad šios technologijos negalėtų būti panaudotos piktavališkai ar koku nors žmonių orumą ir teises žeidžiančiu būdu.

4.2.4 EESRK palankiai vertina privačiojo sektoriaus, įskaitant IRT ir chemijos pramonę, bendradarbiavimą kovojant su terorizmo grėsme. Jis taip pat palankiai vertina privačių vežėjų pasiryžimą įdiegti sustiprintas saugumo priemones, dėl kurių jie galėtų patirti ekonominių nuostolių. Dėl šios priežasties EESRK ragina Komisiją ir nacionalines vyriausybes kruopščiai įvertinti ekonominių saugumo priemonių poveikį privačių subjektų veiklai. EESRK išpėja, kad brangių technologijų kūrimas ir sudėtingų procedūrų įdiegimas gali turėti neigiamos įtakos ekonominės veiklos vykdytojų ir piliečių veiklai.

4.2.5 Atsižvelgiant į tai, kad Europoje daugelis veiklos rūšių, susijusių su keleivinio transporto saugumo užtikrinimu, vykdomos bendradarbiaujant su privačiojo sektoriaus atstovais, pastarieji turi būti įtraukti į mokymo ir informavimo programas tam, kad saugumo procedūros nekeltų pavojaus keleiviu saugumui arba orumui.

4.3 Persekiojimas

4.3.1 EESRK palankiai vertina naujausius pokyčius, susijusius su šiuo strateginiu ES kovos su terorizmu strategijos aspektu, apimančiu tokius klausimus, kaip informacijos rinkimas ir analizė, teroristų judėjimo ir veiklos stabdymas, policijos ir teismų bendradarbiavimas ir kova su terorizmo finansavimu. Šioje srityje formuojant atsaką į įvairių rūšių terorizmo grėsmę visi suinteresuotieji subjektai gali pateikti savo viziją.

4.3.2 EESRK mano, kad kovos su terorizmu sėkmė taip pat priklauso nuo dvišalio nacionalinių institucijų bendradarbiavimo ir šių institucijų bendradarbiavimo su specializuotomis Europos agentūromis. Vis dėlto reikėtų atkreipti dėmesį į opius klausimus, susijusius su privačios informacijos rinkimu ir naudojimu. Dėl to įgyvendinant kovos su terorizmu priemones niekuomet neturi būti pamiršta teisės į privatumą apsauga. Kaip nurodė Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūnas (EDAPP), neteisėtas ar netinkamas asmens duomenų (kartais neskelbtinų) naudojimas kartu su plačiais teisėsaugos institucijų turimais įgaliojimais gali lemti konkrečių asmenų ir (arba) jų grupių diskriminavimą ir stigmatizavimą⁽¹⁰⁾.

⁽⁹⁾ 2008 m. spalio 23 d. EESRK nuomonė „ES vaidmuo Šiaurės Airijos taikos procese“, OL C 100, 2009 4 30, p. 100.

⁽¹⁰⁾ Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūno nuomonė dėl Komisijos komunikato „ES kovos su terorizmu politika. Svarbiausi laimėjimai ir ateities uždaviniai“ – Giovanni Buttarelli pasisakymas „Kovos su terorizmu politika ir duomenų apsauga“, EESRK organizuotas klausymas, 2011 m. vasario 9 d.

4.3.3 Kelio užkirtimas teroristų finansavimui – svarbi kovos su terorizmu politikos dalis. EESRK pažymi, kad ES teisės aktai, kuriais nustatoma su terorizmu susijusių asmenų ir subjektų įtraukimo į sąrašus tvarka, buvo iš dalies pakeisti siekiant užtikrinti jų dermę su pagrindinėmis teisėmis. EESRK mano, kad sankcijų prieš asmenis, pavyzdžiui, turto išaldymo, tvarka turi būti adekvati, aiški ir skaidri. Įtariamieji turi turėti galimybę gintis ir ginčyti institucijų sprendimus.

4.3.4 Komitetas pritaria, kad skaidrumas, geras valdymas ir atsakomybė NVO yra svarbiausi. Savanoriškos Europos lygmeniu taikomos procedūros galėtų būti naudingos, tačiau jas taikant neturėtų būti įvedamos naujos sudėtingas reguliavimo ar finansines problemas keliančios taisyklės, kurios prieštarautų valstybių narių teisės aktams ir galėtų pakenkti sektoriaus pajėgumui arba piliečių ryžtui imtis veiklos kitų labui. Komitetas yra pasirengęs bendradarbiauti ieškant sprendimų, kurie leistų parengti bendrą kovos su terorizmu politikos strategiją ir padėtų piliečiams įgyvendinti savo teisę ir norą burtis į nepriklausomas organizacijas, kadangi tai yra viena iš pagrindinių laisvių, kurią reikia gerbti.

4.4 Reagavimas

4.4.1 EESRK palankiai vertina naujausius pokyčius, susijusius su šia veiklos sritimi, apimančia tokius klausimus, kaip civilinio reagavimo pajėgumo, skirto teroristų išpuolių padariniams šalinti, stiprinimas, išankstinio perspėjimo sistemos, bendras krizių valdymas ir pagalba terorizmo aukoms. Komitetas mano, kad valstybės narės turėtų gerinti savo gebėjimą reaguoti, siekdamas, kad krizių atveju būtų veiksmingai apsaugota žmonių gyvybė ir užtikrintas jų saugumas.

4.4.2 EESRK pritaria pastangoms apriboti prieigą prie cheminių, biologinių ir radiologinių ir (arba) branduolinių (ChBRB) medžiagų, kurios galėtų būti naudojamos teroristinei veiklai. ES ChBRB veiksmų plano, kurį sudaro 130 konkrečių veiksmų ChBRB incidentų prevencijos, aptikimo ir reagavimo srityse, įgyvendinamas turėtų būti laikomas prioritetu, tačiau atsižvelgiant į galimą pasiūlytų priemonių poveikį atitinkamam sektoriui. Dėl to turėtų būti surengtos plataus masto konsultacijos su minėto sektoriaus atstovais.

4.4.3 EESRK taip pat palankiai vertina Komisijos pastangas remti teroristinių išpuolių aukas, kurių padėčiai pagerinti, taip pat terorizmo aukų asociacijų tinklui finansuoti skirta 5 mln. eurų. EESRK norėtų, kad ši parama ir toliau būtų skiriama ir didinama.

Horizontalieji aspektai

4.5 Pagarba pagrindinėms teisėms

4.5.1 EESRK džiaugiasi, kad pagarba pagrindinėms teisėms tapo horizontaliu prioritetu. Vis dėlto Komisijos išsipareigojimas

gerbti pagrindines teises turėtų būti susietas su panašiais valstybių narių vyriausybės išsipareigojimais. Be to, pagrindinių teisių apsauga neturėtų apsiriboti pastangomis kurti ir plėtoti priemones, o apimti ir jų įgyvendinimą.

4.5.2 Europos žmogaus teisių apsaugos sistema teisiniu požiūriu yra tvirta, ir šis aspektas turėtų labiau atsispindėti Komisijos komunikatuose ir veiksmuose. Nacionalinės vyriausybės turėtų ryžtingiau naudoti specialias priemones. Jų veiksmai turi atitikti politiniu lygiu priimtus išsipareigojimus. Kankinimų toleravimo arba organizavimo valstybių narių teritorijoje praktikai reikia taikyti sankcijas ir ją visiškai uždrausti. Turi būti laikomasi negražinimo principo. Reikia traukti atsakomybėn už aiškiai nustatytą diskriminavimo praktiką, už kurią gali būti baudžiama pagal tarptautinius, Europos Sąjungos ir nacionalinius teisės aktus, ir su tokia praktika kovoti.

4.5.3 EESRK siūlo Komisijai kovos su terorizmu strategijoje nustatyti sparčiausius grįžtamojo ryšio ir sprendimų priėmimo mechanizmus, skirtus pagrindinių teisių apsaugai. Šiuo požiūriu būtų galima geriau panaudoti Europos pilietinės visuomenės, kurios pagrindinis rūpestis – Europos piliečių teisių ir laisvių apsauga, potencialą.

4.6 Tarptautinis bendradarbiavimas ir partnerystė su ES nepriklausančiomis šalimis

4.6.1 Padidėjo terorizmo, ypač dėl religinių įsitikinimų, tarptautinė reikšmė. ES turėtų bendradarbiauti su kitomis šalimis, kad būtų sumažinta terorizmo grėsmė, nors, kaip minėta pirmiau, ji nebėra pagrindinis šio pobūdžio pavojaus taikyns.

4.6.2 Plėtodama ryšius su ES nepriklausančiomis šalimis, ES turėtų skatinti taikyti demokratines kovos su terorizmu priemones ir standartus. ES veikia daug žmogaus teisių apsaugos veiksmingo ginimo ir propagavimo sistemų. Deja, daugelyje trečiųjų šalių kovos su terorizmu politika gali būti iškreipta ir turėti neigiamą poveikį demokratijos kokybei ir pagrindinėms teisėms.

4.7 Finansavimas

4.7.1 Komitetas pritaria Saugumo ir laisvių apsaugos programai, į kurią įtraukta konkreti programa „Terorizmo ir kitos su saugumu susijusios rizikos prevencija, parengtis ir padarinių valdymas“. Reikia persvarstyti ir suderinti su kiekviena iš keturių strategijoje numatytų veiklos kryptių (prevencijos, apsaugos, persekiojimo ir reagavimo) susijusių išlaidų pasiskirstymą ir numatyti atitinkamus biudžeto išteklius politiniam išsipareigojimui vykdyti prevenciją. Taip pat reikia skirti daugiau dėmesio privataus ir viešojo sektorių partnerystei kovojant su terorizmo grėsme. Komitetas susidomėjęs laukia šios programos tarpinio įvertinimo rezultatų ir tiki, kad lėšos bus lengvai prieinamos ir jas naudojant pavyks pasiekti numatytų rezultatų.

5. Tolesni žingsniai

5.1 Įsigaliojus Lisabonos sutarčiai, valstybėms narėms sudarytos sąlygos glaudžiau bendradarbiauti visose srityse, įskaitant kovos su terorizmu politiką. Vadovaujantis šia sutartimi, Europos Sąjungai suteikti platesni su žmogaus teisėmis susiję įgaliojimai. Todėl nustatant kovos su terorizmu politiką yra galimybė numatyti, kad kiekviename jos etape, įskaitant įgyvendinimą, būtų taikomi pažangiausi su žmogaus teisėmis susiję standartai ir procedūros. EESRK mano, kad kovos su terorizmu politiką reikėtų suderinti su esamomis terorizmo tendencijomis, daugiausia dėmesio skiriant jo prevencijai, kuri turėtų būti suprantama plačiąja prasme, t. y. kaip procesas, kai tiesiogiai kovojama su visuomeninėmis, politinėmis ir ekonominėmis terorizmo priežastimis.

2011 m. gegužės 5 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo sezoninio darbo tikslais sąlygų

(COM(2010) 379 galutinis – 2010/0210 (COD))

(2011/C 218/18)

Pranešėja **Christa SCHWENG**

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2010 m. rugsėjo 29 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo sezoninio darbo tikslais sąlygų

COM(2010) 379 galutinis – 2010/0210 (COD).

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. kovo 24 d. priėmė savo nuomonę.

471-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. gegužės 4–5 d (gegužės 4 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 165 nariams balsavus už, 3 – prieš ir 9 susilaukė.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas palankiai vertina siūlomą direktyvą, kuri yra Europos pastangų plėtoti bendrą požiūrį į teisėtą migraciją dalis. Siūloma direktyva gali padėti patenkinti didėjančią sezoninės darbo jėgos poreikį, kurio negali patenkinti vien valstybės narės darbuotojai. Šis pasiūlymas taip pat yra svarbus indėlis į kovą su neteisėta imigracija.

1.2 Komitetas ypač dėsiąsi dėl supaprastintos ir pagreintintos priėmimo tvarkos, nes sezoninis darbas, pagal savo pobūdį, yra susijęs su tam tikru laikotarpiu, todėl verslo įmonėms tuo konkrečiu laikotarpiu trūksta darbuotojų.

1.3 Komitetas taip pat pritaria nuostatai leisti valstybėms narėms pačioms spręsti, ar atlikti darbo rinkos tyrimą. Šiuo klausimu Komitetas rekomenduoja į visas su leidimu trečiųjų šalių piliečiams dirbti sezoninį darbą susijusias priemones įtraukti socialinius partnerius.

1.4 Komitetas ragintų Tarybą, Komisiją ir Europos Parlamentą peržiūrėti nuostatą dėl ilgiausio buvimo laikotarpio, nes šešių mėnesių per bet kuriuos kalendorinius metus nepakanka verslo poreikiams patenkinti, pavyzdžiui, šalyse, kurioms būdingi du sezonai. Todėl Komitetas siūlo glaudžiai konsultuotis su socialiniais partneriais ir pagrįstais atvejais leisti nustatyti nacionalines ilgiausio buvimo laikotarpio išimtis. Taip pat reikia užtikrinti, kad tai netaptų galimybe apeiti sezoninį darbo sutarties pobūdį ir atitinkamą kontrolę.

1.5 Komitetas primygtinai ragina direktyvoje pateikti aiškias taisykles, kokiose ūkio šakose gali būti atliekamas sezoninis darbas. Išimties turėtų būti nustatomos nacionaliniu lygiu, glaudžiai konsultuojantis su socialiniais partneriais.

1.6 Komitetas norėtų atkreipti dėmesį į tai, kad sezoniniams darbuotojams suteikiama galimybė laikinai patekti į atitinkamos valstybės narės darbo rinką. Todėl vadovaujantis „lex loci laboris“ (taikoma tos valstybės teisė, kurioje yra darbo vieta) principu pagal darbo teisę jiems turi būti taikomos vienodos sąlygos kaip ir priimančiosios valstybės narės piliečiams, nesvarbu, ar tos teisės nustatytos teisės aktuose, visuotinai taikomuose kolektyviniuose susitarimuose ar regioniniuose kolektyviniuose susitarimuose. Tačiau vienodos sąlygos socialinės apsaugos srityje turėtų būti taikomos sudarius tinkamus dvišalius susitarimus.

2. Įžanga ir svarbiausios pasiūlymo dėl direktyvos nuostatos

2.1 Komisijos komunikate „Teisėtos migracijos politikos planas“⁽¹⁾ numatyta 2007–2009 m. priimti penkis pasiūlymus dėl teisės aktų dėl darbuotojų imigracijos, įskaitant pasiūlymą dėl direktyvos dėl sezoninių darbuotojų atvykimo ir apsigyvenimo sąlygų. 2009 m. gruodžio 10–11 d. Europos Vadovų Tarybos priimtoje Stokholmo programoje pakartojamas Komisijos ir Tarybos įsipareigojimas įgyvendinti Teisėtos migracijos politikos planą.

2.2 2010 m. liepos 13 d. Komisija pateikė pasiūlymą⁽²⁾ jį grįsdama tuo, jog valstybės narės susiduria su faktu, kad sezoniniam darbui atlikti vis labiau trūksta ES piliečių. Nors aukštos kvalifikacijos darbuotojų paklausa ES didėja, tradiciniams sektoriams dėl struktūrinių priežasčių ir toliau reikės vis daugiau žemos kvalifikacijos darbuotojų. Komisija taip pat atkreipia dėmesį į įrodymus, kad kai kurie trečiųjų šalių sezoniniai darbuotojai yra išnaudojami ir dirba standartų neatitinkančiomis sąlygomis, kurios gali kelti grėsmę jų sveikatai ir saugumui.

2.3 Vykstant parengiamosioms konsultacijoms dėl siūlomos direktyvos, iškilo poreikis parengti bendras ES taisykles,

⁽¹⁾ COM(2005) 669 galutinis.

⁽²⁾ COM(2010) 379 galutinis.

kuriomis būtų reglamentuojamos kai kurių pagrindinių ekonominių imigrantų kategorijų (visų pirma bendrovėse perkeliama aukštos kvalifikacijos darbuotojų ir sezoninių darbuotojų) priėmimo sąlygos. Priėmimo sąlygos turėtų būti kuo paprastesnės, nebiurokratinės ir lanksčios.

2.4 Komisijos pasiūlymu nustatoma supaprastinta sezoninių darbuotojų iš trečiųjų šalių priėmimo tvarka, grindžiama bendromis apibrėžtimis ir bendrais kriterijais. Laikantis nustatytų sąlygų, sezoniniams darbuotojams būtų išduotas bendras leidimas gyventi ir dirbti, kuriuo jiems bus suteikiama teisė būti šalyje šešis mėnesius per bet kuriuos kalendorinius metus. Valstybės narės gali išduoti leidimus keliems sezonams (toks leidimas galiotų daugiausia tris sezonus) arba taikyti supaprastintą sezoninių darbuotojų pakartotinio atvykimo kitais metais tvarką. Sezoninių darbuotojų darbo sąlygos aiškiai nustatytos taip, kad, kai kurių teisių požiūriu, jiems būtų taikomos vienodos sąlygos kaip ir priimančiosios valstybės narės piliečiams.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Kaip rodo Komisijos atliktas poveikio įvertinimas, trečiųjų šalių piliečių atliekamo sezoninio darbo mastai ES gerokai skiriasi: 2008 m. Vengrija priėmė 919 sezoninių darbuotojų, Prancūzija – 3 860, Švedija – 7 552, o Ispanija – net 24 838. Daugelyje valstybių narių sezoniniai darbuotojai dirba nekvalifikuotą darbą tokiuose sektoriuose kaip žemės ūkis (60 proc. sezoninių darbuotojų Italijoje, 20 proc. – Graikijoje) ir turizmas (2003 m. Ispanijoje 13 proc. visų išduotų leidimų dirbti buvo viešbučių ir viešojo maitinimo sektoriuose). Tam tikri Austrijos regionai naudojami sezoninių darbuotojų darbu – 2008–2009 m. žiemos sezono kvota buvo 8 000 darbuotojų.

3.2 Ne vienoje ankstesnėje Komiteto nuomonėje jau buvo nagrinėtas trečiųjų šalių piliečių vienodų priėmimo sąlygų klausimas. Konsultuojantis dėl ekonominės migracijos žaliosios knygos⁽³⁾, Komitetas pasisakė už sezoniniams darbuotojams taikomas specialias taisykles ir privalomą darbo sutarties pateikimą.

3.3 Komisija teisiniu pagrindu pasirinko 79 straipsnio 2 dalies a ir b punktus. Komiteto nuomone, buvo galima apsvaistinti ir galimybę teikiant pasiūlymą dėl direktyvos papildomai remtis 153 straipsniu, nes jis taip pat reglamentuojama darbo ir įdarbinimo sąlygas. Be to, reikėjo konsultuotis su socialiniais partneriais. Tačiau Komitetas supranta, kad pagal ilgalaikę ETT praktiką pasiūlymas dėl direktyvos, kuriuo siekiama dviejų tikslų, iš kurių vieną galima vertinti kaip pagrindinį arba svarbiausią, turi remtis tuo teisiniu pagrindu, kuris reikalingas pagrindiniam arba svarbiausiam tikslui.

3.4 Europos Sąjungos masto sezoninių leidimų gyventi ir dirbti tvarka trečiųjų šalių piliečiams labai padės suderinti darbo jėgos paklausą per sezono įkarštį su esama pasiūla.

Įmonėms reikia ir ateityje reikės tiek žemos, tiek ir aukštesnės kvalifikacijos darbuotojų. Nors dėl krizės nedarbas išaugo, tačiau, kai kuriose šalyse, sektoriuose ir kai kurių profesijų, neįmanoma rasti pakankamai ES darbuotojų sezoninei paklausai patenkinti.

3.5 Komitetas primena, kad Europos darbuotojams, dirbantiems kitoje, ne savo kilmės šalyje, taikoma tiek Europos, tiek ir atitinkamos šalies teisė, nepaisant to, ar jie dirba kaip mobilūs darbuotojai ar sezoniniai darbuotojai. Direktyva dėl sezoninių darbuotojų iš trečiųjų šalių neturi būti sukurta speciali darbuotojų kategorija. Turi būti taikoma visa valstybės, kurioje atliekamas darbas, darbo teisė.

3.6 Komitetas pritaria, kad visoje Europos Sąjungoje galiojanti tvarka taip pat padės užtikrinti teisėtą sezoninių darbuotojų įdarbinimą ir užkirsti kelią jų išnaudojimui, su kuriuo susiduriama kai kuriuose regionuose. Todėl taip pat reikia atsižvelgti į sankcijų direktyvą (2009/52/EB)⁽⁴⁾, kuria darbdaviai įpareigojami pasirūpinti, kad jų darbuotojai turėtų galiojantį leidimą gyventi ir būtų nustatytos sankcijos reikalavimų nesilaikymo atveju. Galimo trečiųjų šalių sezoninių darbuotojų pasilikimo šalyje pasibaigus jų leidimo gyventi galiojimui padeda išvengti vadinamoji Gražinimo direktyva (2008/115/EB), kuria nustatyta, kad neteisėtas trečiųjų šalių piliečių buvimas būtų nutrauktas vadovaujantis teisinga ir aiškia tvarka pirmenybę teikiant savanoriškam grįžimui, o ne priverstiniam grąžinimui.

3.7 Septyni nacionaliniai parlamentai⁽⁵⁾ atliko išsamesnį patikrinimą, ar siūloma direktyva atitinka subsidiarumo ir proporcingumo principus ir pateikė kritinių pastabų, be kitų dalykų, dėl teisės gyventi valstybėje narėje trukmės ir dėl apgyvendinimo klausimo.

3.8 Siekiant atsižvelgti į nacionalinių parlamentų nuogaštavimus dėl subsidiarumo principo laikymosi, Komitetas siūlo leidimo gyventi galiojimo trukmę reglamentuoti nacionaliniu lygmeniu atsižvelgiant į nacionalinius ypatumus. Taip valstybės narės, kurioms reikia daugiau sezoninių darbuotojų ir žiemą, ir vasarą, galėtų išsaugoti lig šiol taikytą savo tvarką.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Komitetas pažymi, kad apibrėžčių „sezoninis darbuotojas“ ir „nuo sezonų kaitos priklausanti veikla“ taikymo sritis yra plati, todėl paliekama valstybėms narėms savo nuožiūra spręsti, kurių konkrečių sektorių veikla yra laikoma priklausanti nuo sezonų. Tai ne visiškai atitinka 10 konstatuojamąją dalį, kurioje aiškiai nustatyta, kad nuo sezonų kaitos priklausanti veikla dažniausiai vykdoma tokiuose sektoriuose kaip žemės ūkis, kai sodinama arba nuimamas derlius, arba turizmo sektoriuje atostogų laikotarpiu. Todėl direktyvoje turėtų būti pateiktos aiškios taisyklės, pagal kurias būtų galima nustatyti konkrečius sektorius, kurie gali būti susiję su veikla, priklausanti nuo sezonų kaitos. Išimtyms turėtų būti nustatomos nacionaliniu lygiu, glaudžiai konsultuojantis su socialiniais partneriais.

⁽⁴⁾ Direktyva 2009/52/EB, OL L 168/2009, 2009 6 30, p. 24.

⁽⁵⁾ http://www.ipex.eu/ipex/cms/home/Documents/dossier_COD20100210

⁽³⁾ OL C 286, 2005 11 17, p. 20.

4.2 „Nuo sezonų kaitos priklausančios veiklos“ apibrėžtis kaip veiklos, kuriai darbo jėgos reikia gerokai daugiau, nei vykdamas įprastą veiklą, suteikia pernelyg didelę aiškinimo laisvę, todėl skatina teisinį netikrumą. Komitetas mano, kad tekste turėtų būti kalbama apie „daug didesni“ arba „didesni“ darbo jėgos poreikį. Ar šis „(daug) didesnis“ darbo jėgos poreikis iš tiesų praktiškai yra toks, turėtų spręsti atitinkama institucija kartu su nacionaliniais socialiniais partneriais.

4.3 Komitetas reikalauja aiškų pritarimą nuostatai, pagal kurią vienas bendras leidimas sezoniniam darbuotojui išduodamas tik pateikus galiojančią terminuotą darbo sutartį arba susaistančią darbo pasiūlymą, kuriame nurodytas atlyginimo dydis ir darbo valandos. Tai leidžia institucijai, atsakingai už leidimų gyventi išdavimą, patikrinti sutartinę trečiųjų šalių piliečių įdarbinimo pagrindą. Taip pat tai užtikrina atitinkamų nacionalinių įdarbinimo taisyklių laikymąsi.

4.4 Prašymas dėl priėmimo gali būti atmestas, jei, be kitų priežasčių, darbdaviui buvo taikytos sankcijos dėl „nedeklaruoto darbo ir (arba) neteisėto įdarbinimo“. Komitetas griežčiausiai smerkia nedeklaruotą darbą, tačiau pažymi, kad šis atmetimo pagrindas galėtų būti aiškinamas taip, kad net dėl nedidelių pažeidimų prašymai būtų visam laikui atmesti. Siekiant teisinio tikrumo ir laikantis sankcijų direktyvos nuostatų, reikėtų aiškiai nustatyti, kad tokį atmetimo pagrindą galima taikyti tik tam tikrą, nusižengimo sunkumui proporcingą laikotarpį nuo sankcijos skyrimo.

4.5 Komitetas džiaugiasi, kad valstybės narės gali, jei to pageidauja, tęsti darbo rinkos tyrimą. Komitetas taip pat pritaria, kad didelė priėmimo apimtį gali būti pasinaudota kaip pagrindu atmesti prašymus. Be to, darbo rinkos tyrimuose ir nustatant priėmimo kvotas turi dalyvauti atitinkamų šalių socialiniai partneriai ir valstybinės įdarbinimo agentūros. Kvotos turi būti nustatytos taip, kad atskirų leidimų išdavimo procedūra neužsietų pernelyg ilgai.

4.6 Komitetas mano, kad 11 straipsnio nuostata, pagal kurią sezoniniams darbuotojams leidžiama būti ne ilgiau kaip šešis mėnesius per kalendorinius metus, yra pernelyg nelanksti ir gali gerokai pažeisti subsidiarumo principą: reikėtų pačioms valstybėms narėms suteikti galimybę numatyti ilgiausią sezoninių darbuotojų leidimų gyventi ir dirbti galiojimo trukmę neviršijant tam tikro laikotarpio, kad verslo įmonės valstybėse narėse, kuriose esama dviejų sezonų, turėtų galimybę priimti sezoninius darbuotojus abiejų sezonų metu. Tai turėtų būti daroma glaudžiai bendradarbiaujant su socialiniais partneriais. Taip pat reikia užtikrinti, kad tai netaptų galimybe apeiti sezoninį darbo sutarties pobūdį ir atitinkamą kontrolę.

4.7 Remtis kalendoriniais metais kaip pagrindu yra nepraktiška, be to, taip neatsižvelgiama į turistines zonas, kurioms būdingi žiemos ir vasaros sezonai. Ši nuostata darbdavius ir (arba) darbuotojus verstų teikti naują prašymą per tą patį įdarbinimo laikotarpį.

4.8 Komitetas taip pat mano, kad 11 straipsnio 2 dalis, kurioje sakoma, kad „per 1 dalyje nurodytą laikotarpį <...> sezoniniai darbuotojai gali pratęsti darbo sutartį arba įsidarbinti sezoniniam darbui pas kitą darbdavį“ yra neaiški, todėl kyla klausimų, pavyzdžiui, ar „1 dalyje nurodytas laikotarpis“ reiškia kalendorinius metus, ar šešis mėnesius, kurie taip pat yra minimi. Ar tai reiškia, kad, pavyzdžiui, sezoninis darbuotojas gali pratęsti savo leidimą gyventi iki vienuolikos mėnesių per kalendorinius metus?

4.9 Komitetas ragina nustatyti galimybę keisti darbdavį tik esant tam tikroms sąlygoms ir atsižvelgiant į atitinkamą nacionalinę teisę: sezoniniai darbuotojai paprastai įdarbinami siekiant patenkinti vieno konkretaus darbdavio įdarbinimo poreikį. Tai atspindi ir leidimo gyventi trukmę. Siekiant palengvinti kontrolę apie darbdavio keitimą turėtų būti pranešama kompetentingai institucijai.

4.10 Apskritai Komitetas pritaria pakartotinio atvykimo palengvinimo nuostatai, nes ji suteiktų darbdaviams galimybę vėl priimti į darbą sezoninius darbuotojus, kurie jiems gerai dirbo anksčiau. Pagal šį pasiūlymą, darbdaviams, kurie neįvykdė darbo sutartyje nurodytų įsipareigojimų ir dėl to jiems buvo taikytos sankcijos, draudžiama teikti prašymus dėl sezoninių darbuotojų. Siekiant išvengti tokios padėties, kai net mažiausias nusižengimas galėtų sutrukdyti samdyti sezoninius darbuotojus, svarbiausia būtų nustatyti, ar sankcijos buvo taikytos už pagrindinių darbo teisės nuostatų pažeidimus.

4.11 Direktyvos straipsnyje Procedūrinės garantijos nustatoma, kad valstybės narės turi priimti sprendimą dėl prašymo ir per 30 dienų atitinkamai informuoti pareiškėją. Komitetas iš esmės pritaria nustatytam sprendimo priėmimo terminui, tačiau pažymi, kad atitinkama institucija visais atvejais turi turėti galimybę per nustatytą laikotarpį patikrinti pateiktą informaciją.

4.12 Pagal 14 straipsnį reikalaujama, kad darbdaviai pateiktų įrodymų, jog sezoniniam darbuotojui bus suteiktas būstas ir taip užtikrintas tinkamas gyvenimo lygis. Kyla klausimas, ar tai taip pat įpareigoja darbdavius suteikti tą būstą. Jei šis aiškinimas yra teisingas, Komitetas mano, kad ši nuostata būtų praktiškai neįmanoma. Jei vis dėlto darbdavys turėtų suteikti būstą, kompetentingoms institucijoms turėtų būti sudarytos sąlygos atlikti taip pat ir būsto patikrą.

4.13 Komitetas norėtų atkreipti dėmesį į tai, kad sezoniniams darbuotojams suteikiama galimybė laikinai patekti į atitinkamos valstybės narės darbo rinką. Todėl vadovaujantis „lex loci laboris“ principu pagal darbo teisę jiems turi būti taikomos vienodos sąlygos kaip ir priimančiosios valstybės narės piliečiams, nesvarbu, ar tos teisės nustatytos teisės aktuose, visuotinai taikomuose kolektyviniuose susitarimuose ar regioniniuose kolektyviniuose susitarimuose. Todėl Komitetas mano, kad 16 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje reikėtų išbraukti nuorodą į paprastai taikomus kolektyvinius susitarimus ir jų apibrėžtį.

4.14 Nuostata, pagal kurią sezoniniai darbuotojai turi teisę į vienodas sąlygas kaip ir priimančiosios valstybės narės piliečiai tam tikrose socialinės apsaugos srityse apskritai ir bent jau pensijų, paankstinto išėjimo į pensiją išmokų, našlių ir našlaičių pensijų, bedarbio pašalpų ir išmokų šeimai srityse, turėtų būti taikoma sudarius atitinkamus dvišalius susitarimus. Tačiau reikalavimas mokėti įmokas į atitinkamą nacionalinę sistemą turėtų šiai asmenų grupei taip pat suteikti teisę gauti atitinkamas išmokas.

4.15 Be to, valstybės narės turėtų būti skatinamos aprūpinti savo kontrolės institucijas (pavyzdžiui, darbo inspekciją)

reikiamais ištekliais ir atitinkamai parengti jų darbuotojus, kad jie galėtų atlikti savo užduotis nepažeisdami pagrindinių teisių.

4.16 Nacionalinėje darbo rinkoje svarbios ne tik atitinkamos institucijos, bet ir nacionaliniai socialiniai partneriai. Todėl jie turėtų tiesiogiai dalyvauti priimant bet kokius sprendimus, susijusius su sektoriais, kuriuose leidžiamas nuo sezonų priklausantis darbas, su darbo rinkos tyrimais ir su darbo sutarties nuostatų laikymosi kontrole.

2011 m. gegužės 4 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl bendrovių viduje perkeliamų trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo sąlygų*(COM(2010) 378 galutinis – 2010/0209 (COD))*

(2011/C 218/19)

Pranešėjas **Oliver RÖPKE**

Europos Sąjungos Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2010 m. rugsėjo 29 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl bendrovių viduje perkeliamų trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo sąlygų

COM(2010) 378 galutinis – 2010/0209 (COD).

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. kovo 24 d. priėmė savo nuomonę.

471-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. gegužės 4–5 d. (2011 m. gegužės 4 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 152 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 6 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas palankiai vertina Europos Komisijos pastangas pasiūlyme dėl direktyvos dėl bendrovių viduje perkeliamų trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo sąlygų nustatyti skaidrias ir suderintas laikinai perkeliamų darbuotojų grupės priėmimo sąlygas.

1.2 Tačiau EESRK yra labai susirūpinęs dėl dalies direktyvos pasiūlymo turinio ir dėl to, kaip Europos Komisija bendravo su Europos socialiniais partneriais iki jos paskelbimo.

1.3 Komitetas apgailestauja, kad Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 79 straipsnis buvo pasirinktas vieninteliu teisiniu direktyvos pagrindu, nors joje yra svarbios darbo teise pagrįstos nuostatos dėl vadovų, specialistų ir aukštąjį išsilavinimą turinčių stažuotojų, todėl ji turės didžiulę įtaką valstybių narių darbo rinkoms. Todėl prieš išplatindama konkretų pasiūlymą dėl direktyvos, Komisija, vadovaujantis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 154 straipsniu, dėl tokios iniciatyvos turėtų oficialiai konsultuotis su socialiniais partneriais. Tokiomis konsultacijomis ne tik būtų pabrėžtas Lisabonos sutarties tikslas didinti socialinio dialogo vaidmenį ES, bet ir suteikta galimybė išspręsti keletą dar iki paskelbimo kilusių ginčytinų klausimų su socialiniais partneriais.

1.4 Pasiūlymas dėl direktyvos, kuriame nustatomos bendrovių viduje perkeliamų trečiųjų šalių piliečių ir jų šeimų atvykimo sąlygos, susijęs ne tik su gana maža grupe vadovų, bet ir su specialistais ir aukštąjį išsilavinimą turinčiais stažuotojais.

Komiteto nuomone, direktyva, skirta tik vadovams, labiau atitiktų šios grupės žmonių konkrečią padėtį ir poreikius. Tačiau dar svarbiau tai, kad visiems direktyvoje minimiems darbuotojams darbo užmokesčio ir darbo sąlygų atžvilgiu būtų taikomi lygybės ir vienodo požiūrio principai ir kad būtų užtikrinta, jog šia direktyva nepiktnaudžiaujama.

1.5 Todėl EESRK siūlo bendrovės viduje perkeliamiems darbuotojams taikyti ne tik vienodas darbo užmokesčio sąlygas, bet ir tokias pat visas kitas darbo sąlygas, kaip ir darbuotojams priimančiojoje šalyje arba nuolatiniams darbuotojams. Šis lygybė turi būti užtikrinta ne tik visuotinai taikomais kolektyviniais susitarimais, bet ir visomis teisės aktų ir kolektyvinių susitarimų, įskaitant bendrovių susitarimus, nuostatomis. Šeimoms susijungimui, EESRK nuomone, turėtų būti taikomos panašios taisyklės kaip ir „Mėlynosios kortelės direktyvoje“ (Direktyva 2009/50/EB).

1.6 Šis pasiūlymas buvo paskelbtas įpusėjus didžiausiai ES istorijoje finansų ir ekonomikos krizei. Kai kurių valstybių narių ekonomika dar nėra atsigavusi, o nedarbo lygis toks aukštas, kad ES viduje galima tikėtis didesnių migracijos srautų. Savo 2011 m. metinėje augimo apžvalgoje ⁽¹⁾ Komisija aiškiai sako kad kyla pavojus, kad ir atsigavus ekonomikos augimui naujų darbo vietų kūrimas bus nepakankamai dinamiškas ir todėl būtina padidinti gana žemą esamos darbo jėgos panaudojimą ES. Kita vertus, ir, atsižvelgiant į pastarąją Bendrąją užimtumo ataskaitą (2010 m.), EESRK pripažįsta, kad tam tikrose valstybėse narėse ir užimtumo srityse vis dar trūksta darbo jėgos.

⁽¹⁾ COM (2011) 11 galutinis, 2011 1 12.

1.7 Minėti darbuotojai perkeliama ir iš tokių trečiųjų šalių, kuriose darbo užmokestis ir socialinės apsaugos lygis yra daug mažesni nei ES. Todėl būtina veiksmingai stebėti, kaip laikomasi direktyvos, ir kartu vengti nereikalingos biurokratinės naštos įmonėms. Todėl šiuo metu Komisija kartu su valstybėmis narėmis kuria elektroninę keitimosi informacija sistema, kuria būtų palengvintas tarpvalstybinis administracinis bendradarbiavimas direktyvos dėl darbuotojų komandiravimo (Direktyva 96/71/EB) klausimu. Ši sistema turėtų būti taikoma ir trečiųjų šalių piliečių perkėlimui bendrovių viduje.

1.8 EESRK nuomone, turėtų būti aiškiau apibrėžtos sąvokos „vadovas“, „specialistas“ ir „aukštąjį išsilavinimą turintis stažuotojas“, siekiant minėtoms bendrovėms suteikti daugiau teisinio tikrumo, taip pat ir užtikrinti, kad jos neviršytų Bendrajame susitarime dėl prekybos paslaugomis (GATS) ir dvišaliuose susitarimuose su trečiosiomis šalimis numatytų įsipareigojimų. Apibrėžtys turi būti suformuluotos taip, kad apimtų būtent tris aukštos kvalifikacijos darbuotojų, kurių perkėlimą siekiama reguliuoti šia direktyva, kategorijas.

1.9 EESRK mano, kad jeigu direktyvoje būtų laikomasi šių reikalavimų, ja iš tikrųjų būtų galima palengvinti praktinės patirties bendrovės viduje perdavimą į ES ir padidinti ES konkurencingumą.

2. Pasiūlymas dėl direktyvos

2.1 Šia direktyva siekiama palengvinti bendrovių grupėms, turinčioms patronuojamųjų bendrovių tiek ES viduje, tiek už jos ribų, perkelti trečiųjų šalių piliečius, įdarbintus bendrovėje, kuri įsikūrusi ne ES, į patronuojamąsias bendroves ar filialus ES valstybėse narėse. Turėtų būti sudarytos galimybės perkelti vadovus, specialistus ir aukštąjį išsilavinimą turinčius stažuotojus.

2.2 „Vadovas“ – asmuo, einantis aukštas pareigas ir iš esmės vadovaujantis priimančiajam subjektui, o jo veiklą prižiūri arba esminius nurodymus duoda direktorių valdyba, akcininkai arba jiems lygiavertis subjektas.

2.3 „Specialistas“ – asmuo, turintis labai gerų, konkrečių priimančiajam subjektui būtinų dalykinių žinių; atsižvelgiama ne tik į žinias, konkrečiai susijusias su priimančiuoju subjektu, bet ir į tai, ar asmuo turi aukštą kvalifikaciją, susijusią su darbu arba prekyba, kur reikia specifinių techninių žinių.

2.4 „Aukštąjį išsilavinimą turintis stažuotojas“ – sėkmingai baigęs mažiausiai trejų metų trukmės aukštojo mokslo programą ir aukštojo mokslo kvalifikaciją įgijęs asmuo, kuris yra perkeliama į priimančią patronuojamąją bendrovę, kad patobulintų savo žinias ir įgytų daugiau patirties bendrovėje ruošdamasis joje eiti vadovaujamas pareigas.

2.5 Direktyva nebus taikoma mokslininkams, nes jiems jau taikoma kita direktyva (Direktyva 2005/71/EB).

2.6 Valstybės narės gali reikalauti, kad perkeliamas asmuo toje pačioje bendrovių grupėje iki perkėlimo būtų išdirbęs bent 12 mėnesių, taip pat gali nustatyti tokia tvarka priimamų žmonių skaičių. Ilgiausia tokio perkėlimo trukmė treji metai vadovams ir specialistams ir iki vienerių metų – aukštąjį išsilavinimą turintiems stažuotojams.

2.7 Pagreitinta priėmimo tvarka ir bendru gyvenimo ir darbo leidimu turėtų būti padidintas susidomėjimas tokiais perkėlimais.

2.8 Bendrovių viduje perkeliama darbuotojai gali dirbti ir bet kuriame kitame subjekte, įsikūrusiame kitoje valstybėje narėje ir priklausančiame tai pačiai įmonių grupei, taip pat kitose valstybėse narėse priimančios patronuojamosios įmonės klientų įmonėse, jeigu perkėlimas į kitą valstybę narę trunka ne ilgiau kaip 12 mėnesių. Tačiau šiai taisyklei taikomos išimtys.

2.9 Turi būti laikomasi susitarimų dėl minimalaus darbo užmokesčio ir (arba) kolektyvinių susitarimų priimančiojoje šalyje. Taip pat turi būti laikomasi tokių teisių kaip asociacijų laisvės, teisė jungtis į sąjungas ir stoti į profesines sąjungas arba darbdavių asociacijas, pagal nacionalinę tvarką pripažįstami diplomai, suteikta galimybė naudotis prekėmis, paslaugomis ir socialinės apsaugos sistemomis, tačiau netaikoma visa priimančiosios šalies darbo ir socialinė teisė.

3. Įžanga

3.1 Įsigaliojus Amsterdamo sutarčiai migracijos politika iš dalies priklauso ES kompetencijai. Europos Vadovų Taryba ir Europos Sąjungos Taryba daugybę kartų tiesiogiai ragino plėtoti ES migracijos politiką (1999 m. Tamperėje priimtose Vadovų Tarybos išvadose, 2004 m. Hagos programoje, 2009 m. Stokholmo programoje ir Imigracijos ir prieglobsčio pakete).

3.2 2005 m., po viešų konsultacijų žaliosios knygos forma, Europos Komisija paskelbė „Teisėtos migracijos politikos planą“, kuriame pranešė apie keletą pasiūlymų dėl direktyvų dėl darbo migracijos. 2009 m. gegužės 25 d. Taryba priėmė direktyvą dėl aukštos kvalifikacijos darbuotojų imigracijos („Mėlynosios kortelės direktyva“) ⁽²⁾, tuo tarpu Taryboje ir Europos Parlamente vis dar deramasi dėl „Vieno leidimo direktyvos“. Be to, Europos Komisija tuo pačiu metu paskelbė pasiūlymą dėl direktyvos dėl sezoninio darbo ir pasiūlymą, su kuriuo susijusi ši nuomonė.

3.2.1 Dar 2001 m. Komisija pirmą kartą paskelbė pasiūlymą dėl horizontaliosios direktyvos, apimančios visų formų imigraciją darbo tikslais. Dabar ji nusprendė laikytis sektoriaus metodo, nes paaiškėjo, kad horizontalioji priemonė neįmanoma.

3.3 2010 m. liepos 13 d. Europos Komisija paskelbė pasiūlymą dėl direktyvos dėl darbuotojų perkėlimų bendrovių viduje, kuria siekiama ES lygmeniu suderinti trečiųjų šalių piliečių, kurie perkeliama iš ne ES įsikūrusios įmonės į tą pačią įmonių grupę ES, priėmimo taisykles.

(2) COM (2007) 637 ir 638, 2007 10 23.

3.4 Direktyvos projekte nustatomos taisyklės tiems darbuotojams, kurie yra ne ES valstybės gyventojai ir piliečiai, yra sudarę darbo sutartį su toje šalyje įsikūrusia, bendrovių grupei priklausančia įmone ir yra perkeltami iš tos įmonės į susijusią įmonę ES valstybėje narėje.

3.5 Savo aiškinamajame memorandume Europos Komisija teigia, jog siūloma direktyva siekiama padėti įgyvendinti strategijos „Europa 2020“ tikslus: sudarius skaidrias ir suderintas šios laikinai perkeltamų darbuotojų grupės priėmimo sąlygas, turėtų būti įmanoma nedelsiant reaguoti į tarptautinių bendrovių poreikį perkelti bendrovių viduje vadovus ir specialistus iš trečiųjų šalių. Perkėlimas turėtų padėti parengti aukštąjį išsilavinimą turinčius stažuotojus eiti vadovaujamas pareigas bendrovių grupėje. Komisija įsitikinusi, kad pasiūlyta direktyva padeda mažinti nereikalingas administracines kliūtis ir kartu apsaugoti darbuotojų teises bei sukurti saugų teisinį statusą iškilus ekonominiams sunkumams.

3.6 Iš esmės Europos Sąjungos migracijos politika pirmiausia turėtų būti siekiama pritraukti talentingiausias žmones ir kartu užtikrinti, kad nebūtų pažeidžiami darbo bei socialiniai standartai ir, siekiant užkirsti tam kelią, būtų sukurti tinkami papildomi stebėsenos mechanizmai. Nors ilgalaikė migracija nėra pagrindinis šios direktyvos tikslas, vis dėlto reikėtų į ją atsižvelgti.

3.7 Siekiant skatinti tokį tarptautinį judumą, reikalinga sąžininga konkurencija ir pagarba darbuotojų teisėms, įskaitant bendrovių viduje perkeltamų asmenų saugaus teisinio statuso kūrimą. Pasiūlyme taip pat įtvirtinamos tam tikros bendrovių viduje perkeltamų darbuotojų teisės, pavyzdžiui, priimančiosios šalies kolektyviniuose susitarimuose numatyto darbo užmokesčio mokėjimas, nors nesiekama, kad būtų taikoma visa darbo teisė. Vadovams dažniausiai mokamas didesnis nei minėtas minimalus darbo užmokestis, tačiau specialistams ir aukštąjį išsilavinimą turintiems stažuotojams tai paprastai negalioja.

3.8 Savo nuomonėje dėl pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo siekiant dirbti aukštos kvalifikacijos darbą sąlygų⁽³⁾ EESRK laikėsi pozicijos, kad turėtų vykti nacionalinių institucijų ir socialinių partnerių dialogas, nes teisės aktai dėl darbuotojų imigrantų priėmimo yra susiję su darbo rinkos raida. EESRK savo nuomonėje dėl Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos dėl vienos paraiškų dėl vieno leidimo trečiųjų šalių piliečiams apsigyventi ir dirbti valstybės narės teritorijoje pateikimo procedūros ir valstybėje narėje teisėtai gyvenančių trečiųjų šalių darbuotojų vienuodų teisių⁽⁴⁾ taip pat nurodė, kad kiekviena valstybė narė, bendradarbiaudama su socialiniais partneriais, gali nuspręsti, kokio pobūdžio imigracija jai reikalinga.

3.9 Savo nuomonėje dėl darbuotojų imigrantų integracijos⁽⁵⁾ EESRK teigė, kad integracija darbo vietoje, kartu su lygiomis

galimybėmis ir vienodo požiūrio taikymu, yra iššūkis ir socialiniams partneriams. To jie turi siekti kolektyvinėse derybose ir socialinio dialogo metu, taip pat ir Europos lygmeniu.

3.10 Iš to, kas paminėta, turėtų būti aišku, jog EESRK yra įsitikinęs, kad socialiniai partneriai turėtų dalyvauti teisėkūros procese tiek valstybėse narėse, tiek Europos Sąjungoje.

3.11 Dėl perkėlimo bendrovių viduje ir dėl „išorinio judumo“ verta pagalvoti apie sąlygas, kuriomis ES valstybių narių piliečiai galėtų būti komandiruojami į trečiąsias šalis. Visų pirma reikia užtikrinti, kad siūloma direktyva nemažintų Sąjungos gebėjimo prisiimti abipusius įsipareigojimus pagal Bendrojo susitarimo dėl prekybos paslaugomis (GATS) 4 būdą arba dvišalius susitarimus. Tai nepaprastai svarbu tokiems sektoriams kaip statybų pramonė, kuri iki šiol dar „nesusaistyta“ GATS.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Pirminė Europos Sąjungos socialinių partnerių reakcija į pasiūlytą direktyvą buvo labai skirtinga. Pavyzdžiui, „BUSINESS EUROPE“ iš esmės palankiai įvertino pasiūlymą ir manė, kad taip prisidedama prie didesnio skaidrumo ir bendrovių viduje perkeltamų darbuotojų priėmimo tvarkos supaprastinimo. Tačiau ir „BUSINESS EUROPE“ kritikavo kai kurias pasiūlymų nuostatas: visų pirma reikalavimą turėti 12 mėnesių darbo perkeliančioje įmonėje patirtį, taip pat tai, kad apribojimais valstybėms narėms, taikančioms palankesnes taisykles, galėtų būti pablogintos šiuo metu galiojančios nacionalinės taisyklės.

4.2 Europos profesinių sąjungų konfederacija (ETUC), priešingai, išreiškė didelį susirūpinimą dėl pasiūlytos direktyvos ir paragino Komisiją jos atsisakyti. ETUC sukritikavo sprendimą pasinaudoti Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 79 straipsniu kaip vieninteliu teisiniu direktyvos pagrindu, turėdama omenyje, kad tiek ja, tiek direktyva dėl sezoninių darbuotojų būtų daromas didžiulis poveikis valstybių narių darbo rinkoms, ir pareiškė, kad dėl tokių pasiūlymų su socialiniais partneriais turėtų būti diskutuojama vadovaujantis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 154 straipsniu. Ji taip pat manė, kad pasiūlymu neužtikrinamas vienodas požiūris į bendrovių viduje perkeltamus darbuotojus, taip pat nenumatomi patikrinimo mechanizmai ir sankcijos teisės aktų pažeidimų atveju.

4.3 Kalbant apie migracijos politiką, šis požiūris, bent jau iš dalies, yra „apykaitinės migracijos“ koncepcijos tęsinys. Bet kuriuo atveju tai – laikinos migracijos koncepcija, kuri dažnai laikoma nevykusia integracijos ir darbo rinkos politikos atžvilgiu. Jeigu ilgai Europoje kai kurių šalių sektoriuose ir profesijose pritrūks kvalifikuotų darbuotojų ir jaunimo, ši trūkumą pirmiausia reikėtų panaikinti Europoje rengiant tobulinimosi mokymus; tik po to turėtų būti galvojama apie darbo jėgos migracijos kontrolę ir vis didesnes teises, taip pat apie ilgiau galiojančio leidimo gyventi atitinkamoje šalyje perspektyvą.

⁽³⁾ OL C 27, 2009 2 3, p. 108.

⁽⁴⁾ OL C 27, 2009 2 3, p. 114.

⁽⁵⁾ OL C 354, 2010 12 28, p. 16.

4.4 Kiti, priešingai, mano, kad apykaitinė migracija yra tinkama aukštos kvalifikacijos darbuotojų, kurie paskui savo įgytą patirtį gali pritaikyti savo kilmės šalyje, migracijai į Europą paskatinti, kartu Europoje suteikiama galimybė sukurti vienodas sąlygas varžytis su jos konkurentais visame pasaulyje dėl talentingiausiųjų.

4.5 Kai kurie „apykaitinės migracijos“ metodo variantai praeityje kai kuriose valstybėse narėse jau patyrė nesėkmę, atmaina: buvo manoma, kad migracija laikina, todėl nebuvo galvojama apie investavimą į integracijos priemones, o iš šios klaidos iš dalies dar iki šiol neištaisytos.

4.6 2007 m. Europos Komisija paskelbė svarbų komunikatą dėl apykaitinės migracijos ir Europos Sąjungos bei trečiųjų šalių judumo partnerystės (6). Komunikate buvo išdėstyti šios koncepcijos privalumai ir ypatumai. EESRK prie šios diskusijos prisidėjo objektyviai, parengdamas nuomonę savo iniciatyva (7), kurioje Komitetas pripažino, kad naudinga galėtų būti ir laikino atvykimo tvarka, o galiojantys nelankstūs įstatymai Europoje yra didžiulė kliūtis apykaitinei migracijai.

4.7 Žinoma, tai susiję ir su šeimos susijungimo klausimu, kuris ypač aktualus, kai laikina migracija trunka daug metų arba tampa nuolatinė migracija. Todėl vėlesniam šeimos narių atvykimui, EESRK nuomone, turėtų būti taikomos panašios taisyklės kaip ir vadinamojoje „Mėlynosios kortelės direktyvoje“ (Direktyva 2009/50/EB).

4.8 Galiausiai EESRK daugelyje savo nuomonių pabrėžė integracijos svarbą (8).

4.9 ES ir nacionalinės institucijos turi bendradarbiauti propaguodamos integracijos politiką. EESRK neseniai pabrėžė (9), kad bendra imigracijos politika turėtų apimti integraciją, abipusį socialinį bendro imigrantų ir priimančiosios visuomenės prisitaikymo procesą, kuris turėtų būti pagrįstas geru valdymu Europos Sąjungoje, nacionaliniu, taip pat regionų ir vietos lygmeniu. Savo nuomonėje dėl integracijos ir socialinės darbotvarkės (10) Komitetas siūlo integraciją įtraukti į įvairias ES politines, teisėkūros ir finansų priemones, siekiant skatinti integraciją, vienodą požiūrį ir nediskriminavimą.

(6) COM(2007) 248 galutinis

(7) OL C 44, 2008 2 16, p. 91.

(8) Žr. šias EESRK nuomones: OL C 125, 2002 5 27, p. 112; OL C 80, 2004 3 30, p. 92; OL C 318, 2006 12 23, p. 128; OL C 347, 2010 12 18, p. 19; OL C 354, 2010 12 28, p. 16; EESRK nuomonė dėl naujų integracijos iššūkių (pranešėjas Luis Miguel Pariza Castaños).

(9) OL C 48, 2011 2 15, p. 6.

(10) OL C 347, 2010 12 18, p. 19.

4.10 Tačiau aptariamasis direktyvos projektas prieštarauja integracijos pastangoms, nes manant, kad migracija laikina, nebūtų skatinama imtis integracijos priemonių.

4.11 Siekiant išvengti nesąžiningos konkurencijos, bendrovių viduje perkeliama darbuotojams turėtų būti sudarytos bent jau tokios pat darbo sąlygos, kaip ir bendrovių grupės vietos darbuotojams, ne tik minimalaus darbo užmokesčio, bet ir visų darbo teisės standartų priimančiojoje valstybėje požiūriu, t. y. turi būti taikomos visos priimančiosios valstybės darbo teisės nuostatos.

4.12 Dėl šių teisių EESRK savo nuomonėje dėl žaliosios knygos dėl ES pozicijos ekonominės migracijos valdymo klausimu (11) pabrėžė: „Šios diskusijos išeities taškas turi būti diskriminacijos uždraudimas. Kad ir kokiam laikui suteiktas leidimas gyventi ir dirbti, migruojantis darbuotojas ekonominiu, darbo teisės ir socialiniu atžvilgiu turi turėti tokias pat teises, kaip ir kiti darbuotojai“.

4.13 Savo nuomonėje dėl „vieno leidimo direktyvos“ (12) EESRK pabrėžė įvairių lygmenų (įmonės, sektoriaus, pavienės valstybės ir Europos) socialinių partnerių vaidmenį propaguojant vienodą požiūrį darbe. Šiuo atveju kaip svarbius subjektus reikia paminėti Europos įmonių tarybas, juk šiame projekte kalbama apie dideles bendroves, turinčias daug patronuojamųjų įmonių.

4.14 Bus labai svarbu stebėti, kaip laikomasi taisyklių. EESRK savo nuomonėje dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria numatomos sankcijos nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių darbdaviams (13), pabrėžia, kad nebus lengva vykdyti stebėseną, nes kontrolės institucijos neturi pakankamai kvalifikuotų darbuotojų, neaiškios pavienių įstaigų kompetencijos sritys ir yra daug bendrovių, kurias numatoma kontroliuoti. Todėl valstybės narės turi užtikrinti, kad kontrolės institucijoms pakaktų išteklių savo pareigoms veiksmingai atlikti.

4.15 Direktyvos taikymo sritis yra labai neaiškiai apibrėžta: visų pirma turi *de facto* būti aiškiai panaikinti apibrėžties „specialistas“ apribojimai siekiant išvengti padėties, kai visi bendrovių grupės darbuotojai iki trejų metų gali dirbti jos patronuojamojoje įmonėje valstybėje narėje. Taip pat apibrėžtis „aukštąjį išsilavinimą turintis stažuotojas“ turėtų būti iš naujo apsvartyta, kad iš tikrųjų tik žmonės, pasirengę eiti labai konkrečias vadovaujamas pareigas, galėtų būti perkelti kaip aukštąjį išsilavinimą turintys stažuotojai. Formuluojuojant apibrėžtį reikėtų atsižvelgti į 2005 m. Europos Sąjungos GATS pasiūlymą.

4.16 Reikėtų apsvarstyti galimybes šios direktyvos netaikyti tam tikriems sektoriams, jei jų darbdaviai ir profesinės sąjungos bendru sutarimu to prašo.

(11) OL C 286, 2005 11 17, p. 20.

(12) Žr. 4 išnašą.

(13) OL C 204, 2008 8 9, p. 70.

4.17 Perkėlimo iš vienos valstybės narės į kitą atveju kyla praktinių problemų dėl darbo užmokesčio, kurį perkeltas darbuotojas turi teisę gauti, mokėjimo. Su šio pasiūlymo taikymo sritimi susiję ir nuolat keliami darbo užmokesčio dempingo dėl perkėlimo iš kitų valstybių narių klausimai (direktyvos dėl darbuotojų komandiravimo taikymo srityje). Pavyzdžiui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonėje dėl darbuotojų komandiravimo⁽¹⁴⁾ pabrėžiama, kad dėl kontrolės trūkumų galėtų kilti problemų.

5. Konkrečios pastabos

5.1 „Specialisto“ apibrėžtis yra klaidinanti ir apima beveik bet kokią darbą, nes reikalaujama „tam tikram sektoriui būdingų specialisto žinių“. Ši apibrėžtis („asmuo, turintis labai gerų, konkrečių priimančiajam subjektui būtinų dalykinių žinių, o atsižvelgiama ne tik į žinias, konkrečiai susijusias su priimančiuoju subjektu, bet ir į tai, ar asmuo turi aukštą kvalifikaciją, susijusią su tokiu darbu arba prekyba, kuriems reikia specifinių techninių žinių“) yra daug platesnė nei atitinkama apibrėžtis GATS dalyje, kuri yra privaloma ES, nes (redakcijoje vokiečių kalba) nereikalaujama „neįprastų žinių“. Tai reiškia, kad gali būti perkeliamas bet kuris darbuotojas specialistas, dėl to labai padidėja spaudimo darbo užmokesčio atžvilgiu rizika.

5.2 Net jei perkėlimą bendrovės viduje šiuo metu dažniausiai naudoja didelės tarptautinės bendrovės, norint išvengti piktnaudžiavimo, reiktų nustatyti būtiniausius reikalavimus, taikytinus priimančiajam patronuojamajai įmonei. Pavyzdžiui, siekiant išvengti piktnaudžiavimo atveju, kai perkėlimas bendrovės viduje naudojamas tam, kad būtų įsteigtos vieno asmens įmonės, kurias sudaro perkeltas vadovas arba specialistas, visais atvejais jos turėtų būti tam tikro dydžio, pavyzdžiui, turėtų turėti tam tikrą skaičių darbuotojų.

5.3 Taip pat turėtų būti užtikrinta, kad bendrovių grupei priklausančios laikino įdarbinimo agentūros negalėtų komandiruoti darbuotojų į jos patronuojamąsias įmones.

5.4 Pasiūlyme dėl direktyvos nurodoma, kad valstybės narės įsipareigoja atsisakyti perkėlimo bendrovės viduje, jeigu darbdaviui arba priimančiajam subjektui nacionalinės teisės pagrindu skirta sankcija už nedeklaruotą darbą ir (arba) neteisėtą darbą. Tai turėtų būti taikoma ir tais atvejais, kai mokamas mažesnis nei kolektyvinėse sutartyse numatytas darbo užmokestis. Siekiant užtikrinti proporcingumą, darbdaviai turėtų tik laikinai, o ne nuolatinei, kaip nurodyta pasiūlyme, atsisakyti perkėlimo bendrovės viduje. Taip pat turėtų būti įmanoma skirtingai vertinti padėtį, atsižvelgiant į pažeidimo sunkumą.

5.5 Taip pat nepakanka tiesiog suteikti galimybę grįžti į patronuojamąją įmonę siunčiančiojoje valstybėje: veikiau reiktų numatyti darbo sutartį, kuri galiotų ilgiau, nei komandiravimo laikotarpis, kad būtų užtikrinta, jog darbuotojai nebus įdarbinami vien tik komandiravimo tikslu.

5.6 Projekte reikalaujama tik darbo užmokesčio atžvilgiu laikytis nacionalinių teisės aktų. Tačiau tokiais opiais klausimais, kaip perkėlimai bendrovės viduje, direktyvoje turėtų būti įtvirtinta, kad bendrovės viduje perkeliams darbuotojams turėtų būti taikomos visos priimančiosios šalies darbo teisės (tiek teisės aktų, tiek kolektyvinių sutarčių) nuostatos, o perkeliančioji organizacija arba priimančysis subjektas turėtų įsipareigoti laikytis šių nuostatų dar prieš perkėlimo pradžią. Gyvybiškai svarbu išvengti nesaugių darbų ir skirtumų, palyginti su nuolatiniiais darbuotojais.

5.7 Direktyvos 16 straipsniu valstybėms narėms suteikiama teisė išduoti leidimus gyventi ir dirbti ir kitų valstybių narių teritorijose, tačiau pavienių valstybių narių institucijos neturi kompetencijos išduoti tokius leidimus; ES taip pat negali perduoti tokios kompetencijos, nes ji pati neturi teisės išduoti leidimo gyventi ir dirbti atskirose valstybėse narėse. Be to, antroji valstybė narė neturi jokios galimybės jokia būdu patikrinti pirmojoje valstybėje narėje išduoto darbo leidimo kartu su leidimu gyventi. Todėl būtina aiškiai nurodyti, kad leidimas gali galioti tik jį išdavusioje valstybėje narėje.

5.8 Šiuo metu taip pat neaišku, kuri sistema taikoma tolesnio perkėlimo į antrą valstybę narę atveju, nes tai būtų perkėlimas iš vienos valstybės narės į kitą. Bet kokiu atveju bus būtina įtvirtinti konkrečių valstybių narių administracinio bendradarbiavimo tvarką.

5.9 Pasiūlymu nustatoma supaprastinta tvarka, tačiau ne visiškai aišku, apie kokį konkretų supaprastinimą kalbama. „Pagreitinta tvarka“ neturi būti kenkiama tikslumui atliekant patikrinimą: bet kokiu atveju turėtų būti užtikrinta, kad valdžios institucijos gali atidžiai ir laiku išnagrinėti kiekvieną atvejį, visų pirma dėl darbo užmokesčio mokėjimo.

5.10 Siekiama nustatyti iki trejų metų trunkantį perkėlimą. Tokios trukmės perkėlimai negali būti laikomi bendrovės viduje reikalingais trumpalaikiais komandiravimais, o perkeliamas asmuo turėtų būti įprastai integruojamas į veiklą priimančiojoje šalyje. Todėl turėtų būti taikoma visa priimančiosios šalies darbo ir socialinė teisė.

5.11 Daugelyje sektorių trejų metų perkėlimas yra ilgesnis nei įprasta darbo sutarties galiojimo trukmė. Tačiau jau priimta Pagrindų direktyva 2009/50/EB (Mėlynosios kortelės direktyva) dėl aukštos kvalifikacijos darbuotojų migracijos.

5.12 Be to, minimaliais darbo užmokesčiais ne visada galima užkirsti kelią darbo užmokesčio dempingui, nes projekte numatoma, kad tolesnio perkėlimo į antrą valstybę narę atveju turėtų būti taikomos leidimą išduodančiojoje šalyje taikomos sąlygos. Tokiais atvejais būtų taikomas ne įdarbinusioje šalyje nustatytas minimalus darbo užmokestis (kuris gali būti didesnis), o tas, kurį numato leidimą išduodanti šalis. Todėl bet kokiu atveju turi būti aiškiai nurodyta, kad perkeliama asmeniui turi būti mokamas tas minimalus darbo užmokestis, kuris taikomas

⁽¹⁴⁾ OL C 224, 2008 8 30, p. 95.

valstybėje, kurioje jis ir (arba) ji iš tikrųjų dirba. Turi būti užtikrinta, kad taikomos visos kolektyvinių sutarčių nuostatos, taip pat lygybės principas.

5.13 Šioje nuomonėje nagrinėjamame direktyvos projekte nenumatoma galimybė perkeliams asmenims teikti teismams ieškinius dėl savo darbdavių Europos Sąjungoje: iš trečiųjų šalių perkeliamų darbuotojų atveju – pavyzdžiui, bylose dėl darbo užmokesčio mokėjimo priimančiojoje šalyje pagal kolektyvines sutartis, – būtų kreipiamasi į siunčiančiosios šalies, o ne atitinkamos valstybės narės teismus. Dėl to bendrovių viduje

perkeliams darbuotojams būtų sudaromi nepriimtini sunkumai teikti pagrįstus ieškinius. Tačiau teisė kreiptis į teismą yra vienas pagrindinių demokratinės visuomenės principų ir ji turi būti užtikrinta toje valstybėje, į kurią darbuotojai komandiruojami.

5.14 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas ragina Europos Parlamentą ir Tarybą tolesniame teisėkūros procese stengtis pašalinti šiame pasiūlyme dėl direktyvos nurodytus trūkumus, kad būtų užtikrinta, jog šis pasiūlymas iš tiesų galėtų padėti palengvinti būtiną praktinės patirties perdavimą bendrovių viduje į ES.

2011 m. gegužės 4 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl keleivio duomenų įrašo duomenų naudojimo teroristinių nusikaltimų ir sunkių nusikaltimų prevencijos, nustatymo, tyrimo ir patraukimo už juos baudžiamojon atsakomybėn tikslais

(COM(2011) 32 galutinis – 2011/0023 (COD))

(2011/C 218/20)

Pagrindinis pranešėjas **José Isaías RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO**

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. kovo 2 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl keleivio duomenų įrašo duomenų naudojimo teroristinių nusikaltimų ir sunkių nusikaltimų prevencijos, nustatymo, tyrimo ir patraukimo už juos baudžiamojon atsakomybėn tikslais

COM(2011) 32 galutinis – 2011/0023 (COD).

2011 m. kovo 14 d. Komiteto biuras pavedė Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyriui atlikti Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, atsižvelgdamas į tai, kad darbas skubus, savo 471-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. gegužės 4–5 d. (gegužės 5 d. posėdis), pagrindiniu pranešėju paskyrė J. I. Rodríguez García-Caro ir priėmė šią nuomonę 80 narių balsavus už, 2 prieš ir 7 susilaikius.

1. Išvados

1.1 Šioje nuomonėje Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas reiškia abejonių dėl direktyvos pasiūlymo ir yra susirūpinęs, kad dažnai minimas pasirinkimas tarp saugumo ir laisvės arba, konkrečiau, tarp saugumo didinimo ir piliečių teisių apribojimo asmens duomenų požiūriu jokių būdų negali prieštarauti bendriems principams, kuriais grindžiamos pagrindinės žmogaus teisės.

1.2 EESRK pritaria bendrai Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūno, 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupės, Pagrindinių teisių agentūros ir Europos Parlamento išreikštai nuomonei. Be to, Komitetas mano, kad pasiūlyme pateikiama nepakankamai įrodymų, kad reikia visuotinai ir nediskriminuojamu būdu naudoti visų tarptautiniais skrydžiais vykstančių piliečių keleivio duomenų įrašo (PNR) duomenis, todėl, jo nuomone, priemonė, kurią ketinama įgyvendinti, yra neproporcinga.

1.3 EESRK ypač pritaria Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūno pastabai naujausioje jo nuomonėje dėl šio pasiūlymo, kad PNR duomenų nederėtų naudoti sistemingai ir nediskriminuojamu būdu, o veikiau juos rinkti įvertinant kiekvieną konkretų atvejį.

1.4 EESRK mano, kad centralizuotas bendras keleivių duomenų skyrius vietoje pasiūlyme numatomos decentralizuotų, valstybėse narėse veikiančių skyrių galimybės mažiau kainuotų oro vežėjams ir pačioms valstybėms narėms ir suteiktų galimybę

geriau prižiūrėti ir kontroliuoti PNR esančius asmens duomenis išvengiant pakartotinio jų perdavimo.

2. Įžanga. Direktyvos pasiūlymas

2.1 Direktyvos pasiūlymo tikslas – reguliuoti oro vežėjų vykdomą keleivio duomenų įrašo (PNR) duomenų, susijusių su tarptautiniais skrydžiais į valstybes nares arba iš jų, perdavimą, tokių duomenų apdorojimą ir keitimąsi jais su skirtingomis valstybėmis narėmis bei trečiosiomis šalimis. Šiuo pasiūlymu siekiama suderinti valstybių narių nuostatas dėl duomenų apsaugos, kad PNR duomenys būtų naudojami kovai su terorizmu⁽¹⁾ ir sunkiais nusikaltimais⁽²⁾, kaip apibrėžta Bendrijos teisėje.

2.2 Pasiūlyme apibrėžiami būdai, kuriais valstybės narės gali naudoti PNR duomenis, nurodomi duomenys, kuriuos reikėtų rinkti, jų naudojimo tikslai, valstybių narių Informacijos apie keleivius skyrių keitimasis duomenimis ir techninės tokio keitimosi sąlygos. Todėl buvo pasirinkta decentralizuota PNR duomenų rinkimo ir apdorojimo sistema kiekvienoje valstybėje narėje.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, kaip teisėtas organizuotos pilietinės visuomenės atstovas, geriausiai gali išsakyti jos nuomonę. Šiuo požiūriu EESRK yra dėkingas Tarybai už pateiktą neprivalomą prašymą parengti nuomonę dėl šio pasiūlymo.

⁽¹⁾ OL L 164, 2002 6 22, p. 3.

⁽²⁾ OL L 190, 2002 7 18, p. 1.

3.2 Direktyvos pasiūlymą, dėl kurio konsultuojamasi su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu, galima vertinti kaip išankstinį nacionalinių šios srities teisės aktų suderinimą, nes dauguma valstybių narių neturi konkrečių PNR duomenų naudojimo pasiūlyme numatytais tikslais taisyklių. Todėl Komitetas mano, kad reikėtų nustatyti bendrą teisinį pagrindą, prie kurio valstybės narės turėtų priderinti savo teisės aktus, kad piliečių duomenų apsaugos garantijos ir saugumas visoje ES būtų vienodas.

3.3 Vertinant pasiūlymo turinį, mums pateiktas teisės aktas leidžia apdoroti ir analizuoti platų duomenų spektrą apie milijonus piliečių, kurie niekada neįvykdė ir neįvykdys nė vieno iš direktyvoje nurodytų nusikaltimų. Todėl pavojingiems nusikaltėjams klasifikuoti bus naudojami paprastų žmonių asmens duomenys. Komiteto nuomone, susidūrėme su pasirinkimu tarp saugumo ir laisvės arba, konkrečiau, tarp saugumo didinimo ir piliečių teisių apribojimo asmens duomenų požiūriu.

3.4 Kadangi pasiūlymas buvo rengiamas ilgai, pagrindiniai šios srities suinteresuotieji subjektai turėjo keletą progų išsakyti daug įvairių pagrįstų nuomonių. Po to, kai 2007 m. Komisija priėmė pasiūlymą dėl Tarybos pamatinio sprendimo dėl keleivio duomenų įrašo naudojimo – siūlomos direktyvos pirmtaką, – savo pastabas dėl jo pateikė Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūnas⁽³⁾, tų pačių metų kovo mėn. parengęs nuomonę dėl naujojo dokumento, 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė, taip pat paskelbusi nuomonę tų pačių metų balandžio mėn.⁽⁴⁾ Pagrindinių teisių agentūra ir Europos Parlamentas, priėmęs rezoliuciją⁽⁵⁾ dėl 2007 m. pasiūlymo ir dalyvaujantis teisėkūros procese dėl esamo pasiūlymo pagal Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo.

3.5 EESRK pritaria bendrai visų šių kvalifikuotų subjektų nuomonei. Be to, Komitetas nemano, kad pasiūlyme pateikiama pakankamai įrodymų, kad reikia visuotinai ir nediskriminuojamam būdu naudoti visų tarptautiniais skrydžiais vykstančių piliečių PNR duomenis, ir todėl mano, kad priemonė, kurią ketinama įgyvendinti, yra neproporcinga, visų pirma todėl, kad pasiūlymo pagrinde pripažįstama, kad ES „negalima gauti išsamios statistikos dėl apimtys, kuria tokie duomenys padeda užkirsti kelią sunkiems nusikaltimams ir terorizmui, juos nustatyti, tirti ir patraukti už juos baudžiamojon atsakomybėn“⁽⁶⁾. Todėl EESRK ypač pritaria Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūno pastabai, kad PNR duomenis nederėtų naudoti sistemingai ir nediskriminuojamam būdu, o veikiau rinkti juos įvertinant kiekvieną konkretų atvejį.

3.6 Kaip pirmiau minėta ir remiantis ankstesnėmis EESRK nuomonėmis, šioje nuomonėje vėl pateikiama rekomendacija,

patvirtinta Nuomonėje dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui ir Tarybai „Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė piliečių labui“⁽⁷⁾: „Saugumo politika neturi pažeisti pagrindinių vertybių (žmogaus teisių ir piliečių laisvių) ir demokratijos principų (teisinės valstybės principo), bendrų visai Sąjungai. Kolektyvinio ir valstybės saugumo tikslas neturėtų riboti asmens laisvės. Kai kuriuose politiniuose pasiūlymuose kartojama anksčiau daryta klaida – aukoti laisvę dėl didesnio saugumo“.

3.7 Bet kuriuo atveju galutinė dokumento redakcija, patvirtinta per teisėkūros procedūra, turi užtikrinti didžiausią įmanomą PNR esančių asmens duomenų konfidencialumą ir apsaugą laikantis principų, išdėstytų Tarybos pamatiniame sprendime 2008/977/TVR dėl asmens duomenų, tvarkomų vykdančios policijos ir teisminių bendradarbiavimą baudžiamosiose bylose, apsaugos⁽⁸⁾ ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje (95/46/EB) dėl asmens apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo⁽⁹⁾. Išimtinis nuostatų pobūdis jokių būdu negali prieštarauti bendriems principams, kuriais grindžiamos pagrindinės žmogaus teisės.

3.8 Vis dėlto, kadangi direktyvos pasiūlyme neabejotinai nurodomas asmens duomenų naudojimas išskirtiniais tikslais, EESRK mano, kad labai išimtinės 6 ir 7 straipsnių nuostatos turėtų būti kiek įmanoma apribotos siekiant išvengti piktnaudžiavimo jų išskirtinumu. Prašymai pateikti duomenis ne pagal 4 ir 5 straipsniuose nustatytas bendras taisykles visada turi būti pagrįsti.

3.9 Siekiant užtikrinti, kad duomenys būtų naudojami tik direktyvos pasiūlyme nustatytais tikslais, ir visada žinoti, kas naudojami PNR duomenų bazėmis arba jau apdorotais duomenimis, direktyvos pasiūlymo tekste turėtų būti nustatytas įpareigojimas sukurti atsekamumo sistemą, kuri padėtų nustatyti duomenimis pasinaudojusį, juos apdorojusį ar tvarkiusį pareigūną ar valdžios instituciją.

4. Konkrečios pastabos

4.1 3 straipsnis

Globalizuotame pasaulyje sunku suprasti pasiūlymo 18 konstatuojamosios dalies turinį, nebent ja būtų siekiama pateisinti 3 straipsnyje numatyta galimybę taikyti decentralizuotą modelį. EESRK nuomone, toks modelis gali padidinti oro vežėjų išlaidas, nes jie turėtų perduoti duomenis visiems valstybių narių, kuriose trumpam nusileistų tarptautinių reisų lėktuvams, skyriams. Be to, asmens duomenis apdorotų ir juos perduotų keletas skyrių. Atrodytų, kad ši sistema nevisai atitinka veiksmingumo ir efektyvumo kriterijus, kurių visi turėtume siekti.

⁽³⁾ OL C 110, 2008 05 01.

⁽⁴⁾ 2007 12 5 Nuomonė Nr. 145 ir 2011 4 5 Nuomonė Nr. 10.

⁽⁵⁾ P6_TA (2008) 0561.

⁽⁶⁾ COM (2011) 32 galutinis, 6 p.

⁽⁷⁾ Nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui ir Tarybai „Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė piliečių labui“, OL C 128, 2010 5 18, p. 80.

⁽⁸⁾ OL L 350, 2008 12 30, p. 60.

⁽⁹⁾ OL L 281, 1995 11 23, p. 31.

4.2 4 straipsnio 1 dalis

EESRK siūlo prie šio straipsnio 1 dalies paskutinės pastraipos pridėti frazę „ir atitinkamai informuoja oro vežėją, kad jis nebeperduotų tokių duomenų“. Komitetas mano, kad aptikus netikslumą, reikia iš karto nurodyti, kaip jį ištaisyti.

4.3 4 straipsnio 4 dalis ir 5 straipsnio 4 dalis

EESRK mano, kad šių dviejų straipsnių formuluotės viena kitai prieštarauja. 4 straipsnio 4 dalyje nurodoma, kad valstybės narės informacijos apie keleivius skyrius duomenis perduoda kompetentingoms institucijoms atskirai įvertinant kiekvieną konkretų atvejį. Tačiau 5 straipsnio 4 dalyje teigiama, kad Informacijos apie keleivius skyriaus gautus keleivių PNR duomenis ir PNR duomenų tvarkymo rezultatus gali vėl tvarkyti valstybių narių kompetentingos institucijos. Manome, kad ši akivaizdų nesutapimą reikia ištaisyti arba tinkamai paaiškinti siekiant išvengti skirtingo aiškinimo.

4.4 6 straipsnio 1 dalis

Kaip nurodyta pastaboje dėl 4 straipsnio 1 dalies, EESRK mano, kad ši duomenų perdavimo skirtingiems Informacijos apie keleivius skyriams sistema padidintų administracinę našlą oro vežėjams kaip tik tuo metu, kai raginama šią našlą sumažinti, ir padidintų jų veiklos išlaidas, o tai gali daryti poveikį vartotojams, nes išaugtų galutinė bilieto kaina.

4.5 6 straipsnio 2 dalis

Kalbant apie gyventojų asmens duomenų saugumą ir apsaugą, EESRK mano, kad duomenų perdavimas „bet koku kitu tinkamu būdu“, jei kiltų su elektroninėmis priemonėmis susijusių techninių kliūčių, nėra pats tinkamiausias. Komitetas prašo aiškiau nurodyti naudotinus perdavimo būdus.

4.6 6 straipsnio 3 dalis

Komitetas mano, kad šios dalies pradžioje reikėtų išbraukti žodį „gali“. Ši nuostata taptų veiksmingesnė, nes valstybės narės negalėtų šio straipsnio taikyti savo nuožiūra. Formuluotė turėtų būti tokia: „Valstybės narės leidžia oro vežėjams ...“.

4.7 6 straipsnio 4 dalis ir 7 straipsnis

EESRK nuomone, 6 straipsnio 4 dalyje ir visame 7 straipsnyje viena po kitos išdėstytos vis didesnio masto išimtyms, kuriomis pereinama nuo 4 straipsnio 4 dalies nuostatos „įvertinant kiekvieną konkretų atvejį“ prie beveik visuotinio duomenų perdavimo, kai visi subjektai gali siųsti ir gauti PNR duomenis. 7 straipsnis yra taisykle tampančių išimčių rinkinys.

4.8 8 straipsnis

Jei norima išvengti didžiausių išimčių, kai duomenys perduodami trečiosioms šalims, kurios savo ruožtu juos gali toliau perduoti kitoms trečiosioms šalims, straipsnyje reikėtų nustatyti, kad duomenys gali būti perduodami tik tada, kai juos sutvarko Informacijos apie piliečius skyrius arba kompetentinga valstybės narės institucija, kurie juos perduos trečiajai šaliai įvertinę kiekvieną konkretų atvejį atskirai.

4.9 11 straipsnio 3 dalis

Dėl tos pačios priežasties, kuri nurodyta dėl 4 straipsnio 1 dalies, EESRK siūlo prie paskutinės šios dalies pastraipos pridėti frazę „ir atitinkamai informuoja oro vežėją, kad jis nebeperduotų tokių duomenų“.

4.10 11 straipsnio 4 dalis

Būtų logiška šiame straipsnyje paminėti šios nuomonės 3.9 punkte EESRK siūlomą atsekamumo sistemą, kad būtų registruojami bet kuriuo metu prie sistemos prisijungę subjektai.

2011 m. gegužės 5 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamos Tarybos reglamento (EB) Nr. 1234/2007 nuostatos, susijusios su sutartiniais santykiais pieno ir pieno produktų sektoriuje

(COM(2010) 728 galutinis – 2010/0362 (COD))

(2011/C 218/21)

Pranešėja **Dilyana SLAVOVA**

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 42 straipsniu ir 43 straipsnio 2 dalimi, 2010 m. gruodžio 22 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamos Tarybos reglamento (EB) Nr. 1234/2007 nuostatos, susijusios su sutartiniais santykiais pieno ir pieno produktų sektoriuje

COM(2010) 728 galutinis – 2010/0362 (COD).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2011 m. balandžio 6 d. priėmė savo nuomonę.

471-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. gegužės 4–5 d. (gegužės 4 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 150 narių balsavus už, 3 – prieš ir 13 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) atkreipia dėmesį, kad 2007–2009 m. krizė sukėlė didžiulę įtampą pieno sektoriuje, kurią ypač stipriai pajuto gamintojai.

1.2 EESRK atkreipia dėmesį į netolygumus tiekimo grandinėje, ypač į mažmenininkų ir ūkininkų bei perdirbimo įmonių lygmens pusiausvyros sutrikimus, dėl kurių neįmanoma užtikrinti teisingesnio produktų pridėtinės vertės paskirstymo pieno gamintojams. EESRK rekomenduoja Komisijai imtis priemonių siekiant užtikrinti vienodą visos pieno grandinės (gamintojų, perdirbimo įmonių, platintojų ir mažmenininkų) skaidrumą.

1.3 EESRK palankiai vertina tai, kad Komisija atsižvelgia į Aukšto lygio ekspertų grupės (ALG) pieno klausimais parengtas rekomendacijas ir laiku reaguoja į pieno sektoriuje kylančius sunkumus.

1.4 EESRK įsitikinęs, kad optimalus pieno tiekimo grandinės našumas būtų naudingas visoms suinteresuotosioms šalims ir pabrėžia, kad teisingai paskirsčius pridėtinę vertę visoje grandinėje, ypač padidinus gamintojų derybinę galią, padidės šio sektoriaus bendras našumas, konkurencingumas ir tvarumas.

1.5 EESRK laikosi nuomonės, kad visi keturi elementai (sutartiniai santykiai, gamintojų derybinė galia, tarpprofesinės (tarpšakinės) organizacijos ir skaidrumas) yra glaudžiai susiję ir priklauso vieni nuo kitų. Todėl reikėtų bendrai spręsti visus su jais susijusius klausimus.

1.6 EESRK pripažįsta, kad kiekvienos valstybės narės pieno produktų gamybos grandinės struktūra gali būti labai skirtinga, todėl sutinka, kad sutartys ir toliau turėtų būti neprivalomos.

Tačiau atsižvelgiant į tai, jog reikėtų užtikrinti sklandų vidaus rinkos veikimą, valstybėms narėms iš esmės reikėtų leisti nustatyti, kad šios sutartys būtų privalomos jų teritorijose. Labai svarbu pabrėžti, kad pasiūlymas netaikomas kooperatyvams ir atkreipti dėmesį į kai kuriose valstybėse narėse taikomą geriausią praktiką.

1.7 EESRK sutinka, kad tokiose sutartyse turėtų būti numatyti bent šie keturi pagrindiniai aspektai, dėl kurių sutarties šalys galėtų laisvai derėtis: 1) pristatant pieną mokėtina kaina ir (arba) kainos formulė, 2) kiekis, 3) pristatymų laikas sezono metu ir 4) sutarties trukmė.

1.8 EESRK ragina steigti gamintojų ir tarpšakines organizacijas, ypač tose naujosiose valstybėse narėse, kurių pienininkystės sektorius yra susiskaldęs ir turi labai nedidelę derybinę galią. EESRK pripažįsta vaisių ir daržovių sektoriuje veikiančių organizacijų, kurios stiprina kiekvienos šio sektoriaus šakos suinteresuotųjų subjektų ryšius, pridėtinę vertę, kadangi jos gali padėti geriau suprasti gamybos ir rinkų padėtį ir didinti jų skaidrumą; EESRK laikosi nuomonės, kad panašūs pokyčiai pieno tiekimo grandinėje galėtų pagerinti bendrą jos veikimą.

1.9 EESRK nuomone, reikia toliau tikslinti ir plėtoti ES konkurencijos taisyklių taikymą pieno sektoriuje, kad pirminių produktų gamintojų organizacijos galėtų naudotis didesne derybine galia.

1.10 EESRK pabrėžia, kad didesnis skaidrumas gali užtikrinti sklandesnį pieno grandinės veikimą, o tai būtų naudinga visiems šio sektoriaus subjektams, todėl palankiai vertina ALG rekomendacijas Komisijai, užtikrinant, kad skaidrumas neiškraipytų konkurencijos vidaus rinkoje.

1.11 EESRK palankiai vertina Komisijos darbą, bet kartu pabrėžia, kad pasiūlymas nepadės išspręsti visų pieno sektoriaus problemų.

2. Įžanga

2.1 Pieno gamybos sektorius labai svarbus ES ne tik ekonominiu požiūriu (dėl jo apyvartos ir jame sukuriamų darbo vietų skaičiaus), bet ir dėl šio sektoriaus įtakos žemės naudojimui ir aplinkos apsaugai. Daugelyje regionų, ypač kalnuotose ir mažiau palankiose ūkininkauti vietovėse, pieno gamyba yra viena iš nedaugelio gamybos rūšių, kurią iš tiesų galima plėtoti ir išlaikyti.

2.2 Pieno sektorius labai svarbus gyvenimo kokybei Europoje – dėl jo įtakos stiprinant vartotojų sveikatą ir siekiant užtikrinti tinkamą ir saugią jų mitybą ir ekonominės reikšmės kaimo plėtrai ir aplinkos tvarumui.

2.3 Visų valstybių narių pieno gamybos ir perdirbimo sektoriai yra labai skirtingi. Kiekvienos valstybės narės pieno gamybos ir perdirbimo grandinių struktūra labai skiriasi nuo kitų, pvz., vienoje veikia iš esmės kooperatyvinė organizacija, kuri dar ir perdirba pieną, o kitoje veiklą vykdo daug pavienių gamintojų ir veikia daug privačių perdirbimo įmonių. Artėjant 2015 m., net ir iš anksto numčius visas aplinkybes, gamintojai turės dėti pastangas, kad galėtų tinkamai pasirengti rinkos sąlygų pokyčiams panaikinus kvotų sistemą. Vertėtų atkreipti dėmesį į tai, kad valdžios institucijoms (ES ir nacionaliniu lygmenimis) visiškai atsisakius gamybos valdymo funkcijų, šio sektoriaus suinteresuotiesiems subjektams teks prisitaikyti prie visiškai naujų aplinkybių ir prisiimti naujus išipareigojimus. Susiklosčius tokioms aplinkybėms gamintojai turi būti tikri, kad rinkoje jiems bus pasiūlyta teisinga kaina.

3. Bendrosios aplinkybės

3.1 Įvertinus sunkią pieno rinkos padėtį, 2009 m. spalio mėn. įsteigta Aukšto lygio ekspertų grupė (ALG) pieno klausimais, kurios paskirtis – aptarti su pieno ir pieno produktų sektoriumi susijusius laikotarpio vidurio ir ilgalaikius susitarimus, prisidėti prie reguliavimo sistemos kūrimo ir padėti stabilizuoti rinką ir gamintojų pajamas.

3.2 ALG savo nuomones žodžiu ir raštu pateikė didžiausios Europos pieno tiekimo grandinės suinteresuotųjų subjektų grupės, atstovaujančios ūkininkams, pieno perdirbimo įmonėms, pieno prekiautojams, mažmenininkams ir vartotojams. Savo nuomonę taip pat pareiškė kvietiniai moksliniai ekspertai, trečiųjų šalių atstovai, nacionalinės konkurencijos institucijos ir Komisija.

3.3 Be to, 2010 m. kovo 26 d. surengta pieno sektoriaus suinteresuotųjų subjektų konferencija, kurioje savo nuomonę galėjo išreikšti dar daugiau tiekimo grandinės subjektų. 2010 m. birželio 15 d. ALG pateikė ataskaitą, kurioje analizuojama dabartinė pieno sektoriaus padėtis ir pateikiama keletas rekomendacijų.

3.4 ALG nustatė didelių tiekimo grandinės pusiausvyros sutrikimų (gamintojų, perdirbimo įmonių, platintojų ir

mažmenininkų lygmeniu) ir netolygų pridėtinės vertės pasiskirstymą joje. Tokia padėtis susidarė dėl skaidrumo stokos, nelankstumo ir problemų derinant kainas tiekimo grandinėje.

3.5 Taryba išnagrinėjo ALG parengtą ataskaitą ir rekomendacijas, o pirmininkaujančios valstybės narės išvados priimtos 2010 m. rugsėjo 27 d. posėdyje. Šiose išvadose Komisija raginama iki metų pabaigos pateikti atsakymą dėl pirmųjų keturių ALG rekomendacijų (sutartinių santykių, gamintojų derybinės galios, tarpšakinių organizacijų ir skaidrumo).

3.6 Šiame Komisijos pasiūlyme analizuojami tie su visais keturiais elementais (sutartiniais santykiais, gamintojų derybine galia, tarpšakinėmis organizacijomis ir skaidrumu) susiję aspektai, dėl kurių reikėtų keisti su šiais elementais susijusias nuostatas.

3.7 Kalbant apie pieno gamintojų ir pieninių santykius, tiekėjų koncentracija paprastai yra daug mažesnė nei perdirbėjų. Tai lemia šių lygmenų subjektų derybinių galių pusiausvyros sutrikimus. Pasiūlyme numatoma galimybė iš anksto sudaryti rašytines sutartis dėl ūkininko pieninei pristatomo žalio pieno, kurios būtų neprivalomos ir kuriose būtų numatyti pagrindiniai aspektai: kaina, pristatymo laikas ir pristatomo pieno kiekis bei sutarties trukmė. Valstybės narės gali pasinaudoti galimybe nestatyti, kad jų teritorijose šios sutartys būtų privalomos. Dėl savo specifikos kooperatyvai neprivalo sudaryti tokių sutarčių, jeigu jų įstatuose numatytos panašios nuostatos.

3.8 Siekiant atkurti derybinių galių pusiausvyrą tiekimo grandinėje, pasiūlyme numatoma leisti ūkininkams kolektyviai derėtis dėl tokių sutarčių sąlygų tarpininkaujant gamintojų organizacijoms. Jame nustatyti atitinkami tokių derybų metu taikytini kiekybiniai apribojimai, kurie turėtų padėti ūkininkams sudaryti tokias pat sąlygas kaip ir didžiausios pieninės ir išsaugoti pakankamai stiprią konkurenciją žalio pieno tiekimo grandinėje. Nustatytos tokios ribos: 3,5 % viso ES pagaminamo kiekio ir 33 % šalyje pagaminamo kiekio, be to, numatytos konkrečios apsaugos priemonės, kurios padėtų išvengti didelės žalos, ypač mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVI). Todėl taip pat turėtų būti sudarytos sąlygos pripažinti tokias gamintojų organizacijas pagal Reglamento (EB) Nr. 1234/2007 122 straipsnį. Komisiją reikėtų įgalioti priimti deleguotus teisės aktus pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 290 straipsnį dėl gamintojų organizacijų asociacijų patvirtinimo sąlygų.

3.9 Pasiūlyme taip pat nustatytos tarpšakinėms organizacijoms taikytinos ES taisyklės, kurios galiojotų visose grandinės dalyse. Šios organizacijos gali būti naudingos atliekant gamybos ir perdirbimo metodų mokslinius tyrimus, gerinant jų kokybę bei skatinant ir skleidžiant su jais susijusią geriausią patirtį.

3.10 Pieno sektoriuje siūloma taikyti šiam sektoriui atitinkamai pritaikytas šiuo metu vaisių ir daržovių sektoriuje veikiančių tarpšakinių organizacijų taisykles.

3.11 Tarpšakinės organizacijos padėtų geriau suprasti gamybos ir rinkos padėtį ir didinti jų skaidrumą, pvz., skelbdamos statistinius duomenis apie sudarytose žalio pieno pristatymo sutartyse nustatytas kainas, pristatomo pieno kiekį ir šių sutarčių trukmę bei analizuodamos galimas būsimas rinkos tendencijas regionų ar nacionaliniu lygmenimis.

3.12 Šiuo pasiūlymu Komisija įgaliojama priimti deleguotus teisės aktus pagal SESV 290 straipsnį, kad galėtų papildyti arba iš dalies pakeisti tam tikrus neesminius šiame reglamente nustatytų priemonių elementus. Reikėtų nustatyti, kokiems tokių priemonių elementams toks įgaliojimas gali būti taikomas, ir apibrėžti įgaliojimo taikymo sąlygas.

3.13 Siekiant užtikrinti vienodą šiame reglamente nustatytų priemonių taikymą visose valstybėse narėse, Komisiją reikėtų įgalinti priimti įgyvendinimo aktus pagal SESV 291 straipsnį.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Šiuo pasiūlymu siekiama stiprinti pieno gamintojų padėtį pieno tiekimo grandinėje, parengti ši sektorių ateičiai, kai teks vadovautis labiau į rinką orientuotu požiūriu, ir užtikrinti jo tvarumą.

4.2 Jame numatomos rašytinės pieno gamintojų ir perdirbimo įmonių sutartys, galimybė kolektyviai derėtis dėl sutarčių sąlygų tarpininkaujant gamintojų organizacijoms taip, kad būtų išlaikyta pieno gamintojų ir didžiausių perdirbimo įmonių derybinių galių pusiausvyrą, tarpšakinėms organizacijoms taikytinos ES taisyklės ir priemonės rinkos skaidrumui didinti. Siūloma, kad šios priemonės galiotų iki 2020 m., atlikus dvi tarpinės jų peržiūras. Atitinkami dydžio apribojimai kolektyvinių derybų metu ir kitos specialios apsaugos priemonės turėtų padėti pasiekti tikslą – padidinti pieno gamintojų derybinę galią, išsaugant konkurenciją ir apsaugant MVĮ interesus.

4.3 Valstybės narės gali pačios apsispręsti dėl požiūrio į sutartinius santykius. Kiekviena valstybė narė gali laisvai, atsižvelgdama į savo šalies sutarčių teisės sistemą, nuspręsti, ar ūkininkų ir perdirbimo įmonių sutartys turėtų būti privalomos. Atsižvelgiant į skirtingą ES šalių padėtį šiuo klausimu, vadovaujantis subsidiarumo principu, tokį sprendimą turėtų priimti pati valstybė narė.

4.4 EESRK sutinka, kad reikia didinti gamintojų derybinę galią, tačiau siekiant šio tikslo taip pat reikėtų atsižvelgti į skirtingas aplinkybes ir nacionalinius ypatumus.

4.5 Dėl įgaliojimo priimti deleguotus teisės aktus trukmės – EESRK nuomone, visada būtina nustatyti konkretų laikotarpį (kadencija). Be to, deleguotus teisės aktus reikėtų pasitelkti tik tuomet, kai sprendimus reikia priimti greitai.

4.6 Įgyvendinimo aktais reikėtų naudotis tais atvejais, kai valstybėms narėms būtų naudingiau suderinti jų įgyvendinimą.

4.7 EESRK tvirtai įsitikinęs, kad rengiant ES teisės aktus būtina konsultuotis su suinteresuotaisiais subjektais. Todėl svarbu, kad siekiant geriau reglamentuoti kintamą pieno rinką būtų konsultuojamasi su valstybių narių ekspertais. Šiuo požiūriu labai svarbu užtikrinti, kad toks rinkos kintamumas nepadarytų nepataisomos žalos ES pieno sektoriaus gamintojams. Esant tokioms aplinkybėms akivaizdu, kad reikės atsižvelgti į skaidresnį ir tolygesnį pridėtinės vertės pasiskirstymą tarp rinkos dalyvių ir visų pirma poreikį didinti gamintojų derybinę galią.

4.8 Šiuo metu keliose valstybėse narėse yra tarpšakinė organizacijų, kurios šias funkcijas vykdo vadovaudamosi ES teise. Jų veiksmingumą mažina pieno grandinės pusiausvyros sutrikimai.

4.9 Tačiau EESRK akivaizdu, kad Komisijos pasiūlymai neišspręstų visų pieno rinkos problemų ir kad jie netaikomi pieno kooperatyvams, kurie užima maždaug 58 % pieno gamybos sektoriaus. EESRK apgailestauja, kad nagrinėjamuose pasiūlymuose nekalbama nei apie pieno pramonę, nei apie stambius mažmenininkus, kurie atlieka lemiamą vaidmenį užtikrinant pusiausvyrą pieno rinkoje ir nustatant kainas.

4.10 EESRK mano, kad numatyti apribojimai – atsižvelgiant į nacionalinio pieno sektoriaus struktūrą, ypač mažiausiose valstybėse narėse – gali būti pernelyg griežti ir netinkami. EESRK ragina Europos Komisiją tam tikrais išskirtiniais atvejais leisti visiems tai pačiai pieninei pieną tiekiantiems gamintojams susiburti į grupę, kad gamintojai galėtų burtis į grupes atsižvelgiant į pirkėjo dydį.

4.11 Atsižvelgiant į tai, kad Komisija ketina atsisakyti pieno gamybos sektoriaus valdymo funkcijų ir perduoti atsakomybę į šio sektoriaus subjektų rankas, itin svarbu, kad tie subjektai turėtų kuo išsamesnę ir naujesnę informaciją apie rinkos pokyčius, kurie turi būti skaidrūs. Todėl EESRK laikosi nuomonės, jog labai svarbu, kad Europos lygmeniu būtų taikoma veiksminga priežiūros priemonė, kuri būtina tam, kad būtų galima rengti rekomendacijas gamybos klausimais.

4.12 Be to, pasikeitus aplinkybėms būtina išsaugoti rinkos valdymo priemones (tokias kaip intervencinės priemonės, privatus sandėliavimas, eksporto grąžinamosios išmokos), kurios viena vertus turi būti veiksmingos, o kita vertus – lengvai ir paprastai įgyvendinamos.

5. Konkrečios pastabos

5.1 EESRK vertina ypatingas Komisijos pastangas rengiant pasiūlymą Parlamentui ir Tarybai dėl reglamento projekto, kuriuo iš dalies keičiamos Tarybos reglamento (EB) Nr. 1234/2007 nuostatos dėl sutartinių santykių pieno ir pieno produktų sektoriuje. EESRK nuomone, tai yra laiku žengtas tinkamas žingsnis siekiant įveikti didžiausius sunkumus, su kuriais susidūrė šis žemės ūkio sektorius.

5.2 Nepaisant to, Komitetas pabrėžia, kad šiuo pasiūlymu nepavyks išspręsti visų pieno sektoriuje iškilusių problemų. Siekiant toliau gerinti sklandų pieno grandinės veikimą, reikėtų stebėti visą pieno grandinę (gamintojus, perdirbimo įmones, platintojus ir mažmenininkus) ir taip užtikrinti jos skaidrumą.

5.3 Siekiant užtikrinti sėkmingą ES pieno sektoriaus veikimą po 2015 m., pieno ūkiai turės būti ekonominiu požiūriu tinkamo dydžio, užtikrinti labai našią pieno gamybą ir skirti itin daug dėmesio žmogiškiesiems ištekliams. Todėl reikėtų tęsti ir ūkių, ir pieninių restruktūrizavimą, nes labai svarbu, kad žemės ūkio produktų gamintojai turėtų prieigą prie našių, konkurencingų ir pažangių pieninių, kurios suteiktų galimybę kuo geriau pasinaudoti rinkoje esančiomis galimybėmis. Ypatingą dėmesį reikėtų skirti mažiau palankioms ūkininkauti vietovėms, kuriose veikiančių pieninių geografinės sąlygos dažnai taip pat nėra tokios palankios, todėl jų padėtis yra dar prastesnė. Atsižvelgiant į tai, itin daug dėmesio reikia skirti skaidriam ir našiam regioniniam gamybos sektoriui, kuris dėl mažesnio tarpininkų skaičiaus turi nedidelį poveikį aplinkai, užtikrina vartotojų informavimą ir kokybę. Apskritai pieno pramonė turėtų daugiausia dėmesio skirti aukštos kokybės ir didelės pridėtinės vertės produktų, kurių vidaus rinka auga, o eksporto galimybės yra palankios, gamybai.

5.4 EESRK nuomone, suinteresuotosios valstybės narės gali nustatyti taisykles, kad pagerintų ir stabilizuotų padėtį savo pieno produktų rinkoje, kurioje parduodami produktai, pagal Reglamentą (EB) Nr. 510/2006 apsaugoti kilmės vietos nuorodomis ir geografinėmis nuorodomis.

5.5 Valstybių narių pieno sektoriai skiriasi vieni nuo kitų labiau nei bet kuris kitas ES žemės ūkio sektorius, todėl įgyvendinant ES politiką būtinas didesnis lankstumas. EESRK mano, kad reikia įgyvendinti konkrečias pieną gaminantiems ūkininkams ir pieno perdirbėjams skirtas priemones, siekiant valstybėse narėse restruktūrizuoti ir modernizuoti pieno sektorių.

5.6 EESRK ragina Komisija sparčiau ir lanksčiau reaguoti į krizes. Dėl nepalankių klimato sąlygų 2011 m. pieno rinka bus itin sunkiai nuspėjama, todėl gali pasikartoti 2007–2009 m. krizės ciklas. Dėl šios priežasties EESRK siūlo Komisijai stebėti tolesnę pieno sektoriaus raidą, kad visomis įmanomomis pastangomis būtų išvengta ateityje galinčios iškilti sukreciančios pieno sektoriaus krizės.

2011 m. gegužės 4 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl žemės ūkio produktų kokybės schemų

(COM(2010) 733 galutinis – 2010/0353 (COD))

(2011/C 218/22)

Pranešėjas **José María ESPUNY MOYANO**

Taryba, 2011 m. sausio 18 d., ir Europos Parlamentas, 2011 m. sausio 27 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43 straipsnio 2 dalimi, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl žemės ūkio produktų kokybės schemų

COM(2010) 733 galutinis – 2010/0353(COD).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. balandžio 6 d. priėmė savo nuomonę.

471-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. gegužės 4–5 d. (gegužės 5 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 82 nariams balsavus už ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK pritaria Europos Komisijos iniciatyvai Kokybės užtikrinimo dokumentų rinkinyje apjungti visus ES teisės aktus, susijusius su žemės ūkio produktų kokybe. Tai leis vykdyti nuoseklesnę bendrą politiką šioje srityje ir taip žengti pirmą žingsnį kuriant stipresnę ir energingesnę Europos žemės ūkio maisto produktų sektorių. Komitetas pritaria, kad svarbu didinti Europos gaminių kokybę ir jų pridėtinę vertę ir geriau informuoti vartotojus tobulinant šioje srityje Sąjungos taikomas priemones ir nuostatas.

1.2 Komitetas palankiai vertina dabartines Sąjungos kokybės schemas (saugoma kilmės vietos nuoroda, saugoma geografinė nuoroda ir garantuotas tradicinis gaminytis) ir sutinka, kad tai puikios iniciatyvos, padedančios populiarinti Europos gaminius. EESRK manymu, dėl to, kad tam tikriems gaminiams suteikiamos tokios nuorodos, vietovė, joje dirbantis ūkininkas ir jo gaminytis įgyja konkrečią vertę, o tai naudinga ir galutiniam vartotojui. Komitetas taip pat pritaria Komisijos nuomonei, kad tai yra indėlis į kaimo plėtros politiką. Tačiau Komitetas primena, kad svarbu siekti, kad Europos gaminių kokybė ir gamybos modelis sulauktų pripažinimo ne tik vidaus, bet ir ypač užsienio rinkoje, ir kad būtų skatinama minėta kokybė. Komitetas prašo griežtai vykdyti žemės ūkio produktų pripažinimą ir prekybos kontrolę visuose lygmenyse ⁽¹⁾.

1.3 EESRK reiškia pasitenkinimą, kad saugomos kilmės vietos nuorodos ir saugomos geografinės nuorodos kokybės schemos ir toliau liks atskirtos, tačiau mano, kad pasiūlytos apibrėžtys

yra ne tokios aiškios kaip numatytosios Reglamente 510/2006. Kita vertus, apgailestauja, kad naujame tekste aiškiai neatskiriami trys gamybos etapai (žemės ūkio arba gyvulininkystės produktų gamybos, perdirbimo, pakavimo), o tik kalbama apie „gamybos etapus“.

1.4 Kalbant apie gaminiui, pretenduojančiam į garantuoto tradicinio gaminio nuorodą (GTG), keliamus reikalavimus, EESRK mano, kad tam tikro gaminio tradicinį pobūdį lemia ne tik faktas, kad jis seniai gaminamas, kaip kad nurodoma pasiūlyme, bet ir kiti parametrai, pavyzdžiui, naudojamos žaliavos ypatumai, gamybos arba perdirbimo būdas, vietinė kultūra ir kitos savybės ir kriterijai. Be to, GTG nuolat kinta, todėl EESRK nepritaria tam, kad metų skaičius būtų pagrindiniu parametru priskiriant gaminį šiai kategorijai.

1.5 EESRK pabrėžia, kad garantuotų tradicinių gaminių schemos taikymas tik registruotiems pavadinimams su išimtinė naudojimo teise ne tik labai sumažintų registravimų skaičių, bet ir paskatintų atsisakyti priemonės, kuri padeda puoselėti įvairovę ir sudaro sąlygas pasirinkti gaminti produktą laikantis tradicijų. Todėl EESRK siūlo Komisijai pasibaigus pereinamajam laikotarpiui pasiūlyti sistemą, kuri leistų išsaugoti garantuotus tradicinius gaminius be išimtinės naudojimo teisės iki pradės galioti šioje nuomonėje svarstomas reglamentas.

1.6 EESRK pageidauja, kad būtų išnagrinėta galimybė pripažinti kalnų gaminius ir įtraukti juos kaip neprivalomus kokybės terminus ⁽²⁾.

⁽¹⁾ OL C 18, 2011 1 19, p. 1–4, „Europos žemės ūkio ir maisto produktų gamybos modelio stiprinimas“ ir OL C 18, 2011 1 19, p. 5–10 „Produktų kokybė ir vartotojų informavimas“

⁽²⁾ OL C 120, 2008 5 16, p. 47–48 „Žemės ūkio ateities perspektyvos vietovėse, kurioms būdingos tam tikros gamtinės kliūtys“

1.7 Ateityje kokybės sąvoka turėtų būti platesnė. Vartotojai turėtų būti sudarytos galimybės, kaip šiuo metu kiaušinių atveju, geriau atskirti įvairius gyvūnų auginimo būdus. Be to, įtaigi reklama ant pakuočių (pavyzdžiui, vaizduojamos besiganančios karvės arba nuoroda, kad tai yra „Alpių pienas“) turi atitikti produkto kokybę. EESRK pageidautų, kad Komisija pateiktų atitinkamus konkrečius pasiūlymus.

1.8 EESRK ragina Komisiją pasiūlyti, kokių veiksmų derėtų imtis toliau, kad būtų lengviau įgyvendinti dalyvavimui Sąjungos kokybės schemose keliamus techninius reikalavimus.

1.9 Kalbant apie papildomas taisykles, kurios Komisijos siūlymu būtų taikomos produktų specifikacijų turiniui, kai suteikiama saugoma kilmės vietos nuoroda arba saugoma geografinė nuoroda, taip pat neprivalomų kokybės terminų naudojimo klausimu, EESRK sutinka, kad jos turėtų būti nustatomos delegaliais aktais.

1.10 Kalbant apie žemės ūkio ir gyvulininkystės gaminių auginimo ir (arba) kilmės vietos nuorodą, numatytą prekybos standartuose, EESRK pageidauja, kad visais atvejais į numatytus poveikio vertinimus būtų įtraukiama konkreti sąnaudų ir naudos analizė. Kita vertus, prievolė pateikti tam tikrų žemės ūkio produktų kilmės vietos nuorodą taip pat numatoma pasiūlyme priimti reglamentą dėl vartotojų informavimo; naujausiuose susijusiuose dokumentuose jau pripažįstama, kad kiekvienu atveju reikia įvertinti poveikį. EESRK prašo tęsti darbus siekiant apibrėžti ir užtikrinti abiejų teisės aktų rinkinių darną išvengiant galimo jų dubliavimosi.

1.11 Kalbant apie maisto produktų, kuriuose kaip sudedamosios dalys naudojami saugoma kilmės vietos nuoroda (SKVN) ir saugoma geografinė nuoroda (SGN) žymimi produktai, ženklinimo etiketėmis gaires ir savanoriško sertifikavimo sistemų geriausios patirties gaires, EESRK pabrėžia šių iniciatyvų svarbą ir ragina remti jų įgyvendinimą.

2. Svarbiausios komunikato nuostatos

2.1 Kokybės užtikrinimo dokumentų rinkinys parengtas siekiant patobulinti Sąjungos teisės aktus, kuriais reglamentuojama kokybė, ir tuos aktus, kurie susiję su nacionalinių ir privačių sertifikavimo sistemų taikymu. Tikimasi, kad taip minėti teisės aktai taps paprastesni, skaidresni ir suprantamesni, galės būti geriau pritaikomi prie inovacijų ir mažiau apsunkins gamintojų bei administracijų darbą.

2.2 2009 m. Komisija paskelbė savo komunikatą COM(2009) 234 dėl žemės ūkio produktų kokybės politikos, kuriame numatytos šios strateginės gairės:

- užtikrinti, kad ūkininkai, pirkėjai ir vartotojai aktyviau keistųsi informacija apie žemės ūkio produktų savybes,
- didinti naudojamų Europos Sąjungos žemės ūkio produktų kokybės politikos priemonių darną,
- siekti paprastumo ir taip užtikrinti, kad ūkininkai, gamintojai ir vartotojai galėtų lengviau suprasti įvairias schemas bei etiketėse vartojamus terminus ir jomis naudotis.

2.3 Kokybės užtikrinimo dokumentų rinkinį sudaro:

2.3.1 pasiūlymas priimti reglamentą, kuriuo supaprastinamas žemės ūkio produktų kokybės schemų administravimas jas išdėstant viename teisės akte. Šiuo reglamentu užtikrinama skirtingų priemonių darna, o suinteresuotosioms šalims tai padeda geriau suprasti šias schemas,

2.3.2 pasiūlymas priimti reglamentą dėl prekybos standartų, kuriuo supaprastinamos taikomos procedūros ir padidinamas nuostatų, susijusių su prekybos standartais, skaidrumas,

2.3.3 žemės ūkio ir maisto produktų savanoriško sertifikavimo sistemų kūrimo ir taikymo geriausios patirties gairės,

2.3.4 maisto produktų, kuriuose kaip sudedamosios dalys naudojami saugoma kilmės vietos nuoroda (SKVN) ir saugoma geografinė nuoroda (SGN) žymimi produktai, ženklinimo etiketėmis gairės.

2.4 Kilmės vietos nuorodos ir geografinės nuorodos

Šiuo pasiūlymu sustiprinama žemės ūkio ir maisto produktų kokybės schema ir užtikrinamas tolesnis jos taikymas, tačiau ji nesujungiama su geografinių nuorodų schemomis, taikomomis vynams, spiritiniams gėrimams ir aromatizuotiems vynams. Be to, sutrumpinami dabartinio registravimo proceso laiko terminai, nustatomos būtinios bendrosios oficialios kontrolės taisyklės ir išsaugoma reglamento taikymo sritis (žmonėms vartoti skirti produktai ir tam tikri kiti produktai).

2.5 Garantuoti tradiciniai gaminiai

Išsaugoma šių pavadinimų išimtinės naudojimo teisės schema, tačiau atsisakoma galimybės pavadinimus registruoti nenustačius išimtinės jų naudojimo teisės. Registravimo tvarka supaprastinama, tradiciškumo kriterijus pratęsiamas iki 50 metų ir schema taikoma tik paruoštiems vartoti gaminiams ir perdirbtiems produktams.

2.6 Neprivalomi kokybės terminai

Šiuos terminus siūloma įtraukti į šį reglamentą siekiant pabrėžti pridėtinės vertės produktams suteikiančius ypatumus ir paremti tam tikrus konkrečius prekybos standartus (naminiai laisvėje užauginti paukščiai, augalinės kilmės medus, pirmojo šaltojo spaudimo alyvuogių aliejus), minėtus terminus pritaikant prie Sutartimi dėl Europos Sąjungos veikimo nustatytos teisinės sistemos.

2.7 Prekybos standartai

Pasiūlyme numatyta, kad Komisija paprastai nustatys prekybos standartus priimdama deleguotuosius aktus. Visiems sektoriams bus nustatytas teisinis pagrindas, kuriuo remiantis bus reikalaujama etiketėje nurodyti ūkininkavimo vietą atsižvelgiant į kiekvieno sektoriaus ypatumus. Kiekvienas atvejis bus išnagrinėtas atskirai, pradedant pieno sektoriumi.

2.8 Subsidiarumo principas

Šis principas bus taikomas siekiant visose ES valstybėse narėse užtikrinti pridėtinės vertės suteikiančių schemų pavadinimų ir terminų vienodo lygio apsaugą, kad nebūtų klaidinami vartotojai ir trikdoma Sąjungos vidaus prekyba. Atitinkamos teisės bus veiksmingai nustatomos Europos Sąjungos lygmeniu. Tuo tarpu paraiškos bus tvarkomos ir nagrinėjamos nacionaliniu lygiu, kadangi būtent šiuo lygiu galima užtikrinti maksimalų tokių veiksmų rentabilumą ir veiksmingumą.

2.9 Proporcijumo principas

Norint užtikrinti kokybės schemų patikimumą ir veiksmingas jų atitiktis garantijas, gamintojai privalo išsipareigoti prisiimti su aptariamomis schemomis susijusią našą ir atitinkamus kokybės išsipareigojimus, kartu įgydami teisę naudotis norima schema. Šios dalyvavimo ir kontrolės sąlygos bus proporcingos atitinkamos kokybės garantijai.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Kokybės užtikrinimo dokumentų rinkiniu pirma kartą nustatoma bendra bendrijos schemų politika ir pridėtinę vertę suteikiantys žemės ūkio produktų kokybės terminai, taip pat prekybos standartai. Jame taip pat išdėstytos savanoriško sertifikavimo sistemų gairės ir maisto produktų, kuriuose kaip sudedamosios dalys naudojami SKVN ir SGN žymimi produktai, ženklavimo etiketėmis gairės. EESRK palankiai vertina Komisijos pastarųjų trejų metų pastangas sukurti šią vieną plataus užmojo sistemą pasinaudojant daugybe galiojančių teisės aktų, kurie buvo rengiami nenuosekliai, kiekvienam sektoriui atskirai.

3.2 Komisija teigia, kad Europos žemės ūkio ir maisto pramonės produkcijos privalumas yra jos įvairovė, gamintojų patirtis ir gamybos vieta bei vietovės. EESRK pritaria šiam požiūriui. Taip pat sutinka, kad bendrijos kokybės schemas skatina produkcijos įvairovę, leidžia apsisaugoti nuo piktnaudžiavimo tokiais produktais ar jų padirbinėjimo ir vartotojams padeda susipažinti su produktų savybėmis ir ypatumais. EESRK pritaria požiūriui, kad įvairios kokybės schemas yra puikios iniciatyvos, padedančios populiarinti Europos produktus. Tačiau Komitetas primena, kad svarbu siekti tokių produktų savybių pripažinimo tarptautiniu lygmeniu. Kad išliktų ir vystytųsi Europos žemės ūkio ir maisto perdirbimo pramonės sektorius nepakanka apie tokią europinę kokybę informuoti vidaus rinkoje – reikia ją propaguoti ir kitose rinkose. Todėl EESRK pabrėžia, kad svarbu ginti Europos gamybos modelį ir reikia sudaryti vienodas sąlygas – kokybės, sveikatos, aplinkos ir gyvūnų gerovės požiūriu – prekybai ES produktais ir trečiojoje šalyse pagamintais produktais, kaip kad jau pripažino ES Tarybai pirmininkaujanti šalis savo išvadose dėl Europos Komisijos komunikato dėl BŽŪP artėjant 2020 m.

3.3 Žemės ūkio produktų kokybės schemas regionui, kuriame jos naudojamos, suteikia pridėtinės vertės ir padeda

įgyvendinti uždavinį padidinti žemės ūkio ir perdirbimo veiklos konkurencingumą ir išsaugoti jos įvairovę. Taip sudaromos palankios sąlygos siekti kaimo plėtros politikos tikslų, išdėstytų Komisijos komunikate dėl BŽŪP artėjant 2020 m. (COM(2010) 672). EESRK palankiai vertina politikos šiose dvejose srityse dermę ir prašo, kad Reglamentas dėl žemės ūkio kokybės schemų taip pat būtų suderintas su kitų sričių politikos, pavyzdžiui, strategijos „Europa 2020“ (vertės kūrimas, inovacijų skatinimas, produkcijos konkurencingumo didinimas, aplinkos tausojimas, efektyvus išteklių naudojimas ir kt.) prioritetais. Taip pat prašo jame atsižvelgti į bendrajai rinkai išskylančius uždavinius (greitas, tvarus ir tinkamas įmonių augimas ir sklandesnis vidaus rinkos veikimas) ir jį suderinti su politikos, kuri susijusi su vartotojų apsauga ir informavimu, konkurencija ir vidaus rinka, tikslais.

3.4 Kalbant apie maisto produktų, kuriuose kaip sudedamosios dalys naudojami SKVN ir SGN žymimi produktai, ženklavimo etiketėmis gairės (OL 2010/C 341/03), EESRK pabrėžia šios iniciatyvos svarbą ir ragina remti jos įgyvendinimą.

3.5 Komitetas taip pat palankiai vertina Komisijos pasiūlymą dėl savanoriško sertifikavimo sistemų geriausios patirties gairių (OL 2010/C 341/04). Pastaraisiais metais pastebėta, kad vis daugiau žemės ūkio produktų parduodama taisyklių neatitinkančiose pakuotėse, todėl buvo įvesti etiniai, socialiniai ir aplinkos apsaugos reikalavimai. Taip pat, kaip pabrėžia Komisija, reikia užtikrinti ir didesnę tiekimo grandinės susitarimų lankstumą, skaidrumą ir aiškumą. Komitetas prašė Komisiją parengti šias gaires⁽³⁾, todėl ragina visas organizacijas, šiuo metu taikančias žemės ūkio produktų sertifikavimo sistemas, persvarstyti savo procedūras siekiant užtikrinti, kad jos kuo labiau atitiktų geriausios patirties gaires.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Saugomos kilmės vietos nuorodos (SKVN) ir saugomos geografinės nuorodos (SGN)

4.1.1 EESRK palankiai vertina tai, kad buvo išsaugotos abi kokybės schemas, bet apgailestauja, kad siūlomoje naujoje apibrėžtyje nebenurodomi visi trys gamybos etapai (žemės ūkio arba gyvulininkystės produktų gamybos, perdirbimo, pakavimo)

4.1.2 EESRK pripažįsta šių žemės ūkio produktų indėlį užtikrinant tradicinių gamybos formų tęstinumą ir aplinkos apsaugą – tai naudinga ne tik gamintojams ir perdirbėjams, bet ir vartotojams. Be to, minėtų kokybės schemų pripažinimas prisideda prie atitinkamų vietovių kaimo plėtros, kadangi padidėja gyventojų sėslumas, pagerėja jų gyvenimo sąlygos ir kokybė, padaugėja galimybių įsidarbinti ir plėtoti verslą ir jos plėtojamoms, kartu sudaromos sąlygos sėkmingai pasinaudoti gamtos ištekliais.

⁽³⁾ OL C 28, 2006 2 3, p. 72–81 „Etiška prekyba ir vartotojų apsaugos programos“

4.1.3 Kad galėtų naudoti SKVN arba IGP, gamintojai turi laikytis produktų specifikacijų nurodymų. Remiantis pasiūlymu ir siekiant užtikrinti, kad minėtose specifikacijose būtų pateikiama svarbi ir glausta informacija, Komisija gali deleguotaisiais aktais nustatyti papildomas jų taisykles. Kalbant apie SGN, EESRK mano, kad tuo atveju, kai produktui gaminti naudojamo žemės ūkio produkto kilmės vieta skiriasi nuo perdirbto produkto kilmės vietos, ši informacija turi būti pateikta etiketėje.

4.1.4 EESRK pritaria tam, kad būtent valstybės narės imtųsi administracinių ir teisinių veiksmų, kad išvengtų neteisėto SKVN ir SGN naudojimo, pavyzdžiui, gamintojų grupės prašymu.

4.2 *Garantuoti tradiciniai gaminiai*

4.2.1 EESRK palankiai vertina GTG, kaip vienos iš tam tikrų gaminių kokybės schemų, išsaugojimą, kadangi jie yra vienintelis būdas pripažinti pagal kurios nors valstybės narės tradicijas pagamintus produktus.

4.2.2 Kalbant apie gaminiui, pretenduojančiam į garantuoto tradicinio gaminio nuorodą (GTG), keliamus reikalavimus, EESRK mano, kad GTG schemos taikymas tik registruotiems pavadinimams su išimtinė naudojimo teise ne tik labai sumažintų registravimų skaičių, bet ir paskatintų atsakyti priemonės, kuri padeda puoselėti įvairovę ir sudaro sąlygas pasirinkti gaminti produktą laikantis tradicijų. Todėl EESRK siūlo Komisijai pasibaigus pereinamajam laikotarpiui pasiūlyti sistemą, kuri leistų išsaugoti garantuotus tradicinius gaminius be išimtinės naudojimo teisės iki pradės galioti šioje nuomonėje svarstomas reglamentas. Kita vertus, tam tikro gaminio tradicinį pobūdį lemia ne tik faktas, kad jis seniai gaminamas, kaip kad nurodoma pasiūlyme, bet ir kiti parametrai, pavyzdžiui, naudojamos žaliavos ypatumai, gamybos arba perdirbimo būdas, vietinė kultūra ir kitos savybės ir kriterijai. Todėl Komitetas siūlo, kad norint tam tikrą gaminių prisikirti GTG kategorijai, nebūtų taikomas vien tik konkretaus metų skaičiaus parametras.

4.3 *Kokybės schemų nuorodos bei simboliai ir gamintojų vaidmuo*

4.3.1 Reglamento pasiūlyme numatyta, kad gamintojų grupės turi prisidėti rinkoje užtikrinant jų produktų kokybę, vykdyti viešinimo ir populiarinimo veiklą, užtikrinti produkcijos atitiktį produktų specifikacijoms ir priimti priemones, kurios padėtų pagerinti schemų veikimą. EESRK palankiai vertina ir palaiko šį schemos patobulinimą, kuris minėtų grupių vaidmeniui suteikė aiškumo ir jį išplėtė ir remia aktyvesnį šių grupių dalyvavimą tiek kalbant apie pasiūlos rinkoje valdymą, tiek apie

SKVN ir SGN žymimų produktų, kaip sudedamųjų dalių, naudojimą. Vis tik Komitetas prašo, kad išplečiant vaidmenį nebūtų pažeistos Reglamente (EB) Nr. 1234/2007 išdėstytos specialiosios nuostatos dėl gamintojų organizacijų ir tarpšakinių organizacijų. Kita vertus, EESRK reiškia pasitenkinimą, kad bus vykdoma oficiali ūkio subjektų, ruošiančių, sandėliuojančių ar teikiančių SKVN, SGN ar GTG, kontrolė.

4.4 *Papildoma informacija siekiant išsamesnės kokybės politikos*

4.4.1 EESRK mano, kad ateityje EESRK kokybės klausimu turėtų pareikšti konkretesnę nuomonę, pavyzdžiui, dėl gyvūnų auginimo sąlygų (ganyklinis auginimas, auginimas ant kraiko ir kt.). Būtų tikslinga laikytis atitinkamo diferencijavimo, kad vartotojas galėtų geriau atskirti įvairius gamybos būdus. Be to, tai yra būtina norint atskirti pramoninius gamybos būdus nuo ūkininkų taikomų būdų. Galima paminėti konkretų pavyzdį – kiaušinių ženklavinimą. Komisija raginama parengti pasiūlymus ir dėl kitų gyvulininkystės sričių.

4.4.2 Be to, šiuo metu vis dar galima ant pakuočių nurodyti savybes, kurios vartotojui sudaro tam tikros kokybės išpūdį, nors iš tikrųjų produktas gali jų ir neturėti. Pavyzdžiui, ant pieno pakuočių vaizduojamos besiganančios karvės, tačiau negarantuojama, kad tai turi būti ganyklose auginamų karvių pienas, arba į rinką pateikiamas „Alpių pienas“, nors pienas yra ne iš Alpių regiono, o, pavyzdžiui, iš Vengrijos. Tai pasakytina ir apie „Švarcvaldo kumpį“, kuris daugeliu atvejų šiame regione tik išrūkomas, o mėsa gaunama iš kitur. EESRK nuomone, tai yra klaidinimas ir tariamos kokybės pateikimas, taigi, vartotojų klaidinimas. Komitetas Komisijos pasiūlymuose pasigenda aiškių nuostatų, kaip kovoti su tokia praktika.

4.5 *Paraiškų teikimo ir registravimo nuostatos*

4.5.1 Komisija pateikė keletą pasiūlymų, kaip sutrumpinti registravimo procedūrą, ir EESRK sutinka, kad tai gali pagerinti padėtį. Tačiau kalbant apie pasiūlymą atsakyti kas mėnesį skelbti pateiktas paraiškas, EESRK pageidauja, kad būtų apsvartyta galimybė jas ir toliau kas mėnesį skelbti siekiant sudaryti sąlygas stebėti jų nagrinėjimą; reikia turėti omenyje, kad prieštaravimams teikti skirtą laikotarpį siūloma sutrumpinti iki vos dviejų mėnesių.

4.5.2 Kita vertus, kalbant apie garantiją, užtikrinančią, kad bendriniai pavadinimai nebūtų registruojami kaip SKVN ar SGN, EESRK mano, kad pasiūlymas turėtų būti patikslintas atlikus atitinkamą vertinimą valstybių narių ir ES lygmeniu.

2011 m. gegužės 5 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamos Tarybos reglamento (EB) Nr. 1234/2007 nuostatos dėl prekybos standartų

(COM(2010) 738 galutinis – 2010/0354 (COD))

(2011/C 218/23)

Pranešėjas **Antonio POLICA**

Europos Parlamentas, 2011 m. sausio 27 d., ir Taryba, 2011 m. sausio 18 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43 straipsnio 2 dalimi ir II antraštinės dalies 118 straipsnio 1 dalimi, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamos Tarybos reglamento (EB) Nr. 1234/2007 nuostatos dėl prekybos standartų

COM(2010) 738 galutinis – 2010/0354 (COD).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. balandžio 6 d. priėmė savo nuomonę.

471-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. gegužės 4–5 d. (2011 m. gegužės 4 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 152 nariams balsavus už, 5 – prieš ir 10 susilaikius.

1. Komiteto pastabų ir rekomendacijų santrauka

1.1 EESRK teigiamai vertina Europos Komisijos iniciatyvą įgyvendinti nuoseklią žemės ūkio produktų kokybės politiką, kurios tikslas – sudaryti ūkininkams sąlygas geriau informuoti vartotojus apie žemės ūkio produktų kokybę, ypatumus ir savybes, taip pat užtikrinti, kad vartotojai būtų tinkamai informuojami. Be to, Komitetas įsitikinęs, kad kokybės užtikrinimo dokumentų rinkinys gali padėti padidinti užimtumą ir verslo galimybes kaimo vietovėse, taigi, sustabdyti gyventojų skaičiaus mažėjimą, išsaugoti kultūrinius ypatumus, pagerinti žmogaus ir aplinkos santykį ir užtikrinti tinkamesnį gamtos išteklių valdymą.

1.2 Komitetas pritaria, kad reikia gerinti žemės ūkio ir maisto produktų schemas (saugomų kilmės vietos nuorodų, saugomų geografinių nuorodų, garantuotų tradicinių gaminių), kad būtų supaprastinti ir patobulinti jose keliami techniniai reikalavimai ir sustiprintas modelis. Komitetas taip pat tikisi, kad bus užtikrinta didesnė šių schemų apsauga nuo nesąžiningos prekybos, ir mano, kad bendras prekybos standartų taikymas gali padėti pasiekti šį tikslą.

1.3 EESRK pakartoja savo ankstesnėse nuomonėse pateiktą požiūrį⁽¹⁾, kad atsekamumas (t. y. galimybė stebėti produkto kelią nuo jo pagaminimo iki pardavimo) yra svarbi priemonė, kuri padės užtikrinti veiksmingą visų informavimo reikalavimų, pradėsiančių galioti įvedus specialius prekybos standartus,

vykdymą. Komitetas mano, kad nepakanka pateikti tik nuorodas etiketėse: būtina užtikrinti galimybę objektyviai ir tinkamai patikrinti jose pateiktą informaciją.

1.4 Būtina ne tik užtikrinti informacijos teisingumą taikant veiksmingas atsekamumo priemones, bet ir siekti, kad informacija būtų kokybiškesnė ir naudingesnė, t. y. etiketėse pateikti aiškia, išsamią ir suprantamą informaciją, rasti tinkamą pusiausvyrą tarp vartotojo teisės į išsamią informaciją ir praktinio jos įskaitomumo, kuris priklauso nuo spaudos ženklų dydžio, taip išvengiant keblumų, techninio pobūdžio sunkumų ir teksto ilgumo, kurie gali klaidinti vartotoją ar atgrasinti skaityti etiketėje pateiktą informaciją.

1.5 Siekiant užtikrinti tinkamą ir veiksmingą kontrolę, rekomenduotina sąskaitose ir apskritai visuose su produktu pateikiamuose dokumentuose nurodyti svarbiausią informaciją, kuri numatyta pagal konkrečiam sektoriui ar produktui taikomus prekybos standartus. Būtina ypatingą dėmesį skirti į ES importuojamiems trečiųjų šalių produktams siekiant užkirsti kelią nesąžiningai prekybai ir atgrasinti nuo tokios praktikos⁽²⁾.

1.6 Kontrolės tinklų, kurie reikalingi, kad patikrintų, ar produktai atitinka dabar galiojančias nuostatas ir ar atitiks būsimas nuostatas, ir užtikrintų, kad būtų taikomos tinkamos administracinės nuobaudos, kai nesilaikoma prekybos standartų, veiklą turėtų papildyti veiksmai ir iniciatyvos, kurių tikslas – didinti sektoriaus dalyvių atsakomybę ir dar plačiau skleisti taisyklių laikymosi kultūrą.

⁽¹⁾ OL C 18, 2011 1 19, p. 5–10, „Bendrijos žemės ūkio modelis. Produktų kokybė ir vartotojų informavimas – konkurencingumo veiksniai“.

⁽²⁾ OL C 100, 2009 4 30, p. 60–64, „Importuojamų žemės ūkio ir maisto produktų sauga“.

1.7 Komitetas supranta, kad sprendimas priimti deleguotuosius aktus prekybos standartams reglamentuoti dera su Lisabonos sutartyje numatyta paprastesnio reglamentavimo strategija, Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 290 straipsnio nuostatomis ir bendra iki šiol laikytasi Komisijos pozicija, kuriai analogiškose situacijose EESRK yra išreiškęs pritarimą⁽³⁾. Tačiau reikėtų ypač atsargiai taikyti šią priemonę, kuri gali sutrikdyti jau dabar prekybos standartus taikančių sektorių, visų pirma, vaisių bei daržovių sektoriaus, veiklą, jei nebus tinkamai laikomasi selektyvumo ir konkretumo reikalavimų⁽⁴⁾.

1.8 Kalbant apie informaciją, kuri privalo būti nurodyta etiketėse, galima teigiamai vertinti sprendimą nustatyti teisinį pagrindą, kuriuo visiems sektoriams būtų taikomas reikalavimas nurodyti „ūkininkavimo vietą“⁽⁵⁾, kadangi tai atitinka vartotojų reikalavimą gerinti skaidrumą ir jų informavimą ir leidžia išvengti kitų galimų klaidinančių nuorodų. Tačiau nelogiška numatyti, kad vieta kiekvienu atskiru atveju turi būti nustatoma „tinkamu geografiniu lygmeniu“. Kaip jau iš dalies yra rekomendavęs Komitetas⁽⁶⁾, būtų geriau etiketėje nurodyti „ūkininkavimo vietą“, t. y. kultūros ar gyvūno auginimo vietą arba neperdirbto ir maisto produktui gaminti naudojamo žemės ūkio produkto kilmės šalį.

1.9 Parlamentas ir Taryba aiškiai išreiškė norą reglamentuoti svarbiausius Europos piliečių maistui naudojamus produktus ir numatyti jų teisinę apsaugą. Šioje srityje ES jau daug ką nuveikė ir turi didelę techninę ir teisinę kompetenciją, kad pasiektų dar daugiau. Komitetas ypač nepitaria automatiniams prisitaikymui prie tarptautinių organizacijų priimtų atitinkamų prekybos standartų⁽⁷⁾, neatlikus išankstinės analizės ir vertinimo siekiant nustatyti jų veiksmingumą ir atitikimą naujam teisiniui pagrindui.

1.10 Komitetas pritaria proporcingumo principui, apie kurį kalbama teisinėse pasiūlymo nuostatose, tačiau nerimauja, kad dėl jo taikymo neprivalomų kokybės nuorodų schemoms gali susilpnėti kontrolė ir būti mažiau laikomasi pačių standartų. Svarbiausias tikslas turėtų būti paprastinimas ir biurokratijos mažinimas, tačiau kartu reikėtų išsaugoti tinkamą kontrolės sistemą, kuri užtikrintų vartotojų apsaugą.

1.11 Pasiūlyme pateiktos priemonės būtų veiksmingesnės, jeigu apie jas plačiau ir tiesiogiai arba per atitinkamas profesines asociacijas būtų informuojami vartotojai. Žiniasklaidos priemonės dažnai naudojamos pardavimui skatinti, tačiau jų nepakanka ES piliečiams informuoti apie jų apsaugą garantuojančius standartus ir užtikrinti, kad išgydami produktą jie galėtų pagrįstai pasirinkti.

⁽³⁾ OL C 107, 2011 4 6, p. 30–32, „EŽŪFKP parama kaimo plėtrai ir tiesioginės paramos schemos pagal BŽŪP“.

⁽⁴⁾ Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1580/2007 su paskutiniais pakeitimais, padarytais Komisijos reglamentu (EB) Nr.1221/2008.

⁽⁵⁾ COM(2010) 738 galutinis – 112e straipsnis, 3 dalis, c punktas.

⁽⁶⁾ OL C 77, 2009 3 31, p. 81, 1.3 punktą ir OL C 354, 2010 12 28, p. 35, 15.5.18 punktą.

⁽⁷⁾ COM(2010) 738 galutinis – 112b (3) straipsnis ir XII b priedas.

2. Įžanga. Komisijos dokumentas

2.1 Kokybės užtikrinimo dokumentų rinkinys parengtas siekiant patobulinti Sąjungos teisės aktų nuostatas, kuriomis reglamentuojama kokybė ir kurios susijusios su nacionalinių ir privačių sertifikavimo sistemų taikymu. Tikimasi, kad minėtos teisės aktų nuostatos taps paprastesnės, skaidresnės ir suprantamesnės, galės būti pritaikomos prie inovacijų ir mažiau apsunkins gamintojų bei administracijų darbą.

2.1.1 Kokybės užtikrinimo dokumentų rinkinys dera su kitose srityse įgyvendinama ES politika. Neseniai pateiktame Komisijos komunikate dėl BŽŪP po 2013 m., be kita ko, pabrėžta, kad būtina išsaugoti žemės ūkio veiklos įvairovę kaimo vietovėse ir stiprinti konkurencingumą. Komunikate „2020 m. Europa. Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija“ apibrėžiant ES prioritetus nurodomas strateginis tikslas – didinti Europos ekonomikos konkurencingumą atsižvelgiant į tai, kad kokybė yra vienas svarbiausių Europos žemės ūkio konkurencingumą užtikrinančių veiksnių.

2.2 2009 m. Komisija paskelbė komunikatą dėl žemės ūkio produktų kokybės politikos (COM(2009) 234 galutinis), kuriame nustatytos šios strateginės kryptys:

- užtikrinti, kad ūkininkai, pirkėjai ir vartotojai aktyviau keistųsi informacija apie žemės ūkio produktų savybes,
- didinti ES žemės ūkio produktų kokybės politikos priemonių darną,
- siekti politikos supaprastinimo ir užtikrinti, kad ūkininkams, gamintojams ir vartotojams būtų kuo lengviau suprasti įvairias sistemas bei ženklavimo terminus ir jais naudotis.

2.3 Kokybės užtikrinimo dokumentų rinkinį sudaro:

2.3.1 pasiūlymas dėl reglamento, kuriuo siekiama supaprastinti kokybės schemų administravimą jas išdėstant viename teisės akte. Reglamentu užtikrinama priemonių darna ir padedama suinteresuotosioms šalims schemas geriau suprasti;

2.3.2 pasiūlymas dėl reglamento dėl prekybos standartų, kurio tikslas padidinti skaidrumą ir supaprastinti procedūras;

2.3.3 žemės ūkio ir maisto produktų savanoriško sertifikavimo sistemų kūrimo ir taikymo geriausios patirties gairės;

2.3.4 maisto produktų ženklavimo, naudojant saugomas kilmės vietas nuorodas (SKVN) ir saugomas geografines nuorodas (SGN) kaip sudedamąsias dalis, gairės.

2.4 Kilmės vietos nuorodos ir geografinės nuorodos

Šiuo pasiūlymu stiprinama žemės ūkio ir maisto produktams taikoma schema ir užtikrinamas tolesnis jos taikymas, tačiau ji nesusiejama su geografinių nuorodų schemomis, taikomomis vynams, spiritiniams gėrimams ir aromatizuotiems vynams. Be to, sutrumpinami laiko terminai, taikomi pagal dabartinę registravimo procedūrą, nustatomos būtinios bendrosios oficialios kontrolės taisyklės ir išlaikoma reglamento taikymo sritis (žmonėms vartoti skirti produktai ir kiti produktai).

2.5 Garantuoti tradiciniai gaminiai

Pasiūlyme paliekama pavadinimų išimtinės naudojimo teisės schema, tačiau atsisakoma galimybės pavadinimus registruoti nenustačius išimtinės jų naudojimo teisės. Supaprastinama registravimo sistema, tradiciškumo kriterijus pratęstas iki 50 metų ir schema taikoma tik paruoštiems vartoti gaminiams ir perdirbtiems produktams.

2.6 Neprivalomi kokybės terminai

Pasiūlymu siekiama į reglamentą įtraukti neprivalomus kokybės terminus, kadangi jais apibūdinami pridėtinės vertės produktui suteikiantys ypatumai, ir patobulinti specialiuosius prekybos standartus (laisvėje auginamų naminių paukščių mėsa, žiedų medus, pirmojo „šalto“ spaudimo alyvuogių aliejus), suderintus su Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo teisine sistema.

2.7 Prekybos standartai

Kaip įprasta, pasiūlyme numatyta, kad Komisija deleguotaisiais teisės aktais nustatys prekybos standartus. Visiems sektoriams Komisija nustato teisinį pagrindą dėl reikalavimo etiketėje nurodyti ūkininkavimo vietą, kuri turi būti nustatoma tinkamu geografiniu lygmeniu atsižvelgiant į kiekvieno sektoriaus ypatumus. Kiekvienu atskiru atveju bus atliktas tyrimas, pirmiausia pieno sektoriuje.

2.8 Pasiūlyme numatyta visų schemų kontrolę pavesti nacionalinėms kompetentingoms institucijoms; laikantis reglamente nustatytų principų ir siekiant užtikrinti maisto produktų teisės schemų patikimumą visoje Europos Sąjungoje, valstybių narių su kontrole susijusios veiklos priežiūra turi būti atliekama aukščiausiu, t. y. Sąjungos, lygmeniu.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Šis Europos Komisijos pasiūlymas – tai vienas svarbiausių kokybės politikos srityje priimamų sprendimų, kurio tikslas – suteikti gamintojams reikiamas priemones informuoti pirkėjus ir vartotojus apie produktų ypatumus ir ūkininkavimo būdą, taip pat apsaugoti juos nuo nesąžiningos prekybos.

3.2 Atsekamumas yra svarbi priemonė, padedanti sekti produkto kelią nuo jo pagaminimo iki pardavimo ir kartu papildyti etiketėje vartotojams pateikiamą informaciją aiškiais,

išsamiais ir suprantamais duomenimis apie parduodamą produktą. Atsekamumo priemonę sudarys sertifikatai, registracijos duomenys, procesus ir perdavimus patvirtinantys prekybos dokumentai. Juos saugos visi gamybos grandinės dalyviai ir, paprašius, jie bus pateikiami kontrolės įstaigoms.

3.3 Pasiūlyme numatyta, kad valstybės narės, remdamos rizikos analize, tikrina, ar produktai atitinka galiojančias nuostatas ir ar atitiks būsimas nuostatas ir prireikus taiko administracines nuobaudas. Kad kontrolės tinklas išliktų veiksmingas, Komitetas rekomenduoja išplėsti ir stiprinti nacionalinių kontrolės įstaigų, kurios šiuo metu yra atsakingos už prekybos standartų taikymo stebėseną juos jau taikančiuose sektoriuose, kompetenciją.

3.4 Vykdamt priežiūrą, kurią užtikrina kontrolės sistema ir tyrimai, reikėtų taip pat dėti pastangas ir įgyvendinti iniciatyvas, kurių tikslas didinti sektoriaus dalyvių atsakomybę ir dar plačiau skleisti bendrą taisyklių laikymosi kultūrą.

3.5 Pasiūlymo nuostatos dėl privalomos „ūkininkavimo vietos“ nuorodos etiketėje yra labai neaiškios: numatyta, kad kiekvienu atskiru atveju vieta turi būti nustatoma „tinkamu geografiniu lygmeniu“. Iš tiesų, jei šis kriterijus išliktų, būtų sudaryta galimybė kraštutiniams atvejams, kai maisto produktų etiketėje bus abstrakčiai nurodyta „pagaminta ES“. Tokia nuoroda, žinoma, informuotų, kad produktas nėra pagamintas trečiojoje šalyje, tačiau prieštarautų kilniam tikslui, kurio siekiama naujaisiais prekybos standartais, t. y. suteikti skaidrią informaciją vartotojams.

3.6 Bendras sprendimas priimti deleguotuosius aktus, kaip nurodyta pasiūlyme dėl reglamento, kuriuo iš dalies keičiami ir papildomi galiojantys ir būsimi prekybos standartai, nesudaro sąlygų šiuo metu pakankamai išsamiai įvertinti visų taisyklių. Žinoma, galima teigiamai vertinti tai, kad tiksliai apibrėžtas bendras būsimų prekybos standartų turinys: pateikiama datų, informavimo ir išsamių nuorodų dėl visų procedūrų sistema, pardavimui skirtų produktų tvarkymo ir vežimo tvarka. Nors apskritai standartų taikymo galimybės vertinamos teigiamai, ką taip pat patvirtina ir atlikti poveikio vertinimai, dar negalime įvertinti nei jų realaus taikymo poveikio, nei veiksmingumo tiek kalbant apie atskirus sektorius, tiek ir apie produktus. Tokį įvertinimą bus galima atlikti tik pradėjus konkrečiai taikyti naujuosius prekybos standartus.

3.7 Kokybės užtikrinimo dokumentų rinkinyje pateikti pasiūlymai – tai vienas bendras kokybės projektas, o tai reiškia, kad įvairios priemonės turi būti vertinamos kaip viena kitą papildančios ir taikomos užtikrinant visišką jų sąveiką. Todėl reikės atidžiai stebėti, kad pakeitus vieną iš priemonių, šie pakeitimai neturėtų neigiamo ir nepageidautino poveikio kitoms priemonėms.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Kalbant apie kokybės politikos tikslų įgyvendinimą, 112b straipsnio 3 dalies nuostatos yra nenuoseklios. Šiose nuostatose numatyta, kad produktas laikomas atitinkančiu bendrąjį prekybos standartą, jeigu produktas, kuriuo ketinama prekiauti, atitinka taikytiną standartą, kurį prireikus priima kuri nors iš XIIIb priede nurodytų tarptautinių organizacijų. Komitetas nepriitaria šiai nuostatai, nes ja remiantis iš esmės negalima iširti produkto atitikimo bendriems ir konkrečioms standartams, kurie laikomi svarbiausiais siekiant užtikrinti Europos piliečių ir konkurencijos apsaugą.

4.2 112k straipsnyje, kuriame numatytos nukrypti leidžiančios nuostatos, nepakankamai paaiškintos priežastys, kuriomis remiantis nacionalinės valdžios institucijos gali taikyti nukrypti leidžiančias nuostatas arba palikti galioti nacionalines nuostatas, visų pirma turint omenyje tepiuosius riebalus ir vynininkystės metodus. Vis dėlto, jeigu tokia priežastis būtų įteisinti taikomą praktiką siekiant sustabdyti papildomų sistemų, neatitinkančių

naujųjų prekybos standartų, plitimą, Komitetas pritartų tokiam sprendimui, tačiau jeigu toks interpretavimas yra teisingas, prašo aiškumo sumetimais pateikti paaiškinimą pasiūlymo tekste.

4.3 Europos Parlamento ir Tarybos pasiūlyme, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1234/2007, numatomos taisyklės, kurios leidžia Komisijai deleguotaisiais teisės aktais nustatyti konkrečius prekybos standartus visiems šio pasiūlymo I priede nurodytiems produktams, išskyrus žemės ūkio kilmės etilo alkoholį. Tačiau reiktų ypač atsargiai taikyti šią priemonę, kuri gali sutrikdyti jau dabar taikančių prekybos standartus sektorių, pavyzdžiui, vaisių bei daržovių sektoriaus, veiklą, jei nebus tinkamai laikomasi konkretumo reikalavimo.

4.4 Galiausiai, atsižvelgiant į tai, kad sudėtinga panaikinti ir pakeisti kai kurių Reglamento (EB) Nr. 124/2007 nuostatas, tai turi būti atliekama itin tiksliai siekiant užtikrinti, kad galutiniai naudotojai, visų pirma gamintojai ir vartotojai, galėtų lengvai suprasti dokumentą, o tai savo ruožtu leis teisingai ir vienodai taikyti jo nuostatas.

2011 m. gegužės 4 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 834/2007 dėl ekologinės gamybos ir ekologiškų produktų ženklinimo

(COM(2010) 759 galutinis – 2010/0364 (COD))

(2011/C 218/24)

Pranešėjas **Richard ADAMS**

Taryba ir Europos Parlamentas, vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43 straipsniu, 2011 m. sausio 27 d. ir 2011 m. sausio 18 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 834/2007 dėl ekologinės gamybos ir ekologiškų produktų ženklinimo

COM(2010) 759 galutinis – 2010/0364 (COD).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. balandžio 6 d. priėmė savo nuomonę.

471-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. gegužės 4–5 d. (2011 m. gegužės 4 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 156 nariams balsavus už, 6 – prieš ir 10 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK palankiai vertina tai, kad Komisija ėmėsi peržiūrėti reglamentus, į kuriuos pagal Lisabonos sutartį reikėtų įtraukti supaprastinančias priemones. Vis dėl to daugiausia siekiama supaprastinti administravimą, nors reglamentus reikėtų apskritai supaprastinti ekologiškus produktus auginantiems ūkininkams ir ekologiškų produktų gamintojams.

1.2 Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad EESRK savo neseniai priimtoje nuomonėje CESE 357/2011 dėl EŽŪFKP *paramos kaimo plėtrai* išsamiai pakomentavo, kokią įtaką turės Komisijos deleguotųjų ir įgyvendinimo įgaliojimų suderinimas, ir pritaria šiame pasiūlyme Komisijos išdėstytam požiūriui į šiuos įgaliojimus.

1.3 Komiteto nuomone, reikėtų išsaugoti grupių, kurios Komisijai pataria dėl įgyvendinimo aktų, pozicijas, ypač tai pasakytina apie nevyriausybinę organizacijų ir suinteresuotųjų subjektų konsultacijas.

1.4 Komitetas siūlo naujuoju ES ekologinės gamybos logotipu ekologiškus produktus, kurie yra kilę ne iš ES šalių, ženklinti kita spalva.

2. Nuomonės pagrindas

2.1 Nuomonėje nagrinėjamas Pasiūlymas dėl reglamento, kuriuo keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 834/2007 dėl ekologinės gamybos ir ekologiškų produktų ženklinimo (COM(2010) 759). Reglamento tikslas Tarybos reglamente (EB) Nr. 834/2007 nustatytus Komisijos įgyvendinimo

įgaliojimus suderinti su Komisijai pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 290 ir 291 straipsnius suteiktų deleguotųjų ir įgyvendinimo įgaliojimų atskyrimu.

2.2 SESV 290 ir 291 straipsniais keičiamos Europos Komisijos, Tarybos ir Europos Parlamento sprendimų priėmimo procedūros, susijusios su įstatymo galią turinčių ES teisės aktų įgyvendinimo sąlygomis.

2.3 Naujuoju reglamentu ankstesnis reglamentas dėl ekologiškų produktų ženklinimo daugiausia keičiamas nežymiai. Konkrečiai pristatomi septyni nauji straipsniai (38 a–g). Juose, atsižvelgiant į deleguotuosius įgaliojimus, numatytos „su taikymo sritimi susijusios konkrečios apibrėžtys“.

2.4 Atskirai aptariami tokie punktai: gamybos taisyklės, pavyzdžiui, dėl ekonominės veiklos vykdytojams keliamų reikalavimų ir leidimo naudoti produktus ir medžiagas; ES ekologinės gamybos logotipas; su kontrolės sistemomis, pavyzdžiui, priežiūros įstaigų ir institucijų auditu, susiję klausimai.

3. Konkrečios pastabos

3.1 Nepaisant to, kad reglamento taikymo sritis yra siaura ir itin techninio pobūdžio, reikia trumpai paaiškinti, kodėl dabartinė ekologinės gamybos padėtis turi būti vertinama kaip sudėtinė BŽŪP dalis. „Ekologinio“ ūkininkavimo apibrėžtis atsirado tik tada, kai šiuolaikiniai ūkininkavimo metodai paplito ir ėmė stumti tradicinius. Dabar tai vadinama tokia žemdirbystės forma, kai siekiant dirvožemio derlingumo ir kovojant su kenkėjais, visų pirma taikoma sėjomaina, naudojamos žaliosios trąšos, kompostas ir biologiniai kovos su kenkėjais metodai. Taip ūkininkaujant visiškai arba beveik visiškai nenaudojamos

dirbtinės trąšos, pesticidai (kurių sudėtyje yra herbicidų, insekticidų ir fungicidų), augalų augimą reguliuojančių preparatų, tokių kaip hormonai, galvijų antibiotikų, maisto priedų ir genetiškai modifikuotų organizmų.

3.2 Ekologinės gamybos modeliai remiasi ekologijos principais, vietos, regiono ir nacionalinėmis tradicijomis ir šiek tiek – filosofinėmis vertybėmis. Europoje būta įvairių ekologinės gamybos atmainų. 20 a. aštuntojo dešimtmečio pradžioje kaip atsakas į „visuotinių europėjų“ ir vis didėjančių susidomėjimą ir paklausą, daugelis nacionalinių, savanoriškų, ekologinės gamybos kontrolės organizacijų ėmė ieškoti bendrų sąlyčių taškų. Devintajame dešimtmetyje, atsiliepdama į vartotojų, augintojų, gamintojų ir pardavėjų reikalavimus, Komisija pradėjo ekologinės gamybos taisykles derinti su BŽŪP. Taip atsirado reglamentas dėl augalininkystės (1991 m.)⁽¹⁾ ir gyvulininkystės (1999 m.)⁽²⁾.

3.3 Požiūris į ekologiją ir visa jos filosofija nuolat kito, be to, rinkoje atsirado pasaulinio masto gamintojų, todėl ne kartą reikėjo koreguoti, keisti ir kurti naujus ES reglamentus⁽³⁾. Naujusias to pavyzdys – 2010 m. priimtas naujas reglamentas dėl Europos ekologinės gamybos logotipo ir jo įgyvendinimo⁽⁴⁾.

3.4 Šiuo metu ekologinės gamybos reglamentais visiems ekonominės veiklos vykdytojams yra nustatyti vienodi pagrindiniai reikalavimai. Europos Sąjungoje ekologiniam ūkininkavimui naudojama beveik 5 proc. žemės ūkio paskirties žemės ir su ekologiniu ženklu parduodama produktų už 18 milijardų eurų⁽⁵⁾, o tai yra ne maža rinkos dalis. Patvirtintos privačios,

tačiau nacionalinių priežiūros įstaigų pripažintos, etiketės gali būti pateikiamos kartu su ES etikete ir tai vartotojams būtų ženklas, kad taikyti papildomi kriterijai. Komitetas atkreipia dėmesį, kad dabartiniu reglamentu pakeitimai siūlomi tik siekiant supaprastinti teisės aktą ir kad jie yra techninio pobūdžio ir jų taikymo sritis yra ribota.

3.5 Išsamesnį požiūrį į platesnį 290 ir 291 straipsnių poveikį Komitetas yra išdėstęs neseniai priimtoje nuomonėje CESE 357/2011 dėl EŽŪFKP paramos kaimo plėtrai.

3.6 Šiuo atveju (vykstant ekologinių reglamentų konsolidavimo procesui) Komitetas pritaria Komisijos siūlomame reglamente nustatytai deleguotųjų ir įgyvendinimo įgaliojimų sistemai. Vis dėlto Komitetas nori pateikti keletą pastabų.

3.7 Reikėtų išsaugoti grupių, kurios Komisijai pataria dėl įgyvendinimo aktų, pozicijas, ypač tai pasakytina apie nevyriausybinių organizacijų ir suinteresuotųjų subjektų konsultacijas. Ekologinė gamyba ir rinkodara – sudėtinga sritis. Jai būtų naudinga, jei būtų atstovaujama plačiam interesų ratui.

3.8 Naujasis ES ekologinės gamybos logotipas taps privalomas kitais metais. Reikėtų dar kartą pasvarstyti apie tai, kad logotipą reikėtų taikyti ir produktams iš trečiųjų šalių, kurių gamyba kontroliuojama, ir pagalvoti apie galimybę produktams, kurių kilmės šalis nėra ES, taikyti kitokią (galbūt kitos spalvos) logotipą.

2011 m. gegužės 4 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Staffan NILSSON

⁽¹⁾ Reglamentas (EEB) Nr. 2092/91.

⁽²⁾ Reglamentas (EEB) Nr. 1804/99.

⁽³⁾ Tarptautinei ekologinės žemdirbystės judėjimų federacijai (IFOAM) priklauso 750 narių iš 115 šalių.

⁽⁴⁾ Komisijos reglamentas (ES) 271/2010.

⁽⁵⁾ 2009 m. duomenys.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. .../..., kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1290/2005 dėl bendrosios žemės ūkio politikos finansavimo ir panaikinami Tarybos reglamentai (EB) Nr. 165/94 ir (EB) Nr. 78/2008

(COM(2010) 745 galutinis – 2010/0365 (COD))

(2011/C 218/25)

Pranešėjas **Seppo KALLIO**

Europos Parlamentas ir Taryba, vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 42 straipsniu, 43 straipsnio 2 dalimi ir 304 straipsniu, 2011 m. sausio 18 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. .../... [data], kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1290/2005 dėl bendrosios žemės ūkio politikos finansavimo ir panaikinami Tarybos reglamentai (EB) Nr. 165/94 ir (EB) Nr. 78/2008

COM(2010) 745 galutinis – 2010/0365 (COD).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. balandžio 6 d. priėmė savo nuomonę.

471-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. gegužės 4–5 d. (2011 m. gegužės 4 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 150 narių balsavus už, 6 - prieš ir 9 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) pabrėžia, kad Europos bendra žemės ūkio politika ir tinkamas jos valdymas yra svarbūs visai maisto tiekimo grandinei ir ūkininkams. Ūkininkams neretai užkraunama sudėtingų ir apsunkinančių BŽŪP administracinių procedūrų našta. Jei pasiūlymas reformuoti ir supaprastinti BŽŪP padidina administracinį veiksmingumą ir gerina valdžios institucijų veiklos galimybes, jis yra pateisinamas.

1.2 EESRK atkreipia ypatingą dėmesį į tai, kad dėl keleto naujų įgaliojimų valstybės narės gali patirti didesnių administracinių išlaidų, susijusių su mokėjimo agentūrų ir sertifikavimo įstaigų veikla. Įgyvendinant pasiūlymą reikėtų vengti šios problemos.

1.3 EESKR mano, kad reikėtų papildomai patikslinti įgaliojimų, kurie turi būti suteikti deleguotiesiems teisės aktams priimti, mastą. Reikėtų aiškiau ir tiksliau suformuluoti atitinkamas nuostatas, išdėstytas Komisijos pasiūlyme.

1.4 EESRK mano, kad svarbu, jog į pagrindinį reglamentą būtų įtrauktos visos svarbiausios taisyklės, konkrečiai apibrėžiančios esminius žemės ūkio politikos principus. Kitais atvejais įgaliojimai gali būti perduoti Komisijai. Žemės ūkio politikos įgyvendinimo įgaliojimai turi būti pakankamai platūs, kad šią politiką būtų galima veiksmingai valdyti.

1.5 EESRK mano, kad priimdama deleguotuosius teisės aktus Komisija būtinai turi sudaryti plačias galimybes konsultacijoms su valstybių narių ekspertais. Atvirų ir išsamių konsultacijų procesas gali sumažinti netikrumą ir sąmyšį, kuris kilo rengiant

reformą. Valstybės narės privalo turėti pakankamai galimybių pareikšti savo nuomonę, kai rengiamos konkrečios nuostatos.

1.6 EESRK tikisi, kad siūlomi pakeitimai supaprastins ES žemės ūkio politikos finansavimą ir valdymą. Tai taip pat paskatintų supaprastinti administracinę tvarką ir sumažinti biurokratizmą. Labai gaila, tačiau be ekspertų pagalbos labai sunku suprasti ir aiškinti šiuos reglamentus dėl finansavimo. Dėl šios priežasties reikia tęsti ir paspartinti supaprastinimo procesą.

2. Bendrosios pastabos

2.1 Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 290 straipsnyje teigiama, kad įstatymo galią turintis teisės aktas gali deleguoti Komisijai įgaliojimus priimti įstatymo galią neturinčius teisės aktus, papildančius ar iš dalies pakeičiančius neesmines įstatymo galią turinčio teisės akto nuostatas.

2.2 Pagal SESV 291 straipsnį, kai teisiškai privalomi Sąjungos aktai turi būti įgyvendinti vienodomis sąlygomis, įstatymo galią turintis teisės aktas suteikia įgyvendinimo įgaliojimus Komisijai įgyvendinimo teisės aktams priimti.

2.3 Komisijos pasiūlymo tikslas – remiantis įstatymo galią turinčiu aktu suteikti Komisijai įgaliojimą kelete sričių priimti deleguotuosius teisės aktus (SESV 290 straipsnis) arba įgyvendinimo taisykles (SESV 291 straipsnis). Deleguotųjų įgaliojimų srityje Komisijos kompetencija kiekvienu konkrečiu klausimu nustatoma remiantis pagrindiniu įstatymo galią turinčiu reglamentu. Priimdama deleguotuosius teisės aktus Komisija konsultuojasi su valstybių narių ekspertais, tačiau tokiais atvejais netaikoma komitologijos procedūra. Komisija nesilaiko komitologijos

procedūros, kai priima įgyvendinimo teisės aktus. Šiuo atveju valstybių narių ekspertai turi galimybę oficialiai pateikti pastabas dėl siūlomo teisės akto ir dėl jo balsuoti.

2.4 Pasiūlymu taip pat siekiama supaprastinti tvarką panaikinant du Tarybos reglamentus. Šios teisės aktų nuostatos būtų perkeltos į siūlomą reglamentą. Be to, pasiūlymo tikslas – supaprastinant išieškojimo procedūras sumažinti administracinę našta valstybėms narėms.

3. Konkrečios pastabos

3.1 Tradiciškai žemės ūkio politikos srityje Komisijai priklausė platūs įgaliojimai. Dabar Komisija siūlo konkrečių įsipareigojimų, kontrolės ir valdymo taisykles priimti deleguotaisiais teisės aktais. Retkarčiais jau buvo susiduriama su sunkumais aiškinant teisinius nuostatus ir nacionaliniu lygiu taikant esamas paramos žemės ūkiui mokėjimo, apskaitos ir stebėsenos sistemas. Iškyla tikslingas klausimas, ar deleguotieji teisės aktai sudaro finansavimo valdymui geresnes sąlygas. Taip pat atsiranda pavojus, kad taikant deleguotuosius teisės aktus vals-

tybės narės gali patirti didesnių išlaidų valdydamos paramą ir vykdydamos jos stebėseną.

3.2 Komisijos pasiūlyme yra daugiau nei tuzinas punktų, kuriais suteikiami įgaliojimai leisti deleguotuosius teisės aktus. Šie įgaliojimai, be kita ko, yra susiję su mokėjimo agentūrų prievolėmis ir priėmimo procedūromis, sertifikavimo įstaigų paskyrimu, tinkamu asignavimų valdymu ir patvirtinamųjų duomenų skelbimu. Dėl konkrečių Komisijai suteikiamų deleguotųjų įgaliojimų pobūdžio ir kompetencijos srities kyla keletas klausimų. Siūlomi įgaliojimai atrodo per platūs ir pernelyg bendro pobūdžio.

3.3 Visų pirma reikalinga tikslesnė sertifikavimo įstaigų prievolių formulė, nes pasiūlymu neturi būti praplečiama jų kompetencijos sritis.

3.4 Pasiūlyme taip pat yra naujų nuostatų dėl įgyvendinimo aktų priėmimo įgaliojimų. Šie įgaliojimai yra susiję su fiskalinės drausmės, dokumentų pateikimo Komisijai taisyklių ir sąskaitų patvirtinimo reikalavimų laikymusi. Atrodytų, kad šių įgaliojimų tikslas yra geriau apibrėžtas nei deleguotųjų teisės aktų atveju.

2011 m. gegužės 4 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 485/2008 dėl valstybių narių atliekamo sandorių, sudarančių Europos žemės ūkio garantijų fondo finansavimo sistemos dalį, patikrinimo

(COM(2010) 761 galutinis – 2010/0366 (COD))

(2011/C 218/26)

Vienintelis pranešėjas **Nikolaos LIOLIOS**

Taryba, 2011 m. vasario 1 d., ir Europos Parlamentas, 2011 m. sausio 18 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 42 straipsniu, 43 straipsnio 2 dalimi ir 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 485/2008 dėl valstybių narių atliekamo sandorių, sudarančių Europos žemės ūkio garantijų fondo finansavimo sistemos dalį, patikrinimo

COM(2010) 761 galutinis – 2010/0366 (COD).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. balandžio 6 d. priėmė savo nuomonę.

471-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. gegužės 4–5 d. (gegužės 4 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 149 nariams balsavus už, 3 – prieš ir 13 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Siekiant su Lisabonos sutartimi suderinti Tarybos reglamentą (EB) Nr. 485/2008 dėl valstybių narių atliekamų sandorių, sudarančių Europos žemės ūkio garantijų fondo finansavimo sistemos dalį, patikrinimo, siūloma reglamente Komisijai numatytus įgyvendinimo įgaliojimus suderinti su Komisijos deleguotų ir įgyvendinimo įgaliojimų atskyrimu pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 290 ir 291 straipsnius.

1.2 Komitetas pasisako už tai, kad rengiant Europos Sąjungos aktus būtų taikomos konsultacijų su suinteresuotaisiais subjektais procedūros ir kad būtų kaupiama bei panaudojama patirtis.

1.3 Kalbant apie Reglamento Nr. 485/2008 suderinimą su SESV 290 straipsniu, EESRK mano, kad Komisijos pasiūlymas atitinka pagrindines įgaliojimų delegavimo sąlygas, kurias teisės aktų leidėjas numatė SESV 290 straipsnio 1 dalies antrojoje pastraipoje. Komisijos pasiūlymas dėl siūlomo reglamento naujo 1 straipsnio 2 dalies antro sakinio turinio aiškiai nubrėžia įgaliojimų delegavimo tikslus, esmę ir taikymo sritį.

1.4 Vis dėlto EESRK mano, kad Komisija nesilaiko įgaliojimų delegavimo terminų, kaip teisės aktų leidėjas numatė SESV 290 straipsnio 1 dalies antrojoje pastraipoje. Kaip teigiama siūlomo reglamento 13a straipsnyje, Komisijos pasiūlymas, pagal kurį įgaliojimas priimti deleguotuosius aktus jai suteikiamas neribotam laikotarpiui, pažeidžia teisės aktų leidėjo numatytą

nuostatą, kad įgaliojimų delegavimo trukmė turi būti aiškiai apibrėžta, ir prieštarauja proporcingumo principui, todėl kvestionuoja legitimumo principą. EESRK laikosi nuomonės, kad Komisijai deleguojamų įgaliojimų trukmė turi būti aiškiai nustatyta, apibrėžiant konkretų laikotarpį.

1.5 EESRK pritaria, kad laikotarpis, per kurį Europos Parlamentas ir Taryba gali pareikšti prieštaravimą dėl deleguotojo akto, būtų sutrumpintas nuo trijų mėnesių, kaip buvo ankstesnėje sistemoje, iki dviejų mėnesių, su sąlyga, kad būtų numatyta galimybė jį pratęsti dviem mėnesiais.

1.6 EESRK abejoja dėl nuostatų, susijusių su Komisijos įgyvendinimo įgaliojimais, numatytais 13d straipsnyje, vertinimo. Šiame straipsnyje pateikiama nuoroda į Reglamentą Nr. 1290/2005⁽¹⁾, kuris šiuo metu yra keičiamas⁽²⁾. Iš dalies pakeisto Reglamento Nr. 1290/2005, neabejotinai turinčio didelės reikšmės Reglamentui Nr. 485/2008, turinio mes nežinome⁽³⁾. Vis dėlto, EESRK manymu, kadangi iš dalies pakeisto Reglamento Nr. 1290/2005 susijęs straipsnis savo ruožtu nurodo į naują komitologijos procedūrą, kaip numatyta naujajame 2011 m. vasario 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) 182/2011, kuriuo nustatomos valstybių narių vykdomos Komisijos naudojimosi įgyvendinimo įgaliojimais

⁽¹⁾ 2005 m. birželio 21 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1290/2005 dėl bendrosios žemės ūkio politikos finansavimo (OL L 209, 2005 8 11, p. 1).

⁽²⁾ Pasiūlymas, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1290/2005 dėl bendrosios žemės ūkio politikos finansavimo ir panaikinami Tarybos reglamentai (EB) Nr. 165/94 ir (EB) Nr. 78/2008.

⁽³⁾ Žr. 4.2 punktą.

kontrolės mechanizmų taisyklės ir bendrieji principai⁽⁴⁾, ir kadangi ši nauja procedūra supaprastina iki šiol galiojusią tvarką, naujasis siūlomas 13d straipsnis nesudaro įgyvendinimo problemų.

2. Nuomonės rengimo aplinkybės

2.1 Pasiūlyme iš dalies pakeisti aptariamą reglamentą Komisija pritaria, kad įgyvendinimo įgaliojimai, kuriais ji naudojami pagal Tarybos reglamentą Nr. 485/2008, turi būti suderinti su Komisijos deleguotų ir įgyvendinimo įgaliojimų atskyrimu pagal SESV 290 ir 291 straipsnius.

2.2 Naujasis SESV 291 straipsnis grindžiamas Europos bendrijos steigimo sutarties buvusio 202 straipsnio trečia įtrauka ir buvusio 211 straipsnio ketvirta įtrauka, kuriais Komisijai ar, tam tikrais atvejais, Tarybai suteikiami įgyvendinimo įgaliojimai. Tačiau pagal SESV 290 straipsnį teisės Komisijai suteikiami nauji įgaliojimai priimti bendro pobūdžio ne pagal teisėkūros procedūrą priimamus teisės aktus, kuriais papildomos ar iš dalies keičiamos neesminės įstatymo galią turinčio teisės akto nuostatos. SESV 291 straipsnyje reglamentuojamas Komisijos arba, ypatingais atvejais, Tarybos naudojimas suteiktais įgyvendinimo įgaliojimais.

2.3 Komisijos pasiūlyme Reglamentas (EB) Nr. 485/2008 derinamas su SESV 290 straipsniu siūlomo reglamento naujojo 1 straipsnio 2 dalyje ir naujuosiuose 13a, 13b ir 13c straipsniuose. Derinimas su SESV 291 straipsniu daugiausia susijęs su naujuoju 13d siūlomo reglamento straipsniu.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Komitetas pritaria, kad rengiant Europos Sąjungos aktus būtų taikomos konsultacijų su suinteresuotaisiais subjektais procedūros ir kad būtų kaupiama bei panaudojama patirtis. EESRK nuomone, šie veiksmai ypatingai svarbūs dabartiniam pasiūlymui suderinti Reglamentą Nr. 485/2008 su Lisabonos sutartimi, nes pakeitimų, kuriais siekiama supaprastinimo, taikymo sritis yra platesnė ir jie nėra grynai techninio pobūdžio. Jie susiję su žemės ūkiu, kuris pagal SESV 4 straipsnio 2 dalies d punktą priklauso pasidalijamosios kompetencijos sričiai, jam taikomos šios sutarties 43 straipsnio nuostatos, ir todėl tai yra itin jautri tema.

3.2 Kalbant apie Reglamente Nr. 485/2008 Komisijai numatytų įgyvendinimo įgaliojimų suderinimą su Komisijai deleguotų ir minėtų įgyvendinimo įgaliojimų atskyrimu, reikėtų aiškiai skirti SESV 290 straipsnyje minimas „norminamojo pobūdžio“ priemones ir 291 straipsnyje numatytus įgyvendinimo aktus.

⁽⁴⁾ OL L 55, 2011 2 28, p. 13. Šiuo reglamentu panaikinamas 1999 m. birželio 28 d. Tarybos sprendimas 1999/468/EB, nustatantis Komisijos naudojimosi jai suteiktais įgyvendinimo įgaliojimais tvarką (OL L 184, 1999 7 17, p. 23).

Komunikate dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 290 straipsnio įgyvendinimo⁽⁵⁾ Komisija teigia, kad siekdamas veiksmingumo teisės aktų leidėjas suteikia Komisijai įgaliojimą priimti deleguotuosius aktus. Tokiu būdu ji gali papildyti ar iš dalies keisti teisės aktų leidėjo darbą. Toks delegavimas visada yra pasirinktinis ir turi atitikti Sutartyje numatytas sąlygas. SESV 291 straipsnis priešingai, leidžia Komisijai priimti vykdomojo, o ne įstatymo galią turinčio pobūdžio teisės aktus. [Pagal SESV 291 straipsnio 1 dalį, siejant ją su Europos Sąjungos sutarties 4 straipsnio 3 dalimi], valstybės narės atsakingos už teisiškai privalomų Sąjungos aktų vykdymą ir įgyvendinimą ir todėl jos naudojami savo įgaliojimais, o ne Sąjungos. Šie valstybių narių įgaliojimai gali būti apriboti tik kai teisiškai privalomų Sąjungos aktų vykdymui reikia vienodų sąlygų. Tik šiuo atveju pagal SESV 291 straipsnį Komisija turi pasinaudoti savo įgyvendinimo įgaliojimais, kurie tuomet tampa privalomais⁽⁶⁾.

3.3 Kai teisės aktų leidėjas suteikia Komisijai įgaliojimus priimti deleguotuosius aktus, jis turi nustatyti kiekvieno akto taikymo sritį. Pagal SESV 290 straipsnio 1 dalies antrąją pastraipą įstatymų leidėjas nustato, kad Komisija privalo aiškiai apibrėžti įgaliojimų delegavimo tikslus, turinį, taikymo sritį ir trukmę. Tokiu būdu jis nustato dvejopas įgaliojimų delegavimo ribas: turinio ir laiko⁽⁷⁾.

3.4 Šiuo atveju reikia išnagrinėti, ar teisės aktų leidėjas šiame pasiūlyme dėl reglamento laikosi turinio ir laiko ribų.

3.5 Įgaliojimų delegavimo turinio ribos numatytos siūlomo reglamento 1 straipsnio 2 dalyje, kurioje kalbama apie tai, kad Komisija gali parengti priemonių, kurios dėl savo pobūdžio nėra tinkamos *ex post* kontrolei, atliekamai tikrinant komercinius dokumentus, ir kurioms šis reglamentas netaikomas, sąrašą.

3.6 Šiuo atveju įgaliojimų delegavimas yra labai aiškus ir gerai apibrėžtas. Jis neprieštarauja SESV 290 straipsniui, nes yra susijęs faktiškai su neesminiais įstatymo galią turinčio teisės akto elementais, o įgaliojimų delegavimo tikslai, turinys ir taikymo sritis yra pakankamai apibrėžti.

3.7 Kalbant apie įgaliojimų perdavimo laiko ribas, siūlomo reglamento 13a straipsnyje Komisija siūlo svarstomame reglamente minimus įgaliojimus priimti deleguotuosius aktus Komisijai suteikti neribotam laikotarpiui. Tačiau šis Komisijos pasiūlymas iš karto prieštarauja SESV 290 straipsnio 1 dalies antrajai pastraipai, kurioje teigiama, kad įstatymo galią turinčiais teisės aktais, be kita ko, aiškiai turi būti apibrėžta įgaliojimų delegavimo trukmė.

⁽⁵⁾ COM(2009) 673 galutinis.

⁽⁶⁾ COM (2009) 673 galutinis, 4 ir kt. psl.

⁽⁷⁾ Komisija laikosi tos pačios nuomonės: COM(2009) 673 galutinis, 6 ir kt. psl.

3.8 Kaip išplaukia iš Komisijos komunikato dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 290 straipsnio įgyvendinimo⁽⁸⁾, svarstomas pasiūlymas grindžiamas argumentu, kad teisės aktų leidėjas aiškiai apibrėžia įgaliojimų delegavimo trukmę, bet toks reikalavimas neturėtų prieštarauti „išlygų dėl aktų galiojimo pabaigos (angl. „*sunset clauses*“) taikymo praktikai“. „Įtraukus tokias išlygas į įstatymo galią turintį teisės aktą, automatiškai baigia galioti Komisijai suteikti įgaliojimai, todėl, pasibaigus įstatymo leidėjo nustatytam laikui, iš esmės ji priversta pateikti naują teisės akto pasiūlymą. 290 straipsniu pirmiausia reikalaujama, kad įgaliojimų perdavimo ribos būtų aiškios ir numatomos – jame nenustatyta, kad Komisijai turėtų būti taikomi griežti terminai“. Todėl, Komisijos nuomone, įgaliojimai iš principo turėtų būti deleguojami neribotam laikotarpiui. Norėdama dar labiau pagrįsti šį požiūrį, Komisija primena, kad taikant SESV 290 straipsnio 2 dalies a punktą, Europos Parlamentas ir Taryba gali nuspręsti atšaukti įgaliojimų delegavimą: „Teisiniu požiūriu nuostatos dėl atšaukimo poveikis lygiavertis išlygos dėl aktų galiojimo pabaigos poveikiui: abiejomis nutraukiami Komisijai suteikti įgaliojimai, ji įpareigojama vėliau, jei reikia, pateikti teisės akto pasiūlymą. Kitaip tariant, jei įstatymų leidėjas mano, kad tam tikrose srityse būtina vengti, kad įgaliojimai būtų perduoti visam laikui, jis gali numatyti teisę juos atšaukti, kuri, beje, gali būti lanksčiau įgyvendinama nei automatinė išlyga dėl aktų galiojimo pabaigos“.

3.9 Komunikato priede Komisija pateikia naujojo Sutarties straipsnio taikymo pavyzdžių. Įgaliojimų delegavimo laikotarpio klausimu ji siūlo arba neribotą trukmę, arba nustatyti galiojimo trukmę, kuri automatiškai prasitęs lygiavertės trukmės laikotarpiams, jeigu Europos Parlamentas ar Taryba delegavimo neatšauks⁽⁹⁾.

3.10 Įgaliojimo deleguotuosius aktus priimti neribotą laikotarpį suteikimas Komisijai jokių būdu nereiškia, kad įgaliojimų delegavimo trukmė yra aiškiai apibrėžta. Sutartyje aiškiai pasakyta, kad įgaliojimų delegavimo trukmė turi būti aiškiai apibrėžta, kad teisės aktų leidėjas galėtų reguliariai ir veiksmingai kontroliuoti Komisiją. SESV 290 straipsnio 2 dalies a punkte Europos Parlamentui ir Tarybai numatyta teisė atšaukti įgaliojimų delegavimą negali pakeisti reikalavimo aiškiai apibrėžti delegavimo trukmę, kurią turi nustatyti teisės aktų leidėjas. Ši jam suteikta atšaukimo teisė yra papildoma saugumo priemonė, padedanti užtikrinti, kad nebus pažeistos teisės aktų leidėjo teisės. Delegavus Komisijai šiuos įgaliojimus neribotam laikotarpiui, būtų pažeistas įpareigojimas deleguoti įgaliojimus ribotam laikotarpiui, kaip numatyta SESV 290 straipsnyje, ir tokiu būdu būtų viršytos Komisijos kompetencijos ribos.

3.11 Pagal SESV 4 straipsnio 2 dalies d punktą, žemės ūkio sektorius yra Europos Sąjungos ir valstybių narių pasidalijamosios kompetencijos sritis. Todėl teikiant bet kokią Europos Sąjungos teisės aktų iniciatyvą šiuo klausimu reikia laikytis subsidiarumo principo (Europos Sąjungos sutarties 5 straipsnio

3 dalis). Svarstomame iš dalies keičiamame reglamente kalbama apie Komisijos ir valstybių narių vykdomą kontrolę, abipusiai teikiamą pagalbą ir vykdomą bendradarbiavimą Europos žemės ūkio garantijų fondo finansavimo sistemos operacijų klausimais. Būtina šiais klausimais taikyti vienodą ir bendrą požiūrį Europos mastu, todėl Europos Sąjunga turėtų priimti šios srities reglamentą. Pagal proporcingumo principą (ES sutarties 5 straipsnio 4 dalis) Sąjungos veiksmų turinys ir forma neviršija to, kas būtina siekiant sutarčių tikslų. Suteikus Komisijai įgaliojimus priimti deleguotuosius aktus neribotą laikotarpį būtų prieštaraujama reikalavimui nustatyti šių įgaliojimų delegavimo trukmę. Šiuo reikalavimu siekiama užtikrinti reguliarią ir veiksmingą Komisijos kontrolę kuomet ji priima „norminamojo pobūdžio“ priemones. Tokiais veiksmais būtų pažeidžiamas proporcingumo principas, o kartu ir subsidiarumo principas. Pagal 2 protokolo dėl subsidiarumo ir proporcingumo principų taikymo 8 straipsnį tai gali paskatinti teikti ieškinį Europos Sąjungos Teisingumo Teismui dėl subsidiarumo principo pažeidimo⁽¹⁰⁾.

3.12 Komisijai deleguojamų įgaliojimų priimti deleguotuosius aktus klausimas yra susijęs ir su įgaliojimų atskyrimu. Europos Sąjungos teisės aktų leidėjai yra Europos Parlamentas ir Taryba, tad įgaliojimas priimti „norminamojo pobūdžio“ priemones tik išimties tvarka suteikiamas Komisijai, kuri yra įstatymų vykdomosios valdžios organas. Kadangi čia iškyla esminiai demokratinio legitimumo klausimai, reikia laikytis teisės aktų leidėjo nuostatų dėl aiškaus įgaliojimų delegavimo tikslų, turinio, taikymo srities ir trukmės nustatymo. Be to, kadangi nei SESV 290 straipsnyje, nei 291 straipsnio 3 dalyje nepateikiama nuostatų dėl Komisijos priimtų deleguotųjų aktų kontrolės, svarbu nepažeisti Europos Parlamento ir Tarybos teisės kontroliuoti Komisiją.

3.13 Alternatyva pasiūlymui įgaliojimus deleguoti neribotam laikotarpiui – Komisijos pasiūlymas suteiktus įgaliojimus deleguoti laikotarpiui, kuris automatiškai prasitęs lygiavertės trukmės laikotarpiams, – būtų ne ką mažesnis pirminės Europos Sąjungos teisės pažeidimas.

3.14 Galiausiai Komisijai suteikus įgaliojimus priimti deleguotuosius aktus neribotą laikotarpį būtų netinkamai taikomas SESV 290 straipsnis. Tarybos ir Europos Parlamento teisė atšaukti įgaliojimų delegavimą nėra tinkamas argumentas nenusatyti aiškiai apibrėžtos įgaliojimų delegavimo trukmės siekiant užtikrinti reguliarią ir veiksmingą Komisijos „norminamojo pobūdžio“ priemonių kontrolę. Kai Komisija priima deleguotuosius aktus, ji naudojasi ne jai, o teisės aktų leidėjui priklausančiais įgaliojimais. Negalima riboti kompetentingos institucijos (šiuo atveju – teisės aktų leidėjo) teisės reguliariai ir veiksmingai kontroliuoti Komisiją. Kadangi žemės ūkio sektorius yra Europos Sąjungos ir valstybių narių pasidalijamosios kompetencijos sritis ir dėl šios priežasties visos ES teisės aktų iniciatyvos turi atitikti subsidiarumo ir proporcingumo principus, tenka atmesti Komisijos pasiūlymą įgaliojimus priimti deleguotuosius aktus jai suteikti neribotam laikotarpiui.

⁽⁸⁾ COM (2009) 673 galutinis, 5 p. ir kiti p.

⁽⁹⁾ COM (2009) 673 galutinis, A straipsnis, p. 12.

⁽¹⁰⁾ OL C 83, 2010 3 30, p. 206.

3.15 Dviejų mėnesių laikotarpis, skaičiuojant nuo pranešimo datos, nustatytos pasiūlymo dėl reglamento naujajame 13 c straipsnyje, kad Europos Parlamentas ir Taryba pareikštų prieštaravimą, yra trumpesnis palyginti su iki šiol galiojusiu trijų mėnesių laikotarpiu. Tam, kad būtų paspartinta procedūra ir padidintas jos veiksmingumas, EESRK neprieštarauja šiam sutrumpinimui, su sąlyga, kad būtų numatyta galimybė terminą pratęsti dviem mėnesiais.

3.16 Pasiūlymo dėl reglamento 13d straipsnis yra susijęs su SESV 291 straipsnio įgyvendinimu ir suderintas su jo turiniu. Taip pat bus taikomas 2011 m. vasario 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas Nr. 182/2011, kuriuo nustatomos valstybių narių vykdomos Komisijos naudojimosi įgyvendinimo įgaliojimais kontrolės mechanizmų taisyklės ir bendrieji principai ⁽¹¹⁾, kuris supaprastina ankstesnę komitologijos procedūrą, numatydamas tik dviejų procedūrų – patariamąsios ir nagrinėjimo – taikymą.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Reikia pažymėti, kad EESRK buvo paprašytas pateikti nuomonę dėl klausimų, kurie dar nėra tiksliai apibrėžti.

Komisijos pasiūlymo ketvirtojoje konstatuojamojoje dalyje, pavyzdžiui, pateikiama nuoroda į 2005 m. birželio 21 d. Reglamento (EB) Nr. 1290/2005 dėl bendrosios žemės ūkio politikos finansavimo 41 d straipsnio 1 dalį, o pasiūlymo dėl reglamento 13 d. straipsnyje pateikiama nuoroda į to paties dokumento 42d straipsnio 2 dalį ⁽¹²⁾, tačiau reglamente tokių straipsnių nėra.

4.2 Komisija pateikė pasiūlymą iš dalies keisti šį reglamentą ⁽¹³⁾, bet jo priėmimo procedūra dar nebaigta. Komisijos pasiūlymo iki šiol dar nepatvirtino nei Europos Sąjungos Taryba, nei Europos Parlamentas. Net jeigu jis bus patvirtintas ateityje, 41d ir 42d straipsniuose bus pateiktos nuorodos į naują Reglamento Nr. 1290/2005 tekstą, kurio numeracija skirsis. Be to, šio Komisijos pasiūlymo 1 straipsnio 26 punkte teigiama, kad 41 straipsnis bus panaikintas ir visai nekalbama apie 41d straipsnį. Todėl keista, kad Komisija tokį didelį dėmesį skiria Reglamento Nr. 485/2008 keitimo procedūrai, kai iš esmės nežinomas Reglamento Nr. 1290/2005, sudarančio jo pasiūlymo pagrindą, turinys.

2011 m. gegužės 4 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

⁽¹¹⁾ OL L 55, 2011 2 28, p. 13. Šiuo reglamentu panaikinamas 1999 m. birželio 28 d. Tarybos sprendimas 1999/468/EB, nustatantis Komisijos naudojimosi jai suteiktais įgyvendinimo įgaliojimais tvarką (OL L 184, 1999 7 17, p. 23).

⁽¹²⁾ OL L 209, 2005 8 11, p. 1.

⁽¹³⁾ Pasiūlymas, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1290/2005 dėl bendrosios žemės ūkio politikos finansavimo ir panaikinami Tarybos reglamentai (EB) Nr. 165/94 ir (EB) Nr. 78/2008, COM(2010) 745 galutinis.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl atakų prieš informacines sistemas ir Tarybos pamatinio sprendimo 2005/222/TVR panaikinimo

(COM(2010) 517 galutinis – 2010/0273 (COD))

(2011/C 218/27)

Pagrindinis pranešėjas **Peter MORGAN**

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, 2011 m. sausio 20 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl atakų prieš informacines sistemas ir dėl Tarybos pamatinio sprendimo 2005/222/TVR panaikinimo

COM(2010) 517 galutinis – 2010/0273 (COD).

2011 m. vasario 15 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto biuras pavedė Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyriui atlikti Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, atsižvelgdamas į tai, kad darbas skubus (Darbo tvarkos taisyklių 59 straipsnis), savo 471-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. gegužės 4–5 d. (gegužės 4 d. posėdis), pagrindiniu pranešėju paskyrė Peter Morgan ir priėmė šią nuomonę 173 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 7 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas palankiai vertina Komisijos komunikatą dėl pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl atakų prieš informacines sistemas. Komitetas, kaip ir Komisija, yra labai susirūpinęs dėl elektroninių nusikaltimų masto Europoje ir šio didėjančio grėsmingo reiškinio daromos ir galimos žalos ekonomikai ir piliečių gerovei.

1.2 Komitetas, kaip ir Komisija, yra nusivylęs, kad kol kas tik 17 iš 27 valstybių narių ratifikavo Europos Tarybos konvenciją dėl elektroninių nusikaltimų (Elektroninių nusikaltimų konvencija) ⁽¹⁾. Komitetas ragina likusias valstybes nars ⁽²⁾ (Austriją, Belgiją, Čekiją, Graikiją, Airiją, Liuksemburgą, Maltą, Lenkiją, Švediją ir Jungtinę Karalystę) kuo skubiau ratifikuoti šią Elektroninių nusikaltimų konvenciją.

1.3 Komitetas pritaria Komisijai, kad reikia skubiai priimti direktyvą, kurioje būtų atnaujintos nusikalstamų veikų, vykdomų rengiant atakas prieš informacines sistemas, apibrėžtys, ir, siekiant efektyviai spręsti šią opią problemą, padidintas ES baudžiamosios teisenos koordinavimas ir bendradarbiavimas.

1.4 Kadangi būtina reikia priimti specialiai atakoms prieš informacines sistemas skirtą teisės aktą, Komitetas pritaria Komisijos sprendimui politikos priemone pasirinkti direktyvą, kuri būtų papildyta įstatymo galios neturinčiomis priemonėmis, skirtomis šiai konkrečiai elektroninių nusikaltimų rūšiai.

1.5 Tačiau, kaip jau nurodyta ankstesnėje nuomonėje ⁽³⁾, EESRK norėtų, kad Komisija paraleliai rengtų visuotinius ES teisės aktus kovai su elektroniniais nusikaltimais. Komitetas mano, kad skaitmeninė darbotvarkė ir strategija „Europa 2020“ bus sėkmingos tik tuo atveju, jeigu bus parengtas visuotinis kovos su elektroniniais nusikaltimais pagrindas ⁽⁴⁾. Šis pagrindas turėtų apimti prevencijos, nustatymo ir švietimo klausimus, taip pat teisės saugą ir sankcijas.

1.6 EESRK norėtų apsvarstyti Komisijos pasiūlymus dėl visuotinio pagrindo imtis priemonių sprendžiant bendrą interneto saugumo klausimą. Po 10 metų, kai dauguma gyventojų naudosis internetu, didžioji dalis ekonominės ir socialinės veiklos bus priklausoma nuo interneto, sunku patikėti, kad vis dar galėsime pasikliauti esamu įprastiniu ir nestruktūrizuotu požiūriu į naudojimąsi internetu, visų pirma todėl, kad šios veiklos ekonominė vertė bus neapskaičiuojama. Iškilis daugybė klausimų, susijusių su kitomis problemomis, pavyzdžiui, asmens duomenų apsauga, privatumu ir elektroniniais nusikaltimais. Skrydžių saugą kontroliuoja centrinė valdžios institucija, nustatanti orlaivių, oro uostų ir oro vežėjų veiklos standartus. Atėjo laikas įsteigti analogišką valdžios instituciją, nustatančią saugių galinių įrenginių (kompiuterių, planšetinių kompiuterių, telefonų), tinklo saugumo, tinklaveičių ir duomenų saugumo standartus. Svarbi apsaugos nuo elektroninių nusikaltimų priemonė – fizinė interneto konfigūracija. ES reikės reguliavimo institucijos, galinčios valdyti internetą.

1.7 Direktyvoje daugiausia dėmesio bus skiriama nusikaltamos veikos apibrėžimui ir gresiančioms sankcijoms. EESRK prašo kartu atkreipti dėmesį į prevenciją taikant veiksmingesnes

⁽¹⁾ 2001 m. lapkričio 23 d. Budapešte pasirašyta Europos Tarybos konvencija dėl elektroninių nusikaltimų, CETS Nr. 185.

⁽²⁾ Žr. <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=185&CM=&DF=&CL=ENG>

⁽³⁾ EESRK nuomonė dėl saugios informacinės visuomenės, OL C 97, 2007 4 28, p. 21.

⁽⁴⁾ COM(2010)245, COM(2010) 2020.

saugumo priemonės. Įrangos gamintojai turėtų laikytis standartų, kad užtikrintų įrenginių saugumą. Tai, kad įrenginių ir galiausiai tinklo saugumas priklauso nuo savininko užgaidų, yra nepriimtina. Reikėtų apsvarstyti europinės elektroninės asmens tapatybės sistemos galimybę, tačiau ji turėtų būti kuriama atsargiai, kad nebūtų pažeidžiamas asmenų privatumas; reikėtų pradėti visiškai išnaudoti IPv6 saugumo galimybes, o gyventojų informavimas apie asmeninį elektroninį saugumą, įskaitant duomenų saugumą, turėtų būti esminė visų skaitmeninio raštingumo programų dalis. Komisija turėtų atsižvelgti į ankstesnes Komiteto nuomones, kuriose buvo nagrinėjami šie klausimai ⁽⁵⁾.

1.8 Komitetas džiaugiasi, kad pasiūlytoje direktyvoje adekvačiai aptariamos atakos prieš informacines sistemas naudojant botnetus (angl. k. *botnet*) ⁽⁶⁾, įskaitant atsisakymo aptarnauti (angl. *denial of service* (DoS)) atakas ⁽⁷⁾. Komitetas taip pat mano, kad direktyva padės valdžios institucijoms kovoti su elektroniniais nusikaltimais, kuriais bandoma pasinaudoti tarptautiniu tinklų susietumu, ir baudžiamojon atsakomybėn patraukti pažeidėjus, kurie bando veikti anonimiškai, ką leidžia padaryti rafinuotos elektroninių nusikaltimų priemonės.

1.9 Komitetas taip pat teigiamai vertina pateiktą nusikaltamos veikos, kuriai taikoma direktyva, sąrašą, pirmiausia tai, kad į tą sąrašą įtrauktas „neteisėtas duomenų perėmimas“ ir aiškiai apibūdintos „nusikaltimams daryti naudojamos priemonės“.

1.10 Tačiau atsižvelgiant į tai, koks svarbus yra pasitikėjimas skaitmenine ekonomika ir jos saugumas, taip pat atsižvelgiant į milžiniškus elektroninių nusikaltimų kasmet padaromus nuostolius ⁽⁸⁾, Komitetas mano, kad direktyvoje sankcijų griežtumas turėtų atspindėti nusikaltimo rimtumą ir būti realia atgrasomąja priemone nusikaltėliams. Siūloma direktyva numato minimalias dvejų ar penkerių metų laisvės atėmimo bausmes (penkerius metus už sunkinančias aplinkybes). EESRK siūlo taikyti sankcijų skalę atsižvelgiant į nusikaltimo sunkumą.

⁽⁵⁾ EESRK nuomonė dėl saugios informacinės visuomenės, OL C 97, 2007 4 28, p. 21. EESRK nuomonė „Interneto tobulinimas“, OL C 175, 2009 7 28, p. 92. EESRK nuomonė „Ypatingos svarbos informacinės infrastruktūros apsauga“, OL C 255, 2010 9 22, p. 98. EESRK nuomonė „Europos skaitmeninė darbotvarkė“, OL C 54, 2011 2 19, p. 58. EESRK nuomonė „Naujasis“ ENISA reglamentas, dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje. EESRK nuomonė „Skaitmeninio raštingumo didinimas, įgūdžių gerinimas ir įtraukties stiprinimas“, dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje.

⁽⁶⁾ Sąvoka „botnetas“ (angl. k. *botnet*) reiškia kompiuterių, kuriuose įdiegta kenkimo programinė įranga (kompiuterio virusai), tinklų. Toks užkrėstų kompiuterių („zombių“) tinklas gali būti naudojamas konkreitiems veiksams, pavyzdžiui, atakoms prieš informacines sistemas (t. y. kibernetinėms atakoms) rengti. Šie „zombiai“ gali būti kontroliuojami iš kito kompiuterio, dažnai užkrėstų kompiuterių naudotojams apie tai nieko nežinant. Nusikaltėlius susekti labai sunku, nes botnetui priklausantys kompiuteriai, kurie naudojami atakoms rengti, gali būti visai kitoje vietoje nei pats pažeidėjas.

⁽⁷⁾ Atsisakymo aptarnauti (angl. *denial-of-service* (DoS)) ataka yra ataka, kai kompiuterinis subjektas (pavyzdžiui, tinklavietė arba interneto tarnyba) nebeteikia paslaugų ir tampa neprieinama savo tiksliniams vartotojams. Vartotojams, kurie kreipiasi į tarnybę stotį arba tinklalapį, nurodoma, kad ši yra „neprieinama“. Dėl tokių atakų, pavyzdžiui, internetinės mokėjimo sistemos gali neveikti ir padaryti nuostolių savo vartotojams.

⁽⁸⁾ Kaip rodo 2009 m. atliktas ir Pasaulio ekonomikos forumui pateiktas tyrimas, pasauliniai internetinių nusikaltimų nuostoliai siekia vieną trilijoną dolerių ir sparčiai auga. Žr. tolesnius 2.5 ir 2.7 punktus.

1.11 EESRK siūlo pasinaudoti proga ir nustatyti dar griežtesnes sankcijas, aiškiai parodant nusikaltėliams, kas jų laukia, ir nuraminant piliečius. Pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje ⁽⁹⁾ už didelio masto atakas prieš informacines sistemas numatomos iki 10 metų laisvės atėmimo bausmės, o Estijoje padidintos nuobaudos ir didelio masto atakos terorizmo tikslais jau gali būti baudžiamos 25 metais laisvės atėmimo ⁽¹⁰⁾.

1.12 Komitetas teigiamai vertina Komisijos pasiūlymą papildyti direktyvą įstatymo galios neturinčiomis priemonėmis siekiant toliau skatinti veiksmų koordinavimą ES lygmeniu ir efektyviau taikyti priimtas nuostatas. EESRK taip pat pabrėžia, kad reikia išplėsti koordinavimą įtraukiant glaudų bendradarbiavimą su visomis ELPA šalimis ir NATO.

1.13 Komitetas labai pritaria mokymo programoms ir geriausios praktikos sklaidos rekomendacijoms, kuriomis tikimasi padidinti šiuo metu išties parą be poilsio dienų veikiančių teisės saugos institucijų informacinių punktų efektyvumą.

1.14 Be pasiūlyme minimų įstatymo galios neturinčių priemonių Komitetas ragina Komisiją kuriant ankstyvo nustatymo ir reagavimo sistemas, kurios padėtų spręsti informacinių sistemų atakų problemą, atkreipti ypatingą dėmesį į MTTP fondus. Nuotolinių kompiuterinių išteklių paslaugų (angl. k. *cloud computing*) ⁽¹¹⁾ ir sudėtinių kompiuterinių tinklų (angl. k. *grid computing*) ⁽¹²⁾ technologijų modernumas Europai gali suteikti geresnę apsaugą nuo daugelio grėsmių.

1.15 Komitetas siūlo, kad, neapsiribojant teisės saugos priemonėmis, Europos tinklų ir informacijos apsaugos agentūra (ENISA) remtų tikslingą kvalifikacijos kėlimo programą, kurios paskirtis būtų sustiprinti Europos informacinių ir ryšių technologijų saugumo pramonę ⁽¹³⁾.

1.16 Komitetas norėtų pakartoti, kad siekiant geriau apsaugoti Europą nuo elektroninių atakų, svarbu kurti Europos viešąją ir privačią partnerystę atsparumui užtikrinti ir ją integruoti į ENISA ir Europos tarpvyriausybines kompiuterinių incidentų tyrimo tarnybų grupės (EGC) darbą.

⁽⁹⁾ <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/48/contents>.

⁽¹⁰⁾ SEC(2010) 1122 galutinis. Komisijos tarnybų darbo dokumentas ir poveikio įvertinimas, pateikiami kartu su pasiūlymu dėl direktyvos dėl atakų prieš informacines sistemas

⁽¹¹⁾ **Nuotolinių kompiuterinių išteklių paslaugos** – internetu paprasis arba automatiškai teikiami kompiuteriniai ištekliai. Šios paslaugos vartotojams teikiamos paprastai ir suprantamai ir vartotojai neturi žinoti, kaip tos paslaugos yra teikiamos. Pasinaudojant nuotolinių kompiuterinių išteklių platforma kiekvieną prie interneto prisijungusį Europos vartotoją būtų galima aprūpinti galutiniam vartotojui skirta antivirusine ir interneto saugumo programine įranga.

⁽¹²⁾ **Tinklai** yra paskirstytų skaičiavimo sistemų forma, kai „virtualus superkompiuteris“ sudaro daug į tinklą sujungtų ir laisvai susietų kompiuterių, kurie veikia kartu, kad atliktų labai dideles užduotis. Sudėtinių kompiuterinių tinklų technologijos gali tapti elektroninių atakų analizės ir atsako realiu laiku platforma.

⁽¹³⁾ EESRK nuomonė dėl naujojo Europos tinklų ir informacijos apsaugos agentūros (ENISA) reglamento, dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje OL C 107, 2011 4 6, p. 58.

1.17 Europoje turėtų būti skatinama stipri informacijos saugumo pramonė, kad būtų galima konkuruoti su labai gerai finansuojama JAV pramone ⁽¹⁴⁾. Reikėtų daug daugiau investuoti į elektroninei apsaugai skirtus mokslinius tyrimus, technologijų plėtrą ir švietimą.

1.18 Komitetas atkreipia dėmesį į Jungtinei Karalystei, Airijai ir Danijai pagal Sutarties protokolus suteiktas išimtis netaikyti siūlomoms direktyvoms. Nepaisant išimčių, Komitetas ragina šias valstybes nares kiek galima labiau bendradarbiauti įgyvendinant direktyvos nuostatas, kad nusikaltėliams būtų užkirstas kelias pasinaudoti politikos spragomis ES.

2. Įžanga

2.1 Kurdamą savo piliečių gerovę ir užtikrindama gyvenimo kokybę Europa jau dabar yra labai priklausoma nuo informacinių sistemų. Svarbu, kad mūsų didėjanti priklausomybė būtų derinama su vis rafinuotesnėmis saugumo priemonėmis ir griežtais įstatymais informacinėms sistemoms nuo atakų apsaugoti.

2.2 Internetas yra skaitmeninės visuomenės pagrindas. Skaitmeninės visuomenės ir skaitmeninės ekonomikos vystymuisi ypač svarbu užkirsti kelią pavojams informacinių sistemų saugumui. Internetu remiasi didžioji dalis Europos ypatingos svarbos informacinės infrastruktūros – būtiniausių prekių ir paslaugų tiekimo informacijos ir komunikacijos platformos. Išpuoliai prieš informacines sistemas – vyriausybės sistemas, finansų sistemas, socialines paslaugas ir ypatingos svarbos infrastruktūros sistemas, pavyzdžiui, elektros energijos tiekimo, vandentiekio, transporto, sveikatos ir skubios pagalbos paslaugas teikiančius subjektus – tapo didele problema.

2.3 Interneto infrastruktūrą sudaro milijonai tarpusavyje susijusių kompiuterių, kurie apdoroja, perduoda ir kontroliuoja duomenis visame pasaulyje. Ši decentralizuota architektūra sudaro interneto stabilumo ir atsparumo pagrindą ir iškilus problemoms padeda greitai atstatyti interneto ryšio tiekimą. Vis dėlto tai taip pat reiškia, kad didelio masto elektronines atakas gali surengti bet kas turintis tokių kėslų ir elementarių žinių iš bet kurios atokiausios tinklo vietos, pasinaudojęs, pavyzdžiui, botnetais.

2.4 Dėl informacinių technologijų raidos tokių problemų dar pagausėjo, nes vis lengviau kuriamos ir platinamos priemonės (kenksminga programinė įranga ⁽¹⁵⁾ ir botnetai), pažeidėjai gali išlikti anonimiški, o atsakomybės klausimus spręsti priklauso skirtingoms valstybėms. Dėl sunkumų baudžiamojo persekiojimo srityje organizuoti nusikaltėliai gali gauti daug naudos mažai rizikuodami.

⁽¹⁴⁾ Oficialūs Baltųjų rūmų duomenys rodo, kad JAV vyriausybė elektroninio saugumo tyrimams, technologijų plėtrai ir švietimui šioje srityje 2010 m. išleido 407 milijonus dolerių ir siūlo 2012 m. tam skirti 548 milijonus dolerių. <http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/microsites/ostp/FY12-slides.pdf>.

⁽¹⁵⁾ Kenksminga programinė įranga (angl. „malware“ - „malicious software“ sutrumpinimas) yra programinė įranga, kuri naudojama slapta, be informuoto savininko sutikimo išbraunant į kompiuterinę sistemą.

2.5 Kaip rodo 2009 m. atliktas ir Pasaulio ekonomikos forumui pateiktas tyrimas ⁽¹⁶⁾, pasauliniai internetinių nusikaltimų nuostoliai siekia vieną trilijoną dolerių ir sparčiai auga. Neseniai Jungtinės Karalystės vyriausybės ataskaitoje ⁽¹⁷⁾ buvo nurodyta, kad vien Jungtinėje Karalystėje tokie nusikaltimai kainuoja 27 milijardus svarų. Didelė internetinių nusikaltimų kaina verčia imtis griežtų veiksmų, griežtai taikyti dideles nuobaudas pažeidėjams.

2.6 Kaip teigiama Komisijos tarnybų darbo dokumente, kuris pridedamas prie pasiūlymo priimti direktyvą ⁽¹⁸⁾, organizuoti nusikaltėliai ir priešiški valstybių vyriausybės naudojami destruktiviomis atakų prieš informacines sistemas ES galimybėmis. Tokių botnetų atakos gali būti labai pavojingos visai nukentėjusiai šaliai, jomis teroristai ir kiti asmenys gali naudotis kaip priemone daryti politinį spaudimą valstybei.

2.7 Išpuolis prieš Estiją 2007 m. balandžio–gegužės mėnesiais atkreipė dėmesį į šią problemą. Po atakos iš rikiuotės išėjo nemaža ypatingos svarbos informacinės infrastruktūros dalis valstybės ir privačiame sektoriuje. Dėl didelio atakų masto suirutė tęsėsi keletą dienų ir padarė nuostolių už 19–28 milijonus eurų, taip pat ir nemažą politinę žalą. Panašios destruktivios atakos surengtos prieš Lietuvą ir Gruziją.

2.8 Pasauliniai komunikaciniai tinklai pasižymi nemažu tarpvalstybiniu susietumu. Labai svarbu, kad visos 27 ES valstybės narės kartu imtųsi vienodų veiksmų kovoti su elektroniniu nusikalstamumu ir ypač atakomis prieš informacines sistemas. Ši tarptautinė tarpusavyje priklausomybė verčia ES ieškoti kompleksinės politikos, skirtos apsaugoti informacines sistemas nuo atakų ir nubausti pažeidėjus.

2.9 Savo 2007 m. nuomonėje dėl saugios informacinės visuomenės strategijos ⁽¹⁹⁾ Komitetas pareiškė, kad reikėtų visuotinių ES teisės aktų kovai su elektroniniais nusikaltimais. Toks visuotinis teisinis pagrindas turėtų apimti ne tik atakas prieš informacines sistemas, bet ir finansinius elektroninius nusikaltimus, neteisėtą interneto turinį, elektroninių įrodymų rinkimą, saugojimą, perkėlimą ir išsamesnes nuostatas dėl jurisdikcijos.

2.10 Komitetas pripažįsta, kad parengti visuotinį teisinį pagrindą yra labai sunki užduotis, kurią dar labiau apsunkina politinio konsensuso trūkumas ⁽²⁰⁾ ir pakankamai skirtingos valstybių narių nuostatos dėl elektroninių įrodymų tinkamumo teismuose. Tačiau toks visuotinis teisinis pagrindas maksimaliai

⁽¹⁶⁾ Tyrimas „Neapsaugota ekonomika: gyvybiškai svarbios informacijos apsauga“ („Unsecured Economies: Protecting Vital Information“) „McAfee“ bendrovei atliko Perdu universiteto informacijos apsaugos mokslo ir tyrimų centro mokslininkai (2009 m.), http://www.cerias.purdue.edu/assets/pdf/mfe_unsec_econ_pr_rpt_fnl_online_012109.pdf

⁽¹⁷⁾ <http://www.cabinetoffice.gov.uk/resource-library/cost-of-cyber-crime>.
⁽¹⁸⁾ SEC(2010) 1122

⁽¹⁹⁾ EESRK nuomonė dėl saugios informacinės visuomenės, OL C 97, 2007 4 28, p. 21 (TEN/254).

⁽²⁰⁾ SEC(2010) 1122, COM(2010) 517 poveikio vertinimas.

padidintų įstatymo galią turinčių ir neturinčių priemonių naudingumą sprendžiant įvairiausias elektroninių nusikaltimų problemas. Tai taip pat leistų išspręsti baudžiamosios teisės sistemos klausimus ir tuo pat metu pagerintų teisėsaugos bendradarbiavimą ES. Komitetas ragina Komisiją ir toliau siekti tikslo sukurti visuotinį teisinį pagrindą elektroniniams nusikaltimams.

2.11 Kovoti su elektroniniais nusikaltimais reikia specialių gebėjimų. Komiteto nuomonėje dėl siūlomo ENISA reglamento⁽²¹⁾ buvo atkreiptas dėmesys į tai, kaip svarbu paruošti teisėsaugos pareigūnus. Komitetas teigiamai vertina faktą, kad Komisija daro pažangą kurdama mokymų kovoti su elektroniniais nusikaltimais platformą teisėsaugai ir privačiam sektoriui, kaip pasiūlyta 2007 m. komunikate COM (2007) 267⁽²²⁾.

2.12 Kibernetinis saugumas aktualus visiems ES piliečiams, kurių gyvenimas gali priklausyti nuo ypatingos svarbos paslaugų. Patys piliečiai turi stengtis kiek galima geriau apsaugoti savo interneto ryšį nuo atakų. Dar didesnė atsakomybė turi tekti informacinių ir ryšių technologijų ir paslaugų, sudarančių informacines sistemas, teikėjams.

2.13 Ypač svarbu, kad visi suinteresuotieji subjektai būtų tinkamai informuojami apie kibernetinį saugumą. Taip pat svarbu, kad Europa turėtų pakankamai kompetentingų ekspertų elektroninio saugumo srityje.

2.14 Europoje turėtų būti skatinama stipri informacijos saugumo pramonė, kad būtų galima konkuruoti su labai gerai finansuojama JAV pramone⁽²³⁾. Reikėtų daug daugiau investuoti į elektroninei apsaugai skirtus mokslinius tyrimus, technologijų plėtrą ir švietimą.

3. Svarbiausios direktyvos projekto nuostatos

3.1 Šio pasiūlymo tikslas – pakeisti 2005 m. vasario 24 d. Tarybos pamatinį sprendimą 2005/222/TVR dėl atakų prieš informacines sistemas⁽²⁴⁾. Kaip nurodyta šio pamatinio sprendimo konstatuojamosiose dalyse, sprendimu siekta gerinti valstybių narių teisminių ir kitų kompetentingų institucijų, įskaitant policijos ir kitas specializuotas teisėsaugos tarnybas, bendradarbiavimą derinant valstybių narių baudžiamosios teisės nuostatas atakų prieš informacines sistemas srityje. Pradėti taikyti ES teisės aktai, skirti kovoti su tokiais nusikaltimais, kaip neteisėta prieiga

prie informacinių sistemų, neteisėtas įsikišimas į sistemą ir neteisėtas įsikišimas į duomenis, taip pat nustatytos specialios taisyklės dėl juridinių asmenų atsakomybės, jurisdikcijos ir keitimosi informacija. Valstybių narių reikalauta imtis būtinų priemonių, kad iki 2007 m. kovo 16 d. būtų pradėta laikytis šio pamatinio sprendimo nuostatų.

3.2 2008 m. liepos 14 d. Komisija paskelbė Pamatinio sprendimo įgyvendinimo ataskaitą⁽²⁵⁾. Išvadose buvo pasakyta, kad „po to, kai priimtas Sprendimas, visoje Europoje įvykdytos atakos parodė, kad kyla naujų pavojų: vienu metu įvykdytos itin didelio masto atakos prieš informacines sistemas ir padidėjo vadinamųjų botnetų naudojimas nusikalstamiems tikslams“. Priimant pamatinį sprendimą šioms atakoms nebuvo skirta daug dėmesio.

3.3 Šiame pasiūlyme atsižvelgiama į naujus elektroninių nusikaltimų metodus, visų pirma botnetų panaudojimą⁽²⁶⁾. Pažeidėjus susekti labai sunku, nes botnetui priklausantys kompiuteriai, naudojami atakoms rengti, gali būti visai kitoje vietoje nei pats pažeidėjas.

3.4 Botneto atakos dažnai būna didelio masto. Didelio masto atakos yra tokios atakos, kurios rengiamos pasitelkiant priemonės, dėl kurių nukenčia daug informacinių sistemų (kompiuterių), arba tokios atakos, dėl kurių patiriama didelė žala, pavyzdžiui, dėl sutrikusių sistemos paslaugų, finansinių nuostolių, prarastų asmens duomenų ir t. t. Didelio masto atakų padaryta žala daro didelį poveikį pačiam taikinio darbui ir (arba) paveikia jo darbo aplinką. Šiame kontekste „didelis botnetas“ yra tinklas, galintis padaryti didelę žalą. Sunku nustatyti botnetų dydį, tačiau apskaičiuota, kad prisijungimų prie didžiausių nustatytų botnetų (t. y. užkrėstų kompiuterių) skaičius buvo nuo 40 000 iki 100 000 per 24 valandas⁽²⁷⁾.

3.5 Pamatiniame sprendime yra keletas trūkumų, nes pažeidimų (kibernetinių atakų) mastas ir skaičius kinta. Sprendimu suderinamos tik ribotą skaičių nusikalstamų veikų reglamentuojančios nuostatos, tačiau nėra visapusiškai sprendžiama didelio masto atakų visuomenei keliamos potencialios grėsmės problema. Sprendime neatsižvelgiama į nusikaltimų sunkumą ir už juos taikomas sankcijas.

3.6 Šios direktyvos tikslas yra suderinti valstybių narių baudžiamosios teisės nuostatas atakų prieš informacines sistemas srityje ir pagerinti valstybių narių teisminių ir kitų kompetentingų institucijų, įskaitant policiją ir kitas specializuotas teisėsaugos tarnybas, bendradarbiavimą.

⁽²¹⁾ EESRK nuomonė dėl naujojo Europos tinklų ir informacijos apsaugos agentūros (ENISA) reglamento, dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje (OL C 107, 2011 4 6, p. 58).

⁽²²⁾ COM(2007) 267 „Bendrosios politikos, skirtos kovai su elektroniniais nusikaltimais, linkme“.

⁽²³⁾ Oficialūs Baltųjų rūmų duomenys rodo, kad JAV vyriausybė elektroninio saugumo tyrimams, technologijų plėtrai ir švietimui šioje srityje 2010 m. išleido 407 milijonus dolerių ir siūlo 2012 m. tam skirti 548 milijonus dolerių. <http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/microsites/ostp/FY12-slides.pdf>.

⁽²⁴⁾ OL L 69, 2005 3 16, p. 68.

⁽²⁵⁾ Komisijos ataskaita Tarybai parengta pagal 2005 m. vasario 24 d. Tarybos pamatinio sprendimo dėl atakų prieš informacines sistemas, COM (2008) 448, 12 straipsnį.

⁽²⁶⁾ Žr. 6 išnašą.

⁽²⁷⁾ Prisijungimų skaičius per 24 valandas yra dažnai naudojamas matavimo vienetas botneto dydžiui nustatyti.

3.7 Atakų prieš informacines sistemas grėsmė didėja, ypač dėl organizuoto nusikalstamumo, todėl vis didesnį susirūpinimą kelia galimi teroristų išpuoliai ar atakos dėl politinių motyvų prieš informacines sistemas, kurios yra valstybių narių ir Sąjungos ypatingos svarbos infrastruktūros dalis. Kyla grėsmė, kad nebus sukurta saugesnė informacinė visuomenė ir laisvės, saugumo bei teisingumo erdvė, todėl reikia imtis Europos Sąjungos lygmens veiksmų.

3.8 Akivaizdu, kad daugėja pavojingų ir pakartotinių didelio masto atakų prieš informacines sistemas, kurios yra ypatingai svarbios valstybėms arba konkrečioms viešojo ar privataus sektoriaus funkcijoms. Be šios tendencijos taip pat pastebėta, kad kuriamos vis modernesnės priemonės, kurias nusikaltėliai gali naudoti įvairaus pobūdžio elektroninėms atakoms rengti.

3.9 Šioje srityje bendros, ypač informacinių sistemų ir kompiuterinių duomenų, sąvokų apibrėžtys yra svarbios, kad valstybėse narėse būtų užtikrintas nuoseklus šios direktyvos taikymas.

3.10 Reikia susitarti dėl bendro požiūrio į nusikalstamos veikos sudėties požymius numatant, kad neteisėta prieiga prie informacinės sistemos, neteisėtas įsikišimas į sistemą, neteisėtas įsikišimas į duomenis ir neteisėtas duomenų perėmimas yra bendrai laikomi nusikalstama veika.

3.11 Valstybės narės turėtų nustatyti sankcijas už atakas prieš informacines sistemas. Nustatytos sankcijos turėtų būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios.

3.12 Direktyvoje, kuria panaikinamas pamatinis sprendimas 2005/222/TVR, išliks šio sprendimo nuostatos ir bus įtraukti šie nauji elementai:

- (a) reglamentuojamos sankcijos už nusikalstamai veikai daryti naudojamų įrenginių ir (arba) priemonių gamybą, pardavimą, įsigijimą naudojimuisi, importą, platinimą arba galiemybių jais naudotis sudarymą kitu būdu;
- (b) įtraukiamos nuostatos dėl sunkinančių aplinkybių:
 - didelio masto atakų rengimo, botnetų ar panašių priemonių naudojimo problema būtų sprendžiama įtraukiant naujas nuostatas dėl sunkinančių aplinkybių, t. y. botneto kūrimas arba panašių priemonių naudojimas darant pamatiniame sprendime išvardytus nusikaltimus būtų laikomas sunkinančia aplinkybe,
 - kai tokios atakos rengiamos slepiant tikrąją pažeidėjo tapatybę ir daroma žala teisėtam tapatybės turėtojui;
- (c) įtraukiamos nuostatos, pagal kurias neteisėtas duomenų perėmimas laikomas nusikalstama veika;
- (d) nustatomos priemonės bendradarbiavimui baudžiamosios teisenos srityje gerinti stiprinant ištisą parą be poilsio dienų veikiančių informacinių punktų struktūrą⁽²⁸⁾;
- (e) reaguojama į būtinybę parengti statistinius duomenis apie elektroninius nusikaltimus, įskaitant nusikaltimus, kurie minimi galiojančiame pamatiniame sprendime ir naujai įvestą „neteisėtas duomenų perėmimą“;
- (f) šioje direktyvoje pateiktos 3, 4 ir 5 straipsniuose išvardytų nusikalstamų veikų (neteisėta prieiga prie informacinių sistemų, neteisėtas įsikišimas į sistemas ir neteisėtas įsikišimas) apibrėžtys, į kurias įtraukta nuostata, pagal kurią perkeliant direktyvą į nacionalinę teisę kaip už nusikalstamą veiką leidžiama bausti tik „tais atvejais, kurie nėra nereikšmingi“.

2011 m. gegužės 4 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽²⁸⁾ Informaciniai punktai sukurti Konvencija ir pamatiniu sprendimu 2005/222/TVR dėl atakų prieš informacines sistemas.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos dėl panaudoto branduolinio kuro ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymo

(COM(2010) 618 galutinis)

(2011/C 218/28)

Pranešėjas **Richard ADAMS**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. vasario 1 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos dėl panaudoto branduolinio kuro ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymo

COM(2010) 618 galutinis.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. kovo 29 d. priėmė savo nuomonę.

471-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. gegužės 4–5 d. (2011 m. gegužės 4 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 146 nariams balsavus už, 7 – prieš ir 8 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Išvados

1.2 Komitetas palankiai vertina šią daugiau nei dešimt metų rengiamą direktyvą kaip aiškų žingsnį į priekį reikalaujant planuojamo visoje ES susikaupusio didelio radioaktyviųjų atliekų kiekio tvarkymo pagal būtinuosius standartus.

1.3 Direktyvoje ypač pabrėžiamas skaidrumas ir visuomenės dalyvavimas, o reikalavimu prognozuoti pasiūlymų kainą ir finansavimą bus galima naudotis kaip svarbia analitine priemone. Pirmą kartą tarptautiniu mastu patvirtinti saugos standartai taps teisiškai įpareigojantys ir vykdytini Europos Sąjungoje. ES turėtų bendradarbiauti su kaimyninėmis šalimis ir raginti jas priimti panašius saugos standartus.

1.4 Tačiau šios direktyvos raidos kelias nebuvo tiesus. Vis dar kyla ginčų dėl mokslinio tikrumo ribų, visiems akivaizdu, kad labai sunku numatyti tolimos ateities politinių ir socialinių įvykių raidą.

1.4.1 Nors mokslininkai plačiai sutaria dėl giliojo geologinio laidojimo techninių galimybių, tačiau vyksta nuolatinės diskusijos dėl mokslinio pagrįstumo ar numatomų priemonių tinkamumo tam tikrose srityse. Mažai tikėtina, kad šis klausimas bus visiškai išspręstas ir bus patenkinti visi suinteresuotieji subjektai, visų pirma dėl paties didelio radioaktyvumo atliekų pobūdžio, jų tiesioginės sąveikos su aplinka ir atitinkamų geologinių laikotarpių. Dabartinis „saugojimas“ vidutinės trukmės laikotarpiu yra akivaizdžiai netvarus ir tai dar labiau sustiprina būtinybę imtis veiksmų.

1.4.2 Tęsiasi aktyvios diskusijos dėl tinkamo saugos lygio ir rizikos ir kol kas nerandama sprendimo. Ką iš tiesų reiškia teikti didžiausią pirmenybę žmogaus ir aplinkos apsaugai? Praktikoje sauga bus užtikrinama derinant kokybinius ir kiekybinius argumentus siekiant sumažinti netikrumą nacionalinio lygmens sprendimų priėmimo procese.

1.4.3 Pasitikėjimas politiniu bei instituciniu nuoseklumu ir bet kokios valdymo sistemos kompetencija ilgainiui logiškai turėtų mažėti. Todėl „pasyviajai“ saugai tenka labai svarbi funkcija, nes ji turi būti efektyvi netgi tada, kai laikui bėgant atliekų saugyklos tampa nebepriziūrimos ir prarandamos su jomis susijusios žinios.

1.4.4 Nuolatinis indėlis į branduolio dalijimosi energijos, kaip valstybių narių energijos išteklių vartojimo struktūros dalies, kūrimą ir vystymą iš dalies priklauso nuo visuomenės pritarimo ir nuo finansinio tvarumo. Diskusijos dėl branduolinės energijos naudojimo ar jos vystymo labai atitraukia dėmesį nuo poreikio skubiai ir neatidėliotinai spręsti didėjančią radioaktyviųjų atliekų problemą, visų pirma todėl, kad naujomis ir jau kuris laikas vykdomomis branduolinių elektrinių eksploatavimo nutraukimo programomis bus gerokai prisidėta prie šios problemos masto. ES visuomenės nuomonė yra labai įvairi, tačiau didžioji europiečių dauguma įsitikinusi, kad būtų naudinga turėti Bendrijos radioaktyviųjų atliekų tvarkymo priemonę („Požiūris į radioaktyviąsias atliekas“. Eurobarometras, 2008 m. birželio mėn.).

1.5 Todėl Komitetas siekia kuo konstruktyviau reaguoti į šį prieštarinę visuomenės požiūrį ir pateikti keletą aktualių rekomendacijų ir tokiu būdu paremti Komisijos siekį rasti sprendimą.

1.6 Rekomendacijos

1.6.1 Šios nuomonės 4 ir 5 dalyse Komitetas pateikė keletą konkrečių pastabų, pasiūlymų ir rekomendacijų ir prašo Komisijos, Parlamento ir Tarybos į jas deramai atsižvelgti. Taip pat Komitetas bendresniu mastu rekomenduoja, kad:

— valstybės narės pripažintų pirmenybės saugai suteikimą direktyvos nuostatose ir nuosekliai perkeltų direktyvą į nacionalinę teisę, reaguodamos į neatidėliotiną besikau-piančių radioaktyviųjų atliekų problemą;

— vyriausybės, branduolinės pramonės atstovai ir susijusios mokslinės bendruomenės dėtų daugiau pastangų, kad visai visuomenei pateiktų išsamią, skaidrią ir rizikos vertinimu pagrįstą informaciją apie galimybes tvarkyti radioaktyviąsias atliekas.

2. Įžanga

2.1 Fukušimoje (Šiaurės Japonija) dėl žemės drebėjimo ir cunamio įvykus avarijai keturiuose reaktoriuose kaip niekada didelį susirūpinimą kelia ir daug dėmesio susilaukė branduolinės saugos klausimas. Saugios Europos atominė elektrinių eksploatavimo sąlygos ir su šiomis elektrinėmis susijusios atsargumo priemonės yra numatytos Branduolinės saugos direktyvoje (žr. 5.6 punktą), be to, jas nustato ir valstybių narių nacionalinės valdžios institucijos. Kovo 21 d. valstybės narės sutarė, jog reikia, kad jų branduolinės energetikos reguliavimo institucijos labiau tarpusavyje bendradarbiautų, ir kad reikia paprašyti Europos branduolinės saugos reguliavimo institucijų grupės (ENSREG) parengti nuostatas dėl siūlomų visose ES atominėse elektrinėse atlikti bandymų ekstremaliomis aplinkybėmis (išsamių rizikos ir saugos vertinimų). Kadangi visuomenė yra labai susirūpinusi dėl Fukušimoje įvykusios avarijos, Komitetas skubos tvarka ir siekdamas skaidrumo stengsis šiuo ir kitais susijusiais klausimais visapusiškai dalyvauti dialoge su pilietine visuomene, visų pirma nedelsiant perorientuodamas Europos branduolinės energetikos forumo (ENEF) skaidrumo darbo grupės, kuriai EESRK šiuo metu pirmininkauja, veiklą.

2.2 Žvelgiant iš techninės perspektyvos, Fukušimos avarija neturi tiesioginės įtakos šioje nuomonėje analizuojamai direktyvai dėl radioaktyviųjų atliekų tvarkymo. Tačiau suprantama, kad šis įvykis sulaukė didelio visuomenės dėmesio ir privertė susirūpinti branduoline sauga, todėl Komitetas mano, kad šią diskusiją įvykusi avarija gali pakreipti konstruktyvia linkme.

2.3 2010 m. vasario mėn. 14 ES valstybių narių veikė 143 branduolinės elektrinės (reaktoriai). Be to, yra nemažai uždarytų elektrinių ir kitų branduolinių įrenginių, pavyzdžiui, panaudoto branduolinio kuro perdirbimo įmonių, kuriose susidaro radioaktyviųjų atliekų. Kasmet ES paprastai susidaro 208 kubiniai metrai didelio radioaktyvumo atliekų, 3 600 tonų sunkiųjų metalų iš panaudoto branduolinio kuro ir 5 100 kubinių metrų ilgaamžių radioaktyviųjų atliekų, kurių šalinimo būdai neegzistuoja (Šeštoji radioaktyviųjų atliekų ir panaudoto branduolinio kuro tvarkymo Europos Sąjungoje padėties ataskaita, SEC(2008) 2416). Susidaro ir kitos nedidelio radioaktyvumo atliekos, kurių didžioji dalis šalinama įprasta tvarka. Didelio radioaktyvumo atliekose yra ilgaamžių radionuklidų ir jos išskiria didelį šilumos kiekį. Šios atliekos sudaro 10 proc. visų susidarantių radioaktyviųjų atliekų, joms tenka apie 99 proc. viso radioaktyvumo ir joms priskiriamos branduolio dalijimosi medžiagos ir panaudotas branduolinis kuras.

2.4 Šios atliekos – tai perdirbant panaudotą branduolinį kurą susidaranti atliekos, tiesioginiam laidojimui skirtas panaudotas kuras, įprastų branduolinių elektrinių operacijų metu ir uždarant branduolines elektrines susidaranti atliekos. Planuojama

statyti dar daugiau branduolinių elektrinių, kai kurias jų – valstybėse narėse, kurios neturi anksčiau sukauptos branduolinės energijos gamybos patirties. Tai kelia didžiulį pavojų sveikatai, saugai ir saugumui, nebent būtų tvarkomos ir prižiūrimos branduolinės energijos gamyboje susidaranti atliekos, kurios kai kuriais atvejais išlieka pavojingos keletą dešimčių tūkstantmečių. Radioaktyviosioms atliekoms būdinga tai, kad jose yra izotopų, atsirandančių po radioaktyviojo cheminių medžiagų skilimo, sukeliančio jonizuojančią spinduliuotę, kuri gali būti kenksminga žmonėms ir aplinkai.

2.5 Šiame amžiuje priimti sprendimai turės įtakos dar šimtą metų amžių. Direktyvoje pagrindinis dėmesys skiriamas atliekų, susidarantių branduolinio kuro cikle, tvarkymui, tačiau į jos taikymo sritį pateks ir mokslinių tyrimų, medicinos ir pramonės radioaktyviosios atliekos. Dėl didėjančios elektros energijos gamybos branduolinėse elektrinėse, didelio radioaktyvumo atliekų kiekis 2000–2005 m. laikotarpiu kasmet augo vidutiniškai 1,5 proc., o dabartiniu metu prie šio kiekio prisideda senų elektrinių uždarymas. Apskaičiuota, kad 2004 m. pabaigoje Europoje buvo saugojama 220 000 kubinių metrų ilgaamžių mažo ir vidutinio radioaktyvumo atliekų, 7 000 kubinių metrų didelio radioaktyvumo atliekų ir 38 000 tonų sunkiųjų metalų iš panaudoto branduolinio kuro (Šie skaičiai nėra tikslūs, nes atliekas perdirbančiose šalyse, pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje ir Prancūzijoje, panaudotas branduolinis kuras ir perdirbtas plutonis bei uranas, dėl to, kad panaudotas branduolinis kuras yra pakartotinai panaudojama medžiaga, ir dėl to, kad perdirbtą plutonį bei uraną galima naudoti naujo kuro gamybai, dabar nėra klasifikuojami kaip branduolinės atliekos.).

2.6 Nuo to laiko, kai pradėjo veikti pirmą komercinę branduolinę elektrinę, praėjo 54 metai. Visą tą laiką vyksta nesibaigiančios diskusijos apie atliekų tvarkymą. Viena sritis, kurioje pasiektas bendras sutarimas – laikinas ilgalaikis atliekų saugojimas, tinkamas pirmame bet kurio sprendimo etape. Šiuo metu ES vis dar nėra galutinių saugyklų didesnio radioaktyvumo branduolinių atliekų saugojimui, nors Švedija, Suomija ir Prancūzija planuoja tokias saugyklas įrengti iki 2025 m. Tikslas – suprojektuoti ir pastatyti įrenginius, kurie naudojant pasyviosios saugos sistemas – inžinerinius ir tvirtus geologinius barjerus užtikrintų ilgalaikę saugą, o įrenginių uždarius, jo stebėseną, žmogaus įsikišimas ar institucijų kontrolė būtų nereikalingi. Daugumoje valstybių nėra galutinės politikos dėl panaudoto branduolinio kuro arba ji nėra įgyvendinama, išskyrus priemonės, užtikrinančias saugų saugojimo laikotarpį, pratęstą iki 100 metų (Šeštoji radioaktyviųjų atliekų ir panaudoto branduolinio kuro tvarkymo Europos Sąjungoje padėties ataskaita, SEC (2008) 2416).

2.7 93 proc. Europos piliečių mano, kad būtina skubiai ieškoti radioaktyviųjų atliekų tvarkymo problemos sprendimo, o ne palikti ją būsimoms kartoms. Didžioji dauguma ES piliečių visose šalyse pritaria tam, kad ES suderintų standartus ir galėtų stebėti nacionalinę veiklą šioje srityje („Požiūris į radioaktyviąsias atliekas“. Eurobarometras, 2008 m. birželio mėn.).

2.8 Galiojantys ES teisės aktai buvo pripažinti nepakankamais. Tarybos direktyva 2009/71/Euratomas jau nustatyta Bendrijos branduolinių įrenginių branduolinės saugos sistema, kuriai pritarė visos 27 ES valstybės narės, o ši Direktyva dėl radioaktyviųjų atliekų tvarkymo (COM(2010) 618) yra kitas logiškas žingsnis.

2.9 Kiekvienos valstybės narės energijos išteklių vartojimo struktūra ir pasirinkimas naudoti branduolinę energiją priklauso nacionalinei kompetencijai ir nėra šios direktyvos dalykas. Tačiau branduolinės atliekos neatskiriamos nuo branduolinės energijos, jų yra didelis kiekis ir jos gali kelti didelę ir ilgalaikę tarptautinio masto grėsmę. Net jei šiandien būtų sustabdyta branduolinių elektrinių veikla, mums reikia tvarkyti jau susikauptusias atliekas. Visų ES piliečių labui radioaktyviosios atliekos turi būti šalinamos kuo saugiau. Atsižvelgdama į tai, Komisija pasiūlė direktyvą, kuria nustatoma sistema, užtikrinanti atsakingą panaudoto branduolinio kuro ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymą.

2.10 Komitetas paskutinį kartą šį klausimą svarstė 2003 m. ⁽¹⁾ ir pabrėžė būtinybę skubiai jį spręsti atsižvelgiant į plėtrą ir principo „teršėjas moka“ svarbą. Siūloma direktyva, dėl kurios 2003 m. buvo teikiama nuomonė, nepatvirtinta, nes valstybių narių nuomone, kai kurie aspektai yra pernelyg normatyviniai, todėl jiems apsvaistyti reikia daugiau laiko.

3. Siūlomos direktyvos santrauka

3.1 Reikalaujama, kad valstybės narės per ketverius metus nuo direktyvos priėmimo parengtų ir pristatytų nacionalines programas, nurodydamos dabartinę atliekų vietą ir jų tvarkymo bei laidojimo planus.

3.2 Direktyva bus nustatyta teisiškai įpareigojanti ir vykdytina sistema, siekiant užtikrinti, kad visos valstybės narės taikytų Tarptautinės atominės energijos agentūros (TATENA) parengtus bendrus standartus visais panaudoto branduolinio kuro ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymo etapais iki galutinio jų laidojimo.

3.3 Nacionalines programas sudaro radioaktyviųjų atliekų aprašai, tvarkymo planai nuo atliekų susidarymo iki jų laidojimo, po laidojimo įrenginio uždarymo taikomi planai, moksliniai tyrimai ir taikomoji veikla, įgyvendinimo laikotarpiai ir pagrindiniai etapai bei visų veiksmų, reikalingų laidojimo sprendimams, sąnaudų įvertinimui ir pasirinktoms finansavimo schemoms įgyvendinti, aprašymas. Šia direktyva nenustatoma pirmenybė kuriam nors vienam konkrečiam laidojimo metodui.

3.4 Siūlomoje direktyvoje yra straipsnis apie skaidrumą, kuriuo siekiama užtikrinti, kad visuomenė gautų informaciją ir veiksmingai dalyvautų priimančias sprendimus dėl tam tikrų radioaktyviųjų atliekų tvarkymo aspektų.

3.5 Valstybės narės Komisijai teiks šių reikalavimų įgyvendinimo ataskaitas, o vėliau Komisija Tarybai ir Europos Parlamentui teiks padarytas pažangos ataskaitą. Valstybės narės surengs savo nacionalinių programų tarptautinį ekspertų verti-

nimą, kurio rezultatai taip pat bus pateikiami valstybėms narėms ir Komisijai.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Šia nuomone Komitetas visų pirma atkreipia dėmesį į praktinio pobūdžio ir skubiai sprendtiną problemą – radioaktyviųjų atliekų buvimą ir tolesnį jų susidarymą. Didžioji dalis šių atliekų (daugiau kaip 90 proc.) susidaro vykstant su branduolinės energijos gamyba susijusią veiklą. Kiekviena valstybė narė savo nuožiūra gali rinktis naudoti branduolinę energiją arba padidinti jos dalį valstybės narės energijos išteklių vartojimo struktūroje, tačiau susikaupusių atliekų tvarkymas gali turėti ilgalaikes pasekmes kitoms valstybėms narėms (ir ateities kartoms).

4.2 Tose šalyse, kuriose yra branduolinių elektrinių, viešajai nuomonei dėl branduolinės energijos būtų galima padaryti nemažą poveikį (branduolinės energijos gamybos naudai), jei visuomenei būtų galima garantuoti, kad yra saugus ir ilgalaikis radioaktyviųjų atliekų tvarkymo sprendimas („Požiūris į radioaktyvias atliekas“. Eurobarometras, 2008 m. birželio mėn.). Pagrindinės tokio garantavimo kliūtys – didelio radioaktyvumo atliekų keliamas ilgalaikis pavojus, abejonės dėl giliojo geologinio laidojimo saugumo, ar šių vietų keliamą riziką prisimins ir būsimų kartų plačioji visuomenė, ir netikrumas dėl kitų laidojimo metodų tinkamumo.

4.3 Atsižvelgiant į lėtą pažangą kai kuriose valstybėse narėse pasiūlymų dėl ilgalaikio radioaktyviųjų atliekų tvarkymo srityje, ši siūloma direktyva, kuri taip pat rengiama jau nemažai metų, turėtų paskatinti kurti išsamias nacionalines radioaktyviųjų atliekų tvarkymo programas. Jau yra geros metodologijos pavyzdžių, kuriais galima remtis. Siūloma direktyva siekiama pagrindinius Tarptautinės atominės energijos agentūros (TATENA) nustatytų standartų aspektus padaryti teisiškai įpareigojančiais ir vykdytiniais pagal ES teisės aktus, ir Komitetas pritaria šiam požiūriui.

4.4 ES jau yra daug galiojančių teisės aktų dėl atliekų, įskaitant pavojingas atliekas ⁽²⁾. Nors direktyvoje aiškiai sakoma, kad ją rengiant remtasi ne šiais teisės aktais, o kitu teisiniu pagrindu – Euratomo sutarties 3 skyriumi, tačiau reikėtų pasinaudoti galimybe siūlomos direktyvos konstatuojamojoje dalyje patvirtinti galiojančių teisės aktų, susijusių su pavojingomis atliekomis, rinkinio principus.

4.5 Principas „teršėjas moka“ patikslintas reikalavimu užtikrinti, kad pasiūlymai dėl atliekų tvarkymo būtų pakankamai ir saugiai finansuojami „tinkamai atsižvelgiant į radioaktyviųjų atliekų gamintojų atsakomybę“. Dėl to gali kilti klausimų dėl valstybės kryžminių subsidijų, taigi ir dėl konkurencijos energetikos rinkoje. Todėl Komitetas rekomenduoja direktyvoje visiškai aiškiai išdėstyti, kad atliekų tvarkymas finansuojamas vadovaujantis principu „teršėjas moka“ (šiuo atveju tai būtų branduolinius reaktorių eksploatuojanti ir radioaktyvias atliekas gaminti įmonė), išskyrus *force majeure* atvejus, kai gali prireikti valstybės įsikišimo.

⁽¹⁾ OL C 133, 2003 6 6, p. 70.

⁽²⁾ OL L 377, 1991 12 31, p. 20.

4.6 Komitetas pažymi, kad šios direktyvos nuostatos taikomos tik civilinėms radioaktyviosioms atliekoms. Kai kuriose šalyse nemažos lėšos skiriamos karinių radioaktyviųjų atliekų tvarkymui. Jungtinės karinės ir civilinės programos neabejotinai turi papildomų pasekmių saugumui, tačiau, turint galvoje, kad kai kuriose valstybėse narėse necivilinių radioaktyviųjų atliekų tvarkymui gali prireikti didelių technologinių ir finansinių išteklių bei laidojimo pajėgumų, reikėtų pagalvoti apie konkretesnes sąsajas su šia direktyva.

5. Konkrečios pastabos

5.1 ES atliekų direktyvos nebuvo taikomos konkrečiai radioaktyviosioms atliekoms, tačiau tose direktyvose⁽³⁾ yra daug vertingų principų, į kuriuos reikėtų atsižvelgti. Todėl Komitetas siūlo dabartinės direktyvos konstatuojamojoje dalyje padaryti konkrečią nuorodą į Direktyvą dėl pavojingų atliekų (91/689/EEB) ir nurodyti, kad ši direktyva ją papildoma.

5.2 Komitetas siūlo, kad 2 straipsnio punktas, kuriame sakoma, kad ši direktyva netaikoma „leistinam medžiagų išmetimui“, faktiškai apimtų tokį išmetimą. Šiuo metu tokio išmetimo reglamentavimo srityje ES mastu trūksta nuoseklumo ir dėl nevienodo aiškinimo tarp valstybių narių kyla ginčų (pavyzdžiui, tarp Jungtinės Karalystės ir Airijos dėl medžiagų išmetimo į Airijos jūrą).

5.3 Komitetas visada pritarė atliekų prevencijai, kurią palaiko ES ir kuriai Atliekų direktyvoje (2006/12/EB) teikiama pirmenybė. Daugelyje pramonės sektorių dėl branduolinės energijos gamybos susidaro didelis kiekis pavojingų atliekų. Šiuo metu valstybių narių nuomonė išsiskiria dėl to, ar yra ekonominiu, socialiniu ir aplinkosauginiu požiūriu tvarių branduolinės energijos alternatyvų, taigi ir dėl to, ar radioaktyviosios atliekos neišvengiamai turi susidaryti ir toliau. Siekiant išspręsti šią dilemą ir didžiajai Komiteto narių daliai pritariant požiūriui, kad branduolinė energija turės atlikti tam tikrą vaidmenį Europai pereinant prie mažai anglies dioksido išskiriančių technologijų ekonomikos, siūlome direktyvoje pirmenybę teikti tiksliai didžiąją radioaktyviųjų atliekų dalį šalinti jų susidarymo vietoje palaipsniui kuriant tobulesnes ir tvarias alternatyvas.

5.4 3 straipsnio 3 dalyje „laidojimas“ apibrėžiamas kaip panaudoto branduolinio kuro arba radioaktyviųjų atliekų patal-

pinimas į patvirtintą įrenginį, neketinant jų iš ten paimti. Komitetas pripažįsta, kad esama skirtingų nuomonių dėl galimybių atliekas susigražinti ar paimti. Komiteto nuomone, susijusios saugos vertinimo ataskaitos nuostatų pagrindu kuriant laidojimo koncepcijas neturėtų būti atmetos atliekų susigražinimo ir paėmimo galimybės.

5.5 4 straipsnio 3 dalyje reikalaujama, kad radioaktyviosios atliekos būtų laidojamos toje valstybėje narėje, kurioje jų sudarė, nebent tarp valstybių narių sudaromi susitarimai bendrai naudotis vienoje iš jų esančiais laidojimo įrenginiais. Komitetas rekomenduoja aktyviai naudotis šia galimybe, kad ypač tinkamos saugyklos būtų kaip galima geriau panaudojamos. Komitetas pritaria tiek aiškiam požiūriui valstybėse narėse susidariusias radioaktyvias atliekas tvarkyti tik ES viduje, tiek ir galimybei vystyti bendrus įrenginius. Nurodoma, kad dėl to neatmetama galimybė perdirbtas atliekas, susidariusias perdirbant panaudotą branduolinį kurą, gražinti į kilmės šalis už ES ribų. Tačiau siekiant išsklaidyti abejones, siūloma šių mintį aiškiai išdėstyti aiškinamajame memorandume arba konstatuojamojoje dalyje.

5.6 Komitetas reiškia abejonę, ar kartą per 10 metų valstybių narių pačių atliekamas savo programų įvertinimas ir tarptautinis ekspertų vertinimas (16 straipsnis) sudarys galimybę visiškai konsoliduoti žinias ir geriausią praktiką. Taip pat kyla klausimas, ar bus sistemingai užtikrinamas pakankamas objektyvumas, kruopštumas ir nepriklausoma analizė. Valstybės narės turės nemažą su ataskaitų teikimu susijusių ir panašių sąnaudų. Komitetas mano, kad ilgainiui turėtų būti įsteigta Priežiūros valdyba, kuriai būtų patikėta prižiūrėti radioaktyviųjų atliekų tvarkymą ES. Ji leistų ne tik pagerinti ataskaitų teikimo standartus ir geriausią praktiką, bet ir būtų veiksmingas dalijimosi sąnaudomis mechanizmas ir padėtų įgyvendinti Branduolinės saugos direktyvą⁽⁴⁾.

5.7 Komitetas ypač palankiai vertina Komisijos ketinimą toliau remti mokslinius tyrimus radioaktyviųjų atliekų geologinio laidojimo srityje ir koordinuoti mokslinius tyrimus ES. Komitetas pabrėžia, jog šios programos turėtų būti atitinkamai ir plačiai propaguojamos, ir ragina valstybes nares įtraukti šį klausimą į savo nacionalines mokslinių tyrimų programas ir į bendrus mokslinius tyrimus, vykdomus pagal Komisijos MTTP bendrąsias programas.

2011 m. gegužės 4 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽³⁾ OL L 312, 2008 11 22, p. 3.

⁽⁴⁾ OL L 172, 2009 7 2, p. 18.

PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reiklų komiteto Nuomonės

Toliau pateikiami diskusijų metu atmesti pakeitimai, už kuriuos buvo atiduota ne mažiau kaip ketvirtadalis balsų:

5.5 punktas

„4 straipsnio 3 dalyje reikalaujama, kad radioaktyviosios atliekos būtų laidojamos toje valstybėje narėje, kurioje jų susidarė, nebent tarp valstybių narių sudaromi susitarimai bendrai naudotis vienoje iš jų esančiais laidojimo įrenginiais. ~~Komitetas rekomenduoja aktyviai naudotis šia galimybe, kad ypač tinkamos saugyklos būtų kaip galima geriau panaudojamos. Komitetas pritaria tiek aiškiam požiūriui valstybėse narėse susidariusias radioaktyvias atliekas tvarkyti tik ES viduje, tiek ir galimybei vystyti bendrus įrenginius. Nurodoma, kad dėl to neatmetama galimybė perdirbtas atliekas, susidariusias perdirbant panaudotą branduolinį kurą, grąžinti į kilmės šalis už ES ribų. Tačiau siekiant išsklaidyti abejones, siūloma šią mintį aiškiai išdėstyti aiškinamajame memorandume arba konstatuojamojoje dalyje.~~“

Balsavimo rezultatai:

Už – 67
Prieš – 57
Susilaikė – 26.

2011/C 218/15	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos direktyvų 2003/71/EB ir 2009/138/EB nuostatos dėl Europos draudimo ir profesinių pensijų institucijos ir Europos vertybinių popierių ir rinkų institucijos įgaliojimų (COM(2011) 8 galutinis – 2011/0006 (COD))	82
2011/C 218/16	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl priemonių, kurių bus imtasi atsižvelgiant į ekspertų grupės atlikto Mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinės veiklos septintosios bendrosios programos tarpinio vertinimo ataskaitą ir į ekspertų grupės atlikto Rizikos pasidalijimo finansinės priemonės tarpinio vertinimo ataskaitą (COM(2011) 52 galutinis)	87
2011/C 218/17	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui ir Tarybai – ES kovos su terorizmu politika. Svarbiausi laimėjimai ir ateities uždaviniai (COM(2010) 386 galutinis)	91
2011/C 218/18	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo sezoninio darbo tikslais sąlygų (COM(2010) 379 galutinis – 2010/0210 (COD))	97
2011/C 218/19	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl bendrovių viduje perkeliamų trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo sąlygų (COM(2010) 378 galutinis – 2010/0209 (COD))	101
2011/C 218/20	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl keleivio duomenų įrašo duomenų naudojimo teroristinių nusikaltimų ir sunkių nusikaltimų prevencijos, nustatymo, tyrimo ir patraukimo už juos baudžiamojon atsakomybėn tikslais (COM(2011) 32 galutinis – 2011/0023 (COD))	107
2011/C 218/21	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamos Tarybos reglamento (EB) Nr. 1234/2007 nuostatos, susijusios su sutartiniais santykiais pieno ir pieno produktų sektoriuje (COM(2010) 728 galutinis – 2010/0362 (COD))	110
2011/C 218/22	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl žemės ūkio produktų kokybės schemų (COM(2010) 733 galutinis – 2010/0353 (COD))	114
2011/C 218/23	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamos Tarybos reglamento (EB) Nr. 1234/2007 nuostatos dėl prekybos standartų (COM(2010) 738 galutinis – 2010/0354 (COD))	118
2011/C 218/24	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 834/2007 dėl ekologinės gamybos ir ekologiškų produktų ženklavimo (COM(2010) 759 galutinis – 2010/0364 (COD))	122

2011/C 218/25	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. .../..., kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1290/2005 dėl bendrosios žemės ūkio politikos finansavimo ir panaikinami Tarybos reglamentai (EB) Nr. 165/94 ir (EB) Nr. 78/2008 (COM(2010) 745 galutinis – 2010/0365 (COD)) 124
2011/C 218/26	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 485/2008 dėl valstybių narių atliekamo sandorių, sudarančių Europos žemės ūkio garantijų fondo finansavimo sistemos dalį, patikrinimo (COM(2010) 761 galutinis – 2010/0366 (COD)) 126
2011/C 218/27	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl atakų prieš informacines sistemas ir Tarybos pamatinio sprendimo 2005/222/TVR panaikinimo (COM(2010) 517 galutinis – 2010/0273 (COD)) 130
2011/C 218/28	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos dėl panaudoto branduolinio kuro ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymo (COM(2010) 618 galutinis) 135

2011 m. prenumeratos kainos (be PVM, įskaitant paprastosios siuntos išlaidas)

<i>ES oficialusis leidinys</i> , L ir C serijos, tik spausdintinė versija	22 oficialiosiomis ES kalbomis	1 100 EUR per metus
<i>ES oficialusis leidinys</i> , L ir C serijos, spausdintinė versija ir metinis skaitmeninis diskas	22 oficialiosiomis ES kalbomis	1 200 EUR per metus
<i>ES oficialusis leidinys</i> , L serija, tik spausdintinė versija	22 oficialiosiomis ES kalbomis	770 EUR per metus
<i>ES oficialusis leidinys</i> , L ir C serijos, mėnesinis kaupiamasis skaitmeninis diskas	22 oficialiosiomis ES kalbomis	400 EUR per metus
Oficialiojo leidinio priedas, S serija (Konkursai ir viešieji pirkimai), skaitmeninis diskas, leidžiamas vieną kartą per savaitę	daugiakalbis: 23 oficialiosiomis ES kalbomis	300 EUR per metus
<i>ES oficialusis leidinys</i> , C serija. Konkursai	konkursų kalbomis	50 EUR per metus

Europos Sąjungos oficialųjį leidinį, leidžiamą oficialiosiomis Europos Sąjungos kalbomis, galima prenumeruoti bet kuria iš 22 kalbų. Jį sudaro L (teisės aktai) ir C (informacija ir pranešimai) serijos.

Kiekviena kalba leidžiamas leidinys prenumeruojamas atskirai.

Oficialieji leidiniai airių kalba parduodami atskirai, remiantis 2005 m. birželio 18 d. Oficialiajame leidinyje L 156 paskelbtu Tarybos reglamentu (EB) Nr. 920/2005, nurodančiu, kad Europos Sąjungos institucijos laikinai neįpareigojamos rengti ir skelbti visų aktų airių kalba.

Oficialiojo leidinio priedas (S serija. Konkursai ir viešieji pirkimai) skelbiamas viename daugiakalbiame skaitmeniniame diske visomis 23 oficialiosiomis kalbomis.

Pateikę paprastą prašymą *Europos Sąjungos oficialiojo leidinio* prenumeratoriai gali gauti įvairius Oficialiojo leidinio priedus. Apie priedų išleidimą prenumeratoriai informuojami pranešime skaitytojui, kuris skelbiamas *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

Pardavimas ir prenumerata

Įvairių mokamų leidinių, tokių kaip *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*, galima užsiprenumeruoti mūsų pardavimo biuruose. Pardavimo biurų sąrašą galima rasti internete adresu

http://publications.europa.eu/others/agents/index_lt.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) – tai tiesioginė ir nemokama prieiga prie Europos Sąjungos teisės aktų. Šiame tinklalapyje galima skaityti *Europos Sąjungos oficialųjį leidinį*, susipažinti su sutartimis, teisės aktais, precedentine teise bei parengiamaisiais teisės aktais.

Išsamesnės informacijos apie Europos Sąjungą rasite <http://europa.eu>

Europos Sąjungos leidinių biuras
2985 Liuksemburgas
LIUKSEMBURGAS

LT